กฎหมายล้มละลาย: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทย

BANKRUPTCY LAW: COMPARATIVE STUDY BETWEEN LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC AND THAILAND

บุญล้อม ศรีธรรมวรรณ์

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สำนักวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
2557

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

กฎหมายล้มละลาย: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทย

BANKRUPTCY LAW: COMPARATIVE STUDY BETWEEN LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC AND THAILAND

บุญล้อม ศรีธรรมวรรณ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สำนักวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2557

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

กฎหมายล้มละลาย: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทย

BANKRUPTCY LAW: COMPARATIVE STUDY BETWEEN LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC AND THAILAND

บุญล้อม ศรีธรรมวรรณ์

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
2557

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ไชยยศ เหมะรัชตะ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ณกรณ์ กุลพิโมกข์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์)

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์โดยได้รับความกรุณาและช่วยเหลือจาก อาจารย์ ณกรณ์ กุลพิโมกข์ และ รองศาสตราจารย์ ดร. ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งรับฟังและแนะนำข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในทางวิชาการให้แก่ผู้เขียนเป็นอย่างดี ทั้งยังได้ตรวจทานแก้ไขเนื้อหาในวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จอีกด้วย ซึ่งผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ไชยยศ เหมะรัชตะ และรองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ เป็นอย่างสูง ที่เสียสละเวลาอันมีค่าให้เกียรติเป็นประธานและคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ตลอดจนให้คำแนะนำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ ว่าที่ร้อยตรี สมพร รุจิกิตติอังศุธร มิตรที่ได้ให้คำแนะนำข้อมูลทางด้านวิชาการ ตรวจทานเนื้อหา และภาษาในเบื้องต้น และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำสำนักวิชานิติศาสตร์ สำนักงานบัณฑิตศึกษาและส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ได้อำนวยความสะดวกในการจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณครอบครัว เพื่อนฝูงที่ได้คอยให้กำลังใจอันยิ่งใหญ่และคอยให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ด้วยดีตลอดมา และขอบพระคุณครู อาจารย์ที่คอยประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และปลูกฝังคุณธรรมความดีงามให้แก่ผู้เขียนด้วยดีเสมอมา

ท้ายที่สุดนี้ ถ้าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจประการใด ผู้เขียนขอมอบความรู้และคุณงามความดีนี้แก่มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง บิดา มารดาและครูบาอาจารย์ทั้งหลาย แต่ถ้าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องตรงส่วนใด ผู้เขียนขอน้อมรับความบกพร่องนั้นไว้แต่เพียงผู้เดียว และต้องขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

บุญล้อม ศรีธรรมวรรณ์

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	กฎหมายล้มละลาย: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทย
ชื่อผู้เขียน	บุญล้อม ศรีธรรมวรรณ์
หลักสูตร	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ.1994 ในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหา บุคคลที่เกี่ยวข้อง กระบวนการพิจารณาคดี และการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย รวมตลอดถึงการหลุดพ้นจากการล้มละลาย โดยได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย พร้อมทั้งศึกษาวิเคราะห์เพื่อสรุปเป็นข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มิได้บัญญัติให้บุคคลธรรมดาเป็นผู้ฟ้องร้องหรือถูกฟ้องร้องหรือร้องขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลายได้ ทั้งมิได้มีการกำหนดจำนวนหนี้ที่จะฟ้องร้องให้ล้มละลายไว้อย่างชัดเจนและแน่นอน และเมื่อมีผู้ใช้สิทธิฟ้องร้องคดีล้มละลายแล้ว จะมีสิทธิถอนฟ้องคดีล้มละลายได้หรือไม่ ซึ่งในกฎหมายดังกล่าวก็หาได้บัญญัติไว้ รวมตลอดถึงกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย และการกำหนดเหตุแห่งการหลุดพ้นจากการล้มละลายก็บัญญัติไว้ไม่ชัดเจน เช่น มิได้มีการกำหนดจำนวนองค์คณะผู้พิพากษาและคุณสมบัติของผู้พิพากษาไว้อย่างชัดเจน และมิได้มีการกำหนดอายุความในการหลุดพ้นจากการล้มละลาย และหลักเกณฑ์ในการปลดล้มละลาย เป็นต้น ความไม่ชัดเจนดังกล่าวของกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 จึงทำให้มีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องร้องคดีเป็นอย่างยิ่ง ส่งผลให้ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ตลอดจนทั้งอาจทำให้การ

ตีความกฎหมายเป็นไปอย่างไม่ยุติธรรม และไม่อาจอำนวยความยุติธรรมให้แก่สังคมและประเทศชาติได้อย่างเต็มที่

ดังนั้น จึงสมควรให้มีการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว โดยให้มีการบัญญัติกำหนดจำนวนหนี้ในการฟ้องร้องไว้อย่างชัดเจน และเปิดช่องให้บุคคลธรรมดาและพ่อค้ารายย่อยสามารถเป็นผู้ฟ้องร้องหรือถูกฟ้องร้องหรือร้องขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลายได้ และสมควรให้มีการจัดตั้งศาลล้มละลายขึ้นใน สปป.ลาว ด้วย เพื่อให้ทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลายเป็นการเฉพาะ ดั่งเช่นประเทศไทย อันจะทำให้การพิจารณาตัดสินคดีล้มละลายใน สปป.ลาว เกิดความยุติธรรมมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ล้มละลาย/วิสาหกิจ/สปป.ลาว

Thesis Title	Bankruptcy Law: Comparative Study between Lao People's Democratic Republic and Thailand
Author	Bounlom Sithammavanh
Degree	Master of Law
Advisor	Assoc. Prof. Dr. Chalor Wongwattanapikul

ABSTRACT

This thesis is aimed to study on problems and obstacles of Bankruptcy Law of 1994, the issues concerning text, relating persons, case procedure and bankrupt property management, as well as bankrupt disengagement. The study includes comparing Bankruptcy Act of B.E. 2483 of Thailand Bankruptcy Law of 1994 of Lao PDR., analyzing the context to give recommendations in order to improve Bankruptcy Law of 1994 of Laos.

From the result of study, the Bankruptcy Law of 1994 doesn't give individuals the power to litigate, accuse, appeal or withdrawn the lawsuit in bankruptcy case. Also, the Laos justice system doesn't give a clear picture of bankruptcy prosecution legal or disengagement from bankruptcy. For example; number of bar, judge qualification, prescription of bankrupt disengagement, and rule for bankrupt discharge, etc. The inexplicit prosecution caused problems to legal enforcement and interpretation as well as raising the unequitable law persecution which may cause unjust throughout Laos society.

Hence, in order to improve Bankruptcy Law of 1994 of Lao PDR., giving the clear amount of debt, needed in litigation, providing the power to file a lawsuit on their own to individuals

in bankruptcy case and establishing bankruptcy court in Lao PDR., similar in Thailand specialized court in bankruptcy is needed.

Keywords: Bankruptcy/Enterprise/Lao PDR.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	**(3)**
บทคัดย่อภาษาไทย	**(4)**
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	**(6)**
สารบัญภาพ	**(10)**
สารบัญตาราง	**(11)**
บทที่	
1 บทนำ	**1**
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 สมมติฐานของการวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	4
1.7 อธิบายศัพท์เฉพาะ	4
2 แนวความคิด ทฤษฎี และความสำคัญของกฎหมายล้มละลาย	**6**
2.1 แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายล้มละลาย	6
2.2 ประวัติกฎหมายล้มละลายของ สปป.ลาว และประเทศไทย	12
2.3 วัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย และความแตกต่างของคดีแพ่งกับคดีล้มละลาย	20
2.4 ความสำคัญของกฎหมายล้มละลาย	22

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่	
3 ศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายล้มละลายของ สปป.ลาว และประเทศไทย	**25**
3.1 ภาพรวมและโครงสร้างของกฎหมายล้มละลายของ สปป.ลาว และประเทศไทย	25
3.2 กระบวนการพิจารณาและบุคคลที่เกี่ยวข้อง กับคดีล้มละลายของ สปป.ลาว และประเทศไทย	30
3.3 การจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายของ สปป.ลาว และประเทศไทย	53
3.4 การหลุดพ้นจากการล้มละลายของ สปป.ลาว และประเทศไทย	67
4 ศึกษาวิเคราะห์กฎหมายล้มละลายของ สปป.ลาว	**80**
4.1 วิเคราะห์ศาลและค่าธรรมเนียมศาลในคดีล้มละลาย	80
4.2 วิเคราะห์เจ้าหนี้และลูกหนี้ในคดีล้มละลาย	86
4.3 วิเคราะห์การจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย	101
4.4 วิเคราะห์การหลุดพ้นจากการล้มละลาย	114
4.5 ความสำคัญของกฎหมายล้มละลายใน สปป.ลาว	126
5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ	**128**
5.1 บทสรุป	128
5.2 ข้อเสนอแนะ	129
รายการอ้างอิง	**132**
ภาคผนวก	**136**
ประวัติผู้เขียน	**151**

สารบัญภาพ

ภาพ **หน้า**

3.1 รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นใน สปป.ลาว 38

สารบัญตาราง

ตาราง **หน้า**

4.1 สรุปเปรียบเทียบศาลและค่าธรรมเนียมศาล 86
4.2 สรุปเปรียบเทียบเจ้าหนี้ 93
4.3 สรุปเปรียบเทียบลูกหนี้ 100
4.4 สรุปเปรียบเทียบผู้มีสิทธิจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย 109
4.5 สรุปเปรียบเทียบการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย 114
4.6 สรุปเปรียบเทียบการหลุดพ้นจากล้มละลาย 126

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในระหว่างปี ค.ศ. 1975 ถึงปี ค.ศ. 1986 หลังจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว[1] ได้ประกาศเอกราช รัฐบาลได้ออกนโยบายไม่รับการลงทุนของต่างชาติ รับได้เฉพาะบางประเทศในกลุ่มประเทศสังคมนิยมเท่านั้น การดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศในขณะนั้นจึงมีลักษณะแบบก้าวผ่านทุนนิยมเพื่อไปสู่สังคมนิยม ระบบเศรษฐกิจภายในประเทศมีลักษณะปิด โดยมีข้อจำกัดในการเปิดการลงทุนที่มากมาย และกรรมสิทธิ์ทุกอย่างเป็นของรัฐ ต่อมาระหว่างปี ค.ศ. 1986 ถึงปี ค.ศ. 1990 รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายเปิดประเทศ และได้ทำการปฏิรูประบบเศรษฐกิจภายในประเทศมาเป็นการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจตลาดเสรี และได้ใช้กลไกทางด้านการเงินเป็นตัวกำหนด เพื่อปกป้องการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งรัฐบาลได้มีการปรับปรุงคำสั่งของสำนักงานนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจ ฉบับเลขที่ 53/นย. ลงวันที่ 15 ตุลาคม ค.ศ. 1976 เพื่อบังคับใช้ในการแก้ไขปัญหาสภาพเศรษฐกิจที่มีการเจริญเติบโตขึ้น จึงได้ตรากฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา (Law on Contract) ขึ้น มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม ค.ศ. 1990 เพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจและรองรับการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ ตลอดจนปกป้องผลประโยชน์ของรัฐ เจ้าหนี้ วิสาหกิจ ลูกหนี้ การให้กู้ยืมสินเชื่อ และเพื่อความเป็นระเบียบของการดำเนินธุรกิจส่งเสริมการลงทุน อันเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และในปี ค.ศ. 1994 รัฐบาลได้ออกกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ (Bankruptcy Law)[2] มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน ค.ศ. 1994 อันเป็นกฎหมายฉบับหนึ่งที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจโดยภาพรวมของประเทศโดยตรงภายหลังจากที่รัฐบาลได้เปิดประเทศสู่สากล และยังเป็น

---

[1] สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ต่อไปในวิทยานิพนธ์นี้จะเรียกว่า “สปป.ลาว” และสปป.ลาวใช้ศักราชที่เรียกว่า “ศริสต์ศักราช (ค.ศ.)”.

[2] กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994, เลขที่ 010/สภช. ลงวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ 1994, ได้ผ่านการรับรองโดยสภาแห่งชาติเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1994 ชื่อทางการของกฎหมายในภาษาอังกฤษเรียกว่า “Bankruptcy Law” แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “พระราชบัญญัติล้มละลาย”.

กฎหมายฉบับแรกที่บังคับใช้กับวิสาหกิจในการขอล้มละลายโดยตรงเช่นกัน อันจะเป็นการปกป้องผลประโยชน์ของวิสาหกิจและของรัฐ ตลอดจนรักษาความเป็นระเบียบของการดำเนินธุรกิจและส่งเสริมการลงทุน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ปัจจุบันกฎหมายฉบับดังกล่าวยังมิเคยได้รับการแก้ไขให้ทันต่อสภาพเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด

ตลอดระยะเวลากว่า 19 ปี ของการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 สามารถให้ความคุ้มครองและแก้ไขปัญหากับวิสาหกิจของ สปป.ลาว ได้ในระดับหนึ่ง แต่เมื่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ทำให้กฎหมายฉบับดังกล่าวไม่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาแต่อย่างใด กล่าวคือ กฎหมายดังกล่าวหาได้มีบทบัญญัติในมาตราใดกำหนดให้บุคคลธรรมดาเป็นผู้ฟ้องร้องหรือถูกฟ้องร้องหรือ ร้องขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลายได้ มีเพียงแต่บทบัญญัติให้เฉพาะวิสาหกิจหรือนิติบุคคลผู้ที่ได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย (กฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจ ค.ศ. 2005) เท่านั้น ที่จะฟ้องร้องหรือถูกฟ้องร้องหรือร้องขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลายได้ นอกจากนี้กฎหมายฉบับดังกล่าวก็มิได้มีการกำหนดจำนวนหนี้ที่จะฟ้องร้องให้ล้มละลายไว้อย่างชัดเจนและแน่นอน มีเพียงถ้อยคำที่ว่า "...มีหนี้สินเกินความสามารถที่จะชำระได้ ...[3]" เท่านั้น และเมื่อมีผู้ใช้สิทธิฟ้องร้องคดีล้มละลายแล้ว จะมีสิทธิถอนฟ้องคดีล้มละลายได้หรือไม่ ซึ่งในกฎหมายดังกล่าวก็หาได้บัญญัติไว้ รวมตลอดถึงกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย และการกำหนดเหตุแห่งการหลุดพ้นจากการล้มละลาย ก็มีความไม่ชัดเจนเช่นกัน เช่น มิได้มีการกำหนดจำนวนองค์คณะผู้พิพากษาและคุณสมบัติของผู้พิพากษาไว้อย่างชัดเจน และมิได้มีการกำหนดอายุความในการหลุดพ้นจากการล้มละลาย และหลักเกณฑ์ในการปลดล้มละลาย เป็นต้น ความไม่ชัดเจนดังกล่าวของกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 จึงทำให้มีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องร้องคดีเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ เมื่อกฎหมายดังกล่าวมิได้กำหนดจำนวนหนี้ในการฟ้องร้องคดีไว้อย่างชัดเจน จึงส่งผลให้การฟ้องร้องคดีล้มละลายมีปัญหาตามไปด้วย ทำให้ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ตลอดจนทั้งอาจทำให้การตีความกฎหมายเป็นไปอย่างไม่ยุติธรรม และไม่อาจอำนวยความยุติธรรมให้แก่สังคมและประเทศชาติได้อย่างเต็มที่

ดังนี้เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว จึงได้ทำการศึกษาวิเคราะห์และหามาตรการทางกฎหมายล้มละลายของประเทศไทย เนื่องจากพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483[4] ของประเทศไทยมีการพัฒนาการมาอย่างยาวนาน ทั้งบทบัญญัติและเนื้อหาก็มีความกระชับ รัดกุม และชัดเจน จึงทำให้เกิดการศึกษาเปรียบเทียบเพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไข กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของ

---

[3] กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994, มาตรา 5.

[4] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 57, (30 ธันวาคม 2483), 958.

วิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว ให้มีความเหมาะสม และชัดเจนมากยิ่งขึ้น อันจะอำนวยความยุติธรรม และเอื้อต่อการรักษาผลประโยชน์ของวิสาหกิจและของประเทศโดยภาพรวมมากยิ่งขึ้น

1.2 สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจุบันกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ 1994 ของ สปป.ลาว ได้มีการบัญญัติมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการล้มละลายของวิสาหกิจไว้ แต่เนื่องจากกฎหมายฉบับดังกล่าวมีความไม่ชัดเจน ในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหา บุคคลที่เกี่ยวข้อง กระบวนการพิจารณาคดี และการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย รวมตลอดถึงการหลุดพ้นจากการล้มละลาย ดังนั้นจึงเห็นสมควรทำการศึกษาเปรียบเทียบ และหามาตรการทางกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยเพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไข กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว ให้มีความชัดเจน และเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหา และอุปสรรคในบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว

1.3.2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหา และอุปสรรคของมาตรการทางกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว เปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย

1.3.3 เพื่อศึกษาหามาตรการทางกฎหมายล้มละลายที่เหมาะสมในการนำมาปรับปรุง แก้ไข กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มุ่งศึกษาถึงสภาพปัญหา และอุปสรรคในบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว ในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหา บุคคลที่เกี่ยวข้อง กระบวนการพิจารณาคดี และการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย รวมตลอดถึงการหลุดพ้นจากการล้มละลาย โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช

2483 พร้อมทั้งศึกษาวิเคราะห์เพื่อสรุปเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุง แก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว ให้มีความชัดเจน และเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์โดยใช้วิธีวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยอาศัยการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อเท็จจริงในอดีตถึงปัจจุบัน รวมทั้งศึกษาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทั้งภาษาลาว ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ แนวความคิด ทฤษฎี หนังสือ วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ และข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่อยู่ในเว็บไซต์ (Web Side) และหนังสือพิมพ์ที่ได้เผยแพร่แก่ประชาชนทั่วไป เพื่อรวบรวมข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิเคราะห์ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษาวิทยานิพนธ์เล่มนี้

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ได้ทราบถึงสภาพปัญหา และอุปสรรคในบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1944 ของ สปป.ลาว

1.6.2 ได้ทราบถึงหลักเกณฑ์ และมาตรการที่ดีตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย ที่จะนำมาปรับใช้กับกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1944 ของ สปป.ลาว

1.6.3 ได้ทราบถึงแนวทางแก้ไข ปรับปรุง กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.7 อธิบายศัพท์เฉพาะ

“วิสาหกิจ” หมายถึง การจัดตั้งเพื่อดำเนินธุรกิจของบุคคลหรือนิติบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ชื่อ ทุน การบริหารจัดการ สำนักงาน และได้ขึ้นทะเบียนวิสาหกิจตามกฎหมาย วิสาหกิจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าหัวหน่วยธุรกิจ

“ล้มละลาย” หมายถึง บุคคล[5] หรือนิติบุคคลที่มีหนี้สินเกินความสามารถที่จะชำระหนี้สินได้ตามกำหนดระยะเวลา

“ผู้ต่างหน้า” หมายถึง บุคคลที่เป็นตัวแทนที่ได้รับมอบหมายให้ไปทำงานแทนตามขอบเขตสิทธิ และพันธะที่มอบให้[6]

“ทรัพย์” หมายถึง ทรัพย์ที่มีตัวตนและทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน[7]

ทรัพย์ที่มีตัวตน เช่น เงิน ทองคำ เพชร และที่ดิน เป็นต้น

ทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน เช่น ลิขสิทธิ์ และภูมิปัญญา เป็นต้น

“คำรัฐ” หมายถึง ข้อกำหนดของรัฐบาลหรือนายกรัฐมนตรี โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ออกในขอบเขตการบริหารรัฐ

“คำสั่ง” หมายถึง ข้อบังคับทั่วไปที่ได้ออกเพื่อปฏิบัติกิจการใดกิจการหนึ่ง

“ผู้ชำระหนี้” หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากศาลหรือวิสาหกิจ ให้ปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ในการรวบรวมทรัพย์สินของวิสาหกิจที่ยุบเลิกหรือล้มละลาย เพื่อชำระให้แก่เจ้าหนี้และแบ่งปันส่วนที่เหลือให้แก่เจ้าของหุ้นหรือผู้ถือหุ้นของวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง

“องค์ประชุม” หมายถึง จำนวนน้อยสุดของผู้เข้าร่วมประชุมซึ่งอนุญาตให้เปิดประชุมขึ้นได้

---

[5] “บุคคล” ที่จะสามารถล้มละลายได้ ต้องเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจ (ฉบับปรับปรุง) ค.ศ. 2005, เลขที่ 11/สภช. ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน ค.ศ. 2005, มาตรา 29.

[6] กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2004, เลขที่ 02/สภช. ลงวันที่ 17 พฤษภาคม ค.ศ. 2004, มาตรา 34.

[7] กระทรวงยุติธรรม, *หนังสือแบบเรียนกฎหมายแพ่ง*, (นครหลวงเวียงจันทน์: กระทรวงฯ, 2007).

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และความสำคัญของกฎหมายล้มละลาย

ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและการค้าของโลกในปัจจุบัน ทำให้เกิดการค้าขายระหว่างประเทศและภายในประเทศ ระหว่างบริษัทกับบริษัท บริษัทกับนิติบุคคล นิติบุคคลกับบุคคล บุคคลกับบุคคลด้วยกัน เมื่อมีการค้าขายแล้วก่อเกิดมีการกู้ยืมขึ้นทำให้มีหนี้สินด้วยกัน หลังจากนั้นก่อให้เกิดสิทธิในการทวงเอาหนี้สินดังกล่าวจากหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ได้ เกิดมีการฟ้องร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลดำเนินคดีต่าง ๆ โดยที่การดำเนินคดีล้มละลายนั้นต้องการความรวดเร็วในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเป็นพิเศษยิ่งไปกว่าคดีแพ่งสามัญที่เป็นการฟ้องร้องบังคับชำระหนี้ของเจ้าหนี้รายหนึ่งรายใด ด้วยความรวดเร็วของกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายดังกล่าว จึงจำเป็นที่คดีล้มละลายต้องมีวิธีพิจารณาความเป็นของตนเอง เพื่อสนองตอบต่อคดีล้มละลายเป็นการเฉพาะ ซึ่งในบทนี้จะได้กล่าวถึง แนวความคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องของกฎหมายล้มละลาย ประวัติกฎหมายล้มละลายของ สปป.ลาว และประเทศไทย วัตถุประสงค์และความแตกต่างของคดีแพ่งกับคดีล้มละลาย และความสำคัญของกฎหมายล้มละลาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องของกฎหมายล้มละลาย

โดยที่กฎหมายล้มละลายนั้นมีแนวความคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1.1 แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายล้มละลาย

แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายล้มละลาย มีอยู่ด้วยกัน 3 แนวความคิด[8] โดยสามารถสรุปได้ ดังนี้

---

[8] ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, (เชียงราย: ม.ป.พ., ม.ป.ป.), 8-10.

2.1.1.1 แนวความคิดในตระกูลกฎหมายภาคพื้นยุโรป

ประเทศในภาคพื้นยุโรป เช่น ฝรั่งเศส และเยอรมัน ได้แยกประมวลกฎหมายพาณิชย์ออกจากประมวลกฎหมายแพ่ง ทั้งนี้เนื่องจาก “พ่อค้า” ภาษาฝรั่งเศสเรียกว่า (Commercants) และในภาษาเยอรมันเรียกว่า (Kaufmann) มีลักษณะแตกต่างจากบุคคลธรรมดาทั่วไป กล่าวคือ กฎหมายพาณิชย์บัญญัติหลักพิเศษเฉพาะพ่อค้าและการค้าขาย เช่น ตั๋วเงิน หุ้นส่วน บริษัท การล้มละลาย เป็นต้น ส่วนกฎหมายแพ่ง บัญญัติถึงสิทธิ และหน้าที่ สภาพของเอกชนทั่ว ๆ ไป เช่น บุคคล ทรัพย์ ครอบครัว มรดก เป็นต้น

ดังนั้น ตามความคิดของกฎหมายภาคพื้นยุโรปมีหลักเกณฑ์ในการแบ่งแยกว่าใครเป็นพ่อค้า ที่ต้องบังคับใช้กฎหมายพาณิชย์ และใครเป็นบุคคลธรรมดาที่ต้องบังคับใช้กฎหมายแพ่ง หลักเกณฑ์ที่แบ่งแยกคือ ได้มีการกำหนดคำจำกัดความหรือคำวิเคราะห์ศัพท์ของคำว่า “พ่อค้า” ไว้ในกฎหมาย และกฎหมายของประเทศดังกล่าวก็ได้ให้คำจำกัดความว่า “พ่อค้า คือ ผู้ที่ประกอบ “กิจการพาณิชย์” เช่น การซื้อขายใด ๆ ซึ่งสิ่งของหรือสินค้า เพื่อขายต่อหรือเพื่อให้เช่า ที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือ ในประเทศภาคพื้นยุโรปนั้นถือว่า พ่อค้าไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล คือบุคคลอีกจำพวกหนึ่งที่แยกออกไปต่างหาก นอกจากนี้ ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีพาณิชย์ ก็ต้องเป็นศาลเฉพาะแยกจากศาลที่พิจารณาพิพากษาบุคคลธรรมดาทั่วไป ที่เรียกว่า ศาลพาณิชย์

ในส่วนที่เกี่ยวกับ “พ่อค้า” การแยกประมวลกฎหมายพาณิชย์ออกจากประมวลกฎหมายแพ่ง ศาสตราจารย์ เอช เอย์กูต์[9] ได้เคยเขียนไว้ว่า

“ในบางประเทศที่กิจการค้าขาย และพ่อค้าอยู่ภายใต้ข้อบังคับพิเศษ คือ ข้อบังคับของกฎหมายที่คุ้มครองเกี่ยวพันของบุคคลเหล่านี้ระหว่างกันหรือบุคคลอื่นรวมอยู่เป็นอีกหมู่หนึ่งต่างหาก เรียกว่า “กฎหมายพาณิชย์”

กฎหมายแพ่งประกอบด้วยข้อบังคับซึ่งคุ้มครองความเกี่ยวพันตามธรรมดาในกฎหมายเอกชน (ครอบครัว หนี้ ทรัพย์ มรดก)

กฎหมายพาณิชย์คุ้มครองความเกี่ยวพันในกฎหมายเอกชน ซึ่งมีความคิดแสวงหากำไรเป็นที่ตั้ง (หุ้นส่วนบริษัท รับขน ประกันภัย ล้มละลาย)”

ฉะนั้น ในประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี ญี่ปุ่น ฯลฯ จึงมีประมวลกฎหมายเฉพาะกิจเกี่ยวกับการค้าขายและพ่อค้า ข้อบังคับที่คุ้มครองกิจการค้าขายและพ่อค้าเหล่านี้ไม่ได้รวมอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่ง ด้วยเหตุนี้ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ของฝรั่งเศส จึงมีข้อบังคับในเรื่องหนี้เกี่ยวกับการอาชีพค้าขาย หุ้นส่วน บริษัท ตั๋วเงิน ประกันภัย พาณิชย์นาวี ล้มละลาย เป็นต้น

---

[9] เอช. เอย์กูต์, กฎหมายพาณิชย์, *นิติศาส์น*, *3*(3). (มิถุนายน 2473), 185-187, ใน ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 9.

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายพาณิชย์ของฝรั่งเศส ยังมีบทบัญญัติสัญญาที่ทำกันบ่อย ๆ ในระหว่างพ่อค้าและวิธีพิสูจน์สัญญาเหล่านั้น โดยมีศาลพิเศษที่ประกอบด้วยพ่อค้าเป็นผู้พิจารณาคดีที่เกิดขึ้นระหว่างพ่อค้า ศาลเหล่านี้พิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในอำนาจโดยมีวิธีพิจารณาเป็นพิเศษ ซึ่งแตกต่างกับวิธีพิจารณาความแพ่งโดยทั่วไป ผลในที่สุดประเทศเหล่านี้ การล้มละลายก็คือ การชำระบัญชีทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว จึงมีการปฏิบัติเฉพาะพ่อค้า

2.1.1.2 แนวความคิดของประเทศฝรั่งเศส

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการล้มละลายของฝรั่งเศสที่สำคัญ คือ รัฐบัญญัติ[10] ฉบับที่ 84–148 ลงวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 1984 ว่าด้วยการป้องกันปัญหาการเงินของกิจการ และการประนอมหนี้ (la prévention et le règlement amiable des difficultiés des entreprises) รัฐบัญญัติฉบับที่ 85-98 ลงวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 1984 ว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการและการบังคับชำระหนี้ (la redressement et la liquidation judiciaire des entreprises) และรัฐบัญญัติฉบับที่ 85-99 ลงวันที่ 25 มกราคม 1985 ว่าด้วยเจ้าพนักงานศาล ผู้รับมอบอำนาจศาลเพื่อดำเนินการบังคับชำระหนี้ และผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนการดำเนินกิจการ (les administrateurs judiciaire, mandataires judiciaire à la liquidation des entreprises et experts en diagnostic d' entreprise) นอกจากนี้ยังมีกฎหมายในระดับรัฐกฤษฎีกา[11] ที่ตราขึ้นเพื่อกำหนดรายละเอียดในการปฏิบัติตามรัฐบัญญัติดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รัฐกฤษฎีกาฉบับที่ 85-1388 ลงวันที่ 27 ธันวาคม ค.ศ. 1985 ว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการและการบังคับชำระหนี้

ต่อมาในปี ค.ศ. 2002 ได้มีการปรับปรุง แก้ไขประมวลกฎหมายพาณิชย์ และได้มีการนำบทบัญญัติของรัฐบัญญัติดังกล่าวมารวมไว้ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ที่ได้ปรับปรุง แก้ไขใหม่นี้ด้วย โดยได้มีการแยกบัญญัติไว้ในบรรพ 6 ว่าด้วยปัญหาทางการเงินของกิจการ (livre sixieme des difficulties des entreprise) และจัดหมวดหมู่ขึ้นใหม่แต่ยังคงอ้างอิงเลขมาตราเดิมตามรัฐบัญญัติดังกล่าวเพื่อให้สะดวกต่อการใช้ และได้มีการแบ่งบัญญัติกฎหมายออกเป็น 2 ภาค[12] คือ

ภาค 1 ว่าด้วยการป้องกันปัญหาการเงินของกิจการและการประนอมหนี้ (ตั้งแต่มาตรา L.611-1 ถึงมาตรา L.612-5)

ภาค 2 ว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการและการบังคับชำระหนี้ (ตั้งแต่มาตรา L.620-1 ถึงมาตรา L.628-3)

---

[10] เทียบได้ในระดับพระราชบัญญัติ.

[11] เทียบได้ในระดับพระราชกฤษฎีกา.

[12] สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, *ระบบกฎหมายล้มละลายในประเทศไทย: รายงานวิจัย*, (กรุงเทพฯ: สถาบันกฎหมายพัฒนาเศรษฐกิจ สำนักงานฯ, 2547), 164-165.

ดังนั้นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการล้มละลายของประเทศฝรั่งเศสในปัจจุบันคือประมวลกฎหมายพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยปัญหาทางการเงินของกิจการ ดังกล่าว ที่ได้บัญญัติมาตรการป้องกันในกรณีที่ลูกหนี้ที่เป็นพ่อค้าประสบปัญหาทางการเงินด้วยการให้ลูกหนี้และเจ้าหนี้ทำความตกลงกันอย่างฉันท์มิตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกหนี้ที่เป็นพ่อค้าบุคคลธรรมดา มักจะใช้วิธีการนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการล้มละลาย

สำหรับบริษัทลูกหนี้ที่ประสบปัญหาทางการเงิน เช่น การขาดสภาพคล่องทางการเงิน มักจะเลือกใช้วิธีการทำข้อตกลงเพื่อระงับข้อพิพาท (ทางการเงิน) อย่างฉันท์มิตร กฎหมายอนุญาตให้ลูกหนี้ที่ประกอบกิจการวิสาหกิจที่ประสบปัญหายุ่งยากทางการเงิน ร้องขอต่อศาล ขอให้มีการปรับโครงสร้างหนี้ หรือฟื้นฟูกิจการของตนเองได้

นอกจากนี้กฎหมายยังอนุญาตให้เจ้าหนี้ ตัวแทนเจ้าหนี้ และพนักงานอัยการร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งปรับปรุงฐานะทางการเงินของลูกหนี้ได้ ทั้งนี้เพราะกฎหมายล้มละลายของฝรั่งเศสมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือกิจการของลูกหนี้ให้ดำเนินต่อไปได้ เพื่อให้เกิดการจ้างงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ลูกหนี้สามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ซึ่งอาจจะมีรายเดียวหรือหลายรายได้ในอนาคต ขณะเดียวกันเพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมอีกด้วย

มาตรการดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางการเงินของวิสาหกิจที่เป็นกิจการของลูกหนี้ โดยถือว่าเป็นมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการล้มละลายของประเทศฝรั่งเศส ซึ่งอาจกระทำได้ 2 วิธี[13] คือ

1. วิธีการแจ้งเตือนปัญหาที่เกิดแก่กิจการของลูกหนี้ นิยมใช้กันอย่างมากมาย โดยมีการจำแนกออกเป็น 2 กรณี คือ

1) การแจ้งเตือนโดยบุคคลภายในองค์กร

2) บุคคลที่อยู่ภายนอกองค์กร

กล่าวคือ การแจ้งเตือนโดยบุคคลที่อยู่ในองค์กรวิสาหกิจนั้น ๆ เอง ปกติได้แก่ผู้ตรวจสอบบัญชี คณะกรรมการร่วมระหว่างผู้บริหารและพนักงานรวมทั้งผู้ถือหุ้น ซึ่งโดยปกติแล้วเป็นผู้มีอำนาจกำกับดูแลการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจ อีกกรณีหนึ่งคือ การแจ้งเตือนโดยบุคคลภายนอกองค์กรวิสาหกิจ ได้แก่หัวหน้าศาลพาณิชย์ หรือหัวหน้าศาลจังหวัดที่มีอำนาจกรณีที่ได้รับการร้องขอจากเจ้าหนี้ ตัวแทนเจ้าหนี้ หรือเจ้าพนักงานอัยการของรัฐ โดยศาลจะพิจารณาถึงความเหมาะสมในการมีคำสั่ง เพื่อให้มีการปรับปรุงฐานะการเงินของลูกหนี้หรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับ

---

[13] ฉิชชา ยิ่งนคร, *มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการล้มละลาย: ศึกษาเฉพาะกรณีลูกหนี้ซึ่งเป็นเจ้าของกิจการรายเดียวและลูกหนี้ซึ่งเป็นห้างหุ้นส่วน*, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2552), 15-16.

ดุลพินิจของศาล ศาลจึงต้องมีคุณสมบัติและมีวิสัยทัศน์ทางด้านเศรษฐกิจมหาภาคอยู่พอสมควร อนึ่งหัวหน้าศาลพาณิชย์หรือหัวหน้าศาลจังหวัดอาจมอบหมายให้ผู้พิพากษานายเดียวหรือหลายนายแห่งศาลนั้นเป็นผู้ทำหน้าที่ควบคุมดูแลหรือเป็นผู้ทำหน้าที่สอดส่องหรือเป็นพี้เลี้ยงหรือเป็นผู้อนุบาล หรือทำหน้าที่วินิจฉัยสถานะทางการเงินของลูกหนี้ โดยเฉพาะประเด็นการหยุดชำระหนี้ของลูกหนี้นั้นสืบเนื่องมาจากสาเหตุใด เกิดจากปัจจัยแวดล้อมทางเศรษฐกิจภายในหรือภายนอกประเทศ ลูกหนี้หยุดชำระหนี้แก่เจ้าหนี้โดยสุจริตหรือไม่ ลูกหนี้อยู่ในสถานะที่จะยังคงชำระหนี้ที่เหลือในอนาคตได้อีกมากน้อยเพียงใดหรือไม่ ซึ่งในที่สุดก็จะมีคำสั่งให้มีการปรับปรุงโครงสร้างหนี้และฟื้นฟูกิจการหรืออาจมีคำสั่งให้มีการชำระบัญชีด้วยการสั่งจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ อันมีลักษณะเป็นการบังคับคดีล้มละลายนั่นเอง

2. วิธีการทำบันทึกข้อตกลงแบบฉันท์มิตร เป็นมาตรการทางกฎหมายที่ลูกหนี้หรือเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอต่อศาลพาณิชย์หรือศาลจังหวัด เพื่อให้มีคำสั่งปรับปรุงโครงสร้างหนี้และฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้บริหารลูกหนี้ที่เป็นองค์กรธุรกิจและประสบปัญหาทางการเงินมักจะเลือกใช้วิธีนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการล้มละลาย โดยลูกหนี้ต้องแนบเอกสารที่สำคัญ เช่น บัญชีงบดุลที่แสดงให้เห็นข้อมูลเกี่ยวกับสินทรัพย์ หนี้สิน และทุน บัญชีกำไร-ขาดทุน รายชื่อของบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลาย รวมทั้งแผนการปรับฐานะทางการเงินของลูกหนี้ แนบไปกับคำร้องขอนั้นด้วย กรณีที่มีการยื่นคำร้องขอต่อศาลโดยลูกหนี้และเจ้าหนี้ทุกคน แสดงให้เห็นว่าลูกหนี้และเจ้าหนี้บรรลุข้อตกลงแล้ว กรณีย่อมถือว่าเป็นข้อตกลงประนอมหนี้แล้ว เมื่อศาลได้พิจารณาแล้วศาลมักจะเห็นชอบและมีคำสั่งปรับโครงสร้างหนี้และฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ได้ อนึ่ง ในกรณีที่เจ้าหนี้ส่วนใหญ่เห็นชอบและได้ทำความตกลงประนอมหนี้กับลูกหนี้แล้ว แต่เจ้าหนี้ส่วนน้อยไม่เห็นชอบด้วย กรณีย่อมเป็นผลให้ข้อตกลงในการประนอมหนี้มีผลผูกพันเฉพาะเจ้าหนี้ที่เข้าร่วมทำข้อตกลงเท่านั้น กรณีเช่นนี้ศาลมักจะตั้งผู้ไกล่เกลี่ยเป็นผู้ดำเนินการเพื่อให้บรรลุข้อตกลงในการประนอมหนี้ดังกล่าว และกฎหมายได้ให้อำนาจผู้ไกล่เกลี่ยร้องขอต่อศาลให้สั่งระงับการฟ้องคดีของบรรดาเจ้าหนี้รายอื่นไว้เป็นการชั่วคราว หากศาลเห็นชอบด้วยก็จะมีคำสั่งอันเป็นผลให้มีการระงับสิทธิของบรรดาเจ้าหนี้ที่ฟ้องร้อง หรือเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ไว้เป็นการชั่วคราวเป็นเวลา 3 เดือน และอาจขยายได้อีก 1 เดือน ทั้งนี้เพื่อให้ข้อตกลงในการประนอมหนี้นั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์

จะเห็นได้ว่ากระบวนการตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสดังกล่าวเป็นมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการล้มละลายของลูกหนี้ เพื่อให้ลูกหนี้ได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ต่อไป

2.1.1.3 แนวความคิดในตระกูลกฎหมายแองโกล-อเมริกัน

อังกฤษเป็นประเทศหนึ่งที่ไม่ยอมรับแนวความคิดที่ว่ากฎหมายพาณิชย์เป็นกฎหมายอีกจำพวกหนึ่งที่แตกต่างจากกฎหมายแพ่ง จึงทำให้ไม่มีการแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างกิจการ

พาณิชย์กับกิจการอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้กฎหมายอังกฤษจึงไม่ระบุว่า “พ่อค้า” มีฐานะเป็นพิเศษโดยเฉพาะ และไม่มีกฎเกณฑ์ทางกฎหมายเป็นพิเศษที่แยกต่างหากระหว่าง ผู้ที่ประกอบกิจการค้ากับผู้ที่ไม่ประกอบกิจการค้า ผู้ที่ประกอบกิจการค้าในอังกฤษจึงไม่มีฐานะทางกฎหมายที่แตกต่างไปจากคนธรรมดาทั่วไป

ศาสตราจารย์ เอช เอย์กูต์[14] ได้เคยเขียนแนวความคิดเกี่ยวกับ “พ่อค้า” และการแยกประมวลกฎหมายแพ่งกับประมวลกฎหมายพาณิชย์ไว้ว่า

“การแบ่งแยกกฎหมายแพ่งและกฎหมายพาณิชย์ไม่ได้ปฏิบัติกันในทุกประเทศ ตรงกันข้ามในประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา เห็นว่า “พ่อค้า” ไม่เพียงแต่ไม่มีหน้าที่พิเศษ และทั้งสัญญาที่ตกลงทำกันก็ไม่อยู่ในบังคับแห่งแบบหรือข้อพิสูจน์เป็นพิเศษแต่อย่างใด อีกทั้งไม่มีศาลแยกเป็นพิเศษสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีที่เกิดขึ้นกับพ่อค้า และผู้พิพากษา ที่จะพิจารณาพิพากษาคดีเหล่านี้คงดำเนินตามวิธีพิจารณาคดีแพ่งอย่างธรรมดา ในที่สุดบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว จะเป็นพ่อค้าหรือไม่ก็ตามอาจถูกให้ล้มละลายได้”

2.1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายล้มละลาย

ทฤษฎีของกฎหมายล้มละลาย มีทฤษฎีที่สำคัญ 3 ทฤษฎี[15] สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1.2.1 ทฤษฎีที่ว่าด้วยการต่อรองของเจ้าหนี้ (The creditor bargain theory)

ทฤษฎีนี้เห็นว่า กฎหมายล้มละลายควรมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้ และบุคคลอื่นที่อาจได้รับผลกระทบจากการล้มละลายของลูกหนี้ ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับกฎหมายล้มละลาย และไม่ควรปกป้องประโยชน์ของผู้ที่มิใช่เจ้าหนี้

2.1.2.2 ทฤษฎีที่ว่าด้วยชุมชน (Communitarian theory)

ทฤษฎีนี้ตรงข้ามกับทฤษฎีแรก โดยถือประโยชน์ของมหาชนเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นลูกจ้าง ผู้ที่ติดต่อค้าขายกับลูกหนี้ รัฐบาล ผู้บริโภค เพื่อนบ้าน ชุมชน ท้องถิ่น ผู้ที่ร่วมอยู่ในสังคมกับลูกหนี้ เพราะการล้มละลายก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจในวงกว้าง มิใช่เฉพาะปัญหาของเจ้าหนี้เท่านั้น

2.1.2.3 ทฤษฎีที่ว่าด้วยการเข้าถึงค่านิยมอันหลากหลาย (Multiple values approach theory)

ทฤษฎีนี้เห็นว่า นอกจากประโยชน์ของเจ้าหนี้แล้ว ควรพิจารณาถึงสิ่งอื่นที่มีความสำคัญ เช่น การเผยแพร่กระบวนการล้มละลาย การคุ้มครองการลงทุนของสาธารณะ การยึด

---

[14] เอช. เอย์กูต์, กฎหมายพาณิชย์, 10.

[15] วิชา มหาคุณ, *คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย การฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. 2551*, พิมพ์ครั้งที่ 13, (กรุงเทพ: นิติบรรณการ, 2553), 9-10.

มั่นในจริยธรรมธุรกิจ การคุ้มครองประโยชน์ของบุคคลผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกิจต่อไปของลูกหนี้ โดยศาลเป็นผู้สร้างความเป็นธรรม และความยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ

2.2 ประวัติกฎหมายล้มละลายของ สปป.ลาว และประเทศไทย

2.2.1 ประวัติกฎหมายล้มละลายของ สปป.ลาว

ปี ค.ศ 1975-1986 ภายหลังที่พรรคประชาชนปฏิวัติลาว ได้นำประชาชนลาว บรรดาชนเผ่าทำการปฏิวัติชาติประชาธิปไตยรัฐแห่ง สปป.ลาว สำเร็จ และได้ทำการสถาปนาประเทศขึ้นเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ 1975 ในระยะแรกนี้ พรรค-รัฐ มีความจำเป็นต้องเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจและความปรองดองในชาติเป็นหลักไปพร้อม ๆ กับการดำเนินการ 2 ยุทธศาสตร์ คือ (1) ปกปักรักษาประเทศชาติ และ (2) พัฒนาประเทศชาติ ซึ่งในการคุ้มครองรัฐ-คุ้มครองสังคม ได้มีการดำเนินการออกมติและ/หรือคำสั่งต่าง ๆ เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนประเทศ โดยที่บรรดานิติกรรมชุดแรกของ สปป.ลาว ได้ถูกรับรองโดยมติของกองประชุมใหญ่ผู้แทนประชาชนทั่วประเทศครั้งที่หนึ่ง กองประชุมได้ตกลงรับรองบรรดานิติกรรมอันสำคัญเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการคุ้มครองบริหารภายในรัฐแห่ง สปป.ลาว ที่เป็นพื้นฐานเบื้องต้น คือ

1. คำสั่งของสำนักงานนายกรัฐมนตรี เลขที่ 53/นย. ลงวันที่ 15 ตุลาคม ค.ศ 1976
2. กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสภารัฐมนตรีแห่ง สปป.ลาว เลขที่ 100/สปส. ลงวันที่ 30 กรกฎคม ค.ศ 1978
3. กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสภาประชาชน[16] และการปกครองขั้นต่าง ๆ เลขที่ 101/สปส. ลงวันที่ 31 กรกฎคม ค.ศ. 1978
4. กฎหมายว่าด้วยสภารัฐมนตรีแห่ง สปป.ลาว เลขที่ 01/80/สปส. ลงวันที่ 10 สิงหาคม ค.ศ. 1982

ต่อมาในปี ค.ศ 1986-1994 การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจของ สปป.ลาว ได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะภายหลังที่พรรคประชาชนปฏิวัติลาว ได้ดำเนินแนวทางเปลี่ยนแปลงใหม่ เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา เห็นได้อย่างชัดเจนคือ เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม ค.ศ. 1991 กองประชุมสมัยสามัญ ครั้งที่ 6 ของสภาประชาชนสูงสุด ชุดที่ 2 ได้รับรองรัฐธรรมนูญแห่ง สปป.ลาว และประกาศใช้เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1991 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรก ทำให้มีการยกระดับงานด้านการคุ้มครองรัฐ และคุ้มครองสังคมตามรัฐธรรมนูญ และ

[16] สภาประชาชน ต่อมาเปลี่ยนเป็น สภาประชาชนสูงสุด ปัจจุบันคือ สภาแห่งชาติ (รัฐสภา).

ทางด้านกฎหมาย คือ การพัฒนารัฐให้กลายเป็นรัฐแห่งกฎหมายทีละขั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของอดีตท่านประธานประเทศ ท่านไกรสอน พรหมวิหาน ได้ให้แนวความคิดว่า “รัฐแห่งกฎหมาย คือรัฐที่ถือกฎหมายสูงกว่าสิ่งใด ๆ และสติเคารพกฎหมายของพลเมืองได้กลายเป็นความเคยชินในชีวิตประจำวัน”[17] จากสาเหตุดังกล่าวทำให้รัฐบาลของ สปป.ลาว ได้ดำเนินนโยบายเปิดประเทศ และได้ทำการปฏิรูประบบเศรษฐกิจภายในประเทศมาเป็นการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจตลาดเสรี และได้ใช้กลไกทางด้านการเงินเป็นตัวกำหนด เพื่อปกป้องนโยบายของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ รัฐบาล สปป.ลาว ได้ปรับปรุงคำสั่งของสำนักงานนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจ ฉบับเลขที่ 53/นย. ลงวันที่ 15 ตุลาคม ค.ศ. 1976 มาบังคับใช้ในการแก้ไขปัญหาสภาพเศรษฐกิจที่มีการเจริญเติบโต พร้อมทั้งให้สอดคล้องกับมาตรา 10 ของรัฐธรรมนูญแห่ง สปป.ลาว ที่ได้บัญญัติไว้ว่า “รัฐคุ้มครองสังคมด้วยรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย องค์การจัดตั้งของพรรค รัฐ แนวลาวสร้างชาติ องค์การจัดตั้งมหาชน องค์การจัดตั้งสังคม และพลเมืองทุกคนต้องเคารพและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ และตามกฎหมายอื่น ๆ อย่างเคร่งครัด” ทำให้รัฐบาลได้พยายามตรากฎหมายออกบังคับใช้ กฎหมายที่ออกมาบังคับใช้ในการแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจนั้นคือ กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา (Law on Contract) กฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 27 กรกฎคม ค.ศ. 1990 เพื่อรองรับการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของรัฐ เจ้าหนี้ วิสาหกิจลูกหนี้ การให้กู้ยืมสินเชื่อ และปกป้องความเป็นระเบียบของการดำเนินธุรกิจ ส่งเสริมการลงทุน อันเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม และในปี ค.ศ. 1994 รัฐบาล สปป.ลาว ได้ตรากฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ (Bankruptcy Law) มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน ค.ศ. 1994 เป็นกฎหมายฉบับหนึ่งที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจโดยภาพรวมของประเทศโดยตรงภายหลังจากที่รัฐบาลได้เปิดประเทศสู่สากล และยังเป็นกฎหมายฉบับแรกที่บังคับใช้กับวิสาหกิจในการขอล้มละลายโดยตรงเช่นกัน อันจะเป็นการปกป้องผลประโยชย์ของวิสาหกิจ และของรัฐ ตลอดจนรักษาความเป็นระเบียบของการดำเนินธุรกิจ และส่งเสริมการลงทุนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ปัจจุบันกฎหมายฉบับดังกล่าวยังมิเคยได้รับการแก้ไขให้ทันต่อสภาพเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด[18]

ซึ่งกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ประกอบด้วย 9 หมวด มี 56 มาตรา ดังนี้

---

[17] *แผนแม่บทเกี่ยวกับการพัฒนารัฐแห่งกฎหมายของ สปป.ลาว ตั้งแต่ปัจจุบันถึงปี ค.ศ. 2020*, ความร่วมมือระหว่างกระทรวงยุติธรรม องค์การอัยการประชาชนสูงสุด ศาลประชาชนสูงสุด และกระทรวงมหาดไทย, (นครหลวงเวียงจันทน์: ม.ป.พ., 2009), 8.

[18] เรื่องเดียวกัน, 17-18.

หมวดที่ 1 บทบัญญัติทั่วไป มี 4 มาตรา (มาตรา 1 ถึงมาตรา 4)

หมวดที่ 2 การฟ้องร้องหรือการร้องขอให้ล้มละลาย มี 6 มาตรา (มาตรา 5 ถึงมาตรา 10)

หมวดที่ 3 การพิจารณาคำฟ้องร้องหรือคำร้องขอให้ล้มละลาย มี 15 มาตรา (มาตรา 11 ถึงมาตรา 25)

หมวดที่ 4 การฟื้นฟูวิสาหกิจขึ้นใหม่ มี 7 มาตรา (มาตรา 26 ถึงมาตรา 32)

หมวดที่ 5 การขายกิจการ มี 2 มาตรา (มาตรา 33 ถึงมาตรา 34)

หมวดที่ 6 การล้มละลาย มี 12 มาตรา (มาตรา 34 ถึงมาตรา 46)

หมวดที่ 7 มาตรการต่อผู้กระทำผิด มี 5 มาตรา (มาตรา 47 ถึงมาตรา 51)

หมวดที่ 8 การปิดการชำระบัญชี และการพ้นจากการเป็นผู้ล้มละลาย มี 3 มาตรา (มาตรา 52 ถึงมาตรา 54)

หมวดที่ 9 บทบัญญัติสุดท้าย มี 2 มาตรา (มาตรา 55 ถึงมาตรา 56)

2.2.2 ประวัติกฎหมายล้มละลายของประเทศไทย

ประเทศไทยมีกฎหมายล้มละลายใช้บังคับมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี[19] แต่การออกมาใช้บังคับนั้นคงรวมอยู่ในกฎหมายลักษณะกู้หนี้ มิได้แยกออกมาเป็นกฎหมายลักษณะพิเศษ วัตถุประสงค์ก็เพื่อเร่งรัดหนี้สินจากลูกหนี้ยิ่งกว่าเพื่อประโยชน์ในทางการค้า ต่อมาเมื่อการค้าขยายตัวและเจริญมากขึ้น จึงได้มีการแก้ไข เปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่กาลสมัย รวมเป็นกฎหมายล้มละลาย โดยสามารถแยกพิจารณาโดยสรุปได้ 11 ยุค[20] คือ

2.2.2.1 ยุคแรก ได้แก่ กฎหมายลักษณะกู้หนี้ พ.ศ. 2188

กฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติถึงบุคคลล้มละลายไว้ว่า “เป็นหนี้หลายต่อหลายแห่งสินล้นพ้นตัวอันจะใช้มิได้” ให้เจ้าหนี้เร่งรัดเอาหนี้สิน โดยบัญญัติไว้ในบทที่ 50, 51 และ 52

กฎหมายฉบับนี้มีลักษณะกึ่งกฎหมายอาญา กล่าวคือ มีวิธีการเร่งรัดหนี้สินด้วยการเอาตัวลูกหนี้จำใส่ขื่อ แช่น้ำ ตากแดด ซึ่งเป็นวิธีการลงโทษทางอาญา ทำให้ลูกหนี้ได้รับความเดือดร้อนเป็นอันมาก ในชั้นที่สุดเจ้าหนี้ยังอาจเอาตัวลูกหนี้ไปขายได้ นับได้ว่าเป็นวิธีการอันไม่เหมาะสมแก่ชาติที่มีอารยธรรม เมื่อถึง ร.ศ. 110 (พุทธศักราช 2434) จึงได้มีการยกเลิกกฎหมายลักษณะกู้หนี้ฉบับนี้ และบัญญัติกฎหมายใหม่ที่ทันสมัยขึ้นแทน คือ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ลักษณะกู้หนี้ยืมสิน ร.ศ. 110

---

[19] ทวี กสิยพงศ์, *คำอธิบายพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 พร้อมด้วยประมวลระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการบังคับคดีล้มละลาย*, (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2536), 6.

[20] วิชา มหาคุณ, *คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย การฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. 2551*, 17-23.

2.2.2.2 ยุคที่สอง ได้แก่ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ลักษณะกู้หนี้ยืมสิน ร.ศ. 110 กฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติถึงการชำระหนี้ขึ้นใหม่ และเริ่มใช้คำว่า “ล้มละลาย” นับแต่นั้นเป็นต้นมา

จะเห็นได้ว่า กฎหมายฉบับนี้มีนโยบายสำคัญที่จะช่วยลูกหนี้ฝ่ายเดียวโดยลูกหนี้เท่านั้นที่จะขอให้ล้มละลายได้ ส่วนเจ้าหนี้หามีสิทธิไม่ เปิดโอกาสให้ลูกหนี้คดโกงบิดพริ้วได้ตามใจชอบ ยักย้ายโอนทรัพย์แล้วล้มละลายก็ได้ ไม่ล้มละลายก็ได้หรือจะเลือกใช้หนี้ให้เจ้าหนี้คนใดก็ได้ ทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบและไม่เป็นธรรม จึงมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการล้มละลายเสียใหม่ เป็นยุคที่สาม

2.2.2.3 ยุคที่สาม ได้แก่ พระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 127 ซึ่งออกใช้ชั่วคราวเพียง 8 มาตรา และพระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 130 ซึ่งเป็นฉบับสมบูรณ์

กฎหมายล้มละลายทั้งสองบับนี้บัญญัติขึ้นตามแบบอย่างอารยประเทศ สำหรับพระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 127 มีหลักเกณฑ์สำคัญ คือ

1. เจ้าหนี้แต่ฝ่ายเดียวมีสิทธิฟ้องขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย
2. จำนวนหนี้ต้องมีตั้งแต่ 1.000 บาทขึ้นไป
3. ยอมให้ลูกหนี้แสดงหลักฐานประกอบคำต่อสู้ของตนภายใน 10 วัน ว่าสามารถชำระหนี้ทั้งหมดได้ ถ้าไม่สารถใช้หนี้ได้เต็มจำนวน ก็ให้ศาลมีคำสั่งให้ลูกหนี้ล้มละลาย
4. เมื่อลูกหนี้ถูกพิพากษาให้ล้มละลาย ให้ศาลบังคับให้ลูกหนี้ส่งบัญชีสินทรัพย์และหนี้สินกับเอกสารสำคัญแก่เจ้าพนักงาน ทั้งให้ทำคำชี้แจงเกี่ยวกับทรัพย์ของตนด้วย และอาจถูกไต่สวนเรื่องทรัพย์สินและการค้าขายตามศาลจะเห็นสมควร
5. ศาลมีอำนาจสั่งว่าการโอนทรัพย์หรือการใช้หนี้ของลูกหนี้อันเป็นการกระทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ เป็นอันใช้ไม่ได้
6. ศาลต้องบังคับคดีตามคำสั่งให้ล้มละลายทันที แม้จะมีอุทธรรณ์อยู่ก็ตามเว้นแต่ห้ามไม่ให้เฉลี่ยทรัพย์จนกว่าคดีจะถึงที่สุด

ส่วนพระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 130 ได้วางหลักเกณฑ์เพิ่มเติม คือ

1. ให้โอกาสลูกหนี้ที่สุจริตขอปลดจากการล้มละลายได้
2. มีบทบัญญัติเรื่องการประนอมหนี้เพื่อเลิกคดีล้มละลาย
3. กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานรักษาทรัพย์
4. วางระเบียบวิธีจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ตลอดจนการขอพิสูจน์หนี้ของเจ้าหนี้
5. มีบทลงโทษลูกหนี้ที่ทุจริต

2.2.2.4 ยุคที่สี่ ได้แก่ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

พระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 130 ใช้บังคับอยู่เกือบ 30 ปี จึงได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือ

1. เปลี่ยนหลักเกณฑ์ในการฟ้องใหม่ จากหลักที่ว่า “ลูกหนี้ต้องงดการใช้เงินเป็นต้องมีหนี้สินล้นพ้นตัว”

2. มีการพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ซึ่งไม่ได้ถือว่าเป็นบุคคลล้มละลาย

3. ลูกหนี้ขอให้ยกเลิกการล้มละลายได้เมื่อครบ 10 ปี นับแต่วันที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แบ่งเฉลี่ยครั้งที่สุดหรือปิดบัญชีไม่มีทรัพย์จะแบ่ง

4. วางระเบียบให้การดำเนินคดีล้มละลายเป็นไปโดยรวดเร็วยิ่งขึ้น

5. เพิ่มบทลงโทษทางอาญามากขึ้น และให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2.2.2.5 ยุคที่ห้า ได้แก่ พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2511

กฎหมายฉบับนี้ได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 บางมาตราเพื่อความเหมาะสมแก่ภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม

2.2.2.6 ยุคที่หก ได้แก่ พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2526

กฎหมายฉบับนี้ได้แก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลาย โดยเพิ่มจำนวนหนี้ขั้นต่ำที่เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลาย และแยกเป็นการฟ้องลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาและลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคล กล่าวคือ ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้จำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 บาท และลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้จำนวนไม่น้อยกว่า 500,000 บาท

2.2.2.7 ยุคที่เจ็ด ได้แก่ พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534

กฎหมายฉบับนี้ได้แก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลาย โดยให้พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องผู้กู้ยืมเงินที่เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามพระราชกำหนดดังกล่าวเป็นบุคคลล้มละลายได้ เมื่อปรากฏว่ามีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือมีสินทรัพย์ไม่พอชำระหนี้สินได้ และเป็นหนี้ผู้ให้กู้ยืมเงินรายหนึ่งหรือหลายรายเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า 100,000 บาท ส่วนหลักเกณฑ์ที่ว่านี้ต้องกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ไม่ว่าจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม กฎหมายฉบับนี้ยังคงไว้เช่นเดิมไม่เปลี่ยนแปลง นอกจากนี้กระบวนพิจารณาคงดำเนินไปตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

2.2.2.8 ยุคที่แปด ได้แก่ พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541

กฎหมายฉบับนี้ได้วางหลักการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ อันเป็นการพัฒนาระบบกฎหมายล้มละลายครั้งใหญ่สุดสอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจปัจจุบัน

2.2.2.9 ยุคที่เก้า ได้แก่ พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542 และ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2543

กฎหมายล้มละลายฉบับที่ 6 ได้แก้ไขเพิ่มเติมหลักการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ที่ได้แก้ไขไม่นานนัก พร้อมกันนี้ยังได้แก้ไขเพิ่มเติมจำนวนเงินที่เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลาย รวมทั้งลำดับบุริมสิทธิ และแก้ไขเพิ่มเติมจำนวนเงินที่ล้าสมัย ไม่สอดคล้องกับยุคปัจจุบันอีกหลายมาตรา ส่วนฉบับที่ 6 ได้ตัดข้อความในวรรค 3 ของมาตรา 139 ที่ให้ถือว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นเจ้าพนักงานศาล” ออกไป เพราะเห็นว่า เมื่อศาลแยกออกจากกระทรวงยุติธรรมแล้วก็ไม่ควรให้มีข้อความดังกล่าวในกฎหมาย

อนึ่ง ยังได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 อันทำให้มีการเปิดทำการศาลล้มละลายกลางขึ้นในกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2542 ด้วย

2.2.2.10 ยุคที่สิบ ได้แก่ พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544

ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการบริหารทรัพย์สินด้วยคุณภาพของสถาบันการเงินและบริษัทบริหารสินทรัพย์ ด้วยวิธีจัดทำแผนปรับโครงสร้างกิจการของลูกหนี้ หากไม่สำเร็จอาจนำไปสู่การยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อสั่งให้ลูกหนี้และผู้ค้ำประกันล้มละลาย โดยให้พิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดทันทีโดยศาลมิต้องดำเนินการไต่สวน

2.2.2.11 ยุคที่สิบเอ็ด ได้แก่ พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2547[21]

ซึ่งได้มีการยกเลิกบทบัญญัติเรื่องการพ้นจากล้มละลายโดยอัตโนมัติ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542 มาตรา 35 โดยนำมาบัญญัติไว้ให้ชัดเจนขึ้นในเรื่อง “ปลดจากล้มละลาย” ทั้งมีการปรับปรุงหลักการปลดจากล้มละลาย ให้สามารถใช้ได้ในทางปฏิบัติและไม่มีความซับซ้อนดังเช่นหลักการดั้งเดิม

นอกจากนี้ยังได้ปรับปรุงระบบการอุทธรณ์คดีล้มละลาย ให้คู่ความอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา เช่นเดียวกับคดีฟื้นฟูกิจการ และตัดบทบัญญัติเรื่องการอุทธรณ์ และต้องห้ามอุทธรณ์คดีฟื้นฟูกิจการออกจากพระราชบัญญัติล้มละลาย แต่ให้นำมาบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาล

---

[21] พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2547, *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 121, ตอนที่ 44 ก, (15 กรกฎาคม 2547), 1.

ล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542[22] แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2547[23] ให้สมบูรณ์ขึ้น ซึ่งเปลี่ยนจากการให้อำนาจศาลล้มละลายเป็นผู้พิจารณาว่าคดีใดต้องห้ามอุทธรณ์ในคดีฟื้นฟูกิจการมาเป็นให้ศาลฎีกาเป็นผู้พิจารณา ตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา

ยิ่งกว่านั้น ยังมีความประสงค์ที่จะเพิ่มอำนาจศาลล้มละลาย ให้สามารถพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลายในส่วนที่เกี่ยวกับคดีอาญาด้วย ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2548[24] และคดีดังกล่าวเมื่อศาลล้มละลายตัดสินแล้ว ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาเช่นเดียวกับคดีล้มละลายและคดีฟื้นฟูกิจการ

โดยที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ประกอบด้วย 8 หมวด มีทั้งสิ้น 181 มาตรา ดังนี้

หมวดที่ 1 กระบวนพิจารณาตั้งแต่ขอให้ล้มละลายจนถึงปลดจากล้มละลาย มี 10 ส่วน จำนวน 79 มาตรา (มาตรา 7 ถึงมาตรา 81/4)

หมวดที่ 2 กระบวนพิจารณาในกรณีที่ลูหนี้ตาย มี 6 มาตรา (มาตรา 82 ถึงมาตรา 87)

หมวดที่ 3 กระบวนพิจารณาในกรณีที่ลูกหนี้เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญ ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัดหรือนิติบุคคลอื่น มี 3 มาตรา (มาตรา 88 ถึงมาตรา 90)

หมวดที่ 3/1 กระบวนพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ มี 13 ส่วน จำนวน 90 มาตรา (มาตรา 90/1 ถึงมาตรา 90/90)

หมวดที่ 4 วิธีจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ มี 7 ส่วน จำนวน 38 มาตรา (มาตรา 91 ถึงมาตรา 138)

หมวดที่ 5 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ มี 2 ส่วน จำนวน 10 มาตรา (มาตรา 139 ถึงมาตรา 148)

หมวดที่ 6 อำนาจศาลและกระบวนพิจารณาคดีล้มละลาย มี 2 ส่วน จำนวน 11 มาตรา (มาตรา 149 ถึงมาตรา 159)

หมวดที่ 7 การสอบสวนและบทกำหนดโทษ มี 2 ส่วน จำนวน 16 มาตรา (มาตรา 160 ถึงมาตรา 175)

หมวดที่ 8 บทบัญญัติเบ็ดเสร็จ มี 3 ส่วน จำนวน 6 มาตรา (มาตรา 176 ถึงมาตรา 181)

---

[22] พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542, *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 116, ตอนที่ 25 ก, (8 เมษายน 2542), 10, ต่อไปในวิทยานิพนธ์นี้จะเรียกว่า “พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542”.

[23] พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2547, *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 121, ตอนพิเศษ 70 ก, (12 พฤศจิกายน 2547), 56.

[24] พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2548, *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 122, ตอนที่ 111 ก, (28 พฤศจิกายน 2548), 1.

2.2.3 ข้อสังเกต

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงข้อสังเกตของกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว และข้อสังเกตของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย กล่าวคือ ถึงแม้ระบบกฎหมายของ สปป.ลาว และประเทศไทย จะได้ใช้ระบบกฎหมายระบบเดียวกันคือระบบ Civil Law ซึ่งเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร แต่การบัญญัติข้อบังคับในการปฏิบัติตามกฎหมายล้มละลาย มีข้อกำหนดแตกต่างกัน คือ

2.2.3.1 ข้อสังเกตกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994

ตามประวัติศาสตร์ สปป.ลาว ได้ตกเป็นหัวเมืองขึ้นของต่างชาติ โดยเฉพาะตกเป็นหัวเมืองขึ้นของประเทศฝรั่งเศส ตั้งแต่ปี ค.ศ 1887-1949 ดังนั้น จึงทำให้ สปป.ลาวได้รับอิทธิพลของระบบกฎหมาย Civil Law ซึ่งเป็นระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรตามแบบฝรั่งเศส เช่น ในปี ค.ศ 1921 ฝรั่งเศสได้ให้เจ้าสุวรรณราฎร์แปลกฎหมายฉบับใหม่เป็นภาษาลาว ที่เมืองไช่ง่อน (ปัจจุบันคือนครโฮจิมินท์) ประเทศเวียดนาม โดยกฎหมายใหม่ที่แปลนั้นประกอบด้วย กฎหมายแต่งตั้งศาลยุติธรรม กฎหมายแพ่ง กฎหมายพิจารณาความแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายอาญา และกฎหมายพิจารณาความอาญา

ในวันที่ 5 กันยายน ค.ศ. 1927 ผู้สำเร็จราชการฝรั่งเศสประจำภูมิภาคอินโดจีนได้ออกข้อตกลงประกาศใช้กฎหมายฉบับใหม่นี้เฉพาะประเทศลาว ต่อมาวันที่ 15 ตุลาคม ค.ศ. 1927 พระมหากษัตริย์ของลาว (ในเวลานั้น) ได้ลงนามเพื่อประกาศใช้กฎหมายดังกล่าว

หลังจากนั้นการจัดตั้งศาลยุติธรรมจึงได้แบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ (ศาลชั้นกลาง) ศาลฎีกา (ศาลสูง) โดยในปี ค.ศ. 1928 ฝรั่งเศสได้สร้างโรงเรียนกฎหมายที่เวียงจันทน์ เพื่อสร้างข้าราชการลาวด้านกฎหมาย และในวันที่ 29 กรกฎคม ค.ศ. 1932 ฝรั่งเศสได้ประกาศจัดตั้งศาลตัดสินคดีฆาตกรรมขึ้นอีก เพื่อพิจารณาคดีการฆาตกรรมคนฝรั่งเศส[25] ดังนั้นระบบยุติธรรมของ สปป.ลาว จึงคล้ายคลึงกับระบบยุติธรรมของประเทศฝรังเศส โดยเฉพาะข้อบังคับของกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ เช่น กฎหมายล้มละลายของวิสาหกิจของ สปป.ลาว ไม่ใช้บังคับกับบุคคลธรรมดา ใช้บังคับแต่บุคคลที่เป็นพ่อค้า และสามารถร้องขอให้ตนเองล้มละลายได้ ตลอดทั้งกฎหมายก็มิได้กำหนดจำนวนหนี้ที่ลูกหนี้ต้องเป็นหนี้เจ้าหนี้เท่าใดจึงสามารถฟ้องร้องให้ลูกหนี้ล้มละลายได้ เป็นต้น

2.2.3.2 ข้อสังเกตพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

ประเทศไทยถึงแม้จะไม่เคยตกเป็นหัวเมืองขึ้นหรืออาณานิคมของต่างชาติก็ตาม แต่ข้อกำหนดและการบังใช้กฎหมายล้มละลายคือเป็นไปตามประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law

---

[25] กระทรวงวัฒนธรรม, *ประวัติศาสตร์ลาว*, (นครหลวงเวียงจันทน์: กระทรวงฯ, 2000), 535.

หรือระบบกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นระบบที่ถือเอาหลักกฎหมายที่ศาลได้พิพากษาในอดีตมาเป็นหลักกฎหมาย (ศาลเป็นผู้สร้างกฎหมาย) ประเทศที่ใช้ระบบนี้ได้แก่ ประเทศอังกฤษ และประเทศที่เคยเป็นอานานิคมของประเทศอังกฤษ ประเทศไทยแม้จะไม่เป็นอาณานิคมของอังกฤษก็ตาม แต่ในอดีตพระมหากษัตริย์ของประเทศไทยได้ส่งลูกหลานไปเรียนหนังสือ (เรียนกฎหมาย) ที่ประเทศอังกฤษหลายท่าน เมื่อเรียนจบก็กลับประเทศและก็ได้เข้าร่วมในการตรากฎหมายต่าง ๆ ของประเทศไทย ดังนั้นจึงทำให้ข้อบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทยมีลักษณะไปแนวทางระบบกฎหมาย Common Law โดยเฉพาะการบังคับใช้กฎหมายล้มละลาย ถึงแม้ว่ากฎหมายฉบับดังกล่าวจะได้ทำการปรับปรุงหลายต่อหลายครั้งก็ตาม แต่ก็ยังคงสภาพเดิมเอาไว้โดยเฉพาะการฟ้องร้องบุคคลธรรมดาให้ล้มละลาย และไม่สามารถร้องขอตนเองให้ล้มละลายได้และได้กำหนดจำนวนหนี้ที่เจ้าหนี้สามารถฟ้องร้องให้ลูกหนี้ล้มละลาย เป็นต้น เห็นได้ว่าข้อกำหนดของกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยมีความคล้ายคลึงกับระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษเป็นอย่างยิ่ง

2.3 วัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย และความแตกต่างของคดีแพ่งกับคดีล้มละลาย

ในหัวข้อนี้จะได้ทำการแยกศึกษาถึง

1. วัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย
2. ความแตกต่างของคดีแพ่งกับคดีล้มละลาย

โดยมีรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

2.3.1 วัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย

วัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายสามารถสรุปได้ ดังนี้

2.3.1.1 เพื่อรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ ให้เป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และเพื่อป้องกันมิให้เจ้าหนี้ได้เปรียบเสียเปรียบแก่กันอันไม่สมควร เพื่อให้เจ้าหนี้ทั้งหลายได้รับส่วนแบ่งส่วนเฉลี่ยจากทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเสมอภาคกันตามส่วนแห่งจำนวนหนี้[26]

2.3.1.2 เพื่อให้เจ้าหนี้ทั้งหลายได้รับชำระหนี้รวดเร็วขึ้น กล่าวคือ เมื่อได้มีการฟ้องคดีล้มละลายต่อศาลแล้ว ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นการด่วน และไม่ว่าหนี้สินของโจทก์

---

[26] ปรีชา พาณิชวงค์, *คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย และกฎหมายล้มละลายว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. 2548*, (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2548), 5.

จะมีมากน้อยเพียงใดเสียค่าธรรมเนียมในการฟ้องคดีล้มละลาย 500 บาท ในขณะที่การฟ้องคดีแพ่งสามัญเสียค่าธรรมเนียมในการฟ้องคดีร้อยละ 2 แต่ไม่เกิน 200,000 บาท ในกรณีทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกิน 50 ล้านบาท และร้อยละ 0.1 ในกรณีทุนทรัพย์ที่พิพาทเกิน 50 ล้านบาทขึ้นไป

2.3.1.3 เพื่อช่วยเหลือลูกหนี้ไม่ให้ถูกเจ้าหนี้บีบคั้นเร่งรัดให้ชำระหนี้ด้วยความไม่เป็นธรรม หากปล่อยให้มีการคดโกงกันเรื่องหนี้สิน ย่อมเป็นการบั่นทอนความเจริญก้าวหน้าในทางการค้า และการประกอบธุรกิจของเอกชน ดังนี้ กฎหมายล้มละลายจึงมีส่วนสำคัญในทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย โดยการให้โอกาสลูกหนี้ที่สุจริตหลุดพ้นจากการล้มละลาย และมีโอกาสเริ่มต้นธุรกิจการค้าใหม่ได้อย่างรวดเร็ว เช่น ให้มีการปลดจากการล้มละลายหรือให้มีการประนอมหนี้ได้ ตรงกันข้ามถ้าลูกหนี้ไม่สุจริต กฎหมายก็มีบทลงโทษทางอาญาไว้ด้วย[27]

2.3.1.4 เพื่อคุ้มครองประชาชนไม่ให้ต้องเสียหายจากการที่อาจจะถูกลูกหนี้มาหลอกลวงทำหนี้ขึ้นอีก โดยให้มีการประกาศโฆษณาในหนังสือพิมพ์ และในราชกิจจานุเบกษาเมื่อลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ จำกัดสิทธิและหน้าที่ของลูกหนี้หลายประการ ลูกหนี้จะประกอบกิจการ และบริหารจัดการทรัพย์สินโดยลำพังไม่ได้ ต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ รวมตลอดทั้งการครอบครองทรัพย์สินตกเป็นของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์[28]

2.3.2 ความแตกต่างของคดีแพ่งกับคดีล้มละลาย

จากวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายดังกล่าว สามารถสรุปความแตกต่างของคดีแพ่งสามัญกับคดีล้มละลายได้ ดังนี้[29]

2.3.2.1 คดีแพ่งสามัญเจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้ต่อศาลได้โดยไม่จำกัดจำนวนหนี้ กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็นหนี้กัน 50 บาท หรือ 100 บาท หรือกี่ร้อยล้านบาทก็ตาม เจ้าหนี้มีอำนาจที่จะฟ้องเป็นคดีแพ่งได้เสมอ ส่วนคดีล้มละลายนั้นมีหลักเกณฑ์กำหนดจำนวนหนี้ขั้นต่ำที่เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ คือ จำนวนหนี้ขั้นต่ำไม่น้อยกว่า 1,000,000 บาท สำหรับลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดา และไม่น้อยกว่า 2,000,000 บาท สำหรับลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคล

2.3.2.2 คดีแพ่งสามัญ เจ้าหนี้ฟ้องคดีเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้นั้นเองเท่านั้น ส่วนคดีล้มละลายเจ้าหนี้ฟ้องเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั่วไป หมายความว่า คดีแพ่งสามัญคนที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องหรือได้รับส่วนแบ่งในทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา จะต้องเป็นเจ้าหนี้ตามคำ

---

[27] ขจร หะวานนท์, *กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543), 2.

[28] เรื่องเดียวกัน, 2.

[29] ปรีชา พาณิชวงค์, *คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย และกฎหมายล้มละลายว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. 2548*, 6-7.

พิพากษาเหมือนกัน ส่วนในคดีล้มละลายนั้นไม่ว่าเจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดหรือหลายคนจะรวมกันฟ้องก็ตาม เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดของลูกหนี้แล้ว เจ้าหนี้อื่นที่มิได้ฟ้องก็มีสิทธิจะมาขอส่วนแบ่งหรือส่วนเฉลี่ยจากทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้ล้มละลายนั้นได้จากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โดยที่ตนไม่ได้ฟ้อง

2.3.2.3 คดีแพ่งกระบวนพิจารณายืดยาว ล่าช้า และเสียค่าใช้จ่ายมาก ส่วนคดีล้มละลาย กฎหมายมีวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ให้กระบวนพิจารณาต้องดำเนินไปโดยรีบด่วน และมีการกำหนดค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายไว้ต่ำกว่าคดีแพ่งสามัญ

2.3.2.4 คดีแพ่งบังคับเฉพาะทรัพย์สินของลูกหนี้ ส่วนคดีล้มละลายนั้น นอกจากจะกระทบถึงทรัพย์สินของลูกหนี้แล้ว ยังกระทบถึงความสามารถในการจัดการทรัพย์สินและเสรีภาพของลูกหนี้ด้วย ข้อนี้หมายความว่า คดีแพ่งเมื่อเจ้าหนี้ชนะคดีแล้วบังคับลูกหนี้ได้เฉพาะการยึดทรัพย์ของลูกหนี้เท่านั้น ส่วนคดีล้มละลายนั้น เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ลูกหนี้ตกเป็นผู้ไร้ความสามารถในการจัดการทรัพย์สิน การครอบครองทรัพย์สินของลูกหนี้ตกเป็นของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพ ลูกหนี้ที่ถูกพิทักษ์ทรัพย์หรือล้มละลายแล้วจะจัดการทรัพย์สิน จะย้ายที่อยู่ จะออกไปต่างประเทศ ต้องขออนุญาตหรือต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ เหตุนี้เสรีภาพของลูกหนี้จึงถูกกระทบกระเทือนด้วย

2.4 ความสำคัญของกฎหมายล้มละลาย

กฎหมายล้มละลาย จัดได้ว่าเป็นกฎหมายเศรษฐกิจ (Economic Law) ที่มีความสำคัญต่อการธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ การที่ลูกหนี้อยู่ในสภาวะที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว กล่าวคือ มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน จนไม่สามารถจะชำระหนี้ให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ของตนได้นั้น ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายเป็นอย่างมากแก่บรรดาเจ้าหนี้ของลูกหนี้ สามารถส่งผลกระทบกันเป็นลูกโซ่ต่อเนื่องกันไปทั้งระบบได้

ตามปกติเมื่อลูกหนี้ผิดนัดเจ้าหนี้ย่อมฟ้องร้องให้ศาลบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ได้จนสิ้นเชิง ซึ่งเรียกว่าการฟ้องร้องลูกหนี้เป็นคดีแพ่งสามัญ แต่ในกรณีที่ลูกหนี้ตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวหรืออยู่ในสภาวะไม่สามารถชำระหนี้ได้ การจะปล่อยให้เจ้าหนี้ต่างคนต่างฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งสามัญบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ทำนอง “ใครมาก่อนย่อมได้ก่อน (first come first serve)” ย่อมส่งผลกระทบให้เจ้าหนี้ได้รับความเสียหาย เพราะไม่มีทรัพย์สินเหลือเพียงพอให้กับเจ้าหนี้ทุกราย ทำให้เกิดสถานการณ์ที่เรียกว่า “ปัญหาบ่อน้ำสาธารณะ (problem of the common pool)” โดยเปรียบกองทรัพย์สินของลูกหนี้เป็นเสมือนบ่อน้ำสาธารณะ ซึ่งหากไม่มี

ระบบการจัดการที่ดีอาจก่อให้เกิดความสูญเสียมากยิ่งขึ้นหรือหากจะปล่อยให้ลูกหนี้เลือกชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้เพียงคนเดียวหรือหลายคนเท่าที่ลูกหนี้พอใจก็ดี ย่อมเกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นในระหว่างเจ้าหนี้ด้วยกัน ประเทศต่าง ๆ จึงมีการยอมรับเอาแนวความคิดต่าง ๆ ภายใต้กฎหมายล้มละลาย และมีการตรากฎหมายล้มละลายขึ้น เพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับเจ้าหนี้ ในการบังคับชำระหนี้เอาจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ ทรัพย์สินทั้งมวลของลูกหนี้ย่อมถือได้ว่าเป็นหลักประกันการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ และในบางประเทศยังให้ลูกหนี้ที่เห็นว่าตนเองตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวสามารถยื่นคำร้องขอต่อศาล ให้ศาลมีคำสั่งให้ตนเองล้มละลายได้อีกทางหนึ่งด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ที่สุจริตสามารถทำการชำระสะสางหนี้สินของตนให้เสร็จสิ้นไปเป็นครั้งคราว เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทุกคน และเพื่อประโยชน์แก่ตัวลูกหนี้เอง

กฎหมายล้มละลายได้สร้างมาตรการที่จะจัดการกับทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ทั้งหมดในลักษณะที่ทำเพื่อประโยชน์ร่วมกัน และในคราวเดียวกัน (collective measure) โดยมีกระบวนการต่าง ๆ ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ และนำทรัพย์สินของลูกหนี้เท่าที่ยังมีอยู่ไปแบ่งเฉลี่ยชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามส่วนแห่งจำนวนหนี้ด้วยความเป็นธรรม (Principle of Equality/Fair Passy Principle) อันเป็นการบรรเทาความเสียหายให้แก่เจ้าหนี้เหล่านั้น มีกลไกในการทำให้กองทรัพย์สินของลูกหนี้เกิดมูลค่าสูงสุด เช่น การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ การเพิกถอนการฉ้อฉล การเพิกถอนการชำระหนี้ที่เป็นการให้เปรียบเจ้าหนี้อื่น และการดำเนินการเกี่ยวกับสัญญาหรือทรัพย์สินที่มีภาระเกินควร เป็นต้น ดังนั้น ในความรู้สึกของบรรดาเจ้าหนี้ การมีกฎหมายล้มละลายจึงเป็นหลักประกันต่อการบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ นอกเหนือไปจากที่มีอยู่ในระบบกฎหมายแพ่ง ซึ่งหากไม่มีระบบกฎหมายล้มละลายแล้วย่อมจะทำให้อาจไม่ได้รับชำระหนี้เลยก็ได้

นอกจากนี้ ระบบกฎหมายส่วนใหญ่ต่างก็กำหนดกระบวนการต่าง ๆ ที่จะช่วยเหลือลูกหนี้ที่ประสบปัญหาทางการเงิน โดยมองว่าการที่ลูกหนี้ต้องประสบปัญหาทางการเงินนั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ไม่ใช่สิ่งเลวร้ายหรือเป็นความผิดของลูกหนี้เสมอไป กฎหมายจึงไม่ควรไปซ้ำเติมหรือลงโทษลูกหนี้ที่สุจริต ซึ่งภายใต้กฎหมายล้มละลาย อาจแบ่งกระบวนพิจารณาออกเป็นกระบวนการชำระบัญชี (liquidation proceedings) และกระบวนการฟื้นฟูกิจการ (reorganization proceedings) กระบวนการชำระบัญชีมุ่งจัดการรวบรวมจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อนำมาแบ่งชำระคืนให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายตามลำดับแห่งหนี้ให้เสร็จสิ้นไป โดยมีนโยบายช่วยเหลือลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาให้หลุดพ้นจากหนี้สิน มีโอกาสเริ่มต้นใหม่ทางการเงินได้โดยเร็ว (fresh start) เช่น มีบทบัญญัติให้มีการประนอมหนี้ การยกเลิกการล้มละลาย และการปลดจากการล้มละลาย เป็นต้น ส่วนกระบวนการฟื้นฟูกิจการนั้นมุ่งหมายช่วยเหลือกิจการที่ประสบปัญหาทางการเงินให้สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ หากปรากฏว่ามีช่องทางอันสมควรที่จะให้กิจการนั้นคงอยู่ต่อไป

ในขณะเดียวกันกฎหมายล้มละลายก็ได้วางมาตรการควบคุมพฤติกรรมของลูกหนี้ โดยลูกหนี้ที่ทุจริตจะหลุดพ้นจากหนี้สินยากขึ้น รวมถึงบทลงโทษแก่ลูกหนี้นั้น และได้วางมาตรการจำกัดอำนาจจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ เพื่อไม่ให้เป็นที่เสียหายแก่กองทรัพย์สิน และทำให้ลูกหนี้ไม่สามารถไปหลอกลวงประชาชนเพื่อก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นอีก

เมื่อพิจารณาในมุมมองทางเศรษฐศาสตร์ กฎหมายล้มละลายทำให้มีการนำทุนกลับคืนสู่ตลาดโดยเร็ว เพื่อนำทรัพย์สินนั้นกลับไปลงทุนในธุรกิจอื่น เพื่อให้เกิดประโยชน์ที่สูงกว่า และทำให้ลูกหนี้สามารถตั้งตัวใหม่หลังจากหลุดพ้นจากหนี้สิน เป็นผลให้รัฐได้รับภาษีหรือผลงานจากธุรกิจใหม่รวดเร็วขึ้น อันเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม[30]

[30] ภาสวรรณ ณ นคร, *การปฏิบัติต่อสัญญา ในคดีล้มละลาย*, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), 32-35.

บทที่ 3

ศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายล้มละลายของ สปป.ลาว และประเทศไทย

จากการที่ทั้ง สปป.ลาว และประเทศไทย ได้มีการประกาศใช้กฎหมายล้มละลาย ทำให้สามารถช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศได้ในระดับหนึ่ง โดยกฎหมายล้มละลายได้ให้ความคุ้มครองเจ้าหนี้ทั้งหลายในอันที่จะได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ และเมื่อลูกหนี้ได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายแล้ว ลูกหนี้ก็สามารถขอฟื้นฟูกิจการได้ เพื่อให้ลูกหนี้สามารถดำเนินกิจการต่าง ๆ ต่อไป อันจะเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศด้วย ซึ่งในบทนี้จะได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย และกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว ในประเด็นที่เกี่ยวกับ ภาพรวมและโครงสร้างของกฎหมายล้มละลาย กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายและบุคคลที่เกี่ยวข้อง การจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย และการหลุดพ้นจากการล้มละลาย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ภาพรวมและโครงสร้างของกฎหมายล้มละลายของ สปป.ลาว และประเทศไทย

ในหัวข้อนี้จะได้กล่าวถึงเนื้อหาโดยภาพรวม และโครงสร้างของกฎหมายล้มละลายของ สปป.ลาว และประเทศไทย โดยมีรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

3.1.1 สปป.ลาว

3.1.1.1 ภาพรวมของกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994

หลังจากรัฐบาลได้ดำเนินนโยบายเปิดประเทศ และได้ดำเนินการปฏิรูประบบเศรษฐกิจภายในประเทศ เมื่อปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายทางด้านเศรษฐกิจตลาดเสรี และได้ใช้กลไกทางด้านการเงินเป็นตัวกำหนด เพื่อปกป้องแนวทางของการเปลี่ยนแปลงใหม่ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มาถึงปี ค.ศ. 1994 รัฐบาลได้ตรากฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน ค.ศ. 1994 อันเป็นกฎหมายที่สำคัญฉบับหนึ่งในการแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นภายในประเทศได้ในระดับหนึ่ง ถึงแม้ว่ากฎหมายดังกล่าวจะได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีล้มละลายไว้หลายหลักเกณฑ์ก็ตาม แต่หลักเกณฑ์

ดังกล่าวก็ยังมีความไม่ชัดเจนนัก เช่น มิได้มีบทบัญญัติในมาตราใดกำหนดให้บุคคลธรรมดาเป็นผู้ร้องหรือถูกฟ้องร้องหรือร้องขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลายได้ มีเพียงแต่บทบัญญัติให้เฉพาะวิสาหกิจหรือนิติบุคคลผู้ที่ได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้นที่จะฟ้องร้องหรือถูกฟ้องร้องหรือร้องขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลายได้ การกำหนดจำนวนหนี้ที่จะฟ้องร้องให้ล้มละลายก็มิได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนและแน่นอน มีเพียงถ้อยคำที่ว่า "...มีหนี้สินเกินความสามารถที่จะชำระได้..." เท่านั้น เมื่อได้ยื่นฟ้องร้องคดีแล้วผู้ฟ้องร้องจะสามารถถอนคำร้องได้หรือไม่ กฎหมายดังกล่าวก็หาได้บัญญัติไว้ ในการฟ้องร้องคดีล้มละลายจะเสียค่าทำเนียมเท่าใดกฎหมายก็หาได้กำหนดไว้เช่นกัน นอกจากนี้การกำหนดสิทธิและหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (คณะควบคุมทรัพย์สิน) ก็บัญญัติไว้ไม่ชัดเจน ตลอดถึงการกำหนดหลักเกณฑ์การหลุดพ้นคดีล้มละลายก็บัญญัติไว้ไม่ชัดเจนเช่นกัน เป็นต้น

ถึงแม้ว่ากฎหมายว่าด้วยการล้มละลาย ค.ศ. 1994 จะได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้หลายหลักเกณฑ์ก็ตาม แต่เมื่อสภาพเศรษฐกิจที่มีการเจริญเติบโตดั่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจึงทำให้ข้อกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวยังไม่รัดกุมเพียงพอ

3.1.1.2 โครงสร้างของกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994

กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ประกอบด้วย 9 หมวด มี 56 มาตรา ดังนี้

หมวดที่ 1 บทบัญญัติทั่วไป มี 4 มาตรา (มาตรา 1 ถึงมาตรา 4)

หมวดที่ 2 การฟ้องร้องหรือการร้องขอให้ล้มละลาย มี 6 มาตรา (มาตรา 5 ถึงมาตรา 10)

หมวดที่ 3 การพิจารณาคำฟ้องร้องหรือคำร้องขอให้ล้มละลาย มี 15 มาตรา (มาตรา 11 ถึงมาตรา 25)

หมวดที่ 4 การฟื้นฟูวิสาหกิจขึ้นใหม่ มี 7 มาตรา (มาตรา 26 ถึงมาตรา 32)

หมวดที่ 5 การขายกิจการ มี 2 มาตรา (มาตรา 33 ถึงมาตรา 34)

หมวดที่ 6 การล้มละลาย มี 12 มาตรา (มาตรา 34 ถึงมาตรา 46)

หมวดที่ 7 มาตรการต่อผู้กระทำผิด มี 5 มาตรา (มาตรา 47 ถึงมาตรา 51)

หมวดที่ 8 การปิดการชำระบัญชี และการพ้นจากการเป็นผู้ล้มละลาย มี 3 มาตรา (มาตรา 52 ถึงมาตรา 54)

หมวดที่ 9 บทบัญญัติสุดท้าย มี 2 มาตรา (มาตรา 55 ถึงมาตรา 56)

3.1.2 ประเทศไทย

3.1.2.1 ภาพรวมของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

ดังที่ได้กล่าวแล้วในบทที่ 2 เกี่ยวกับประวัติกฎหมายล้มละลายของประเทศไทย โดยที่ประเทศไทยมีการบังคับใช้กฎหมายล้มละลายตั้งแต่ พ.ศ. 2483 และได้มีการแก้ไข ปรับปรุงเรื่อยมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เนื้อหามีความทันสมัยต่อเหตุการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป และให้มีความสมบูรณ์รวมตลอดทั้งให้มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น

โดยที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้มีการบังคับใช้กับบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลด้วย ทั้งยังได้บัญญัติจำนวนหนี้ที่จะฟ้องล้มละลายไว้อย่างแน่นอน ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา 9 ที่บัญญัติให้ เจ้าหนี้สามารถฟ้องลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคน เป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท โดยหนี้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนไม่ว่าหนี้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม (ดูคำอธิบายของมาตรา 9 ได้ที่หน้า 49-50) และในมาตรา 10 ก็ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิการฟ้องคดีล้มละลายของเจ้าหนี้มีประกันทั้งหลายไว้อีกด้วย โดยมาตรา 11 ให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ต้องวางเงินค่าใช้จ่ายแก่ศาลเป็นจำนวน 500 บาท ในขณะยื่นฟ้องคดี และจะถอนฟ้องคดีล้มละลายไม่ได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต เหตุที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ไม่อนุญาตให้ถอนฟ้องได้นั้นก็เนื่องจาก การฟ้องคดีล้มละลายเป็นการฟ้องเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายในกองทรัพย์สินของลูกหนี้ ทั้งคดีล้มละลายยังเป็นคดีที่เกี่ยงกับความสงบเรียบร้อยของสังคม กฎหมายจึงได้บัญญัติให้ศาลเท่านั้นเป็นผู้อนุญาตที่จะให้มีการถอนฟ้องคดีล้มละลายได้ นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย และการหลุดพ้นจากการล้มละลายไว้อีกด้วย เป็นต้น

3.1.2.2 โครงสร้างของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ประกอบด้วย 8 หมวด มีทั้งสิ้น 181 มาตรา ดังนี้

หมวดที่ 1 กระบวนพิจารณาตั้งแต่ขอให้ล้มละลายจนถึงปลดจากล้มละลาย มี 10 ส่วน จำนวน 79 มาตรา (มาตรา 7 ถึงมาตรา 81/4)

ส่วนที่ 1 การขอให้ล้มละลายและการสั่งพิทักษ์ทรัพย์ (มาตรา 7 ถึงมาตรา 29)

ส่วนที่ 2 คำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ (มาตรา 30)

ส่วนที่ 3 การประชุมเจ้าหนี้ (มาตรา 31 ถึงมาตรา 36)

ส่วนที่ 4 กรรมการเจ้าหนี้ (มาตรา 37 ถึงมาตรา 41)

ส่วนที่ 5 การไต่ส่วนลูกหนี้โดยเปิดเผย (มาตรา 42 ถึงมาตรา 44)

ส่วนที่ 6 การประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย (มาตรา 45 ถึงมาตรา 60)

ส่วนที่ 7 คำพิพากษาให้ล้มละลาย (มาตรา 61 ถึงมาตรา 62)

ส่วนที่ 8 การประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย (มาตรา 63)

ส่วนที่ 9 การควบคุมตัวและทรัพย์สินของลูกหนี้และการจำกัดสิทธิ (มาตรา 64 ถึงมาตรา 67)

ส่วนที่ 10 การปลดจากล้มละลาย (มาตรา 67/1 ถึงมาตรา 81/4)

หมวดที่ 2 กระบวนพิจารณาในกรณีที่ลูหนี้ตาย มี 6 มาตรา (มาตรา 82 ถึงมาตรา 87)

หมวดที่ 3 กระบวนพิจารณาในกรณีที่ลูกหนี้เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญ ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัดหรือนิติบุคคลอื่น มี 3 มาตรา (มาตรา 88 ถึงมาตรา 90)

หมวดที่ 3/1 กระบวนพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ มี 13 ส่วน จำนวน 90 มาตรา (มาตรา 90/1 ถึงมาตรา 90/90)

ส่วนที่ 1 บทนิยาม (มาตรา 90/1)

ส่วนที่ 2 การขอและการให้ฟื้นฟูกิจการ (มาตรา 90/2 ถึงมาตรา 90/15)

ส่วนที่ 3 การตั้งผู้ทำแผน (มาตรา 90/16 ถึงมาตรา 90/25)

ส่วนที่ 4 การขอรับชำระหนี้ในการฟื้นฟูกิจการ (มาตรา 90/26 ถึงมาตรา 90/33)

ส่วนที่ 5 คำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ (มาตรา 90/34 ถึงมาตรา 90/39)

ส่วนที่ 6 การเพิกถอนนิติกรรมที่ได้กระทำไปแล้ว (มาตรา 90/40 ถึงมาตรา 90/41 ทวิ)

ส่วนที่ 7 การประชุมเจ้าหนี้เพื่อพิจารณาแผนฟื้นฟูกิจการ (มาตรา 90/42 ถึงมาตรา 90/55)

ส่วนที่ 8 การพิจารณาให้ความเห็นชอบแผนฟื้นฟูกิจการ (มาตรา 90/56 ถึงมาตรา 90/59)

ส่วนที่ 9 การดำเนินการภายหลังศาลมีคำสั่งเห็นชอบแผนฟื้นฟูกิจการ (มาตรา 90/60 ถึงมาตรา 90/71)

ส่วนที่ 10 การยกคำร้องขอให้ฟื้นฟูกิจการ การยกเลิกคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการและการยกเลิกการฟื้นฟูกิจการ (มาตรา 90/72 ถึงมาตรา 90/76)

ส่วนที่ 11 การขอรับชำระหนี้เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด (มาตรา 90/77 ถึงมาตรา 90/78)

ส่วนที่ 12 การอุทธรณ์ (มาตรา 90/79)

ส่วนที่ 13 บทกำหนดโทษว่าด้วยกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ (มาตรา 90/80 ถึงมาตรา 90/90)

หมวดที่ 4 วิธีจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ มี 7 ส่วน จำนวน 38 มาตรา (มาตรา 91 ถึงมาตรา 138)

ส่วนที่ 1 การขอรับชำระหนี้ (มาตรา 91 ถึงมาตรา 108)

ส่วนที่ 2 ทรัพย์สินซึ่งอาจเอามาชำระหนี้ (มาตรา 109)

ส่วนที่ 3 ผลของการล้มละลายเกี่ยวกับกิจการที่ได้กระทำไปแล้ว (มาตรา 110 ถึงมาตรา 116)

ส่วนที่ 4 การรวบรวมและจำหน่ายทรัพย์สิน (มาตรา 117 ถึงมาตรา 123)

ส่วนที่ 5 การแบ่งทรัพย์สิน (มาตรา 124 ถึงมาตรา 132)

ส่วนที่ 6 การปิดคดี (มาตรา 133 ถึงมาตรา 134)

ส่วนที่ 7 การยกเลิกการล้มละลาย (มาตรา 135 ถึงมาตรา 138)

หมวดที่ 5 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ มี 2 ส่วน จำนวน 10 มาตรา (มาตรา 139 ถึงมาตรา 148)

ส่วนที่ 1 การแต่งตั้งและถอนถอน (มาตรา 139)

ส่วนที่ 2 อำนาจหน้าที่ (มาตรา 140 ถึงมาตรา 148)

หมวดที่ 6 อำนาจศาลและกระบวนพิจารณาคดีล้มละลาย มี 2 ส่วน จำนวน 11 มาตรา (มาตรา 149 ถึงมาตรา 159)

ส่วนที่ 1 อำนาจศาล (มาตรา 149 ถึงมาตรา 152)

ส่วนที่ 2 กระบวนพิจารณาคดีล้มละลาย (มาตรา 153 ถึงมาตรา 159)

หมวดที่ 7 การสอบสวนและบทกำหนดโทษ มี 2 ส่วน จำนวน 16 มาตรา (มาตรา160 ถึงมาตรา 175)

ส่วนที่ 1 การสอบสวน (มาตรา 160)

ส่วนที่ 2 บทกำหนดโทษ (มาตรา 161 ถึงมาตรา 175)

หมวดที่ 8 บทบัญญัติเบ็ดเสร็จ มี 3 ส่วน จำนวน 6 มาตรา (มาตรา 176 ถึงมาตรา 181)

ส่วนที่ 1 เงินค้างจ่าย (มาตรา 176)

ส่วนที่ 2 การล้มละลายเกี่ยวกับต่างประเทศ (มาตรา 177 ถึงมาตรา 178)

ส่วนที่ 3 ค่าธรรมเนียม (มาตรา 179 ถึงมาตรา 181)

3.2 กระบวนการพิจารณาและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีล้มละลายของ สปป.ลาว และประเทศไทย

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงกระบวนการพิจารณาและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีล้มละลายของ สปป.ลาว และประเทศไทย โดยจะทำการแยกพิจารณาเป็น 2 เรื่อง คือ

1. กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย
2. บุคลลที่เกี่ยวข้องกับคดีล้มละลาย

ซึ่งจะเริ่มทำการศึกษาจาก สปป.ลาว ก่อนแล้วตามด้วยประเทศไทย โดยสรุปได้ ดังนี้

3.2.1 สปป.ลาว

3.2.1.1 กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงเฉพาะศาล ค่าธรรมเนียมศาล และการถอนฟ้องคดีล้มละลาย ดังนี้

1. ศาล

ในการยื่นฟ้องคดีหรือร้องขอต่อศาลให้พิจารณาตัดสินให้ลูกหนี้ล้มละลายตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 นั้น ถึงแม้ว่าคดีล้มละลายจะได้มีการแยกบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ แต่กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ก็มิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีล้มละลายไว้เป็นการเฉพาะ และด้วยระบบยุติธรรมของ สปป.ลาว ยังไม่มีการจัดตั้งศาลล้มละลายเป็นการเฉพาะขึ้น จึงต้องปรับบทกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 มาตรา 37 วรรคแรก ข้อ 4[31] มาบังคับใช้โดยอนุโลม ทำให้เมื่อเจ้าหนี้จะฟ้องคดีหรือร้องขอให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลาย ต้องฟ้องคดีหรือร้องขอต่อศาลแพ่งที่ประจำอยู่ในแต่ละจังหวัด (แขวง) โดยมีคณะผู้พิพากษาแผนกการค้าเป็นผู้พิจารณาคดี ทั้งกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ก็มิได้มีการบัญญัติถึงวิธีพิจารณาคดีล้มละลายไว้ด้วย จึงทำให้เมื่อมีคดีล้มละลายขึ้นสู่ศาลก็จะมีการดำเนินกระบวนพิจารณาตามกฎหมายแพ่งภายใต้กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012

2. ค่าธรรมเนียมศาล

กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ของการเสียค่าธรรมเนียมศาลในคดีล้มละลายไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งในการเสียค่าธรรมเนียมศาลนั้น

---

[31] กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012, เลขที่ 075/สภช. วันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ. 2012, มาตรา 37 วรรคแรก ข้อ 4 บัญญัติว่า “คณะศาลแผนกการค้า มีสิทธิอำนาจในการพิจารณาตัดสินคดีเกี่ยวกับ…

4. คดีเกี่ยวกับการล้มละลาย ของวิสาหกิจ และการชำระสะสาง ฯลฯ”.

สปป.ลาว ได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมศาลไว้เป็นการเฉพาะอีกฉบับหนึ่ง คือ กฎหมายว่าด้วยค่าธรรมเนียมศาล ค.ศ. 2006[32] ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติให้การเสียค่าธรรมเนียมศาลนั้นเป็นไปตามมาตรา 18 ดังนี้

1) ให้เสียอากรของรัฐ 2 ส่วน 100 ของมูลค่าฟ้องร้อง

2) ให้เสีย 50,000 กีบ เกี่ยวกับคดีครอบครัว

3) ให้เสีย 40,000 กีบ เกี่ยวกับการฟ้องร้องเพื่อขอหย่าร้างกับบุคคลที่รับรู้ว่าเป็นผู้หายสาบสูญ หรือบุคคลที่ไร้ความสามารถทางด้านการประพฤติ หรือบุคคลที่ถูกศาลพิพากษาตัดสินลงโทษตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

4) ให้เสีย 50,000 กีบ เกี่ยวกับการฟ้องร้องเพื่อขอเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกสัญญาเช่าบ้าน การอายัดทรัพย์ และการฟ้องร้องอื่น ๆ ที่ไม่สามารถตีมูลค่าได้

ในขณะเดียวกันกฎหมายว่าด้วยค่าธรรมเนียมศาล ค.ศ. 2006 ก็ไม่ได้กำหนดอัตราการเสียค่าธรรมเนียมศาลในคดีล้มละลายไว้โดยตรง ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวเป็นเพียงกำหนดอัตราการเสียค่าธรรมเนียมศาลไว้อย่างเปิดกว้าง เพื่อให้สามารถปรับใช้ได้กับทุกคดีโดยอนุโลมเท่านั้น จึงทำให้เจ้าหนี้เมื่อจะฟ้องคดีล้มละลายต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในอัตรา 2 ส่วน 100 ของมูลค่าฟ้องร้อง

3. การถอนฟ้องคดีล้มละลาย

ตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ไม่ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ของการถอนฟ้องคดีล้มละลายไว้เป็นการเฉพาะ จึงต้องปรับบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 มาตรา 73 วรรคแรก วรรคสอง และมาตรา 177 วรรคสอง โดยอนุโลม ดังนี้

มาตรา 73 วรรคแรก บัญญัติว่า “โจทก์มีสิทธิเปลี่ยนแปลงเป้าหมายของคำฟ้องร้องเพิ่มเติม หรือลดมูลค่าในคำฟ้องร้อง หรือถอนคำฟ้องร้อง จำเลยมีสิทธิรับรู้คำฟ้องร้อง คู่ความสามารถทำให้คดีสิ้นสุดลงด้วยการตกลงกันได้

วรรคสอง ศาลไม่อนุญาตให้โจทก์ถอนคำฟ้องร้อง ไม่อนุญาตให้จำเลยรับรู้คำฟ้องร้องของโจทก์ และไม่อนุญาตให้คู่ความตกลงกันได้ ถ้าหากว่าการถอน การรับรู้ และการตกลงนั้น ได้ขัดกับกฎหมาย และละเมิดผลประโยชน์ของรัฐ หรือสังคม หรือสิทธิและผลประโยชน์ของบุคคลอื่น”

มาตรา 177 วรรคสอง บัญญัติว่า “โจทก์มีสิทธิถอนคำฟ้องร้องที่ตนได้ยื่นฟ้องจำเลยต่อศาลแล้วนั้นคืนทั้งหมด หรือบางส่วน ในกรณีที่โจทก์หากได้ถอนฟ้องบางส่วนแล้ว ศาลจะ

---

[32] กฎหมายว่าด้วยค่าธรรมเนียมศาล (ฉบับปรับปรุง) ค.ศ. 2006, เลขที่ 07/สภช. วันที่ 27 ธันวาคม ค.ศ. 2006.

พิจารณาตัดสินเพียงแต่ส่วนที่ไม่ได้ถอนเท่านั้น ถ้าหากโจทก์ได้ถอนทั้งหมด ก็จะทำให้คดีนั้นสิ้นสุดลง แต่ยกเว้นคดีหย่าร้าง”

กล่าวคือ บทบัญญัติดังกล่าวอนุญาตให้โจทก์ขอถอนฟ้องคดีต่อศาลได้ โดยมีเงื่อนไขว่า การถอนฟ้องนั้นต้องไม่เป็นการขัดต่อกฎหมาย และละเมิดผลประโยชน์ของรัฐหรือสังคมหรือสิทธิของบุคคลอื่น และในการถอนฟ้องนั้น โจทก์ก็ชอบที่จะขอถอฟ้องทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนก็ได้ แต่หากเป็นคดีหย่าร้าง (คดีฟ้องหย่า) ห้ามมิให้ถอนฟ้องเพียงบางส่วน ต้องถอนฟ้องทั้งหมดเท่านั้น

3.2.1.2 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีล้มละลาย

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีล้มละลายตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ประกอบด้วย

1) เจ้าหนี้
2) ลูกหนี้
3) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (คณะควบคุมทรัพย์สิน)
4) เจ้าพนักงานบังคับคดี (คณะชำระสะสาง)

โดยสามารถสรุปรายละเอียดได้ ดังนี้ (ข้อ 3) และ 4) จะอธิบายในหัวข้อ 3.3)

1. เจ้าหนี้

บุคคลผู้มีสิทธิฟ้องคดีล้มละลายหรือร้องขอให้ล้มละลายตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ 1994 มาตรา 4 ได้บัญญัติว่า “เมื่อวิสาหกิจใดวิสาหกิจหนึ่งหากอยู่ในสภาวะล้มละลาย เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องร้องหรือวิสาหกิจเองก็มีสิทธิร้องขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาตัดสินให้ล้มละลายได้” ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ 3 ประเภท คือ

1. เจ้าหนี้ธรรมดา (เจ้าหนี้ไม่มีประกัน)
2. เจ้าหนี้มีประกัน
3. วิสาหกิจที่อยู่ในสภาวะล้มละลาย

โดยคำว่า “เจ้าหนี้” หมายถึง บุคคลผู้มีสิทธิทวงให้ลูกหนี้ปฏิบัติมาตรการชำระหนี้ให้แก่ตน[33]

1) เจ้าหนี้ธรรมดา (เจ้าหนี้ไม่มีประกัน)

กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ไม่ได้แยกหลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลาย สำหรับเจ้าหนี้ธรรมดา (เจ้าหนี้ไม่มีประกัน) เจ้าหนี้มีประกัน และวิสาหกิจที่

[33] กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา ค.ศ. 2004, เลขที่ 01/สภช. วันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ. 2004, มาตรา 3.

อยู่ในสภาวะล้มละลายออกจากกันอย่างชัดเจน กฎหมายเพียงบัญญัติไว้ในมาตรา 5 ว่า “การฟ้องร้องหรือการร้องขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจ จะปฏิบัติได้ต่อเมื่อวิสาหกิจนั้นมีหนี้สินจนเกินความสามารถชำระได้ หรือเจ้าหนี้ได้ส่งใบแจ้งหนี้ให้วิสาหกิจลูกหนี้แล้วอย่างน้อย 3 ครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งห่างกันไม่เกิน 20 วัน และวิสาหกิจลูกหนี้ได้เซ็นต์รับแล้วแต่ยังไม่ได้ชำระหนี้สิน...”

กล่าวคือ ในการฟ้องคดีหรือร้องขอให้ลูกหนี้ล้มละลายของเจ้าหนี้ธรรมดานั้น กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้กำหนดให้สามารถกระทำได้ก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้เห็นว่าลูกหนี้มีหนี้สินจนเกินความสามารถที่จะชำระได้ ซึ่งคำว่า “ลูกหนี้มีหนี้สินจนเกินความสามารถที่จะชำระได้” นั้น กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ก็มิได้บัญญัติอธิบายขยายความไว้อย่างชัดเจน จึงทำให้มีลักษณะที่ไม่แน่นอน ประกอบกับทั้งเจ้าหนี้นั้นต้องได้ส่งใบแจ้งหนี้ให้แก่วิสาหกิจลูกหนี้แล้วอย่างน้อย 3 ครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งห่างกันไม่เกิน 20 วัน และวิสาหกิจลูกหนี้นั้นต้องได้เซ็นต์รับทราบแล้วแต่ยังไม่ได้ชำระหนี้สิน ซึ่งข้อความดังกล่าวนั้น ก็มีลักษณะที่ไม่ชัดเจนแน่นอนเช่นเดียวกัน กล่าวคือ กฎหมายมิได้กำหนดให้เมื่อวิสาหกิจลูกหนี้ได้รับทราบตามใบแจ้งหนี้แล้ว ต้องชำระหนี้ภายในกี่วัน จึงจะขึ้นชื่อได้ว่าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ และถ้าหากเจ้าหนี้ได้ส่งใบแจ้งหนี้ห่างกันเกิน 20 วัน ผลของใบแจ้งหนี้จะยังคงสมบูรณ์และผูกพันวิสาหกิจลูกหนี้ให้ต้องชำระหนี้ตามใบแจ้งหนี้นั้นอยู่อีกหรือไม่ และเจ้าหนี้จะยังคงอาศัยเหตุดังกล่าวมาเป็นมูลในการฟ้องคดีหรือร้องขอให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลายได้อีกหรือไม่ ซึ่งปัญหาดังกล่าวจะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ต่อไปในบทที่ 4

2) เจ้าหนี้มีประกัน

กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลายสำหรับเจ้าหนี้มีประกันที่จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายไว้เป็นการเฉพาะดั่งประเทศไทย แต่กฎหมายว่าด้วยการค้ำประกันการปฏิบัติสัญญา ค.ศ. 2005[34] มาตรา 7 บัญญัติไว้ว่า “การค้ำประกันที่จะได้รับการชำระหนี้ ให้ปฏิบัติตามอันดับบุริมสิทธิ ดังนี้

1. การค้ำประกันตามกฎหมาย
2. การค้ำประกันตามสัญญา

บุริมสิทธิที่กล่าวมานี้ จะถูกใช้ก็ต่อเมื่อลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ หรือไม่สามารถปฏิบัติสิทธิอื่น ๆ เพื่อชำระหนี้ หรือถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลาย”

---

[34] กฎหมายว่าด้วยการค้ำประกันการปฏิบัติสัญญา ค.ศ. 2005, เลขที่ 06/สภช. วันที่ 20 พฤษภาคม ค.ศ. 2005.

ก. การค้ำประกันตามกฎหมาย

กฎหมายว่าด้วยการค้ำประกันการปฏิบัติสัญญา ค.ศ. 2005 มาตรา 4[35] ได้กำหนดให้หนี้ค่าแรงงาน ค่าเงินเดือน หรือผลประโยชน์อื่น ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายแรงงาน รวมตลอดทั้งค่าภาษี-อากรของประเทศที่วิสาหกิจลูกหนี้ค้างชำระ ซึ่งหนี้เหล่านี้เป็นหนี้ที่ได้รับการค้ำประกันตามกฎหมาย เช่น กฎหมายแรงงาน เป็นต้น ทำให้เจ้าหนี้ดังกล่าวมีสิทธิฟ้องคดีหรือร้องขอต่อศาลให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลายได้ หากเห็นว่าวิสาหกิจลูกหนี้มีหนี้สินเกินความสามารถที่จะชำระได้ และเมื่อวิสาหกิจลูกหนี้ได้ล้มละลายแล้ว ต้องจัดการชำระหนี้สินเหล่านี้เป็นลำดับต้น

ข. การค้ำประกันตามสัญญา[36]

การค้ำประกันตามสัญญา คือ บุคคลหรือนิติบุคคลภายนอกผู้หนึ่งผู้ใด ได้เข้าทำสัญญาเป็นประกันการชำระหนี้ของลูกหนี้ให้ไว้แก่เจ้าหนี้ หรือทำสัญญาเป็นประกันการเข้าชำระหนี้สินแทนลูกหนี้ ซึ่งการค้ำประกันตามสัญญามี 2 ประเภท คือ

ก) การค้ำประกันตามสัญญาด้วยทรัพย์ เป็นการตกลงระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ ซึ่งลูกหนี้ได้นำทรัพย์หรือเอกสารที่เกี่ยวกับการครอบครองทรัพย์ให้ไว้แก่เจ้าหนี้ หรือไว้แก่บุคคลอื่นที่ได้รับมอบหมาย หรือทรัพย์ดังกล่าวได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนในสัญญาค้ำประกันก่อให้เจ้าหนี้ดังกล่าวเกิดบุริมสิทธิในการได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์อันเป็นหลักประกันนั้น

ข) การค้ำประกันตามสัญญาด้วยบุคคลหรือนิติบุคคล เป็นสัญญาซึ่งบุคคลหรือนิติบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดได้ตกลงใช้แทนหนี้สินหรือปฏิบัติสิทธิอื่น ๆ แทนลูกหนี้ ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้สินหรือไม่ปฏิบัติสิทธิอื่น ๆ แทนการชำระหนี้ด้วยตนเองได้

ซึ่งเจ้าหนี้มีประกันดังกล่าวนั้น จะใช้สิทธิฟ้องคดีหรือร้องขอให้วิสาหกิจล้มละลายได้นั้น ต้องเป็นไปตามมาตรา 5 แห่ง กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ.

---

[35] กฎหมายว่าด้วยการค้ำประกันการปฏิบัติสัญญา ค.ศ. 2005, มาตรา 4 บัญญัติว่า “การค้ำประกันตามกฎหมาย

เป็นการรับประกันการใช้แทนหนี้สิน หรือสิทธิอื่นที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย โดยเหตุผลทางด้านมนุษยธรรมและทางผลประโยชน์ร่วมของชาติ เช่น การจ่ายค่าแรงงาน เงินเดือน หรือผลประโยชน์อื่น ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายแรงงาน การเสียภาษี-อากร และการจ่ายอื่น ๆ เพื่อรับประกันผลประโยชน์ของชาติ ซึ่งไม่ร่วมเอาหนี้สินหรือผลประโยชน์อื่น ๆ ที่เกิดจากสัญญาระหว่างรัฐกับบุคคลหรือองค์กรอื่น ๆ”.

[36] หลักประกันด้วยทรัพย์จะประกอบด้วยจำนองและจำนำ แต่กฎหมายว่าด้วยการค้ำประกันการปฏิบัติสัญญา ค.ศ. 2005 จะให้คำศัพท์ที่แตกต่างจากกฎหมายไทย คือ จะเรียก “จำนอง” ว่า “การค้ำประกันด้วยอสังหาริมทรัพย์” และเรียกการ “จำนำ” ว่า “การค้ำประกันด้วยสังหาริมทรัพย์” หรือรวมเรียกอีกอย่างหนึ่งเป็นภาษาลาวว่า “การซวดจำ”, ดู วิไช สีหาปัญญา, *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการค้ำประกันการปฏิบัติสัญญา*, (นครหลวงเวียงจันทน์: กระทรวงศึกษาธิการ, 2007), 23.

1994 กล่าวคือ เจ้าหนี้ต้องเห็นว่าลูกหนี้มีหนี้สินเกินความสามารถที่จะชำระได้ และ/หรือเจ้าหนี้นั้นต้องได้มีใบแจ้งหนี้ให้แก่วิสาหกิจลูกหนี้แล้วอย่างน้อย 3 ครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งห่างกันไม่เกิน 20 วัน และวิสาหกิจลูกหนี้นั้นต้องได้เซ็นต์รับทราบแล้วแต่ยังไม่ได้ชำระหนี้สิน เจ้าหนี้จึงจะฟ้องคดีหรือร้องขอต่อศาลให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลายได้

3) วิสาหกิจที่อยู่ในสภาวะล้มละลาย

กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้บัญญัติให้วิสาหกิจที่อยู่ในสภาวะล้มละลายสามารถร้องขอต่อศาลให้พิจารณาพิพากษาให้ล้มละลายเองก็ได้ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 4 ว่า “เมื่อวิสาหกิจใดวิสาหกิจหนึ่งหากอยู่ในสภาวะล้มละลาย เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องร้องหรือวิสาหกิจเองก็มีสิทธิร้องขอต่อศาลให้พิจารณาตัดสินให้ล้มละลายได้” ประกอบกับมาตรา 5 วรรคท้าย ก็ได้บัญญัติว่า “ในกรณีวิสาหกิจเห็นว่าตนเองพบความยุ่งยาก ซึ่งคาดว่าจะไม่สามารถชำระหนี้สินตามกฎหมายได้ ก็สามารถร้องขอต่อศาลเพื่อพิจารณาตัดสินให้วิสาหกิจของตนล้มละลายก็ได้”

หมายความว่า เมื่อวิสาหกิจใดได้มีการบริหารจัดการในทุกรูปแบบแล้วยังไม่ประสบผลสำเร็จ หรือตกอยู่ในสภาวะขาดทุนอย่างต่อเนื่อง กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 4 และมาตรา 5 เปิดช่องให้วิสาหกิจลูกหนี้สามารถยื่นขอต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาพิพากษาตัดสินให้ตนเองล้มละลายได้ ทั้งนี้โดยมีเงื่อนไขว่าวิสาหกิจลูกหนี้ต้องพบความยุ่งยาก ซึ่งคาดว่าจะไม่สามารถชำระหนี้สินตามกฎหมายได้ ก็สามารถร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลได้พิจารณาพิพาษาให้ตนเองล้มละลาย แต่เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มิได้มีการบัญญัติขยายความของคำว่า “ความยุ่งยาก” เอาไว้ จึงทำให้เกิดเป็นปัญหาในการพิจารณาถึงความหมายของคำดังกล่าว ประกอบกับทั้งมาตรา 4 และมาตรา 5 ก็ยังมีความไม่ชัดเจนอีกด้วย (รายละเอียดจะได้ศึกษาวิเคราะห์ต่อไปในบทที่ 4)

กล่าวโดยสรุป กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้กำหนดให้เจ้าหนี้ธรรมดา (ไม่มีหลักประกัน) และเจ้าหนี้มีหลักประกัน สามารถฟ้องคดีหรือร้องขอต่อศาลให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลายได้ตามมาตรา 4 และมาตรา 5 ทั้งกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ยังเปิดช่องให้วิสาหกิจสามารถพิจารณาร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาตัดสินให้ตนเองล้มละลายตามมาตรา 4 และมาตรา 5 วรรคท้าย ได้อีกด้วย

2. ลูกหนี้

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 บังคับใช้กับวิสาหกิจที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วและได้ประกอบธุรกิจอยู่ใน สปป.ลาว เพียงอย่างเดียว ไม่บังคับใช้รวมถึงกับบุคคลธรรมดาดั่งเช่นประเทศไทย

โดยที่ประเภทของบุคคล (ลูกหนี้) ที่อาจถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้กำหนดประเภทของลูกหนี้ที่อาจถูกศาลพิพาษาให้ล้มละลายไว้ในมาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า “กฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับกับทุกวิสาหกิจที่อยู่สภาวะล้มละลาย ซึ่งมีที่ตั้งหรือประกอบธุรกิจอยู่ใน สปป.ลาว ไม่ว่าจะดำเนินการด้วยตนเองหรือด้วยตัวแทนก็ตาม” กล่าวคือ ลูกหนี้ที่อาจถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายได้นั้นต้องเป็นลูกหนี้ประเภทวิสาหกิจที่ได้ประกอบธุรกิจด้วยตนเองหรือด้วยตัวแทนอยู่ใน สปป.ลาว ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ 2 ประการ ดังนี้

1) ลูกหนี้วิสาหกิจที่ดำเนินธุรกิจที่มีภูมิลำเนา (ถาวร) อยู่ใน สปป.ลาว

ที่ว่าลูกหนี้วิสาหกิจที่ดำเนินธุรกิจที่มีภูมิลำเนา (ถาวร) อยู่ใน สปป.ลาว นั้น หมายถึง วิสาหกิจที่ดำเนินธุรกิจอยู่ใน สปป.ลาว โดยพลเมืองลาว หรือชาวต่างด้าว หรือคนไม่มีสัญชาติที่อยู่ใน สปป.ลาว หรือคนต่างประเทศ โดยการดำเนินธุรกิจดังกล่าวนั้นต้องสอดคล้องกับกฎ ระเบียบ และกฎหมายของ สปป.ลาว ด้วย ซึ่งเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจ (ฉบับปรับปรุง) ค.ศ. 2005 มาตรา 3[37] ดังนี้ เจ้าหนี้ของวิสาหกิจดังกล่าวย่อมสามารถฟ้องคดีหรือร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาพิพากษาให้ลูกหนี้วิสาหกิจนั้นล้มละลายได้

2) ลูกหนี้วิสาหกิจที่ดำเนินธุรกิจที่ไม่มีภูมิลำเนาอยู่ใน สปป.ลาว (อยู่ต่างประเทศ) แต่มีตัวแทนในการประกอบธุรกิจอยู่ใน สปป.ลาว

ลูกหนี้วิสาหกิจที่ดำเนินธุรกิจไม่มีภูมิลำเนาอยู่ใน สปป.ลาว แต่ได้ใช้ตัวแทนในการประกอบธุรกิจอยู่ สปป.ลาว คือ วิสาหกิจประเภทที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 8 แห่ง กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนของต่างประเทศ ค.ศ. 2009[38] ที่บัญญัติว่า “วิสาหกิจลงทุนต่างประเทศร้อยส่วนร้อย (100%) คือวิสาหกิจของต่างประเทศที่ลงทุนฝ่ายเดียว ซึ่งจัดตั้งอยู่ สปป.ลาว การจัดตั้งวิสาหกิจดังกล่าว อาจจัดตั้งเป็นนิติบุคคล หรือเป็นสาขาของวิสาหกิจต่างประเทศ” ซึ่งวิสาหกิจดังกล่าวอาจใช้ตัวแทนเป็นผู้บริหารจัดการตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 176 แห่ง กฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจ (ฉบับปรับปรุง) ค.ศ. 2005 ที่บัญญัติว่า “สัญญาจ้างผู้จัดการของบริษัทจำกัดผู้เดียว ต้องทำ

---

[37] กฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจ (ฉบับปรับปรุง) ค.ศ. 2005, มาตรา 3 บัญญัติว่า “พลเมืองลาว ชาวต่างด้าว คนไม่มีสัญชาติที่อยู่ สปป.ลาว และคนต่างประเทศ รวมทั้งองค์การจัดตั้งของบุคคลดังกล่าว ก็มีสิทธิจัดตั้งวิสาหกิจหรือเข้าร่วมดำเนินธุรกิจ โดยสอดคล้องกับระเบียบกฎหมายของ สปป.ลาว

การลงทุนภายใน คือ การนำเอาทุน เช่น ทรัพย์สิน เทคโนโลยี และบทเรียน มาใช้ในการผลิตธุรกิจภายในประเทศ โดยพลเมืองลาว คนต่างด้าว คนไม่มีสัญชาติที่ดำรงชีวิตอยู่ สปป.ลาว อย่างถาวร รวมทั้งคนลาวที่อาศัยอยู่ต่างประเทศ”.

[38] กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนของต่างประเทศ ค.ศ. 2009, เลขที่ 02/สภช. วันที่ 8 กรกฎาคม ค.ศ. 2009.

เป็นลายลักษณ์อักษรตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา เนื้อหาของสัญญาต้องกำหนดชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ ค่าจ้าง ความรับผิดชอบของคู่สัญญา และการยกเลิกสัญญา" แม้ลูกหนี้ที่ประกอบธุรกิจนี้จะไม่มีภูมิลำเนาอยู่ใน สปป.ลาว ก็อาจถูกเจ้าหนี้ฟ้องหรือร้องขอให้ล้มละลายต่อศาลใน สปป.ลาว ตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้

ซึ่งวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นใน สปป.ลาว มีอยู่ด้วยกัน 4 ประเภท ได้แก่

1. วิสาหกิจเอกชน
2. วิสาหกิจของรัฐ
3. วิสาหกิจประสม
4. วิสาหกิจรวมหมู่

รูปแบบของวิสาหกิจมีอยู่ 3 รูปแบบ ได้แก่

1. วิสาหกิจส่วนบุคคล
2. วิสาหกิจหุ้นส่วน
3. บริษัท

โดยมีลักษณะของวิสาหกิจมี 4 ลักษณะ ได้แก่

1. วิสาหกิจหุ้นส่วนสามัญ (ห้างหุ้นส่วนสามัญ)
2. วิสาหกิจหุ้นส่วนจำกัด (ห้างหุ้นส่วนจำกัด)
3. บริษัทจำกัด, บริษัทจำกัดผู้เดียว
4. บริษัทมหาชน

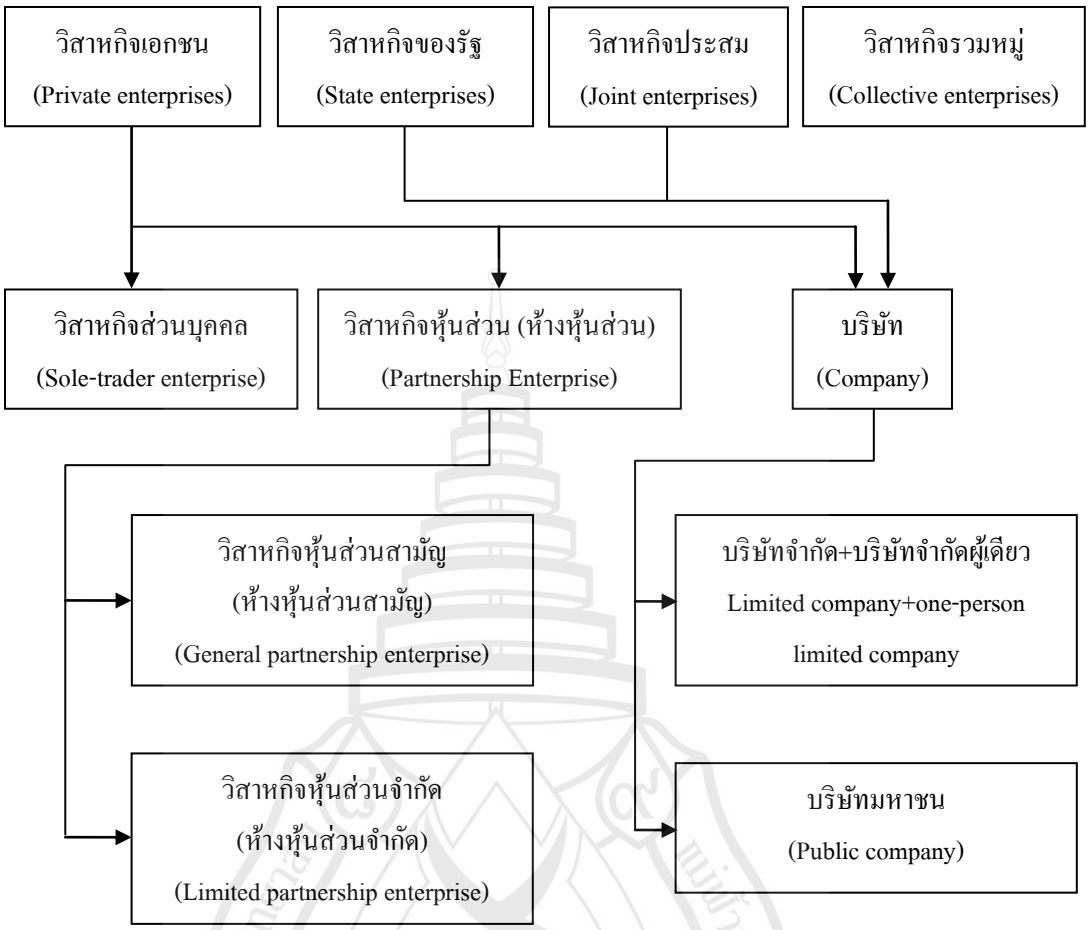

ภาพที่ 3.1 รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นใน สปป.ลาว[39]

1. วิสาหกิจส่วนบุคคล
   1) บุคคลเดียวเป็นเจ้าของ
   2) รับผิดชอบต่อหนี้สินไม่จำกัด
   3) ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล
2. ห้างหุ้นส่วน

ผู้ร่วมทุน (ผู้ประกอบทุน) เรียกว่า ผู้ถือหุ้น (ขาหุ้น)

มี 2 ห้างหุ้นส่วน คือ ห้างหุ้นส่วนสามัญ และห้างหุ้นส่วนจำกัด

1) ห้างหุ้นส่วนสามัน

ก. ผู้ถือหุ้น 2 คนขึ้นไป

[39] กระทรวงยุติธรรม, *บทอธิบาย กฎหมายวิสาหกิจ*, (นครหลวงเวียงจันทน์: กระทรวงฯ, 2007), 24.

ข. มีผู้ถือหุ้นประเภทเดียว คือ ผู้ถือหุ้นทั่วไป (ขาหุ้นไม่จำกัดหนี้สิน)

ค. มีฐานะเป็นนิติบุคคล

ง. การร่วมทุน เช่น เงิน วัตถุ หรือแรงงาน

2) ห้างหุ้นส่วนจำกัด

ก. ผู้ถือหุ้น 2 คนขึ้นไป

ข. มีผู้ถือหุ้น 2 ประเภท คือ ผู้ถือหุ้นทั่วไป (ไม่จำกัดหนี้สิน) และผู้ถือหุ้นจำกัดหนี้สิน (รับผิดชอบต่อหนี้สินไม่เกินจำนวนทุนที่ตนตกลงประกอบ)

ค. มีฐานะเป็นนิติบุคคล

ง. การร่วมทุน ผู้ถือหุ้นทั่วไป เช่น เงิน วัตถุ หรือแรงงาน ส่วนผู้ถือหุ้นจำกัดหนี้สินต้องเป็น เงิน หรือวัตถุ เท่านั้น

3. บริษัท

1) ผู้ร่วมทุน เรียกว่า ผู้ถือหุ้น

2) ผู้ถือหุ้นมี 1 คน หรือมากกว่านั้น

3) รับผิดชอบต่อหนี้สินจำกัด

4) ผู้ถือหุ้นหรือผู้จัดตั้งอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้

นิยามห์ศัพท์[40]

“วิสาหกิจเอกชน” เป็นประเภทวิสาหกิจอย่างหนึ่ง ซึ่งบุคลลหรือนิติบุคคลจัดตั้งขึ้น เพื่อดำเนินธุรกิจตามที่ได้กำหนดไว้ใน มาตรา 10 และมาตรา 11 แห่ง กฎหมายว่าด้วยการดำเนินธุรกิจ

“วิสาหกิจของรัฐ” เป็นประเภทวิสาหกิจอย่างหนึ่ง ที่รัฐได้จัดตั้งขึ้นจากงบประมาณแผ่นดินโดยรัฐเป็นผู้ลงทุนแต่เพียงผู้เดียว ในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจของรัฐนั้นต้องดำเนินการตามรูปแบบของบริษัท

“วิสาหกิจประสม” เป็นประเภทวิสาหกิจอย่างหนึ่ง ที่ได้มีการรวมเข้าด้วยกันเพื่อดำเนินธุรกิจ เช่น วิสาหกิจของรัฐรวมกับวิสาหกิจของรัฐ ทั้งภายในและต่างประเทศ วิสาหกิจของรัฐรวมกับวิสาหกิจเอกชน หรือวิสาหกิจเอกชนรวมกับวิสาหกิจเอกชน โดยแต่ละวิสาหกิจถือหุ้นได้ไม่เกิน 50 ส่วน 100 ของหุ้นทั้งหมด

---

[40] คณะนิติศาสตร์ และรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติ, *อธิบายคำศัพท์กฎหมาย (Lao Legal Terms)*, (นครหลวงเวียงจันทน์: กระทรวงศึกษาธิการ, 2007), 56.

“วิสาหกิจรวมหมู่” คือ ธุรกิจประเภทหนึ่งที่ได้มีการร่วมทุนกันตั้งแต่สองครอบครัวขึ้นไปจัดตั้งขึ้น เพื่อดำเนินธุรกิจและหาผลกำไร โดยมีการดำเนินการอยู่ในรูปแบบของสหกรณ์ร่วมธุรกิจตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจ ค.ศ. 2005 มาตรา 91

“วิสาหกิจส่วนบุคคล” เป็นรูปแบบวิสาหกิจอย่างหนึ่ง ซึ่งบุคคลผู้เดียวเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ วิสาหกิจส่วนบุคคลดำเนินธุรกิจในนามส่วนตัวของเจ้าของวิสาหกิจ และรับผิดชอบต่อหนี้สินของวิสาหกิจทั้งหมดโดยไม่จำกัด

“วิสาหกิจหุ้นส่วน” เป็นรูปแบบวิสาหกิจอย่างหนึ่ง ซึ่งจัดตั้งขึ้นบนพื้นฐานสัญญาของผู้ร่วมทุนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อนำเอาทุนมาดำเนินธุรกิจร่วมกันและแบ่งผลกำไรกัน

“วิสาหกิจหุ้นส่วนสามัญ” เป็นลักษณะวิสาหกิจหุ้นส่วนอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้ถือหุ้นร่วมกันดำเนินธุรกิจ โดยอาศัยความเชื่อใจซึ่งกันและกันเป็นหลัก ผู้ถือหุ้นทุกคนร่วมกันรับผิดชอบต่อหนี้สินของวิสาหกิจโดยไม่จำกัด

“วิสาหกิจหุ้นส่วนจำกัด” เป็นลักษณะของวิสาหกิจหุ้นส่วนอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้ถือหุ้นจำนวนหนึ่งรับผิดชอบต่อหนี้สินของวิสาหกิจโดยไม่จำกัด เรียกว่า “ผู้ถือหุ้นทั่วไป” และอีกจำนวนหนึ่ง รับผิดชอบแบบจำกัด เรียกว่า “ผู้ถือหุ้นจำกัดหนี้สิน”

“บริษัท” เป็นรูปแบบวิสาหกิจอย่างหนึ่ง ซึ่งจัดตั้งขึ้นด้วยการแบ่งทุนเป็นหุ้น แต่ละหุ้นมีมูลค่าเท่ากัน ผู้ถือหุ้นรับผิดชอบต่อหนี้สินของบริษัทไม่เกินมูลค่าหุ้นที่ตนได้ถือ

“บริษัทจำกัด” เป็นลักษณะบริษัทอย่างหนึ่ง ซึ่งมีผู้ถือหุ้นตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และสูงสุดไม่เกิน 30 คน เว้นเสียแต่กรณีที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 85 วรรคแรก แห่ง กฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจ (ฉบับปรับปรุง) ค.ศ. 2005 และบริษัทจำกัด ซึ่งมีผู้ถือหุ้นเพียงผู้เดียว เรียกว่า “บริษัทจำกัดผู้เดียว”

“บริษัทมหาชน” เป็นลักษณะบริษัทอย่างหนึ่ง ซึ่งมีผู้ถือหุ้นที่เป็นผู้ก่อตั้งอย่างน้อย 9 คนขึ้นไป สามารถโอนหุ้นได้อย่างเสรี และเสนอขายหุ้นได้อย่างเปิดเผยต่อมวลชนทั่วไปได้

ส่วนจำนวนหนี้ที่อาจถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายนั้น ตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ไม่ได้กำหนดจำนวนหนี้ไว้อย่างชัดเจนว่าวิสาหกิจลูกหนี้ต้องเป็นหนี้เจ้าหนี้เท่าใดจึงจะสามารถฟ้องร้องคดีล้มละลายได้ ซึ่งบทบัญญัติในมาตรา 5 วรรคแรก ได้บัญญัติไว้เพียงว่า “...เมื่อวิสาหกิจนั้นมีหนี้สินจนเกินความสามารถชำระได้ หรือเจ้าหนี้ได้ส่งใบแจ้งหนี้ให้วิสาหกิจลูกหนี้แล้วอย่างน้อย 3 ครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งห่างกันไม่เกิน 20 วัน และวิสาหกิจลูกหนี้ได้เซ็นต์รับแล้วแต่ยังไม่ได้ชำระหนี้สิน...” และในกรณีที่วิสาหกิจต้องการที่จะร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลได้พิจารณาตัดสินให้ตนเองล้มละลายนั้นก็บัญญัติไว้ในลักษณะกว้าง ๆ ตามมาตรา 5 วรรคท้าย ว่า “ในกรณีวิสาหกิจเห็นว่าตนเองพบความยุ่งยาก ซึ่งคาดว่าจะไม่สามารถชำระหนี้สินตามกฎหมายได้ ก็

สามารถร้องขอต่อศาลเพื่อพิจารณาตัดสินให้วิสาหกิจของตนล้มละลายก็ได้" นั้น บทบัญญัติดังกล่าวมีลักษณะเปิดกว้างจนไม่สามารถระบุได้อย่างแน่ชัดถึงจำนวนหนี้ที่แน่นอนที่เจ้าหนี้จะใช้สิทธิฟ้องคดีหรือร้องขอต่อศาลให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลาย และในส่วนของวิสาหกิจเองก็ยังไม่มีความแน่ชัดพอในการพิจารณาถึงความไม่สามารถชำระหนี้ได้ เพื่อที่จะร้องขอต่อศาลเพื่อให้พิจารณาพิพากษาให้ตนล้มละลายได้ (ปัญหาดังกล่าวจะได้วิเคราะห์ต่อไปในบทที่ 4) อย่างไรก็ดี อาจสรุปได้ว่า กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 5 บัญญัติเปิดกว้างเพื่อให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลายโดยคำนึงถึงศักยภาพของการชำระหนี้สินของวิสาหกิจลูกหนี้ ตลอดจนทั้งคำนึงถึงความเหมาะสม และความผาสุขของประชาชนภายในประเทศ เป็นต้น

อนึ่ง กฎหมายว่าด้วยล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 9 ได้กำหนดมาตรการให้ลูกหนี้สามารถฟ้องร้องเจ้าหนี้กลับได้ ในกรณีที่คำฟ้องร้องของเจ้าหนี้ต่อศาลนั้นเมื่อศาลได้พิจารณาแล้วเห็นว่าคำฟ้องร้องไม่มีมูลความจริง ซึ่งมาตรการนี้ถือเป็นการเปิดช่องให้ลูกหนี้ที่ถูกเจ้าหนี้กลั่นแกล้งฟ้องร้องเพื่อให้เกิดความเสียหายได้ใช้สิทธิของตนในการฟ้องร้องกลับได้ นับได้ว่าเป็นมาตรการที่ดีมาตรการหนึ่งของกฎหมายใน สปป.ลาว แต่ในขณะเดียวกันกฎหมายดังกล่าวก็มิได้มีการกำหนดมาตรการและโทษในกรณีที่ลูกหนี้ใช้สิทธิร้องขอให้ตนเองล้มละลายโดยทุจริต จึงทำให้เกิดเป็นช่องว่างของกฎหมายที่ลูกหนี้ผู้ทุจริตจะนำมาใช้ในการร้องขอให้ตนล้มละลายเพื่อจะได้หลุดพ้นจากหนี้สินทั้งปวง เช่นนี้แล้วย่อมทำให้เจ้าหนี้ทั้งหลายได้รับความเสียหายเป็นอย่างยิ่ง (รายละเอียดต่อไปจะได้วิเคราะห์ในบทที่ 4)

3.2.2 ประเทศไทย

3.2.2.1 กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย

กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายในที่นี้กล่าวถึงเฉพาะศาล ค่าธรรมเนียมศาล และการถอนฟ้องคดีล้มละลาย ดังนี้

1. ศาล

เดิมในการฟ้องคดีล้มละลายนั้น พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 150[41] ได้บัญญัติให้ยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอต่อศาล แต่มิได้กำหนดว่าเป็นศาลใด ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 และได้จัดตั้งศาลล้มละลายกลางขึ้น ทำให้การฟ้องคดีล้มละลายต้องฟ้องต่อศาลล้มละลาย เพราะ

---

[41] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 150 บัญญัติว่า "การยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอให้ลัมละลายให้ยื่นต่อศาลซึ่งลูกหนี้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตหรือประกอบธุรกิจอยู่ในเขตไม่ว่าด้วยตนเองหรือโดยตัวแทนในขณะที่ยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอหรือภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีก่อนนั้น".

ศาลล้มละลายได้เปิดทำการแล้วตามมาตรา 8 ศาลล้มละลายเป็นศาลชำนัญพิเศษ มีวัตถุประสงค์ให้คดีล้มละลายแตกต่างจากคดีแพ่งสามัญ โดยจะได้รับการพิจารณาพิพากษาจากผู้พิพากษาที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ และในปัจจุบันคงมีแต่เพียงศาลล้มละลายซึ่งตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ส่วนศาลล้มละลายภาคนั้นยังไม่มีการจัดตั้งขึ้น จึงให้ศาลล้มละลายกลางมีเขตอำนาจทั่วประเทศ ฉะนั้นศาลล้มละลายกลางเท่านั้นที่มีอำนาพิจารณาและพิพากษาคดีล้มละลายทั้งในและนอกเขตกรุงเทพมหานคร และด้วยการที่ศาลล้มละลายกลางมีเขตอำนาจทั่วราชอาณาจักรจึงทำให้การจะใช้ดุลพินิจไม่ยอมรับพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งที่ยื่นฟ้องนอกเขต ในขณะที่ยังไม่มีศาลล้มละลายภาค ตามมาตรา 5 วรรคท้าย จึงเกิดขึ้นไม่ได้ ทั้งนี้โดยผลของมาตรา 5 มาตรา 8 และมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542

ปัจจุบันการฟ้องคดีล้มละลายสามารถยื่นฟ้องได้ต่อศาลดังต่อไปนี้[42]

1) ยื่นต่อศาลล้มละลายกลางโดยไม่ต้องคำนึงถึงภูมิลำเนาหรือสถานประกอบธุรกิจ

2) ยื่นผ่านศาลจังหวัดที่ลูกหนี้มีภูมิลำเนาหรือประกอบธุรกิจอยู่ในเขตโดยคำนึงถึงหลัก ดังนี้

ก. ศาลจังหวัดที่ลูกหนี้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขต

ข. ศาลจังหวัดที่ลูกหนี้ประกอบธุรกิจอยู่ในเขต

ค. ศาลจังหวัดที่ลูกหนี้เคยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตภายในกำหนด 1 ปี ก่อนฟ้อง

ง. ศาลจังหวัดที่ลูกหนี้เคยประกอบธุรกิจอยู่ในเขตภายในกำหนด 1 ปี ก่อนฟ้อง

การนี้เพื่อให้คดีล้มละลายทั่วราชอาณาจักรได้รับการพิจารณาจากศาลล้มละลายกลางด้วยความสะดวก จึงได้บัญญัติบทเฉพาะกาลไว้ในมาตรา 30 ว่า “ในระหว่างที่ศาลล้มละลายภาคยังมิได้เปิดทำการในท้องที่ใด ให้ศาลล้มละลายกลางมีเขตในท้องที่นั้นด้วย การยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอจะยื่นต่อศาลจังหวัดซึ่งลูกหนี้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือประกอบธุรกิจอยู่ในเขต ไม่ว่าด้วยตนเองหรือโดยตัวแทนในขณะที่ยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอหรือภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีก่อนนั้นก็ได้ ให้ศาลจังหวัดแจ้งไปยังศาลล้มละลายกลาง เมื่อศาลล้มละลายกลางรับคดีนั้นไว้แล้วจะออกไปทำการไต่สวนนั่งพิจารณาและพิพากษาคดี ณ ศาลจังหวัดแห่งท้องที่นั้น หรือจะกำหนดให้ทำการไต่สวนนั่งพิจารณาและพิพากษาคดี ณ ศาลล้มละลายกลางก็ได้ตามที่ศาลล้มละลายกลางจะเห็นสมควร

ศาลล้มละลายกลางอาจขอให้ศาลจังหวัดแห่งท้องที่ที่มีการยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอไว้หรือศาลจังหวัดอื่นใดดำเนินกระบวนพิจารณาใด ๆ อันมิใช่เป็การวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่ง

---

[42] ณกรณ์ กุลพิโมกข์, *ล้มละลาย*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: เอ็ม แอนด์ ดี อินเตอร์พริ้นท์, 2554), 10.

คดีได้ตามความจำเป็นในกรณีเช่นนี้ ให้ศาลจังหวัดนำวิธีพิจารณาคดีในหมวด 3 มาใช้บังคับแก่การดำเนินกระบวนพิจารณาในศาลนั้น”

สรุปได้ว่า ในปัจจุบันการฟ้องคดีล้มละลายจะต้องฟ้องต่อศาลล้มละลายกลางแต่เพียงแห่งเดียวเท่านั้น แต่ที่ให้ยื่นต่อศาลจังหวัดได้ก็เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ที่อยู่ใกลจากศาลล้มละลายกลาง โดยศาลจังหวัดจะทำหน้าที่ส่งเรื่องไปยังศาลล้มละลายกลางเพื่อพิจารณาพิพากษาต่อไป และเมื่อพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติเรื่องเขตอำนาจศาลไว้แล้ว จึงไม่อาจนำมาตรา 7 และมาตรา 150 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาใช้บังคับ เพราะพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 ได้มีบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแล้ว แต่หากในอนาคตได้มีการจัดตั้งศาลล้มละลายภาคขึ้นในเขตที่ลูกหนี้มีภูมิลำเนาหรือประกอบธุรกิจอยู่ในเขต ย่อมทำให้มาตรา 30 ตามบทเฉพาะกาลสิ้นสภาพบังคับในเขตนั้น ๆ จึงจะกลับมาใช้มาตรา 7 และมาตรา 150 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2843 ได้[43]

จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 เป็นการขยายเขตอำนาจศาลล้มละลายกลางไปทั่วราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว[44] อย่างไรก็ตามโจทก์อาจยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดซึ่งลูกหนี้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือประกอบธุรกิจอยู่ในเขตศาล ไม่ว่าด้วยตนเองหรือโดยตัวแทนในขณะที่ยื่นคำฟ้องหรือภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีก่อนนั้นก็ได้ โดยอาศัยมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542

2. ค่าธรรมเนียมศาล

ในส่วนของค่าธรรมเนียมนั้น พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 179 ได้บัญญัติค่าธรรมเนียมในคดีล้มละลายไว้ดังนี้

1) ค่าขึ้นศาลสำหรับคำฟ้องหรือคำร้องขอให้ล้มละลาย ห้าร้อยบาท

หมายความว่า ค่าขึ้นศาลนั้นต้องเสียเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการฟ้องขอให้ลูกหนี้ล้มละลายตามมาตรา 9 หรือมาตรา 10 หรือเป็นการร้องขอให้ล้มละลายตามมาตรา 88 หรือมาตรา 89 ก็ตาม ก็ต้องเสียค่าขึ้นศาลในอัตราเดียวกันหมดคือ ห้าร้อยบาท

2) ค่ายื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย สองร้อยบาท เว้นแต่เป็นคำขอของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้ที่ขอรับชำระหนี้ไม่เกินห้าหมื่นบาท

กล่าวคือ ค่ายื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายนั้น ให้เสียค่าธรรมเนียม สองร้อยบาท แต่สำหรับคำขอของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ไม่ต้องเสีย เพราะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้เสีย

---

[43] ณกรณ์ กุลพิโมกข์, *ล้มละลาย*, 10-11.

[44] ขจร หะวานนท์, *กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 11.

ค่าธรรมเนียมศาล สองร้อยบาทตามตารางท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พุทธศักราช 2477[45] แล้ว ในส่วนของเจ้าหนี้ที่ขอรับชำระหนี้ไม่เกินห้าหมื่นบาท ก็ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมเช่นกัน เพราะหนี้เงินจำนวนเล็กน้อย กฎหมายจึงกำหนดยกเว้นให้ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมดังกล่าว

3) ค่าขึ้นศาลในกรณีที่มีการอุทธรณ์เรื่องขอรับชำระหนี้ สองร้อยบาท

4) ค่าธรรมเนียมในการรวบรวมทรัยพ์สิน ให้คิดอัตราร้อยละสามของเงินสุทธิที่รวบรวมได้ สำหรับทรัพย์สินที่ไม่มีการขายหรือจำหน่ายให้คิดในอัตราร้อยละสองของราคาทรัพย์สินนั้น แต่ถ้ามีการประนอมหนี้ ให้คิดค่าธรรมเนียมในอัตราร้อยละสามของจำนวนเงินที่ประนอมหนี้ ทั้งนี้แล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่า

สำหรับค่าธรรมเนียมในการรวบรวมทรัพย์สิน ปกติคิดร้อยละ 3 ของเงินสุทธิที่รวบรวมได้ทุกคดี แต่ถ้าเป็นกรณีลูกหนี้ประนอมหนี้สำเร็จแล้วได้มีการจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ไปหมดแล้ว กฎหมายให้คำนวณคิดค่าธรรมเนียมร้อยละ 3 ของยอดเงินทั้งหมดที่ประนอมหนี้หรือราคาสุทธิแห่งทรัพย์สินที่รวบรวมได้ สุดแต่ยอดใดจะสูงกว่ากัน แต่ในบางกรณีมีทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ยึดไว้ยังมิได้มีการขายหรือจำหน่ายไป เช่น การประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย เป็นต้น ในกรณีนี้เจ้าพนักงานพิทักทรัพย์จะหาราคาสุทธิโดยการประมาณ โดยกฎหมายให้เทียบดูว่า ระหว่างค่าธรรมเนียมร้อยละ 3 ของเงินทั้งหมดที่ประนอมหนี้กับเงินค่าธรรมเนียมร้อยละ 2 ของราคาทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ยึดไว้แล้วไม่มีการขายหรือจำหน่าย จำนวนใดจะสูงกว่ากัน เพราะในบางกรณีที่มีการประนอมหนี้ทรัพย์สินที่รวบรวมได้จะมากกว่าจำนวนเงินที่ลูกหนี้ขอประนอมหนี้ จึงต้องบัญญัติว่าจำนวนใดสูงกว่าให้คิดจำนวนนั้น

5) ค่าธรรมเนียมนอกจากนี้ ให้คิดอัตราเดียวกับค่าธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

กล่าวคือ ค่าคำร้องต่าง ๆ เช่น ค่ารับคำฟ้อง ค่าคำร้อง ค่าหมายเรียก และอื่น ๆ ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามตารางท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

3. การถอนฟ้องคดีล้มละลาย

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 11 วรรคแรก บัญญัติว่า “เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์... จะถอนคำฟ้องนั้นไม่ได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต” กล่าวคือ การฟ้องคดีล้มละลายนั้นมิใช่เป็นการฟ้องเพื่อโจทก์ผู้เดียว แต่เป็นการฟ้องเพื่อเจ้าหนี้ทั้งหลาย และการถอนฟ้องคดีล้มละลายจะทำได้เฉพาะศาลชั้นต้นเท่านั้น ในขณะที่คดีแพ่งสามัญเมื่อโจทก์ได้ยื่นฟ้องต่อศาลแล้วก่อนจำเลยจะยื่นคำให้การ โจทก์ชอบที่จะขอถอนฟ้องได้เสมอ โดยยื่นคำบอกกล่าวเป็น

---

[45] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พุทธศักราช 2477, *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 52, (20 มิถุนายน 2478), 723, ต่อไปในวิทยานิพนธ์นี้จะเรียกว่า “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง”.

หนังสือต่อศาลเท่านั้น และหากเมื่อจำเลยได้ยื่นคำให้การต่อศาลแล้ว ศาลต้องฟังจำเลยก่อนว่าจะคัดค้านหรือไม่ และแม้แต่จำเลยคัดค้านศาลก็ยังมีอำนาจให้ถอนฟ้องได้[46]

นอกจากบทบัญญัติมาตรา 11 แล้ว พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ยังได้บัญญัติเรื่องการถอนฟ้องไว้เป็นพิเศษอีกในมาตรา 154 ที่บัญญัติว่า “ในคดีที่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ชั่วคราวแล้ว ถ้าเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ทิ้งฟ้อง ถอนฟ้อง หรือขาดนัดพิจารณาก่อนที่ศาลจะสั่งจำหน่ายคดีให้โฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อยหนึ่งฉบับ เพื่อให้เจ้าหนี้ทั้งหลายทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน” กล่าวคือ ในคดีที่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ชั่วคราวแล้ว ถ้าเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ถอนฟ้องก่อนที่ศาลจะสั่งจำหน่ายคดีให้ศาลโฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อย 1 ฉบับ เพื่อให้เจ้าหนี้ทั้งหลายทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน ที่กฎหมายบัญญัติเช่นนี้ก็เพื่อให้เจ้าหนี้อื่นทราบ เพื่อจะได้รีบฟ้องลูกหนี้นั้นเป็นคดีล้มละลายขึ้นใหม่และขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้ถอนฟ้องหรือจำหน่ายคดี[47]

เมื่อศาลชั้นต้นมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ถือว่าศาลได้มีคำวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นแห่งคดีแล้ว โจทก์จะขอถอนฟ้องไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 3286/2530)[48]

3.2.2.2 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีล้มละลาย

ในการฟ้องคดีล้มละลายของประเทศไทยนั้น เหมือนกับการฟ้องคดีแพ่งสามัญ แต่โดยเหตุที่ได้แยกคดีล้มละลายออกจากคดีแพ่งสามัญ กฎหมายล้มละลายจึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ขึ้นไว้เป็นพิเศษต่างหากจากการฟ้องคดีแพ่งสามัญ สำหรับคดีแพ่งสามัญเจ้าหนี้มีหนี้ไม่ว่าจะเป็นจำนวนเท่าใด สภาพหรือฐานะของลูกหนี้จะเป็นอย่างไร ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็มีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลได้ แต่สำหรับคดีล้มละลายนั้น ได้แยกบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้เป็นพิเศษ การฟ้องคดีล้มละลายจึงต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายล้มละลาย[49] โดยสามารถแยกศึกษาบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีล้มละลายของประเทศไทยโดยสรุปได้ดังนี้

1. เจ้าหนี้

เจ้าหนี้ในคดีล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ประกอบด้วยเจ้าหนี้ 2 ประเภท คือ

---

[46] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 175.

[47] ขจร หะวานนท์, *กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 44.

[48] ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 52

[49] ปรีชา พาณิชวงค์, *คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย และกฎหมายล้มละลายว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. 2548*, 36.

1) เจ้าหนี้ธรรมดา (เจ้าหนี้ไม่มีประกัน)

หลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลายสำหรับเจ้าหนี้ธรรมดาเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 กล่าวคือ เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ

ก. ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

เป็นหลักเกณฑ์ที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 7[50] ที่ถือว่าเป็นมูลเหตุที่จะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายได้ คำว่า “ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว” ก็คือลูกหนี้มีทรัพย์สินไม่พอชำระหนี้หรือลูกหนี้มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน ซึ่งในคำฟ้องต้องบรรยายว่าจำเลยมีหนี้สินล้นพ้นตัว หากโจทก์ไม่ได้อ้างมาในคำฟ้องเลยว่าจำเลยเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ศาลก็อาจจะยกฟ้องได้ทันที (คำพิพากษาฎีกาที่ 996/2508)[51] นอกจากนี้ ถ้าลูกหนี้ได้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8 ก็สันนิษฐานว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว (รายละเอียดของมาตรา 7 และมาตรา 8 อธิบายไว้ในส่วนของลูกหนี้ หน้า 50-52)

ข. ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคน เป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท

คำว่า “ไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท” หมายความว่า เป็นหนี้ตั้งแต่หนึ่งล้านบาทขึ้นไป นอกจากนี้ ถ้าเป็นเจ้าหนี้หลายคนคนละไม่ถึงหนึ่งล้านบาท แต่เมื่อรวมจำนวนหนี้กันแล้วเป็นเงินไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท เจ้าหนี้เหล่านั้นก็สามารถเข้าชื่อร่วมกันเป็นโจทก์ฟ้องคดีล้มละลายได้โดยไม่จำต้องคำนึงถึงว่ามูลหนี้นั้นเหมือนกันหรือไม่ เช่น เจ้าหนี้คนหนึ่งเป็นหนี้เงินกู้ เจ้าหนี้อีกคนหนึ่งเป็นหนี้ค่าเช่า หนี้แต่ละรายไม่ถึงหนึ่งล้านบาท แต่เมื่อรวมจำนวนหนี้กันแล้วเป็นเงินไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท ก็อาจเข้าชื่อร่วมกันฟ้องลูกหนี้ได้ จำนวนหนี้ที่ว่าไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาทนั้นหมายถึงความรับผิดเฉพาะตัวของลูกหนี้ ซึ่งอาจเป็นการรับผิดโดยตนเองแต่ฝ่ายเดียว หรือรับผิดในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วมก็ได้ เพราะในด้านกฎหมายลูกหนี้ร่วมแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบในหนี้เต็มจำนวนโดยหลักกฎหมายเจ้าหนี้หลายคนเข้าชื่อเป็นโจทก์ร่วมกันฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้

---

[50] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 7 บัญญัติว่า “ลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวอาจถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายได้ ถ้าลูกหนี้นั้นมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร หรือประกอบธุรกิจในราชอาณาจักรไม่ว่าด้วยตนเองหรือโดยตัวแทนในขณะที่มีการขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย หรือภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีก่อนนั้น”.

[51] ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 38.

แต่เจ้าหนี้จะเอาลูกหนี้หลาย ๆ ราย ซึ่งไม่มีความรับผิดร่วมกันมารวมกันเพื่อฟ้องให้ลูกหนี้เหล่านั้นหรือแต่คนใดคนหนึ่งล้มละลายไม่ได้[52]

ค. หนี้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนไม่ว่าหนี้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม

ในคดีแพ่งสามัญนั้น หนี้ที่เจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้เป็นคดีได้ จะต้องถึงกำหนดเวลาชำระ หากหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ เจ้าหนี้ยังไม่มีอำนาจบังคับให้ลูกหนี้ชำระ แต่สำหรับคดีล้มละลายนั้นหนี้ไม่จำเป็นต้องถึงกำหนดชำระเจ้าหนี้ก็ฟ้องล้มละลายได้ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าหนี้นั้นต้องกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน เหตุที่กฎหมายล้มละลายบัญญัติไว้เป็นพิเศษต่างจากคดีแพ่งสามัญก็เพราะกฎหมายถือว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้ว ไม่ควรให้เจ้าหนี้รอฟ้องเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ซึ่งกว่าจะถึงเวลานั้นเจ้าหนี้อาจได้รับความเสียหายก็เป็นได้ นอกจากนี้การฟ้องคดีล้มละลายยังเป็นการฟ้องเพื่อให้มีการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ หาใช่ฟ้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยตรงไม่ ดังนั้น กำหนดเวลาชำระหนี้จึงมิใช่สาระสำคัญของการฟ้องคดีล้มละลายแต่ประการใด[53]

2) เจ้าหนี้มีประกัน

เจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายล้มละลายมีความหมายแคบกว่าที่เข้าใจกันในประมวลแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ นั้นการประกันมีทั้งการประกันด้วยบุคคลและประกันด้วยทรัพย์ แต่ตามกฎหมายล้มละลายหมายถึงเฉพาะประกันด้วยทรัพย์เท่านั้น การประกันด้วยบุคคลอย่างเช่นผู้ค้ำประกันไม่ถือว่าเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายล้มละลาย นอกจากนี้เจ้าหนี้มีประกัน ตามประมวลแพ่งและพาณิชย์อาจจะมีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันของใครก็ได้ไม่ว่าจะเป็นของลูกหนี้หรือของบุคคลอื่น แต่เจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายล้มละลายนั้น ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันจะต้องเป็นของลูกหนี้เท่านั้น

ซึ่งหลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลายสำหรับเจ้าหนี้มีประกันนั้น เป็นไปตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 10 เจ้าหนี้มีประกันจะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ

ก. มิได้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับการชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์ที่เป็นหลักประกัน

คำว่า “มิได้เป็นผู้ต้องห้าม” หมายความถึง เจ้าหนี้ผู้รับจำนอง ซึ่งมีสัญญาข้อตกลงพิเศษกับลูกหนี้ว่า ถ้าทรัพย์สินที่จำนองนั้นมีราคาไม่คุ้มกับจำนวนหนี้ให้เจ้าหนี้มีสิทธิบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์ที่จำนองได้ ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวเป็น

---

[52] ขจร หะวานนท์, *กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 26.

[53] วิชา มหาคุณ, *คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย และการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. 2551*, 44.

การยกเว้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 733[54] และศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า เป็นข้อตกลงที่ใช้บังคับได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 474/2502) ฉะนั้นเจ้าหนี้ผู้รับจำนองซึ่งมีสัญญาข้อตกลงพิเศษกับลูกหนี้ว่าให้เจ้าหนี้มีสิทธิบังคับชำระหนี้เอาจากลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์ที่จำนองได้ เจ้าหนี้ผู้รับจำนองดังกล่าวจึงนำมูลหนี้ที่เหลือไปฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ ไม่ต้องห้ามตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 10 (1) แต่ถ้าเจ้าหนี้ผู้รับจำนองไม่มีข้อสัญญาข้อตกลงพิเศษกับลูกหนี้ดังกล่าว เจ้าหนี้ผู้รับจำนองย่อมไม่มีสิทธินำมูลหนี้จำนองรายนั้นมาฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ แต่ถ้าเป็นกรณีบุคคลภายนอกเอาที่ดินมาตีใช้หนี้เงินกู้แทนลูกหนี้ เป็นการชำระหนี้บางส่วนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 321 วรรคแรก[55] ไม่ใช่เป็นกรณีเอาทรัพย์จำนองออกขายทอดตลาดตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 728[56] หรือเอาทรัพย์จำนองหลุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 729[57] จึงนำมาตรา 733 มาบังคับใช้ไม่ได้ ฉะนั้นโจทก์ยังมีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้เงินกู้ชำระหนี้ส่วนที่ยังขาดอยู่นั้นได้ เมื่อจำเลยยังเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาเกินกว่า 1 ล้านบาท และยังไม่มีทรัพย์สินอื่นให้ยึดเอามาชำระหนี้ ศาลก็ชอบที่จะพิพากษาพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดจำเลยได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 300/2506 (ประชุมใหม่))[58]

ข. กล่าวในฟ้องว่า ถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้ว จะยอมสละหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย หรือตีราคาหลักประกันมาในฟ้องซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของตนแล้วเงินยังขาดอยู่ สำหรับลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท และลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นจำนวนเงินไม่น้อยกว่าสองล้านบาท

---

[54] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 733 บัญญัติว่า “ถ้าเอาทรัพย์จำนองหลุดและราคาทรัพย์สินนั้นมีประมาณต่ำกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่ก็ดี หรือถ้าเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองออกขายทอดตลาดใช้หนี้ ได้เงินจำนวนสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่นั้นก็ดี เงินยังขาดจำนวนอยู่เท่าใดลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดในเงินนั้น”.

[55] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 321 วรรคแรก บัญญัติว่า “ถ้าเจ้าหนี้ยอมรับการชำระหนี้อย่างอื่นแทนการชำระหนี้ที่ได้ตกลงกันไว้ ท่านว่าหนี้นั้นก็เป็นอันระงับสิ้นไป”.

[56] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 728 บัญญัติว่า “เมื่อจะบังคับจำนองนั้น ผู้รับจำนองต้องมีจดหมายบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ก่อนว่าให้ชำระหนี้ภายในเวลา อันสมควรซึ่งกำหนดให้ในคำบอกกล่าวนั้น ถ้าและลูกหนี้ละเลยเสียไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าว ผู้รับจำนองจะฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้พิพากษาสั่งให้ยึดทรัพย์สินซึ่งจำนองและ ให้ขายทอดตลาดก็ได้”.

[57] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 729 บัญญัติว่า “นอกจากทางแก้ดั่งบัญญัติไว้ในมาตราก่อนนั้น ผู้รับจำนองยังชอบที่จะเรียกเอาทรัพย์จำนองหลุดได้ภายในบังคับแห่งเงื่อนไข ดั่งจะกล่าวต่อไปนี้

(1) ลูกหนี้ได้ขาดส่งดอกเบี้ยมาแล้วเป็นเวลาถึงห้าปี

(2) ผู้จำนองมิได้แสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาลว่าราคาทรัพย์สินนั้นท่วมจำนวนเงินอันค้างชำระ และ

(3) ไม่มีการจำนองรายอื่น หรือบุริมสิทธิอื่นได้จดทะเบียนไว้เหนือทรัพย์สินอันเดียวกันนี้เอง”.

[58] ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 47-48.

นอกจากเจ้าหนี้มีประกัน ไม่ต้องห้ามตามหลักเกณฑ์ข้อที่ 1 แล้ว ในมาตรา 10 (2) เจ้าหนี้มีประกันยังจะต้องกล่าวในฟ้องอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้[59]

ก) สละหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย เช่น แดงเป็นหนี้ดำตามสัญญากู้ยืม 3 ล้านบาท โดยแดงได้เอาสร้อยเพชร 1 เส้น มาจำนำกับดำไว้เป็นประกันการชำระหนี้ ถ้าคำแถลงในฟ้องว่า หากแดงล้มละลายแล้ว ดำจะยอมสละสร้อยเพชร 1 เส้นที่เป็นประกันนั้น ให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อขายเอาเงินมาเฉลี่ยในระหว่างเจ้าหนี้สามัญทั้งหลาย กรณีนี้ดำย่อมฟ้องแดงให้ล้มละลายได้เหมือนอย่างเจ้าหนี้ธรรมดา

ข) ตีราคาหลักประกันมาในฟ้อง ซึ่งเมื่อหักกับหนี้ของตนแล้วเงินยังขาดอยู่เป็นจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ล้านบาท สำหรับบุคคลธรรมดา และไม่น้อยกว่า 2 ล้านบาท สำหรับนิติบุคคล

ตามตัวอย่างดังกล่าว ถ้าหากดำใช้วิธีตีราคาสร้อยเพชรที่เป็นหลักประกันมาในฟ้อง โดยตีราคาเพียง 1 ล้าน 8 แสนบาท ดำย่อมฟ้องแดงให้ล้มละลายได้ เพราะหนี้ยังขาดอยู่อีก 1 ล้าน 2 แสนบาท แต่ถ้าดำตีราคาสร้อยเพชร 2 ล้าน 1 แสนบาท ดำจะฟ้องแดงให้ล้มละลายไม่ได้ เพราะเมื่อหักจำนวนหนี้ 3 ล้านบาท ที่เป็นหนี้แล้ว ยังคงเหลือหนี้เพียง 9 แสนบาท ซึ่งไม่เข้าเกณฑ์ที่จะฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายได้

ข้อสังเกต กรณีตีราคาหลักประกัน ตามมาตรา 10 (2) นี้ ต้องประเมินราคาหลักประกันให้เหมาะสมกับราคาท้องตลาด ถ้าเจ้าหนี้กลั่นแกล้งตีราคาหลักประกันให้ต่ำเพื่อให้ลูกหนี้ถูกฟ้องล้มละลายตามเกณฑ์ของกฎหมาย 1 ล้านบาท สำหรับบุคคลธรรมดา หรือ 2 ล้านบาท สำหรับนิติบุคคล ลูกหนี้อาจจะคัดค้านต่อศาลว่า เจ้าหนี้แกล้งตีราคาต่ำ ๆ เพื่อหาเหตุฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลาย และศาลอาจยกมาตรา 14[60] ขึ้นพิจารณาที่ว่าในกรณีที่มีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ยกฟ้องเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ได้

2. ลูกหนี้

"ลูกหนี้" ที่อาจถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้บัญญัติถึงประเภทของลูกหนี้ไว้ในมาตรา 9 (2) มีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภท คือ

---

[59] ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 48-49.

[60] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 14 บัญญัติว่า "ในการพิจารณาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้นั้น ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 หรือมาตรา 10 ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริงให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมดหรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง".

1) ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้บัญญัถึงหลักเกณฑ์ของลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธธรรมดาไว้ในมาตรา 9 (2) โดยได้บัญญัติว่า “ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท...” ดังนี้ ย่อมทำให้เจ้าหนี้คนเดียวหรือหลายคนสามารถฟ้องลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาให้ล้มละลายได้ตามบทบัญญัติดังกล่าว โดยที่ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดานี้ ได้แก่ ข้าราชการ ลูกจ้าง และประชาชนโดยทั่วไป เป็นต้น

2) ลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคล

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ของลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลไว้ในมาตรา 9 (2) เช่นกัน โดยได้บัญญัติว่า “...ลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้ซึ่งเป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท” โดยที่ลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลนี้ ได้แก่ ห้างหุ้นส่วนที่ได้จดทะเบียนแล้ว บริษัทจำกัด และบริษัทมหาชนจำกัด เป็นต้น ซึ่งเป็นหนี้เจ้าหนี้คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท เจ้าหนี้คนเดียวหรือหลายคนนั้นย่อมสามารถฟ้องให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลดังกล่าวล้มละลายได้

โดยในมาตรา 7 ได้บัญญัติว่า “ลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้มพ้นตัวอาจถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายได้ ถ้าลูกหนี้นั้นมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร หรือประกอบธุรกิจในราชอาณาจักร ไม่ว่าด้วยต้นเองหรือโดยตัวแทนในขณะที่มีการขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย หรือภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีก่อนนั้น” ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ 3 ประการ[61] คือ

1) ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว หมายถึงว่า ลูกหนี้มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน หรือว่ามีทรัพย์สินไม่พอชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้นั่นเอง และเนื่องจากคำว่าหนี้สินล้นพ้นตัวเป็นคำกว้างและมีความยุ่งยากในการนำสืบ กฎหมายจึงบัญญัติบทสันนิษฐานถึงการกระทำที่ให้สันนิษฐานว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวไว้ในมาตรา 8

2) ลูกหนี้มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร นี้ เป็นหลักใหญ่ในการจะฟ้องบุคคลหนึ่งบุคคลใดในเรื่องหนี้ เพราะเหตุว่าหลักในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น ลูกหนี้ที่จะถูกฟ้องต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร เพราะเหตุว่าอำนาจศาลนั้นมีเขตอำนาจอยู่ภายในราชอาณาจักรเท่านั้น ศาลไม่มีอำนาจไปบังคับบุคคลหรือทรัพย์สินซึ่งอยู่ภายนอกราชอาณาจักรได้ เพราะฉะนั้นลูกหนี้ที่จะถูกฟ้องให้ล้มละลายได้หลักใหญ่จึงอยู่ที่ว่าลูกหนี้จะต้องมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร

---

[61] เอื้อน ขุนแก้ว, *คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย*, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2553), 3.

3) ลูกหนี้ประกอบธุรกิจในราชอาณาจักร ข้อนี้ยกเว้นเฉพาะลูกหนี้ที่ประกอบธุรกิจเท่านั้นว่าถ้าหากประกอบธุรกิจในราชอาณาจักรไม่ว่าด้วยตนเองหรือตัวแทนในขณะที่มีการฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลาย หรือภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีก่อนฟ้อง แม้ลูกหนี้ที่ประกอบธุรกิจนี้จะไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรก็อาจถูกฟ้องให้ล้มละลายในศาลไทยได้

ตัวอย่าง คำพิพากษาฎีกาที่ 291/2485 คดีได้ความว่า จำเลยไม่ใช้หนี้โจทก์ และยังมีเจ้าหนี้อื่น ๆ อีกที่จำเลยก็ไม่ชำระ และไม่ปรากฏว่าจำเลยมีทรัพย์สินเท่าใดแน่ ถือว่าจำเลยมีหนี้สินล้นพ้นตัว

คำพิพากษาฎีกาที่ 3733/2531 การโอนขายสิทธิเช่าตึกแถว จำเลยจะต้องขออนุญาตจากผู้ให้เช่าก่อน เมื่อไม่ปรากฏว่าผู้ให้เช่ายินยอมให้โอนขายสิทธิการเช่าตึกแถวดังกล่าวก็ยังไม่เป็นการแน่นอนว่าจะสามารถโอนขายสิทธิการเช่าตึกแถวนั้นได้ จำเลยไม่มีทรัพย์สินอื่นใดอีกนอกจากสิทธิการเช่าตึกแถว ถือได้ว่าจำเลยเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

คำพิพากษาฎีกาที่ 1811/2533 จำเลยเป็นหนี้โจทก์เป็นเงิน 6,175,070 บาท จำเลยมีเพียงเงินเดือน เดือนละ 5,000 บาท ไม่มีทรัพย์สินอื่นใดอีก ถือได้ว่าจำเลยมีหนี้สินล้นพ้นตัว

อย่างไรก็ตามการที่เจ้าหนี้จะพิจารณาว่าลูกหนี้ของตนตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวเพื่อที่จะสามารถฟ้องร้องตามกฎหมายล้มละลายนั้นไม่ใช่เป็นเรื่องง่ายแต่อย่างใด เพราะยากที่จะการล่วงรู้ถึงสถานะที่แท้จริงของลูกหนี้ได้ เป็นต้นว่าลูกหนี้มีเจ้าหนี้อยู่กี่ราย มีทรัพย์สินเป็นจำนวนเท่าใดแน่ แต่การที่ลูกหนี้มีพฤติกรรมบางอย่างเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของตนก็ดี หรือพฤติการณ์ไปในลักษณะที่จะไม่รับผิดชอบในหนี้ต่อเจ้าหนี้ก็ดี อาจพิจารณาได้ว่าลูกหนี้กำลังมีปัญหาในการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้ เพราะมีทรัพย์สินไม่เพียงพอก็เป็นได้[62] มีพฤติกรรมของลูกหนี้อยู่ 9 ประการที่กฎหมายให้สันนิษฐานว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวได้ ดังที่ได้บัญญัติในมาตรา 8 ว่า “ถ้ามีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้เกิดขึ้นให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(1) ถ้าลูกหนี้โอนทรัพย์สินหรือสิทธิจัดการทรัพย์สินของตนให้แก่บุคคลอื่นเพื่อประโยชน์แห่งเจ้าหนี้ทั้งหลายของตน ไม่ว่าได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร

(2) ถ้าลูกหนี้โอนหรือส่งมอบทรัพย์สินของตนไปโดยการแสดงเจตนาลวง หรือโดยการฉ้อฉล ไม่ว่าได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร

(3) ถ้าลูกหนี้โอนทรัพย์สินของตนหรือก่อให้เกิด ทรัพยสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นเหนือทรัพย์สินนั้น ซึ่งถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้วจะต้องถือว่าเป็นการให้เปรียบ ไม่ว่าได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร

---

[62] สุธีร์ ศุภนิตย์, *หลักกฎหมายล้มละลาย และการฟื้นฟูกิจการ*, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพฯ: วิญญชน, 2552), 30-31.

(4) ถ้าลูกหนี้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ เพื่อประวิงการชำระหนี้หรือมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้

ก. ออกไปเสียนอกราชอาณาจักรหรือได้ออกไปก่อนแล้วและคงอยู่นอกราชอาณาจักร

ข. ไปเสียจากเคหสถานที่เคยอยู่ หรือซ่อนตัวอยู่ในเคหสถาน หรือหลบไปหรือวิธีอื่น หรือปิดสถานที่ประกอบธุรกิจ

ค. ยักย้ายทรัพย์ไปให้พ้นอำนาจศาล

ง. ยอมตนให้ต้องคำพิพากษาซึ่งบังคับให้ชำระเงินซึ่งตนไม่ควรต้องชำระ

(5) ถ้าลูกหนี้ถูกยึดทรัพย์ตามหมายบังคับคดี หรือไม่มีทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะพึงยึดมาชำระหนี้ได้

(6) ถ้าลูกหนี้แถลงต่อศาลในคดีใด ๆ ว่าไม่สามารถชำระหนี้ได้

(7) ถ้าลูกหนี้แจ้งให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดของตนทราบว่าไม่สามารถชำระหนี้ได้

(8) ถ้าลูกหนี้เสนอคำขอประนอมหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ตั้งแต่สองคนขึ้นไป

(9) ถ้าลูกหนี้ได้รับหนังสือทวงถามจากเจ้าหนี้ให้ชำระหนี้แล้วไม่น้อยกว่าสองครั้งซึ่งมีระยะเวลาห่างกันไม่น้อยกว่าสามสิบวันและลูกหนี้ไม่ชำระหนี้”

นอกเหนือจากคำว่า “หนี้สินล้นพ้นตัว” ตามมาตรา 7 และ ”บทสันนิษฐานว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว” ตามมาตรา 8 แล้ว ยังมีจำนวนหนี้ที่เจ้าหนี้จะเป็นโจทก์ฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้อีกตามมาตรา 9 กล่าวคือ

1) ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา เป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท

2) ลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคล เป็นหนี้เจ้าหนี้คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท

หมายความว่า กฎหมายล้มละลายเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้หลายคนที่มีหนี้เหนือลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาคนละไม่ถึงหนึ่งล้านบาท และลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลคนละไม่ถึงสองล้านบาท แต่เมื่อรวมจำนวนหนี้กันแล้วเป็นเงินไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาทสำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา และเป็นเงินไม่น้อยกว่าสองล้านบาทสำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคล สามารถเข้าชื่อร่วมกันเป็นโจทก์ฟ้องคดีล้มละลายได้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าลักษณะหนี้ของเจ้าหนี้แต่ละคนจะเหมือนกันหรือต่างกัน เช่น เจ้าหนี้คนหนึ่งเป็นเจ้าหนี้เงินกู้ เจ้าหนี้อีกคนหนึ่งเป็นเจ้าหนี้ซื้อขาย เมื่อรวม

จำนวนหนี้ของเจ้าหนี้ทั้งสองแล้วเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท ก็สามารถร่วมกันเป็นโจทก์ฟ้องคดีล้มละลายได้[63]

3) หนี้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ไม่ว่าหนี้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม

ในคดีแพ่งสามัญนั้น หนี้ที่เจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้เป็นคดีได้ จะต้องถึงกำหนดชำระ หากหนี้ยังไม้ถึงกำหนดชำระ เจ้าหนี้ก็ยังไม่มีอำนาจบังคับให้ลูกหนี้ชำระ แต่สำหรับคดีล้มละลายนั้นหนี้ไม่ต้องถึงกำหนดชำระเจ้าหนี้ก็ฟ้องล้มละลายได้ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าหนี้นั้นต้องกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน เหตุที่กฎหมายล้มละลายบัญญัติไว้เป็นพิเศษต่างจากคดีแพ่งสามัญก็เพราะกฎหมายถือว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้ว ไม่ควรให้เจ้าหนี้รอฟ้องเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ซึ่งกว่าจะถึงเวลานั้นเจ้าหนี้อาจได้รับความเสียหายก็เป็นได้ นอกจากนี้การฟ้องคดีล้มละลายยังเป็นการฟ้องเพื่อให้มีการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ หาใช่ฟ้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยตรงไม่ ดังนั้นกำหนดเวลาชำระหนี้จึงมิใช่สาระสำคัญของการฟ้องคดีล้มละลายแต่ประการใด

คำว่า “หนี้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน” หมายความว่า เป็นหนี้ที่แน่นอนชัดเจน หรืออาจกะคำนวณได้แน่นอน ทั้งนี้โดยดูตามสภาพแห่งหนี้ หรือคำนวณได้จากตัวทรัพย์ โดยศาลไม่จำต้องมีคำพิพากษากำหนดจำนวนให้แน่นอนก่อน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 471/2548) เช่น หนี้กู้ยืม หนี้ค่าดอกเบี้ยที่ติดค้าง หนี้ค่าซื้อของเชื่อ หนี้ค่าเช่า เป็นต้น และกรณีที่มีทั้งหนี้กำหนดจำนวนได้แน่นอนและไม่แน่นอน จะเข้าหลักเกณฑ์ที่ฟ้องได้เมื่อหนี้ที่กำหนดจำนวนได้แน่นอนมีจำนวนหนี้ไม่น้อยกว่าขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 752/2542)[64]

3.3 การจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายของ สปป.ลาว และประเทศไทย

3.3.1 การจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายของ สปป.ลาว

ในการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายของ สปป.ลาว นั้น กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้กำหนดให้มีการจัดการทรัพย์สินไว้เป็น 2 ประการ คือ ประการแรกในระหว่างที่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้จนถึงศาลได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายอำนาจในการจัดการทรัพย์สินจะเป็นของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (คณะควบคุมทรัพย์สิน) และประการสุดท้ายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้วจนกว่า

---

[63] วิชา มหาคุณ, *คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย และการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. 2551*, 43.

[64] เรื่องเดียวกัน, 44.

จะชำระหนี้ตามคำพิพากษาเสร็จสิ้น ซึ่งการจัดการทรัพย์สินหลังจากที่ได้มีคำพิพากษานี้จะอยู่ในอำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดี (คณะชำระสะสาง) มีรายละเอียดดังนี้

3.3.1.1 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (คณะควบคุมทรัพย์สิน)

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ คือใครนั้นในกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ไม่มีบทวิเคราะห์ศัพท์ไว้โดยเฉพาะเจาะจงถึงความหมายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ มีเพียงแต่มาตรา 15 ที่ได้บัญญัติถึงองค์ประกอบของเจ้าพนักงานพิทักษ์ที่ประกอบด้วยบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อมาจากบรรดากระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมในการพิจารณาคดีล้มละลายเท่านั้น

ศาลมีอำนาจแต่งตั้งหรือถอดถอนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายหลังที่การไกล่เกลี่ยระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ไม่สำเร็จ ศาลจะแต่งตั้งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขึ้น ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 13 วรรคสองว่า “ในกรณีไม่สามารถไกล่เกลี่ยกันได้ หรือไม่สามารถปฏิบัติตามบทบันทึกของการไกล่เกลี่ยได้ ศาลก็จะตกลงกำหนดเวลาให้หยุดการชำระหนี้สิน และแต่งตั้งคณะศาลเพื่อพิจารณาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจที่ถูกฟ้องและแต่งตั้งคณะควบคุมทรัพย์สิน”

ในทางปฏิบัติเมื่อศาลได้ทำการไกล่เกลี่ยระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ไม่สำเร็จ ศาลจะต้องทำหนังสือถึงสำนักงานหรือองค์การหรือกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอให้ส่งพนักงานหรือตัวแทนจำนวนหนึ่งคน เข้าร่วมเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลาย เมื่อสำนักงานหรือองค์การหรือกระทรวงที่เกี่ยวข้องได้รับหนังสือแล้วก็จะแต่งตั้งพนักงานวิชาการที่เชี่ยวชาญมาเป็นตัวแทนเข้าร่วมเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เมื่อศาลได้รับรายชื่อของตัวแทนจนครบถ้วนแล้ว ศาลจะทำการแต่งตั้งคณะควบคุมทรัพย์สินขึ้น ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 15 ที่ว่า “คณะควบคุมทรัพย์สิน ประกอบด้วย

1. พนักงานวิชาการของศาลจังหวัด (แขวง) หนึ่งท่านเป็นหัวหน้า
2. ตัวแทนเจ้าหนี้
3. ตัวแทนของวิสาหกิจลูกหนี้
4. ตัวแทนของสหภาพแรงงานจังหวัดหรือเทศบาล
5. ตัวแทนลูกจ้างของวิสาหกิจลูกหนี้
6. พนักงานวิชาการขององค์การการเงิน”

อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้น กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้กำหนดสิทธิ และหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ คือ ทำการควบคุมทรัพย์สินทั้งหมดที่เป็นกรรมสิทธิ์ของวิสาหกิจลูกหนี้ที่ถูกฟ้องร้องให้ล้มละลายหรือที่อยู่ในความคุ้มครองดูแลของวิสาหกิจนั้น ๆ ซึ่งได้แก่ สังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ของวิสาหกิจรวมทั้ง

ทรัพย์ที่ให้เช่า ให้กู้ยืม บัญชีเงินฝาก เงินสด ทรัพย์สินที่ร่วมทุน และหนี้สินที่จะได้รับการชำระของวิสาหกิจตลอดถึงสิทธิและหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 18 และมาตรา 20 กล่าวคือ

มาตรา 18 ได้บัญญัติสิทธิ และหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ดังนี้

“1. ทำบัญชีจำนวนทรัพย์สินทั้งหมดของวิสาหกิจลูกหนี้

2. ตรวจตรา และควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ ในกรณีจำเป็นก็มีสิทธิเสนอให้ศาลใช้มาตรการอันจำเป็น และเร่งด่วนชั่วคราวเพื่อรักษาทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้

3. ทำบัญชีรายชื่อเจ้าหนี้ และจำนวนหนี้ที่ต้องส่งให้เจ้าหนี้

4. ประกาศแจ้งเกี่ยวกับการควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ให้มวลชนทราบพร้อมทั้งกำหนด วัน เวลา ให้เจ้าหนี้อ้างสิทธิขอรับชำระหนี้

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องรับผิดชอบต่อศาลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของตน

ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินการควบคุมทรัพย์สิน ให้วิสาหกิจลูกหนี้เป็นผู้รับผิดชอบออกค่าใช้จ่ายนั้น”

มาตรา 20 ได้บัญญัติสิทธิ และหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เกี่ยวกับการเรียกประชุมเจ้าหนี้ ดังนี้

“ที่ประชุมเจ้าหนี้ จะเรียกประชุมโดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือตามการเสนอของเจ้าหนี้ซึ่งเป็นตัวแทน 1/4 ของจำนวนเจ้าหนี้ทั้งหมด

กำหนดการพร้อมวาระการประชุม ต้องส่งให้ผู้ที่จะเข้าร่วมประชุมอย่างช้า 3 วันก่อนวันเปิดประชุม

ที่ประชุมเจ้าหนี้จะเปิดได้ก็ต่อเมื่อมีเจ้าหนี้เข้าร่วมประชุมมากกว่าครึ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นตัวแทนอย่างน้อย 2/3 ของจำนวนเจ้าหนี้ทั้งหมด”

ในส่วนของวาระของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำหน้าที่ในคดีล้มละลายไปจนถึงศาลพิพากษาคดีล้มละลาย และหลังจากศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็หมดวาระไป และศาลก็จะแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีขึ้น เพื่อให้ทำหน้าที่บังคับคดีของบุคคลล้มละลายให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล

3.3.1.2 เจ้าพนักงานบังคับคดี (คณะชำระสะสาง)

เจ้าพนักงานบังคับคดี (คณะชำระสะสาง) คือใครนั้น ในกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ไม่มีบทวิเคราะห์ศัพท์ไว้โดยเฉพาะเจาะจง แต่ว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีนี้ได้มีการให้คำนิยามว่า “หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากศาล ให้ปฏิบัติหน้าที่ในการรวบรวม

ทรัพย์สินของวิสาหกิจที่ถูกยกเลิก หรือล้มละลาย เพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ และแบ่งปันส่วนที่เหลือให้แก่เจ้าของ หรือผู้ถือหุ้นของวิสาหกิจนั้น"[65]

ศาลมีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนเจ้าพนักงานบังคับคดีภายหลังที่ศาลได้พิพากษาให้วิสาหกิจล้มละลายแล้ว ตามมาตรา 38 ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

1) พนักงานบังคับคดีของศาลเป็นหัวหน้า
2) ตัวแทนองค์การการเงิน
3) ตัวแทนธนาคารระดับจังหวัดหรือเทศบาล
4) ตัวแทนเจ้าหนี้
5) ตัวแทนของสหภาพแรงงานจังหวัดหรือเทศบาล
6) ตัวแทนลูกจ้างของวิสาหกิจ
7) ตัวแทนวิสาหกิจลูกหนี้

ในทางปฏิบัติเมื่อศาลได้ทำการพิพากษาให้วิสาหกิจล้มละลายแล้ว ศาลจะต้องทำการแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีขึ้นเพื่อทำหน้าที่ชำระหนี้สินให้กับเจ้าหนี้ ขั้นตอนและวิธีการเกี่ยวกับการแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้นมีลักษณะเดียวกันกับการแต่งตั้งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลาย

สิทธิและหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี ตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้กำหนดสิทธิ และหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีไว้เพื่อให้รวบรวมทรัพย์สินของวิสาหกิจที่ถูกฟ้องร้องล้มละลาย มาใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้ เช่น ที่ดิน บ้านเรือน โกดัง โรงงาน พาหนะ อุปกรณ์การผลิต สินค้าในโกดัง และหนี้ที่วิสาหกิจอาจได้รับ เป็นต้น ภายหลังที่ได้รวบรวมทรัพย์แล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีก็จะทำการประมูลขายทรัพย์สินดังกล่าว เพื่อนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของศาล เจ้าพนักงานบังคับคดีมีสิทธิและหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 39 และมาตรา 40 ของกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 กล่าวคือ

มาตรา 39 บัญญัติว่า "เจ้าพนักงานบังคับคดีมีสิทธิ และหน้าที่ดังนี้

1. ตรวจตราทรัพย์สินและหนี้สินของวิสาหกิจ
2. รับมอบทรัพย์สิน เอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์
3. บอกเลิกสัญญาของวิสาหกิจที่ทำขึ้นโดยไม่ถูกต้อง
4. รวบรวมทรัพย์ของวิสาหกิจ
5. ประมูลขายทรัพย์ของวิสาหกิจ
6. แบ่งปันทรัพย์สินให้เจ้าหนี้

---

[65] คณะนิติศาสตร์ และรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติ, *อธิบายคำศัพท์กฎหมาย (Lao Legal Terms)*, 54.

7. แบ่งปันส่วนที่เหลือจากการใช้หนี้สินให้เจ้าหนี้แล้วแก่เจ้าของหรือผู้ถือหุ้นของวิสาหกิจนั้น

ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินการชำระหนี้นั้น ให้วิสาหกิจที่ล้มละลายเป็นผู้รับผิดชอบออกค่าใช้จ่าย"

มาตรา 40 บัญญัติว่า "การบอกเลิกสัญญาหรือเอกสารที่ไม่ถูกต้อง เพื่อรวบรวมทรัพย์สินของวิสาหกิจมาใช้หนี้สินให้ได้อย่างมีประสิทธิผล เจ้าพนักงานบังคับคดีมีสิทธิและหน้าที่ตรวจตราบอกเลิกสัญญาหรือเอกสารอื่น ๆ ที่วิสาหกิจได้ทำขึ้นอย่างไม่ถูกต้องก่อนที่ศาลจะได้มีคำสั่งให้ควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ เช่น

1. การขายทรัพย์สินลดราคา
2. การค้ำประกันหนี้เก่า
3. การทำสัญญาหรือการโอนทรัพย์สินให้ญาติ เพื่อนฝูงหรือการเอาทรัพย์สินของวิสาหกิจให้บุคคลอื่นใช้"

3.3.2 การจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายของประเทศไทย

การจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายของประเทศไทยนั้นอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 6 ได้ให้นิยามของคำว่า "เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หมายความตลอดถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ปฏิบัติการแทน" ส่วนมาตรา 139 ได้ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นข้าราชการสังกัดกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่ในคดีล้มละลายตามที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาดูในกระบวนพิจารณาคดีล้มละลายแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เริ่มต้นมีอำนาจหน้าที่จัดการทรัพย์สินในคดีล้มละลายให้ดำเนินไปตามคำสั่งศาล และตามกฎหมายล้มละลาย นับแต่เวลาที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวลูกหนี้ หรือถ้าไม่มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว ก็เริ่มนับแต่เวลาที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเป็นต้นไป จนกว่าคดีจะสิ้นสุด

ตามมาตรา 139 นี้ รัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ คำว่า "รัฐมนตรี" ในที่นี้ หมายถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เพราะเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 5 การแต่งตั้งนั้นกฎหมายเปิดช่องให้รัฐมนตรีแต่งตั้งให้บุคคลใดก็ได้เป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ โดยไม่บังคับว่าบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งนั้นจะต้องเป็นข้าราชการ และอาจจะแต่งตั้งเป็นการเฉพาะตัวก็ได้ เช่น ตั้งให้ นายแดงเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือจะแต่งตั้งโดยตำแหน่งหน้าที่ก็ได้ เช่น ตั้งให้อธิบดีกรมบังคับคดีเป็นเจ้าพนักงาน

พิทักษ์ทรัพย์โดยตำแหน่งก็ได้ และถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มอบหมายให้บุคคลใดทำหน้าที่แทนตน บุคคลนั้นก็จะเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยมีทั้งอำนาจหน้าที่และความรับผิดพร้อมกันไป[66]

การแต่งตั้งและถอดถอนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กฎหมายระบุให้มีการโฆษณาในราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้ประชาชนทั้งหลายได้ทราบทั่วกัน

อำนาจหลักของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 22 ว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป

(2) เก็บรวบรวมและรับเงิน หรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น

(3) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้”

อำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ มิได้หมายความว่ามีแต่เฉพาะในมาตรา 22 นี้เท่านั้น มาตรา 22 เป็นเพียงแม่บท แต่อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้บัญญัติไว้กระจัดกระจายในส่วนอื่น ๆ ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เช่น

มาตรา 117 บัญญัติว่า “เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ของลูกหนี้แล้ว ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจออกหมายเรียกลูกหนี้ คู่สมรสของลูกหนี้ หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด ซึ่งได้ความหรือสงสัยว่ามีทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในครอบครอง หรือเชื่อได้ว่าเป็นหนี้ลูกหนี้ หรือเห็นว่าสามารถแจ้งข้อความเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของลูกหนี้มาไต่สวนหรือสอบสวน และมีอำนาจสั่งให้บุคคลนั้น ๆ ส่งเอกสารหรือวัตถุพยานชิ้นอยู่ในความยึดถือหรืออำนาจของผู้นั้นอันเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของลูกหนี้

ถ้าบุคคลนั้นจงใจขัดขืนหมายเรียกหรือคำสั่ง ศาลมีอำนาจออกหมายจับบุคคลนั้นมาขังไว้จนกว่าจะได้ปฏิบัติตามคำสั่งศาลหรือจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์”

มาตรานี้เป็นอำนาจหลักอย่างหนึ่งของศาลและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการไต่สวนหรือสอบสวนเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์ของลูกหนี้หรือของบุคคลล้มละลายก็ตาม ตามตัวบทใช้คำว่า เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว จึงมีความหมายว่าไม่ว่าจะเป็นการพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือเด็ดขาดและเมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ดังกล่าวแล้ว ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงจะใช้อำนาจตามมาตรา 117 นี้ได้ บทบัญญัติในมาตรานี้เป็นการบัญญัติขึ้นไว้สำหรับเป็น

---

[66] ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 337-338.

ทางช่วยให้การดำเนินกระบวนพิจารณาตามอำนาจหน้าที่ของศาล และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นไปโดยสะดวกรวดเร็วและจะได้ไม่เกิดขัดข้องขึ้นด้วย

มาตรา 140 บัญญัติว่า “ในการเป็นคู่ความในศาลก็ดี ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ก็ดี หรือในการกระทำการอื่นเพื่อให้เป็นไปตามหน้าที่ก็ดี ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ใช้นามตำแหน่งว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของ....ลูกหนี้” หรือ “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของ....ผู้ล้มละลาย” โดยการกรอกนามของลูกหนี้หรือผู้ล้มละลายลงในช่องว่างแล้วแต่กรณี”

มาตรานี้เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการที่จะเข้าเป็นคู่ความในคดี หรือในการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินกระบวนพิจารณาตามหน้าที่ ซึ่งก็หมายถึงดำเนินการทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการจัดการทรัพย์สินหรือการกระทำอื่นใดที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำในคดีล้มละลาย ก็ได้ชื่อว่าเป็นการดำเนินกระบวนพิจารณาทั้งสิ้น ไม่ว่ากรณีที่เข้าเป็นคู่ความหรือดำเนินกระบวนพิจารณาต่าง ๆ ตามหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ตาม

มาตรา 141 บัญญัติว่า “ในการดำเนินกระบวนพิจารณาในศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจจ้างทนายความเข้าทำการแทนได้”

มาตรานี้เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เพราะฉะนั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะใช้อำนาจนี้หรือไม่ก็ได้ หมายความว่าในการดำเนินกระบวนพิจารณาในศาลนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเข้าไปดำเนินกระบวนพิจารณาในศาลเอง หรือว่าจะจ้างทนายความเข้าไปดำเนินกระบวนพิจารณาแทนก็ได้

มาตรา 142 บัญญัติว่า “นอกจากที่บัญญัติไว้ในบทมาตราอื่น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) รายงานข้อความเกี่ยวกับกิจการ ทรัพย์สิน หรือความประพฤติของลูกหนี้ตามที่ศาลต้องการ

(2) ช่วยซักถามลูกหนี้หรือบุคคลอื่นในการที่ศาลดำเนินกระบวนพิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้”

จะเห็นได้ว่าข้อความเกี่ยวกับกิจการทรัพย์สินและความประพฤติของลูกหนี้นั้น โดยปกติเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่โดยเฉพาะอยู่แล้ว เช่น การประนอมหนี้ ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่ที่จะต้องรายงานต่อศาล ตามมาตรา 50 และในเรื่องการปลดจากล้มละลาย ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่รายงานเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สิน ความประพฤติของผู้ล้มละลายต่อศาล ตามมาตรา 69 เป็นต้น

ตามอนุมาตรา (2) โดยปกติเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ต้องถามลูกหนี้อยู่แล้วในการไต่สวนโดยเปิดเผย หรือในการอื่นที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าเป็นคู่ความ แต่ว่าอาจจะมีการดำเนิน

กระบวนพิจารณาของศาลบางส่วน เช่น การไต่สวนต่าง ๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรให้กระทำการ ในกรณีเช่นนี้แม้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะไม่เกี่ยวข้องด้วยก็ตาม ศาลอาจสั่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไปศาลแล้วให้ช่วยซักถามลูกหนี้หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในการดำเนินกระบวนพิจารณาของศาลก็ได้

มาตรา 143 บัญญัติว่า "ในการปฏิบัติการตามหน้าที่ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมีคำขอให้ศาลมีคำสั่งเกี่ยวกับการใดที่เป็นปัญหาได้"

ความในมาตรานี้ก็เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เหมือนกัน บัญญัติไว้เพื่ออุดช่องว่างของกฎหมาย โดยเปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจขอให้ศาลมีคำสั่งในเรื่องที่เป็นช่องว่างของกฎหมายและเป็นปัญหาต่าง ๆ นั้นได้ ทั้งนี้ก็เพราะในการปฏิบัติการตามหน้าที่หรือในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีล้มละลายนั้น คดีล้มละลายทั้งคดีย่อมอยู่ในอำนาจของศาล ๆ ย่อมมีอำนาจทั่วไปในคดีนั้น ในกรณีที่เป็นปัญหาไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ หรือมีบัญญัติไว้ไม่ชัดแจ้ง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็อาจขอให้ศาลมีคำสั่งเกี่ยวกับการนั้นได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1691/2517)

มาตรา 144 บัญญัติว่า "ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นเป็นการจำเป็นที่จะต้องกู้ยืมเงินเพื่อประโยชน์แห่งการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ เมื่อได้รับอนุญาตจากศาลแล้วให้กู้ยืมได้"

ความในมาตรานี้ก็เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อีกอย่างหนึ่ง ในกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ เมื่อมีความจำเป็นเพื่อให้จัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ได้รับประโยชน์เต็มเม็ดเต็มหน่วย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็มีอำนาจที่จะกู้ยืมเงินจากบุคคลอื่นมาใช้จ่ายได้ แต่จะกู้ยืมได้ต้องได้รับอนุญาตจากศาลเสียก่อน จะเห็นได้ว่ามาตรา 144 ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในเรื่องกู้ยืมเงินมา แต่ไม่ได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในทางกลับกัน คือไม่ได้ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจในทางเป็นผู้ให้กู้

ปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับมาตรานี้ ถึงแม้ว่าจะให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการที่จะขออนุญาตศาลกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายได้โดยลำพัง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะไม่เสี่ยงดำเนินการเช่นนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะนำปัญหาเข้าหารือต่อที่ประชุมกรรมการเจ้าหนี้ด้วย เพราะการที่จะไปกู้เงินใครนั้นย่อมก่อให้เกิดความผูกพันแก่กองทรัพย์สินของลูกหนี้ที่จะต้องชดใช้และจะต้องกระทบส่วนได้เสียของเจ้าหนี้ ดังนั้นแม้จะไม่มีกฎหมายบังคับเอาไว้ก็ตาม ในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะขอความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้หรือที่ประชุมกรรมการเจ้าหนี้เสียก่อน

ส่วนข้อจำกัดอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ก็มีบัญญัติไว้ในมาตรา 145 โดยได้บัญญัติว่า "เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะกระทำการดังต่อไปนี้ได้ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบของกรรมการเจ้าหนี้แล้ว

(1) ถอนการยึดทรัพย์ในคดีล้มละลาย

(2) โอนทรัพย์สินใด ๆ นอกจากโดยวิธีขายทอดตลาด

(3) สละสิทธิ

(4) ฟ้องหรือถอนฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินในคดีล้มละลาย หรือฟ้องหรือถอนฟ้องคดีล้มละลาย

(5) ประนีประนอมยอมความหรือมอบคดีให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัย"

ในมาตรา 144 ก็ดี และมาตรา 145 ก็ดี นอกจากจะเป็นบทบัญญัติที่บัญญัติถึงอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในเรื่องการกู้และในรายละเอียดเกี่ยวกับกิจการสำคัญตามที่ระบุไว้ในมาตรา 145 (1)-(5) แล้ว ในขณะเดียวกันมาตรา 144 และ 145 ก็เป็นบทบัญญัติที่จำกัดอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อยู่ในตัวด้วย เพราะถ้าไม่มีบทบัญญัติในมาตรา 144 หรือมาตรา 145 แล้ว การต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในสองมาตรานี้ก็เป็นการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะกระทำได้โดยลำพังโดยไม่ต้องขอความเห็นชอบจากใคร หรือโดยไม่ต้องขออนุญาตใคร เพราะเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้อันเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อยู่แล้วตามมาตรา 22 ดังนั้น มาตรา 144-145 นี้ก็อาจจะเรียกได้ว่าเป็นข้อจำกัดอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ได้[67]

ส่วนทรัพย์สินที่นำมาแบ่งในคดีล้มละลายได้แก่ทรัพย์สินตามมาตรา 109 คือ

1. ทรัพย์สินที่ลูกหนี้มีอยู่ในเวลาเริ่มต้นแห่งการล้มละลาย รวมทั้งสิทธิเรียกร้องเหนือทรัพย์สินของบุคคลอื่น เวลาเริ่มต้นแห่งการล้มละลาย คือ วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ เพราะฉะนั้นทรัพย์สินใดที่ลูกหนี้มีอยู่ในวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ รวมทั้งที่ลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องเหนือทรัพย์สินของบุคคลอื่น ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องดำเนินการทวงหนี้ ดังปรากฏในมาตรา 109 ยกเว้นทรัพย์สินดังต่อไปนี้ ซึ่งจะนำมาแบ่งแก่เจ้าหนี้ไม่ได้ คือ

1) เครื่องใช้สอยส่วนตัวอันจำเป็นแก่การดำรงชีพ ซึ่งลูกหนี้รวมทั้งคู่สมรสและบุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้จำเป็นต้องใช้ตามสมควรแก่ฐานานุรูป ได้แก่ เครื่องนุ่งห่มหลับนอน เครื่องครัว เครื่องเรือน เป็นต้น

2) สัตว์ พืชพันธุ์ เครื่องมือ และสิ่งของสำหรับใช้ในการประกอบอาชีพของลูกหนี้ราคารวมกันไม่เกินหนึ่งแสนบาท

2. ทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ได้มาภายหลังเวลาเริ่มต้นแห่งการล้มละลาย จนถึงเวลาปลดจากการล้มละลาย หมายถึง ทรัพย์สินที่ได้มาภายหลังที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ จนกว่าคดีล้มละลายจะสิ้นสุดลง

---

[67] ปรีชา พาณิชวงค์, *คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย และกฎหมายล้มละลายว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. 2548*, 290-293.

3. สิ่งของซึ่งอยู่ในครอบครองหรืออำนาจสั่งการหรือสั่งจำหน่ายของลูกหนี้ ในทางการค้าหรือธุรกิจของลูกหนี้ ด้วยความยินยอมของเจ้าของอันแท้จริง โดยพฤติการณ์ซึ่งทำให้เห็นว่าลูกหนี้เป็นเจ้าของในขณะที่มีการขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย

ในการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายเพื่อนำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้นั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินการการขายทรัพย์สินเพื่อนำเงินมาชำหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ ซึ่งการขายทรัพย์สินหรือการจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้มีบัญญัติไว้หลายมาตราด้วยกัน เช่น มาตรา 19 วรรคท้าย บัญญัติว่า “ทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ยึดไว้ตามมาตรานี้ ห้ามมิให้ขายจนกว่าศาลจะได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย เว้นแต่เป็นของเสียง่ายหรือถ้าหน่วงช้าไว้จะเป็นการเสี่ยงความเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น”

มาตรา 123 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รวบรวมได้มา เมื่อลูกหนี้ล้มละลายแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจขายตามวิธีที่สะดวกและเป็นผลดีที่สุด

การขายโดยวิธีอื่นนอกจากการขายทอดตลาดนั้น ต้องได้รับความเห็นชอบของกรรมการเจ้าหนี้ เว้นแต่ทรัพย์สินที่เป็นของเสียง่ายหรือถ้าหน่วงช้าไว้จะเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนกับค่าของตัวทรัพย์สินนั้น

ผู้ได้รับโอนทรัพย์สินจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการขายหรือการแบ่งไม่ต้องรับผิดในค่าภาษีอากรหรือจังกอบสำหรับปีก่อนที่ได้รับโอน”

เมื่อรวมความในมาตรา 19 วรรคท้าย กับมาตรา 123 แล้วจะเห็นได้ว่า ทรัพย์สินซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยึดไว้หรือรวบรวมไว้จะขายทันทีไม่ได้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขายได้ก็ต่อเมื่อศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว และการขายนั้นขึ้นอยู่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ จะขายโดยวิธีใดก็ได้ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นว่าเป็นวิธีที่สะดวกและเป็นผลดีที่สุดแก่กองทรัพย์สินของลูกหนี้[68] ซึ่งการขายทรัพย์สินของลูกหนี้อาจทำได้ 3 วิธี คือ

1. ขายทอดตลาด
2. ขายโดยการประมูล
3. ขายโดยเฉพาะ

มาตรา 123 วรรคแรก บัญญัติว่า “...เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจขายตามวิธีที่สะดวกและเป็นผลดีที่สุด” แต่ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 123 วรรสอง ที่ว่า “การขายโดยวิธีอื่นนอกจากการขายทอดตลาดนั้น ต้องได้รับความเห็นชอบของกรรมการเจ้าหนี้...” ซึ่งรับกับมาตรา 145 ที่ว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะกระทำการดังต่อไปนี้ได้ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบของกรรมการ

---

[68] ปรีชา พาณิชวงค์, *คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย และกฎหมายล้มละลายว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. 2548*, 342.

เจ้าหนี้แล้ว... (2) โอนทรัพย์สินใด ๆ นอกจากโดยวิธีขายทอดตลาด" จะเห็นได้ว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจขายทรัพย์สินที่ยึดมาด้วยวิธีการขายทอดตลาด หรือขายโดยการประมูล หรือขายแก่ผู้เสนอซื้อคนใดโดยเฉพาะก็ได้ แต่ถ้าจะขายโดยวิธีอื่นนอกจากการขายทอดตลาดแล้ว จะต้องได้รับความเห็นชอบจากกรรมการเจ้าหนี้ ในกรณีที่ไม่มีกรรมการเจ้าหนี้ก็ต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้ก่อน[69] จึงจะสามารถดำเนินการขายโดยวิธีอื่นนอกเหนือจากการขายทอดตลาดได้

ส่วนวิธีการแบ่งทรัพย์สินในคดีล้มละลายนั้น มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 124 ถึงมาตรา 132 ซึ่งเรียกว่าการแบ่งทรัพย์สิน อันจะดำเนินการดังต่อไปนี้[70]

1. ทรัพย์สินซึ่งเหลือจากที่กันไว้สำหรับค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย เจ้าหนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องจัดการแบ่งในระหว่างเจ้าหนี้โดยเร็ว โดยต้องแบ่งทุกระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน นับแต่วันที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ถ้ามีเหตุขัดข้องไม่อาจแบ่งหรือไม่สมควรแบ่งในรอบ 6 เดือน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ต้องขอขยายเวลาแบ่งต่อศาลทุก 6 เดือน ตามมาตรา 124 ซึ่งในทางปฏิบัติขณะนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยังคงรายงานศาลขอขยายเวลาแบ่งทุก ๆ 6 เดือน ไม่ว่าจะมีทรัพย์สินพอแบ่งให้แก่เจ้าหนี้หรือไม่ก็ตาม อย่างไร ก็ตามถ้าลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินจะให้แบ่งได้เลย ย่อมเข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 133 ที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจขอให้ศาลสั่งปิดคดีไว้ กรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยังสอบสวนคำขอรับชำระหนี้ไม่เสร็จ ก็เป็นเหตุหนึ่งที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะยกขึ้นอ้างว่าต่อศาลเพื่อขอขยายเวลาแบ่งได้

2. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องกันเงินส่วนแบ่งรายที่มีเงื่อนไขหรือมีข้อโต้แย้ง และค่ารรมเนียมกับค่าใช้จ่ายอันอาจเกิดไว้ตามสมควร แล้วแบ่งเงินที่เหลือให้เจ้าหนี้นั้นไป ตามมาตรา 125 การแบ่งนี้ในทางปฏิบัติเรียกว่าครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 เป็นลำดับเรื่อยไปตามจำนวนเงินที่รวบรวมมาได้ในระหว่างช่วงเวลา 6 เดือน การที่ต้องกันเงินส่วนนี้ไว้ก็เพราะถ้าเงื่อนไขในหนี้รายนั้นสำเร็จลง หรือข้อโต้แย่งเป็นอันตกไป เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องแบ่งส่วนเฉลี่ยให้แก่เจ้าหนี้ผู้นั้น หากไม่กันไว้ก็จะไม่มีเงินจ่าย นอกจากนั้นหนี้เหล่านี้อาจต้องมีการดำเนินการซึ่งต้องเสียค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย จึงต้องกันเงินไว้เป็นค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายด้วย

3. ในการแบ่งนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องทำบัญชีส่วนแบ่ง บัญชีจะมีรายการแสดงยอดเงินที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รวบรวมได้กับค่าใช้จ่ายและหนี้สินที่จะต้องชำระตามลำดับก่อนหลัง ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 130 และมีบัญชีแสดงจำนวนเงินส่วนแบ่งที่เจ้าหนี้แต่ละรายจะพึงได้รับในครั้งนั้นตามส่วนมากและน้อยแห่งจำนวนหนี้ของศาล โดยคิดส่วนเป็นร้อยละ

---

[69] ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 401.

[70] ขจร หะวานนท์, *กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 180-183.

ของจำนวนเงินที่ยอมให้ได้รับชำระหนี้ เมื่อทำบัญชีส่วนแบ่งแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องโฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อย 1 ฉบับ และส่งแจ้งความไปยังเจ้าหนี้และผู้ล้มละลายล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน เพื่อกำหนดวันเวลาให้มาตรวจบัญชีส่วนแบ่ง ถ้าไม่มีผู้ใดคัดค้านบัญชีส่วนแบ่งนั้นให้ถือว่าบัญชีส่วนแบ่งนั้นถูกต้องและเป็นที่สุด แล้วให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โฆษณาการแบ่งไว้ ณ สำนักงานและแจ้งจำนวนส่วนแบ่งที่จะจ่ายไปยังเจ้าหนี้ตามมาตรา 126

4. ถ้ามีผู้มีส่วนได้เสียคนใดคัดค้านบัญชีส่วนแบ่ง ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์พิจารณาคำคัดค้านและคำชี้แจงของเจ้าหนี้และบุคคลล้มละลายแล้วสั่งตามที่เห็นสมควร ตามมาตรา 127 วรรคแรก กล่าวคือ จะสั่งยกคำคัดค้านหรือจะแก้บัญชีเสียใหม่ให้ถูกต้องตามคำคัดค้านก็ได้ คำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นี้ ผู้มีส่วนได้เสียไม่พอใจอาจคัดค้านโดยทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลได้ภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้ฟังคำสั่ง จะพึงเห็นว่ากรณีนี้เป็นข้อยกเว้นของมาตรา 146 เพราะมาตรา 146 ให้ร้องคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายใน 14 วัน

ในกรณีที่มีผู้คัดค้านต่อศาล ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เลื่อนการจ่ายเงินไปจนกว่าศาลได้มีคำสั่งแล้ว แต่ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นว่าการเลื่อนนั้นจะทำให้ผู้มีส่วนได้เสียได้รับความเสียหาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะกันเงินค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายอันอาจเกิดขึ้นไว้ตามสมควร แล้วแบ่งเงินที่เหลือให้แก่เจ้าหนี้รายที่ไม่มีข้อโต้แย้งไปก่อนได้ ตามมาตรา 127 วรรคท้าย แต่ในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะยังไม่จ่ายเงินส่วนแบ่งเพราะอาจมีปัญหาแต่จะรอการจ่ายไว้จนกว่าคำสั่งศาลในเรื่องนี้จะถึงที่สุด

5. เงินส่วนแบ่งที่จะจ่ายให้แก่เจ้าหนี้นั้น เมื่อรวมส่วนแบ่งทุกครั้งแล้วเป็นเงินไม่ถึง 1 บาท ห้ามไม่ให้จ่ายตามมาตรา 128

6. สามีหรือภริยาของบุคคลล้มละลายจะได้รับส่วนแบ่งในฐานะเจ้าหนี้ได้ก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้อื่นได้รับชำระหนี้เป็นที่พอใจแล้ว ตามมาตรา 129 การที่คู่สมรสถูกศาลพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดและคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้ แม้เป็นหนี้ที่ศาลสั่งอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้ได้ก็ตาม แต่ก็รับส่วนแบ่งไม่ได้จนกว่าเจ้าหนี้อื่นจะได้รับชำระหนี้จนเป็นที่พอใจแล้ว หมายความว่าจนเต็มจำนวนนั่นเอง ถ้าหากว่าเจ้าหนี้ยังไม่ได้รับชำระหนี้เต็มจำนวนจะเรียกว่าพอใจยังไม่ได้

7. การกระทำการแบ่งครั้งที่สุด เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำการแบ่งครั้งที่สุด เมื่อแบ่งทรัพย์ตามลำดับแล้วไม่มีทรัพย์ที่จะจัดการต่อไป ก่อนที่จะแบ่งทรัพย์ครั้งที่สุด จะต้องมีหนังสือแจ้งไปยังผู้ที่เกี่ยวค้างค่าจ้างแรงงานหรือเงินที่ได้ออกไปโดยคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ว่าให้ส่งบัญชีเงินที่เกี่ยวค้างนั้นภายใน 14 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งความ ถ้าไม่ส่งตามกำหนด เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะจัดการแบ่งครั้งที่สุด และจ่ายเงินไปโดยไม่คำนึงถึงเงินที่เกี่ยวค้างอยู่นั้น ถ้าผู้ที่ได้รับแจ้งความไม่ปฏิบัติดั่งว่านี้ ผู้นั้นหมดสิทธิเรียกร้องต่อไป กำหนดเวลาดังที่ว่านี้ เจ้าพนักงาน

พิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจขยายได้เมื่อมีเหตุสมควร ตามมาตรา 131 ตามระเบียบปฏิบัติของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ แม้กฎหมายจะได้บัญญัติถึงเรื่องหนี้ที่เกี่ยวค้างไว้ในการแบ่งครั้งที่สุดดังกล่าวก็ตาม ถ้าคดีเรื่องใดเห็นว่าเป็นการสมควรที่จะต้องถาม เพื่อป้องกันความเสียหายอันอาจเกิดมีขึ้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะส่งคำแจ้งความในเรื่องเกี่ยวค้างด้วย เหมือนกันกับทั้งถามไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดีด้วยว่ามีเงินเกี่ยวค้างหรือมีทรัพย์สินของผู้ล้มละลายอยู่อีกบ้างหรือไม่

8. บุริมสิทธิในคดีล้มละลาย พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 130 ได้บัญญัติประเภทหนี้ที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องจ่ายเงินส่วนแบ่งให้เจ้าหนี้ก่อนและหลังตามระดับ ซึ่งเป็นเรื่องลำดับบุริมสิทธิในการจ่ายเงินส่วนแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ เป็นการจัดลำดับบุริมสิทธิเฉพาะเจ้าหนี้ในคดีล้มละลายเท่านั้น ฉะนั้นจะนำลำดับบุริมสิทธิในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับในคดีล้มละลายไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 881/2517) บุริมสิทธิในคดีล้มละลายมีอยู่ 7 ลำดับ คือ

1) ค่าใช้จ่ายในการจัดการมรดกของลูกหนี้ที่ตาย ไม่ว่าจะเป็นการตายก่อนถูกฟ้องหรือตายภายหลังที่ถูกฟ้องแล้วก็ได้ ถือเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกันของเจ้าหนี้ทั้งหลาย ฉะนั้นกฎหมายจึงกำหนดให้เป็นหนี้บุริมสิทธิลำดับ 1 ในคดีล้มละลาย

2) ค่าใช้จ่ายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ หมายถึง ค่าใช้จ่ายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทั้งหมดในการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีล้มละลายเรื่องนั้น เช่น ค่าใช้จ่ายในการยึดทรัพย์ ค่าจ้างคนเฝ้าทรัพย์ ค่าเช่าที่เก็บทรัพย์ ค่าประกาศโฆษณา ค่าธรรมเนียมศาล ค่าทนายความ เป็นต้น

3) ค่าปลงศพของลูกหนี้ตามสมควรแก่ฐานานุรูป กฎหมายจำกัดเฉพาะค่าทำศพที่สมควรแก่ฐานานุรูปของลูกหนี้เท่านั้น

4) ค่าธรรมเนียมในการรวบรวมทรัพย์สินตามมาตรา 179 (3)[71] คือคิดในอัตราร้อยละ 3 ของราคาสุทธิแห่งทรัพย์สินที่รวบรวมได้หรือในจำนวนเงินที่ประนอมหนี้แล้วแต่จำนวนใดจะมากกว่ากัน

5) ค่าธรรมเนียมของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ และค่าทนายความตามที่ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนด หมายความว่า ค่าธรรมเนียมที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์เสียไปในชั้นฟ้อง

---

[71] มาตรา 179 ได้ถูกยกเลิกและแก้ไขใหม่โดย มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2547 และเมื่อได้พิจารณามาตรา 179 ใหม่นี้แล้วจะพบว่า ไม่สัมพันธ์กับมาตรา 130 เนื่องจาก มาตรา 130 (4) มีเจตนามุ่งหมายถึงค่าธรรมเนียมในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ตามมาตรา 179 (4) มิใช่มาตรา 179 (3) ที่เป็นเรื่องค่าขึ้นศาลในกรณีที่มีการอุทธรณ์เรื่องขอรับชำระหนี้ ซึ่งเป็นคนละเรื่องกับค่าธรรมเนียมในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ตามมาตรา 179 (4) สรุปคือ มาตรา 130 (4) (เดิม) สัมพันธ์กับมาตรา 179 (3) (เดิม) แต่สำหรับมาตรา 130 (4) (ใหม่) จะหมายถึง มาตรา 179 (4) (ใหม่), ดู ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 314.

คดีล้มละลาย รวมทั้งค่าทนายความซึ่งโจทก์มีสิทธิจะได้ด้วย ค่าทนายความนั้นโดยปกติศาลจะกำหนดไว้ ถ้าไม่ได้กำหนดเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็มีอำนาจกำหนดให้ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1228/2505 ประชุมใหญ่)

6) ค่าภาษีอากรที่ถึงกำหนดชำระภายใน 6 เดือนก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์และเงินที่ลูกจ้างมีสิทธิได้รับก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เพื่อการงานที่ได้ทำให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นนายจ้างตามมาตรา 259 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน หมายถึงค่าภาษีอากรหรือจังกอบที่ต้องชำระให้เทศบาลหรือรัฐบาล ต้องเป็นค่าภาษีอากรที่ต้องกำหนดชำระภายใน 6 เดือนก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ถ้าถึงกำหนดชำระเกิน 6 เดือนก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์คงมีสิทธิได้รับชำระหนี้ในฐานะหนี้อื่น ๆ ในลำดับ 7 เท่านั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 1673/2518) และค่าภาษีอากรที่ถึงกำหนดชำระภายหลังวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้วนั้น ให้ถือเป็นหนี้บุริมสิทธิในลำดับที่ 6 ตามมาตรา 130 นี้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1055/2511)

7) หนี้อื่น ๆ หมายถึง หนี้ต่าง ๆ ที่ไม่เข้ากรณีมาตมาตรา 130 (1) ถึง (6) และเป็นหนี้ที่ไม่มีประกัน อีกทั้งเป็นหนี้ที่ขอรับชำระได้ตามมาตรา 94 และไม่ใช่เจ้าหนี้ตามมาตรา 130 ทวิ เช่น หนี้ค่าภาษีอากรที่ถึงกำหนดชำระเกิน 6 เดือน ก่อนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ หรือเงินที่ลูกจ้างมีสิทธิได้รับก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เพื่อการงานที่ได้ทำให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นนายจ้างที่นับถอยหลังขึ้นไปแล้วเกิน 4 เดือน หรือไม่เกิน 4 เดือน แต่เกินจำนวนเงิน 100,000 บาท ต่อลูกจ้าง 1 คน หรือหนี้ของเจ้าหนี้มีประกันที่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้เฉพาะในส่วนที่ขาดหลังจากบังคับหลักประกันแล้วก็ดี หรือเมื่อเจ้าหนี้มีประกันตีราคาทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้วขอรับชำระหนี้ในส่วนที่ขาดก็ดี หนี้เหล่านี้ถือเป็นหนี้อื่น ๆ ที่จะได้รับชำระหนี้ในลำดับ 7 ของมาตรา 130 นี้

ส่วนมาตรา 130 วรรคท้าย บัญญัติว่า “ถ้ามีเงินไม่พอชำระเต็มจำนวนหนี้ในลำดับใดให้เจ้าหนี้ในลำดับนั้นได้รับส่วนเฉลี่ยตามส่วน” หมายความว่า ในลำดับหนึ่ง ๆ ของมาตรา 130 อาจมีเจ้าหนี้หลายรายก็ได้ ฉะนั้นถ้ามีเงินไม่พอชำระหนี้เต็มจำนวนในลำดับใด เจ้าหนี้ในลำดับนั้นก็ต้องเฉลี่ยไปตามส่วนแห่งจำนวนหนี้ของตน นอกจากนี้ลำดับบุริมสิทธิในการชำระหนี้ตามมาตรา 130 นี้ยังเป็นเงื่อนไขในการประนอมหนี้ตามมาตรา 53 (1) เพราะกฎหมายห้ามมิให้ศาลเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ หากไม่มีข้อความตามมาตรา 130 และแม้ว่าการประนอมหนี้นั้น ลูกหนี้เสนอขอชำระหนี้บางส่วนหรือขอชำระหนี้โดยวิธีอื่น แต่ลำดับการชำระหนี้ก่อนหลังก็ยังคงเป็นไปตามมาตรา 130 อยู่นั่นเอง การที่ลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายจะตกลงด้วยความสมัครใจเปลี่ยนเปลงแก้ไขลำดับการชำระหนี้ก่อนหลังตามาตรา 130 ไม่ได้ หากฝ่าฝืนกระทำไป ศาลก็จะต้องมีคำสั่งไม่เห็นชอบด้วยกับการประนอมหนี้[72]

---

[72] ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 318.

3.4 การหลุดพ้นจากการล้มละลายของ สปป.ลาว และประเทศไทย

3.4.1 การหลุดพ้นจากการล้มละลายของ สปป.ลาว

กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้กำหนดเหตุของการหลุดพ้นจากการล้มละลายไว้ 3 เหตุ คือ

1. การหลุดพ้นจากผลของการไกล่เกลี่ยระหว่างเจ้าหนี้และวิสาหกิจลูกหนี้ ก่อนศาลพิพากษาตัดสินให้ล้มละลาย

2. การหลุดพ้นจากผลของการฟื้นฟูวิสาหกิจลูกหนี้

3. การหลุดพ้นตามคำพิพากษาของศาล (หลังที่ศาลพิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลาย)

3.4.1.1 การหลุดพ้นจากผลของการไกล่เกลี่ยระหว่างเจ้าหนี้และวิสาหกิจลูกหนี้ ก่อนศาลพิพากษาตัดสินให้ล้มละลาย

การหลุดพ้นจากการล้มละลายของวิสาหกิจลูกหนี้จากผลของการไกล่เกลี่ย ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 13 ที่บัญญัติว่า “ถ้าหากเจ้าหนี้และวิสาหกิลูกหนี้สามารถตกลงไกล่เกลี่ยกันได้ และวิสาหกิจลูกหนี้ก็สามารถปฏิบัติตามบทบันทึกของการไกล่เกลี่ยได้นั้น วิสาหกิจลูกหนี้ก็จะดำเนินกิจการของตนต่อไป และการฟ้องร้องนั้นก็จะตกไป

ในกรณีไม่สามารถไกล่เกลี่ยกันได้ หรือไม่สามารถปฏิบัติตามบทบันทึกของการไกล่เกลี่ยได้ ศาลก็จะตกลงกำหนดเวลาให้หยุดการชำระหนี้สิน และแต่งตั้งคณะศาลเพื่อพิจารณาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจลูกหนี้ที่ถูกฟ้อง และแต่งตั้งคณะควบคุมทรัพย์สิน”

หมายความ ว่าถ้าหากวิสาหกิจลูกหนี้ขอไกล่เกลี่ยและเจ้าหนี้ตกลงไกล่เกลี่ย ซึ่งสามารถตกลงกันได้และได้ทำบันทึกการไกล่เกลี่ยขึ้นมาแล้ว ผลของการไกล่เกลี่ยนั้นลูกหนี้ต้องปฏิบัติตาม เมื่อลูกหนี้สามารถปฏิบัติตามที่ได้ไกล่เกลี่ยกันไว้ในบทบันทึกนั้นก็จะทำให้วิสาหกิจลูกหนี้สามารถดำเนินกิจการได้ต่อไปและการฟ้องร้องให้ล้มละลายนั้นก็จะตกไป

ในกรณีที่ไม่สามารถไกล่เกลี่ยกันได้หรือไม่สามารถปฏิบัติตามบทบันทึกของการไกล่เกลี่ยที่ได้ทำไว้นั้น ศาลจะเป็นผู้กำหนดเวลาให้ยุติการชำระหนี้สินและศาลจะเป็นผู้แต่งตั้งคณะผู้พิพากษาเพื่อพิจารณาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจลูกหนี้ที่เจ้าหนี้ได้ฟ้องร้องมาตั้งแต่ต้นและแต่งตั้งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อเข้าสู่กระบวนการล้มละลายต่อไป

3.4.1.2 การหลุดพ้นจากผลของการฟื้นฟูวิสาหกิจลูกหนี้

การหลุดพ้นจากล้มละลายด้วยการฟื้นฟูวิสาหกิจลูกหนี้ (เมื่อเจ้าหนี้รับคำขอการฟื้นฟูวิสาหกิจจากลูกหนี้ ก็อาจทำให้วิสาหกิจลูกหนี้หลุดพ้นจากการล้มละลายได้) แต่มีเงื่อนไขดังนี้

1. ศาลจะเป็นผู้ชี้ขาดว่า ให้เจ้าหนี้หรือให้ตัวแทนของวิสาหกิจลูกหนี้ เข้ามาเป็นผู้ปฏิบัติการฟื้นฟูวิสาหกิจแทนวิสาหกิจลูกหนี้

2. ศาลจะเป็นผู้ที่กำหนดให้สิทธิและหน้าที่แก่เจ้าหนี้ในการติดตามการปฏิบัติตามแผนการฟื้นฟูวิสาหกิจของวิสาหกิจลูกหนี้

3. เพื่อให้การฟื้นฟูวิสาหกิจของลูกหนี้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ห้ามมิให้เจ้าหนี้และลูกหนี้โอนถ่ายทรัพย์สินที่จำเป็นสำหรับการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจลูกหนี้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล

4. ในช่วงระหว่างการฟื้นฟูนั้นกฎระเบียบของวิสาหกิจลูกหนี้อาจถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับแผนการฟื้นฟูได้

5. เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจตามแผนการฟื้นฟูได้ วิสาหกิจอาจมีความจำเป็นต้องเพิ่มทุน ซึ่งการเพิ่มทุนสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1) การเพิ่มมูลค่าของหุ้น
2) การนำเจ้าหนี้มาเป็นผู้ร่วมทุน
3) การเพิ่มจำนวนหุ้น
4) การกู้ยืม

6. นับแต่วันที่ศาลได้ตกลงกับแผนการฟื้นฟูให้แก่วิสาหกิจลูกหนี้นั้น วิสาหกิจลูกหนี้ต้องดำเนินการฟื้นฟูวิสาหกิจภายในระยะเวลาไม่เกิน 2 ปี ในขณะเดียวกันก็จะต้องชดใช้หนี้สินตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนการฟื้นฟูด้วย (หมายถึงทั้งฟื้นฟูกิจการให้ดีขึ้น และก็ใช้หนี้ไปพร้อม ๆ กับช่วงเวลาการฟื้นฟู)

7. ในระยะเวลา 2 ปี ที่ดำเนินการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ ถ้าวิสาหกิจลูกหนี้สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ศาลก็จะสั่งให้ดำเนินกิจการต่อไปโดยการไม่พิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลาย ตรงกันข้ามถ้าหากได้พยายามฟื้นฟูอย่างเต็มที่แล้วแต่ก็ไม่ดีขึ้นศาลก็จะพิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้นั้นล้มละลาย

แต่ในระหว่างที่ดำเนินการฟื้นฟูวิสาหกิจนั้น ศาลสามารถพิพากษาให้วิสาหกิจล้มละลายเมื่อใดก็ได้แล้วแต่ดุลพินิจของศาล ถ้าศาลเห็นว่าวิสาหกิจนั้นจะไม่สามารถฟื้นตัวได้

3.4.1.3 การหลุดพ้นตามคำพิพากษาของศาล (หลังที่ศาลพิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลาย)

การหลุดพ้นจากล้มละลายตามคำพิพากษาของศาลนั้น กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 52 วรรคแรก บัญญัติไว้ว่า “การชำระสะสางหนี้สินของวิสาหกิจที่ถูกพิพากษาให้ล้มละลายจะถูกปิดในกรณีดังนี้

1. ศาลสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาททำให้เจ้าหนี้และลูกหนี้มีการประนอมหนี้กันได้

2. เจ้าพนักงานบังคับคดีได้สิ้นสุดการแบ่งปันทรัพย์สินให้เจ้าหนี้ครบ หรือลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินที่จะแบ่ง"

และมาตรา 54 ได้บัญญัติว่า "ศาลจะพิพากษาให้เจ้าของวิสาหกิจที่ถูกประกาศล้มละลายพ้นจากการเป็นผู้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ ศาลได้รับคำร้องขอของผู้เกี่ยวข้อง โดยมีเอกสารยืนยันว่าได้ปฏิบัติการชำระสะสางสำเร็จและได้ปฏิบัติโทษเสร็จ"

แยกพิจารณาได้ดังนี้

1. วิสาหกิจลูกหนี้จะหลุดพ้นจากการล้มละลายก็แต่เมื่อได้มีการประนอมหนี้ระหว่างเจ้าหนี้กับวิสาหกิจลูกหนี้ โดยมีศาลเป็นผู้ดำเนินการไกล่เกลี่ยให้

2. เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ชำระหนี้สินให้แก่เจ้าหนี้ครบถ้วนแล้ว หรือเมื่อไม่มีทรัพย์สินของลูกหนี้ที่จะแบ่งอีกต่อไป ศาลก็จะพิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้หลุดพ้นจากการล้มละลาย

3. ศาลต้องพิจารณาโดยยึดคำร้องขอจากผู้ที่เกี่ยวข้อง (เจ้าหนี้ และ/หรือวิสาหกิจลูกหนี้ เป็นต้น) และผู้ร้องขอต้องส่งเอกสารยืนยันว่าวิสาหกิจลูกหนี้ได้ปฏิบัติการชำระหนี้สินเป็นที่เรียบร้อยแล้ว คำว่า "ปฏิบัติโทษเสร็จ" หมายความว่า ปฏิบัติการชำระหนี้สินเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งในกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 54 คำว่า "โทษ" นั้น คือ มาตรการอย่างหนึ่งที่ให้วิสาหกิจลูกหนี้ต้องปฏิบัติตาม ซึ่งในกฎหมายนี้จึงหมายถึง การชำระหนี้สินให้แก่เจ้าหนี้ในกระบวนการล้มละลายตามคำพิพากษานั่นเอง

3.4.2 การหลุดพ้นจากการล้มละลายของประเทศไทย

การหลุดพ้นจากการล้มละลายของประเทศไทยในปัจจุบันมีอยู่ด้วยกัน 3 วิธี คือ

3.4.2.1 การหลุดพ้นด้วยการประนอมหนี้

การหลุดพ้นด้วยการประนอมหนี้นี้ สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

1. การประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย

การประนอมหนี้นั้นเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในกฎหมายล้มละลาย ที่บัญญัติให้สิทธิลูกหนี้ที่จะทำความตกลงในเรื่องหนี้สินกับเจ้าหนี้ทั้งหลาย โดยจะขอชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนหรือขอชำระหนี้โดยวิธีอื่น การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายเป็นหลักการที่บัญญัติขึ้นใหม่ในกฎหมายล้มละลาย พ.ศ. 2483 เพื่อให้รับกับหลักการเรื่องพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดซึ่งบัญญัติขึ้นใหม่เช่นเดียวกัน เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ได้ขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายเสียครั้งหนึ่งก่อน เพราะฉะนั้นในมาตรา 45 จึงได้บัญญัติเรื่องการขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายขึ้น เพื่อให้ลูกหนี้ขอประนอมหนี้ ถ้าหากว่า

ลูกหนี้ขอประนอมหนี้สำเร็จลูกหนี้ก็จะไม่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลาย การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายนี้ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 บัญญัติไว้ในมาตรา 45 ถึงมาตรา 60

การประนอมหนี้ หมายถึง คำขอประนอมหนี้ที่ลูกหนี้ยื่นต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ การที่ลูกหนี้ขอทำความตกลงในเรื่องหนี้สินกับเจ้าหนี้โดยวิธีขอชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนหรือชำระโดยวิธีอื่น

โดยวิธีขอชำระหนี้แต่เพียงบางสวน หมายความว่า ขอชำระหนี้ให้ไม่เต็มจำนวน เช่น มีจำนวนหนี้สินอยู่ทั้งสิ้น 1,000.000 บาท ลูกหนี้อาจขอประนอมหนี้โดยขอชำระหนี้แค่เพียง 200,000 บาท หรือขอชำระหนี้เป็นจำนวนร้อยละสองของจำนวนหนี้ทั้งหมดก็ได้

ขอชำระหนี้โดยวิธีอื่น หมายความว่า ขอชำระหนี้โดยมิได้ชำระให้เป็นตัวเงิน เช่น ลูกหนี้ขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขายทรัพย์สินของลูกหนี้ที่มีอยู่แล้วนำมาชำระหนี้ จำนวนเท่านั้น เท่านี้ แล้วแต่จะระบุจำนวนไว้ในคำขอประนอมหนี้ หรือจะนำเงินที่ขายทรัพย์สินได้ทั้งหมดมาชำระหนี้ เมื่อขายทรัพย์สินได้ทั้งหมดแล้วเป็นอันถือว่าปฏิบัติครบถ้วนตามข้อประนอมหนี้โดยไม่จำกัดหรือกำหนดจำนวนเงินก็ได้ เช่น ลูกหนี้มีที่ดินอยู่ 4 แปลง ลูกหนี้อาจขอประนอมหนี้ขอให้เอาที่ดินของตนที่มีอยู่นั้นมาขาย 3 แปลง เพื่อชำระหนี้ ส่วนอีกแปลงหนึ่งลูกหนี้ไม่ขอประนอมหนี้[73] เป็นต้น นอกจากนี้ การประนอมหนี้ในคดีล้มละลายไม่ใช่เป็นการปลดหนี้ ฉะนั้นจึงมีผลเฉพาะเจ้าหนี้และลูกหนี้ในคดีเท่านั้น ไม่มีผลไปถึงลูกหนี้คนอื่นที่เป็นลูกหนี้ร่วมกันด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 636/2522)

อนึ่ง การขอประนอมหนี้เป็นสิทธิของลูกหนี้ผู้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดโดยเฉพาะ ฉะนั้นการที่บุคคลภายนอกเสนอตัวขอชำระหนี้แทนลูกหนี้จึงไม่ใช่เป็นเรื่องการขอประนอมหนี้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 547/2539)

เหตุผลที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 14[74] บัญญัติให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดก่อนแทนที่จะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายทันที ก็เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ทำการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายกับเจ้าหนี้เสียชั้นหนึ่งก่อน ถ้าลูกหนี้ทำการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายสำเร็จ ลูกหนี้ก็ไม่ตกเป็นบุคคลล้มละลาย แต่ถ้าลูกหนี้ทำการประนอมหนี้ก่อน

---

[73] ปรีชา พาณิชวงค์, *คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย และกฎหมายล้มละลายว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. 2548*, 172-173.

[74] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 14 บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้นั้น ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 9 และมาตรา 10 ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมดหรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง”.

ล้มละลายไม่สำเร็จ ศาลจึงต้องพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายตามมาตรา 61[75] อย่างไรก็ตามแม้ว่าลูกหนี้ล้มละลายแล้ว ลูกหนี้ยังขอประนอมหนี้หลังล้มละลายได้อีก และหากขอประนอมหนี้หลังล้มละลายสำเร็จ ศาลก็ยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 63[76]

ในการกำหนดเวลายื่นคำขอประนอมหนี้นั้น มาตรา 45 วรรคแรก กำหนดให้ลูกหนี้ทำคำขอประนอมหนี้เป็นหนังสือยื่นต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนด 7 วันนับแต่วันที่ได้ยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินตามมาตรา 30 หรือภายในเวลาตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้กำหนด คือ เมื่อยื่นภายในกำหนด 7 วัน ไม่ทันก็ขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนดเวลายื่นคำขอให้ใหม่

การพิจารณาคำขอประนอมหนี้ในที่ประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก เมื่อที่ประชุมเจ้าหนี้ลงมติพิเศษยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือลูกหนี้จึงจะไปร้องขอต่อศาลให้มีคำเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ (มาตรา 49) เมื่อศาลได้รับคำร้องขอนั้นแล้วศาลก็จะนัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้ ในระหว่างที่ศาลพิจารณาคำขอประนอมหนี้นั้น ลูกหนี้ก็อาจขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ (มาตรา 47) เป็นการแก้ไขคำขอประนอมหนี้ตอนที่ 2 การขอแก้ไขนี้ตามปกติเป็นเรื่องเกี่ยงงอนกัน เช่น ลูกหนี้ขอประนอมหนี้ 10% เจ้าหนี้ขอ 20% ต่อรองกันไปต่อรองกันมาขอเพิ่มจำนวนเงินที่จะประนอมหนี้ให้สูงขึ้นได้ ในชั้นศาลก็เหมือนกันแม้ว่าที่ประชุมเจ้าหนี้ได้ลงมติพิเศษยอมรับไปแล้วก็ตาม เจ้าหนี้ก็ยังมีอำนาจที่จะคัดค้านในชั้นศาลได้อีก แม้ว่าในชั้นที่ประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกเจ้าหนี้ที่ได้ลงมติเห็นชอบด้วยคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ก็อาจจะเปลี่ยนใจไปคัดค้านในชั้นศาลได้ (มาตรา 52) จึงอาจมีการต่อรองเปลี่ยนแปลงขอประนอมหนี้ในชั้นศาลได้อีก

---

[75] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 61 บัญญัติว่า “เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานว่าเจ้าหนี้ได้ลงมติในที่ประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกหรือในควาวที่ได้เลื่อนไปขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายก็ดี หรือไม่ลงมติประการใดก็ดี หรือไม่มีเจ้าหนี้ไปประชุมก็ดี หรือการประนอมหนี้ไม่ได้รับความเห็นชอบก็ดี ให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย และเจ้าหนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายเพื่อแบ่งแก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย

ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โฆษณาคำพิพากษาในราชกิจจานุเบกษาและในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับ ในคำโฆษณาให้ระบุชื่อ ตำบลที่อยู่ อาชีพของลูกหนี้ และวันที่ศาลได้มีคำพิพากษา”.

[76] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 63 บัญญัติว่า “เมื่อศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว ลูกหนี้จะเสนอคำขอประนอมหนี้ก็ได้ ในกรณีนี้ให้นำบทบัญญัติในส่วนที่ 6 ว่าด้วยการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ถ้าลูหนี้ได้เคยขอประนอมหนี้ไม่เป็นผลมาแล้ว ห้ามมิให้ลูกหนี้ขอประนอมหนี้ภายในกำหนดเวลาสามเดือน นับแต่วันที่การขอประนอมหนี้ครั้งสุดท้ายไม่เป็นผล

ถ้าศาลเห็นขอบด้วยการประนอมหนี้ ศาลมีอำนาจสั่งให้ยกเลิกการล้มละลายและจะสั่งให้ลูกหนี้กลับมีอำนาจจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนหรือจะสั่งประการใดตามที่เห็นสมควรก็ได้”.

2. การประนอมหนี้หลังล้มละลาย

การประนอมหนี้เป็นเรื่องที่ลูกหนี้มีความประสงค์จะทำความตกลงในเรื่องหนี้สินกับเจ้าหนี้ทั้งหลาย โดยวิธีขอชำระหนี้เพียงบางสวนหรือขอชำระหนี้โดยวิธีอื่นตามแต่จะตกลงกัน การประนอมหนี้นั้นก็อาจจะมีได้ทั้งก่อนล้มละลายและหลังล้มละลาย เมื่อลูกหนี้ขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายไม่สำเร็จหรือไม่ได้รับความเห็นชอบและเป็นผลให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายตามมาตรา 63 หลังจากที่ศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว ลูกหนี้ก็มีสิทธิจะขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายได้อีก

บทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายนี้กฎหมายล้มละลายได้บัญญัติไว้ในมาตรา 63 ว่า “เมื่อศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้วลูกหนี้จะเสนอคำขอประนอมหนี้ก็ได้ ในกรณีนี้ให้นำบทบัญญัติในส่วนที่ 6 ว่าด้วยการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ถ้าลูกหนี้ได้เคยขอประนอมหนี้ไม่เป็นผลมาแล้ว ห้ามมิให้ลูกหนี้ขอประนอมหนี้ภายในกำหนดเวลาสามเดือนนับแต่วันที่การขอประนอมหนี้ครั้งสุดท้ายไม่เป็นผล

ถ้าศาลเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ ศาลมีอำนาจสั่งยกเลิกการล้มละลายและจะสั่งให้ลูกหนี้กลับมีอำนาจจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนหรือจะสั่งประการใดตามที่เห็นสมควรก็ได้”

ในบทบัญญัติและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายนั้นก็ให้นำบทบัญญัติที่ว่าด้วยการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายมาใช้บังคับโดยอนุโลม ลูกหนี้ที่ถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายมีสิทธิที่จะขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายได้ทันที และการขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายนี้ลูกหนี้ขอได้เสมอ คือแม้เคยขอแล้วก็ขออีกได้ เพราะเหตุว่าเป็นกรณีที่ลูกหนี้ถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว เพราะฉะนั้นการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายแม้จะไม่ได้รับการยอมรับจากที่ประชุมเจ้าหนี้หรือศาลไม่เห็นชอบด้วยกับการประนอมหนี้หลังล้มละลายก็ไม่มีกรณีที่จะต้องพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายอีก เพราะลูกหนี้ล้มละลายอยู่แล้ว คงมีข้อจำกัดอยู่ประการเดียวเท่านั้นคือ “...ห้ามมิให้ลูกหนี้ขอประนอมหนี้ภายในกำหนดเวลาสามเดือนนับแต่วันที่การขอประนอมหนี้ครั้งสุดท้ายไม่เป็นผล”

สำหรับกรณีที่ศาลเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ศาลก็จะมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย ในตอนนี้มาตรา 63 วรรคสอง จึงมีบทบาทมากขึ้น ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าศาลเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ ศาลมีอำนาจสั่งให้ยกเลิกการล้มละลายและจะสั่งให้ลูกหนี้กลับมีอำนาจจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนหรือจะสั่งประการใดตามที่เห็นสมควรก็ได้”

เมื่อศาลสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ไม่ว่าจะก่อนล้มละลายหรือหลังล้มละลายทำให้การล้มละลายเสร็จสิ้นลง ลูกหนี้เป็นอิสระโดยผลตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

ล้มละลาย ในการเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ได้มีโอกาสขอประนอมหนี้เพื่อจะได้หลุดพ้นจากหนี้สินเพื่อไปตั้งตัวใหม่[77]

ฉะนั้นการประนอมหนี้จึงมี 2 กรณี คือ (1) การประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย (มาตรา 45 ถึงมาตรา 60) และ (2) การประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย (มาตรา 63) การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายทำได้เพียงครั้งเดียว กล่าวคือ ทำได้เฉพาะการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกเท่านั้น เมื่อผ่านพ้นการประชุมเจ้าหนี้ครังแรกไปแล้ว จึงไม่อาจขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายได้อีก (คำพิพากษาฎีกาที่ 3959/2543 และที่ 1350/2546) และถ้าการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายในที่ประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกไม่สำเร็จ ศาลจะต้องพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ส่วนการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายทำได้หลายครั้ง[78]

3.4.2.2 การหลุดพ้นด้วยการปลดจากล้มละลาย

คำว่า “การปลดจากล้มละลาย” หมายความว่า เป็นการถอดหรือถอนการล้มละลายที่มีอยู่หรือเกิดขึ้นออกไปจากตัวลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลาย เป็นเหตุให้ลูกหนี้หรือจำเลยไม่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายอีกต่อไป การปลดจากล้มละลายนี้เป็นเหตุที่ทำให้คดีล้มละลายสิ้นสุดลงทางหนึ่ง[79] ซึ่งการปลดจากล้มละลายของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 67/1[80] ได้กำหนดถึงการปลดล้มละลายอยู่ด้วยกัน 2 ประเภท คือ

1. การปลดจากล้มละลายตามคำสั่งศาล (Judicial discharge)

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 68 บัญญัติว่า “เมื่อศาลได้พิพากษาให้ล้มละลายแล้ว บุคคลล้มละลายอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาล เพื่อขอให้มีคำสั่งปลดจากล้มละลายได้ แต่ต้องนำเงินมาวางไว้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตามจำนวนที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเห็นสมควรไม่เกินห้าพันบาทเพื่อเป็นประกันค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย

การกำหนดวันนั่งพิจารณาคำขอนี้ ต้องให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีเวลาส่งแจ้งความให้บุคคลล้มละลาย และเจ้าหนี้ทั้งหลายทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน และโฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับ”

---

[77] ปรีชา พาณิชวงค์, *คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย และกฎหมายล้มละลายว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. 2548*, 200 -203.

[78] ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 125–126.

[79] ปรีชา พาณิชวงค์, *คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย และกฎหมายล้มละลายว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. 2548*, 246.

[80] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 67/1 บัญญัติว่า “เมื่อศาลได้พิพากษาให้ล้มละลายแล้ว บุคคลล้มละลายอาจได้รับการปลดจากล้มละลายเมื่อศาลได้มีคำสั่งปลดจากล้มละลายตามมาตรา 71 หรือเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 81/1”.

มาตรา 69 บัญญัติว่า “ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ยื่นรายงานเกี่ยวกับกิจการทรัพย์สินและความประพฤติของบุคคลล้มละลายในเวลาก่อนหรือระหว่างที่ล้มละลายต่อศาลและส่งสำเนารายงานนั้นให้บุคคลล้มละลายทราบไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันนั่งพิจารณาคำขอปลดจากล้มละลาย”

มาตรา 70 บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคำขอปลดจากล้มละลายนั้น ศาลอาจฟังคำชี้แจงของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าหนี้หรือผู้แทนเจ้าหนี้ รายงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่ได้ยื่นตามมาตรา 69 และรายงานการไต่สวนโดยเปิดเผยของศาลนั้นเอง และศาลอาจให้บุคคลล้มละลายสาบานตัวให้การหรือพิจารณาพยานหลักฐานตามที่เห็นสมควรก็ได้”

เมื่อพิจารณามาตราทั้ง 3 ดังกล่าวแล้วจะเห็นได้ว่า มีวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปลดจากล้มละลายดังต่อไปนี้

1) การปลดจากล้มละลาย กระทำได้ต่อเมื่อศาลได้พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว

2) ลูกหนี้ต้องมีคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำสั่งปลดจากล้มละลาย โดยวางเงินประกันค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตามจำนวนที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นสมควร แต่ไม่เกิน 5,000 บาท ก่อนที่จะยื่นคำร้องต่อศาล โดยที่คำร้องของลูกหนี้จะอ้างเหตุผลอย่างไรก็ได้ ข้อสำคัญก็คือต้องแสดงว่าตนมีความประพฤติดี ไม่กระทำการทุจริตผิดกฎหมาย และได้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมและจัดการทรัพย์สินโดยเต็มความสามารถ

3) เมื่อศาลได้รับคำขอของผู้ล้มละลายแล้ว จะกำหนดวันนัดนั่งพิจารณา แล้วแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ แต่ต้องให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีเวลาส่งแจ้งความให้บุคคลล้มละลายและเจ้าหนี้ทั้งหลายทราบล่วงหน้าก่อนวันนัดไม่น้อยกว่า 14 วัน

4) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องโฆษณากำหนดวันนั่งพิจารณาของศาลในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่า 1 ฉบับ และแจ้งความให้บุคคลล้มละลายและเจ้าหนี้ทั้งหลายทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 14 วัน

5) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องยื่นรายงานเกี่ยวกับทรัพย์สินและความประพฤติของบุคคลล้มละลายในเวลาก่อนหรือระหว่างล้มละลายต่อศาล และส่งสำเนารายงานนี้ให้บุคคลล้มละลายทราบไม่น้อยกว่า 7 วันก่อนวันนั่งพิจารณา

6) เมื่อถึงวันนั่งพิจารณา ศาลจะทำการพิจารณาโดยเปิดเผย ประชาชนอาจเข้าฟังการพิจารณาได้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และลูกหนี้ต้องไปศาลตามกำหนดนัด ส่วนเจ้าหนี้นั้นไม่มีกฎหมายบังคับว่าจะต้องไป แต่อย่างใดก็ตามเจ้าหนี้มีสิทธิคัดค้านการปลดจากล้มละลาย โดย

จะแถลงด้วยวาจาหรือยื่นคำแถลงเป็นหนังสือก็ได้ สำหรับลูกหนี้นั้นถ้าไม่ไปศาลจะจำหน่ายคำขอนั้นเสียได้

7) ในการพิจารณาคำขอของลูกหนี้ ศาลจะพิจารณาโดยอาศัย

ก. คำชี้แจงของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าหนี้หรือผู้แทน

ข. รายงานที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่ต้องยื่นตามข้อ 5)

ค. รายงานการไต่สวนโดยเปิดเผย

2. การปลดจากล้มละลายทันทีเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา 3 ปี (Automatic discharge)

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 81/1 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 81/2[81] บุคคลธรรมดาซึ่งศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว ให้ปลดบุคคลนั้นจากล้มละลายทันทีที่พ้นกำหนดระยะเวลาสามปีนับแต่วันที่ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลาย เว้นแต่

(1) บุคคลนั้นได้เคยถูกพิพากษาให้ล้มละลายมาก่อนแล้ว และยังไม่พ้นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลายครั้งก่อนจนถึงวันที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ครั้งหลังให้ขยายระยะเวลาเป็นห้าปี

(2) บุคคลนั้นเป็นบุคคลล้มละลายทุจริตที่ไม่มีลักษณะตาม (3) ให้ขยายระยะเวลาเป็นสิบปี เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุผลพิเศษและถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี ศาลจะสั่งปลดจากล้มละลายก่อนครบสิบปีตามคำขอของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือของบุคคลล้มละลายก็ได้

(3) บุคคลนั้นเป็นบุคคลล้มละลายอันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ให้ขยายระยะเวลาเป็นสิบปี

กรณีมีเหตุตาม (1) (2) หรือ (3) มากกว่าหนึ่งเหตุ ให้ขยายระยะเวลาโดยอาศัยเหตุใดเหตุหนึ่งที่มีระยะเวลาสูงสุดเพียงเหตุเดียว

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 76 มาตรา 77 และมาตรา 78 มาใช้บังคับกับการปลดจากล้มละลายตามมาตรานี้โดยอนุโลม”

---

[81] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 81/2 บัญญัติว่า “ก่อนระยะเวลาสามปีตามมาตรา 81/1 วรรคหนึ่ง จะสิ้นสุดลง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจยื่นคำขอต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้หยุดนับระยะเวลาดังกล่าวไว้ก่อนก็ได้

เมื่อศาลได้รับคำขอเช่นว่านี้แล้ว ให้ศาลกำหนดนัดไต่สวนเป็นการด่วน และส่งสำเนาคำขอให้แก่บุคคลล้มละลายทราบก่อนวันนัดไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน”.

หลักเกณฑ์การปลดล้มละลายตามมาตรานี้ คือ เฉพาะบุคคลธรรมดาซึ่งศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว ให้ปลดบุคคลนั้นจากล้มละลายทันทีที่พ้นกำหนดระยะเวลา 3 ปี นับแต่วันที่ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลาย โดยไม่มีคำสั่งศาลให้หยุดนับระยะเวลาดังกล่าวก่อนระยะเวลา 3 ปีจะสิ้นสุดลงตามมาตรา 81/2

อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อยกเว้นที่กฎหมายห้ามปลดจากล้มละลาย[82] คือ

1) บุคคลล้มละลายเคยถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายมาก่อน และมาถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายอีก โดยระยะเวลาที่ศาลได้พิพากษาล้มละลายครั้งก่อนจนถึงวันที่ศาลพิพากษาให้ล้มละลายครั้งหลังห่างกันไม่เกิน 5 ปี (ถ้าห่างกันเกิน 5 ปี แล้วก็อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะได้รับการปลดล้มละลายเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา 3 ปี

2) บุคคลนั้นเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต ที่การทุจริตนั้นไม่ใช่อันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนให้ขยายระยะเวลาจาก 3 ปี เป็น 10 ปี เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุผลพิเศษและบุคคลนั้นถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี ศาลจะสั่งปลดจากล้มละลายก่อนครบกำหนด 10 ปีตามคำขอของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือของบุคคลล้มละลายนั้นก็ได้ คือ ปลดจากล้มละลายก่อน 10 ปีได้ เมื่อ (1) มีเหตุผลพิเศษ เช่น ให้ความช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมทรัพย์สินมาแบ่งให้เจ้าหนี้ทั้งหลายเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาที่ล้มละลาย หรือสร้างคุณงามความดีและทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ (2) ถูกพิพากษาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และ (3) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือบุคคลล้มละลายเป็นผู้ขอให้ปลดจากล้มละลายได้ ในกรณีนี้ศาลจะต้องสั่งปลดจากล้มละลายโดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือบุคคลล้มละลายเป็นผู้มีสิทธิขอ ไม่ใช่การปลดจากล้มละลายโดยทันที

3) บุคคลนั้นเป็นบุคคลล้มละลายอันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ให้ขยายระยะเวลาเป็น 10 ปี โดยบุคคลล้มละลายนั้นจะได้รับการปลดจากล้มละลายทันทีที่พ้นระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาให้ล้มละลาย

นอกจากนี้ ในกรณีมีเหตุตามข้อ 1), 2) หรือ 3) มากกว่า 1 เหตุ ให้ขยายระยะเวลาโดยอาศัยเหตุใดเหตุหนึ่งที่มีระยะเวลาสูงสุดเพียงเหตุเดียว เช่น ดำเป็นบุคคลล้มละลายที่เคยถูกศาลพิพากษาครั้งก่อนแล้วและยังไม่พ้นระยะเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลายครั้งก่อนจนถึงวันที่ศาลพิพากษาให้ล้มละลายครั้งหลัง ซึ่งตามมาตรา 81/1 (1) ให้ขยายระยะเวลาเป็น 5 ปี และขณะเดียวกัน ดำก็ถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายในครั้งหลังเพราะเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

---

[82] ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 185-187.

อันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ซึ่งมีสิทธิได้รับการปลดจากล้มละลายทันทีเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันที่พิพากษาให้ล้มละลายตามมาตรา 81/1 (3) จะเห็นได้ว่า ดำ อยู่ในเกณฑ์ที่จะได้รับการปลดจากล้มละลายตามมาตรา 81/1 (1) และ (3) ซึ่งมีเหตุมากกว่า 1 เหตุ กฎหมายจึงให้ขยายระยะเวลาโดยอาศัยเหตุใดเหตุหนึ่งที่มีระยะเวลาสูงสุดเพียงเหตุเดียว ฉะนั้น ดำ จึงมีสิทธิได้รับการปลดจากล้มละลายเมื่อพ้นระยะเวลา 10 ปี ตามมาตรา 81/1 (3) ไม่ใช่ระยะเวลา 15 ปี

ในส่วนของมาตรา 81/1 วรรคท้าย ที่ได้บัญญัติให้นำบทบัญญัติมาตรา 76 มาตรา 77 และมาตรา 78 มาบังคับใช้โดยอนุโลมนั้น หมายความว่า การปลดล้มละลายตามมาตรา 81/1 นั้น

1) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องโฆษณาในราชกิจจานุเบกษาและในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่า 1 ฉบับ ตามมาตรา 76

2) บุคคลผู้ล้มละลายหลุดพ้นจากหนี้ทั้งปวงอันถึงจะขอรับชำระหนี้ได้ เว้นแต่หนี้เกี่ยวกับภาษีอากรหรือจังกอบของรัฐบาลหรือเทศบาล และหนี้ซึ่งได้เกิดขึ้นโดยความทุจริตฉ้อโกงของบุคคลล้มละลายหรือหนี้ซึ่งเจ้าหนี้ไม่ได้เรียกร้องเนื่องจากความทุจริตฉ้อโกงซึ่งบุคคลล้มละลายมีส่วนเกี่ยวข้องสมรู้ตามมาตรา 77

3) ไม่ทำให้บุคคลซึ่งเป็นหุ้นส่วนกับบุคคลล้มละลาย หรือรับผิดร่วมกับบุคคลล้มละลายหรือค้ำประกันหรืออยู่ในลักษณะอย่างผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิดไปด้วย ตามมาตรา 78

3.4.2.3 การหลุดพ้นด้วยการยกเลิกการล้มละลาย

การยกเลิกล้มละลายเป็นการทำให้ลูกหนี้ผู้ล้มละลายได้หลุดพ้นจากการล้มละลายอย่างหนึ่ง ซึ่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้บัญญัติถึงการยกเลิกการล้มละลายไว้ในมาตรา 135 โดยเมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอ ศาลมีอำนาจสั่งยกเลิกการล้มละลายได้ โดยมีหลักเกณฑ์การยกเลิกการล้มละลาย ดังนี้

1. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่อาจดำเนินการให้ได้ผลเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย เพราะเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ไม่ช่วยหรือยอมเสียค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายหรือวางเงินประกันตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เรียกร้อง และไม่มีเจ้าหนี้อื่นสามารถและเต็มใจกระทำการดังกล่าวแล้ว ภายในกำหนดเวลาหนึ่งเดือนนับแต่วันที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ ได้ขัดขืนหรือละเลยนั้น

ในมาตรา 155 กำหนดให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์มีหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และต้องรับผิดในบรรดาค่าธรรมเนียม ค่าเสียหายและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในคดีล้มละลายตลอดจนมีหน้าที่วางเงินประกันตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เรียกร้อง ถ้าไม่ช่วยเหลือหรือวางเงินประกันภายใน 7 วัน มาตรา 156 บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ประชุมเจ้าหนี้ ตั้งเจ้าหนี้

คนอื่นเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์แทนได้ ถ้าไม่มีเจ้าหนี้ผู้ใดยินยอมรับเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะได้รายงานศาลขอให้ยกเลิกการล้มละลายต่อไปในมาตรา 135 (1) นี้ แต่ต้องให้เวลาสำหรับเจ้าหนี้อื่นที่จะเข้ามาแทน เป็นเวลา 1 เดือนนับแต่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ขัดขืนมาตรา 135 (1) อาจมีกรณีเกิดขึ้นในชั้นศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด หรือพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวก็ได้[83]

2. ลูกหนี้ไม่ควรถูกพิพากษาให้ล้มละลาย

เช่น หลังจากที่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ไม่มีเจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้จนพ้นกำหนดเวลาตามมาตรา 91 หรือมีเจ้าหนี้มายื่นคำขอรับชำระหนี้บ้างแต่ได้ขอถอนคำขอรับชำระหนี้ไปหมด จึงไม่มีประโยชน์อันใดที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อใครต่อไปอีก ในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะร้องขอต่อศาลให้ยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 135 (2) นี้

เหตุที่ลูกหนี้ไม่ควรถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายตามมาตรา 135 (2) นี้จะต้องเป็นเหตุที่เกิดขึ้นภายหลังที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ถ้าเป็นเหตุที่เกิดขึ้นก่อนที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จะนำมาอ้างเพื่อขอให้ยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 135 (2)[84] ไม่ได้

3. หนี้สินของบุคคลล้มละลายได้ชำระเต็มจำนวนแล้ว ถ้าลูกหนี้ปฏิเสธหนี้สินรายใด แต่ลูกหนี้ยอมทำสัญญาและให้ประกันต่อศาลว่าจะใช้เงินให้เต็มจำนวนกับค่าธรรมเนียมด้วยก็ดี หรือถ้าหาตัวเจ้าหนี้ไม่พบ แต่ลูกหนี้ได้นำเงินเต็มจำนวนมาวางต่อศาลก็ดี ให้ถือว่าหนี้สินรายนั้นได้ชำระเต็มจำนวนแล้ว

ข้อนี้หมายความว่า บุคคลล้มละลายได้ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ที่ขอรับชำระหนี้และศาลสั่งอนุญาตแล้วเต็มจำนวน และส่วนคำขอรับชำระหนี้ยังมีข้อโต้แย้งอยู่นั้น ลูกหนี้จะต้องให้ประกันหรือนำเงินไปวางศาลให้เต็มจำนวน ดังนี้ ให้ถือว่าหนี้ของลูกหนี้ได้ชำระเต็มจำนวนแล้ว แม้ว่าจะหาตัวเจ้าหนี้ไม่พบก็ตาม คำว่า “หรือหาตัวเจ้าหนี้ไม่พบ” หมายถึง เจ้าหนี้ที่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้แล้ว[85]

4. เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้แบ่งทรัพย์ครั้งที่สุด หรือไม่มีทรัพย์สินจะแบ่งให้แก่เจ้าหนี้แล้ว ต่อแต่นั้นมาภายในกำหนดเวลาสิบปีเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่อาจรวบรวมทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายได้อีก และไม่มีเจ้าหนี้มาขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จัดการรวบรวมทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย

เหตุยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 135 (4) นั้น ต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

---

[83] ขจร หะวานนท์, *กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 198.

[84] ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 330.

[85] ขจร หะวานนท์, *กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 199.

1) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้แบ่งทรัพย์สินครั้งที่สุดแล้ว หรือลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินที่จะแบ่งให้เจ้าหนี้

2) ตั้งแต่นั้นมาภายในกำหนดเวลา 10 ปี เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่อาจรวบรวมทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายได้อีก

3) ภายในกำหนดเวลา 10 ปี ไม่มีเจ้าหนี้มาขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จัดการรวบรวมทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย มีการบัญญัติหลักการในการฟ้องคดีล้มละลายของเจ้าหนี้ และการพิจารณาคดีล้มละลายของศาลไว้อย่างชัดเจน ทำให้ง่ายต่อการปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นหลักเกณฑ์ในการฟ้องคดีล้มละลาย เช่น เจ้าหนี้ จำนวนหนี้ การขอรับชำระหนี้ เป็นต้น ศาลและค่าธรรมเนียมศาลในการฟ้องคดีล้มละลาย ก็ได้มีการแยกบัญญัติไว้เป็นเฉพาะส่วนในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 รวมตลอดถึงการถอนฟ้องและการหลุดพ้นจากการล้มละลาย ก็ได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนเช่นกัน ในขณะที่กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว ยังมีความไม่ชัดเจนในเรื่องของการฟ้องคดี ว่าเจ้าหนี้จะใช้สิทธิฟ้องคดีได้นั้นวิสาหกิจลูกหนี้ต้องมีหนี้เป็นจำนวนเท่าใด และในการฟ้องคดีของเจ้าหนี้นั้นจะเป็นการฟ้องคดีเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายหรือเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ฟ้องแต่เพียงผู้เดียว เป็นต้น รวมตลอดถึงปัญหาในเรื่องศาลและค่าธรรมเนียมศาลก็มิได้มีการบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะเช่นกัน ซึ่งปัญหาความไม่ชัดเจนเหล่านี้ทำให้เป็นอุปสรรคต่อเจ้าหนี้ในการฟ้องคดีหรือร้องขอต่อศาลให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลาย และเป็นอุปสรรคต่อวิสาหกิจลูกหนี้ในการต่อสู้คดีในชั้นศาล รวมตลอดถึงเป็นอุปสรรคต่อศาลในการใช้ดุลพินิจอย่างกว้างในการพิจารณาคดีล้มละลาย ดังนั้น บทเรียนและประสบการณ์ที่ดีที่ผู้เขียนได้รับจากการศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยในครั้งนี้ ย่อมนำมาซึ่งแนวทางและมาตรการทางกฎหมายที่ดีในอันที่จะใช้ในการวิเคราะห์และแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว ในบทที่ 4 ต่อไป

บทที่ 4

ศึกษาวิเคราะห์กฎหมายล้มละลายของ สปป.ลาว

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า สปป.ลาว เป็นประเทศที่กำลังพัฒนาประเทศหนึ่งที่ต้องการให้ประเทศเติบโตในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น รัฐบาลจึงได้มีการกำหนดนโยบายที่เปิดกว้างให้หลากหลายกลุ่มคนทั้งในประเทศและต่างประเทศเข้ามาลงทุนดำเนินธุรกิจต่าง ๆ ฉะนั้นเมื่อมีผู้คนหลั่งไหลเข้ามาเป็นจำนวนมาก ย่อมก่อให้เกิดความไม่สงบภายในประเทศขึ้นได้ รัฐบาลจึงได้กำหนดมาตราการต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มคนเหล่านั้นอยู่ด้วยกันอย่างสงบและยุติธรรม หนึ่งในหลายมาตรการคือการตรากฎหมายขึ้นบังคับใช้ และการปรับใช้กฎหมายระหว่างประเทศ ตลอดจนเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกและปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ให้แก่ประชาชนอย่างเสมอภาคและยุติธรรมภายใต้กรอบกติกาของกฎหมายเดียวกัน ซึ่งในบทนี้จะได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงกระบวนการพิจารณาและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีล้มละลาย การจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย และการหลุดพ้นจากการล้มละลายของ สปป.ลาว รายละเอียดปรากฏดังนี้

4.1 วิเคราะห์ศาลและค่าธรรมเนียมศาลในคดีล้มละลาย

จากการศึกษากฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1944 พบว่า กฎหมายดังกล่าวมิได้มีการบัญญัติครอบคลุมถึงการพิจารณาคดีล้มละลายและหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคดีไว้อย่างชัดเจน โดยสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

4.1.1 ศาล

ถึงแม้ว่าในปัจจุบัน สปป.ลาว จะได้มีการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 แยกต่างหากเป็นการเฉพาะแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวมิได้มีการบัญญัติครอบคลุมถึงเรื่องการดำเนินคดีล้มละลายและการจัดตั้งศาลล้มละลายไว้แต่อย่างใด ทำให้เมื่อเจ้าหนี้ผู้ประสงค์จะฟ้องลูกหนี้เป็นคดีล้มละลาย ต้องดำเนินการยื่นฟ้องคดีต่อศาลแพ่งประจำจังหวัด (แขวง) นั้น ๆ โดยมีคณะผู้พิพากษาแผนกคดีการค้าเป็นองค์คณะผู้พิจารณาคดี

นอกจากนี้ กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสหกิจ ค.ศ. 1994 ก็มิได้บัญญัติถึงกระบวนวิธีพิจารณาคดีล้มละลายไว้แต่อย่างใด ทำให้ปัจจุบันเมื่อมีคดีล้มละลายขึ้นมายังชั้นศาล ผู้พิพากษาก็จะมีการปรับบทกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 มาตรา 37 วรรคแรก ข้อ 4 มาบังคับใช้โดยอนุโลมในฐานะเป็นกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายดำเนินไปได้อย่างไม่หยุดชะงัก และเพื่อที่จะให้เกิดความเป็นธรรมใน สปป.ลาว มากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิ ค.ศ. 1994 ที่มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน ค.ศ. 1994 ได้มีการบัญญัติถึงหลักเกณฑ์และวิธีการที่เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ของตนหรือร้องให้ตนล้มละลาย รวมทั้งบัญญัติถึงวิธีการต่าง ๆ ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ภายหลังที่ศาลได้มีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว แต่ว่ากฎหมายดังกล่าวกลับไม่ได้บัญญัติการจัดตั้งศาลล้มละลายเป็นการเฉพาะขึ้นที่จะพิจารณาคดีล้มละลายไว้ ทางปฏิบัติจึงได้นำองค์คณะศาลอื่นมาบังคับใช้โดยอนุโลม การที่นำเอาองค์คณะศาลอื่นมาบังคับใช้นั้นเป็นการยากและเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องนัก เนื่องจาก กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงหลักเกณฑ์และวิธีการที่เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้หรือร้องขอตนเองล้มละลาย รวมทั้งบัญญัติถึงวิธีการต่าง ๆ ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ภายหลังที่ศาลได้มีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว นอกจากนี้ยังเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงลักษณะของคดีล้มละลายซึ่งมีลักษณะพิเศษต่างไปจากคดีแพ่งสามัญ กฎหมายล้มละลายยังเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงรายละเอียดต่าง ๆ ในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีล้มละลายไว้ด้วย ไม่ได้เพียงวางแต่หลักการต่าง ๆ ไว้เท่านั้นดังเช่นกฎหมายอื่น และเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงหลักเกณฑ์การดำเนินคดีล้มละลายที่มีรายละเอียดมาก และคดีล้มละลายนี้เป็นคดีที่ฟ้องให้จัดการทรัพย์สินของบุคคลผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวเพื่อประโยชน์แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายของบุคคลผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวนั้น เพราะฉะนั้น การฟ้องร้องคดีล้มละลายจึงไม่ใช่เป็นการฟ้องเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ หรือไม่ใช่เป็นการฟ้องเพื่อประโยชน์แก่ผู้ฟ้องแต่ผู้เดียวหรือฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่เป็นการฟ้องเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั่วไป กล่าวคือ ในคดีล้มละลายนั้นไม่ว่าใครจะเป็นผู้ฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายก็ตาม เจ้าหนี้อื่นของลูกหนี้คนนั้นแม้จะไม่ได้ฟ้องก็มีสิทธิมีส่วนในทรัพย์สินของผู้ถูกฟ้องหรือผู้ล้มละลายนั้นได้ โดยอาศัยวิธีการในกฎหมายล้มละลาย ทั้ง ๆ ที่ตนไม่ได้ฟ้อง ลักษณะเช่นนี้แตกต่างไปจากคดีแพ่งสามัญ เพราะเหตุว่าคดีแพ่งสามัญนั้นเจ้าหนี้ผู้ฟ้องเมื่อชนะคดีแล้วอำนาจในการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้เป็นของเจ้าหนี้นั้นแต่ผู้เดียว และเมื่อยึดมาได้แล้วเจ้าหนี้อื่นที่มิได้เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีสิทธิมีส่วนในทรัพย์สินของลูกหนี้นั้น พูดง่าย ๆ ก็คือคดีแพ่งสามัญใครฟ้องคนนั้นก็ได้รับการชำระหนี้ ใครไม่ฟ้องคนนั้นก็ไม่ได้รับชำระหนี้[86]

---

[86] ทวี กสิยพงศ์, *คำอธิบายพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 พร้อมด้วยประมวลระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการบังคับคดีล้มละลาย*, 3.

ดังนี้ ผู้เขียนเห็นว่า สมควรให้ สปป.ลาว แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการบัญญัติกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายแยกไว้เป็นอีกหมวดหนึ่งในกฎหมายดังกล่าว พร้อมทั้งบัญญัติให้มีการจัดตั้งศาลล้มละลายขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีล้มละลายเป็นการเฉพาะ อันจะทำให้คดีล้มละลายได้รับการพิจารณาอย่างรวดเร็วและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น ดังเช่นประเทศไทยที่ได้มีการแยกบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการล้มละลายไว้คือ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 โดยที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เป็นกฎหมายสารบัญญัติที่ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ในการฟ้องคดีล้มละลาย สิทธิของเจ้าหนี้และลูกหนี้ รวมตลอดถึงการปฏิบัติการหรืออำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นต้น ในส่วนของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 นั้น เปรียบเสมือนกฎหมายสบัญญัติที่ได้กล่าวถึงกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลายไว้เป็นการเฉพาะ ตราขึ้นเนื่องจากคดีล้มละลายเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีแพ่งโดยทั่วไป ซึ่งโดยผลของคดีล้มละลายย่อมกระทบต่อเศรษฐกิจโดยส่วนรวม และหากได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาที่มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยล้มละลายโดยเฉพาะแล้ว ย่อมทำให้การดำเนินกระบวนพิจารณาสามารถดำเนินไปโดยรวดเร็วและเที่ยงธรรมยิ่งขึ้น สมควรจัดตั้งศาลล้มละลายขึ้นเพื่อพิจารณาคดีล้มละลายโดยเฉพาะและให้มีวิธีพิจารณาคดีล้มละลายโดยเหมาะสม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้[87] ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายของประเทศไทยได้รับการพิจารณาด้วยความรวดเร็วในศาลล้มละลายโดยผู้พิพากษาที่มีความรู้ทางด้านกฎหมายล้มละลายเป็นการเฉพาะ ทำให้ประเทศไทยมีพัฒนาการทางด้านกฎหมายล้มละลายที่นับว่าชัดเจนและครอบคลุมมากประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

พร้อมกันนี้ผู้เขียนยังเห็นอีกว่า รัฐบาลของ สปป.ลาว ควรสนับสนุนทุนการศึกษาทางด้านกฎหมายล้มละลายเพื่อพัฒนาบุคลากร ผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่ในกระบวนการล้มละลาย เช่น อัยการ ผู้พิพากษา เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นต้น เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นนำความรู้ความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์ที่ได้รับมาพัฒนาและประยุกต์ใช้กับการล้มละลายของรัฐวิสาหกิจใน สปป.ลาว ให้มากที่สุด เพื่อที่จะทำให้ระบบกฎหมายล้มละลายของ สปป.ลาว ได้รับการแก้ไขและปรับปรุงให้มีความชัดเจน และสามารถบังคับใช้ภายในประเทศได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรมแก่รัฐวิสาหกิจและประชาชน

---

[87] หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542.

4.1.2 ค่าธรรมเนียมศาล

จากการศึกษากฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 แล้วพบว่า ในกฎหมายดังกล่าวมิได้มีการบัญญัติค่าธรรมเนียมศาลไว้แต่อย่างใด ซึ่งในเรื่องของค่าธรรมเนียมศาลนั้น สปป.ลาว ได้มีการแยกบัญญัติไว้ต่างหากอีกฉบับหนึ่งชื่อว่า กฎหมายว่าด้วยค่าธรรมเนียมศาล ค.ศ. 2006 อันเป็นกฎหมายที่ได้บัญญัติถึงค่าธรรมเนียมศาลไว้เป็นการเฉพาะ เพื่อใช้ในการฟ้องคดีทั่วไป อย่างใดก็ตาม เมื่อได้ศึกษากฎหมายว่าด้วยค่าธรรมเนียมศาล ค.ศ. 2006 อย่างละเอียดแล้วพบว่า มิได้มีการบัญญัติค่าธรรมเนียมศาลในคดีล้มละลายไว้อย่างชัดแจ้งเช่นกัน กล่าวคือ ในมาตรา 18 บัญญัติไว้เพียงว่า ให้เสียค่าธรรมเนียม 2 ส่วน 100 ของมูลค่าฟ้องร้อง โดยที่มิได้กำหนดประเภทของการฟ้องร้องคดีไว้ หมายความว่า มิได้มีการกำหนดแยกประเภทคดีไว้โดยเฉพาะเจาะจง และในขณะเดียวกันกฎหมายดังกล่าวก็มิได้มีการบัญญัติอัตราขั้นสูงสุดของค่าธรรมเนียมไว้ด้วย จึงทำให้เมื่อคดีที่มีมูลค่าฟ้องร้องกันเป็นจำนวนมาก ย่อมต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในการฟ้องคดีมากตามไปด้วย เช่น เจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้เป็นคดีล้มละลายมีมูลค่า 10 ล้านกีบ ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในอัตรา 2 ส่วน 100 ของมูลค่าฟ้องร้อง ดังนั้น เจ้าหนี้ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลจำนวน 2 แสนกีบ ซึ่งนับว่าเป็นค่าธรรมเนียมศาลที่สูงมาก ส่งผลให้เจ้าหนี้ทั้งหลายไม่นิยมนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อรับการพิจารณาพิพากษาเท่าใดนัก

กระนั้นก็ตาม ค่าธรรมเนียมศาลในอัตรา 2 ส่วน 100 ของมูลค่าฟ้องร้องนี้ เป็นอัตราค่าธรรมเนียมที่ใช้บังคับเกือบทุกคดี เว้นแต่ คดีฟ้องหย่า เสียค่าธรรมเนียมในอัตรา 40,000 กีบ คดีครอบครัว คดีที่เกี่ยวกับการขอเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกสัญญาเช่า และการอายัดทรัพย์ เสียค่าธรรมเนียมศาล 50,000 กีบ นอกเหนือจากนั้นคงให้เสียค่าธรรมเนียมศาลในอัตรา 2 ส่วน 100 ของมูลค่าฟ้องร้องทั้งหมด

จะเห็นได้ว่าในเรื่องค่าธรรมเนียมศาลในคดีล้มละลายของ สปป.ลาว นั้น ยังมีความไม่เหมาะสมและไม่ชัดเจนเป็นอย่างยิ่ง ทั้ง ๆ ที่คดีล้มละลายได้มีการแยกบัญญัติกฎหมายไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ก็สมควรให้มีการบัญญัติเรื่องค่าธรรมเนียมศาลไว้ในกฎหมายล้มละลายไว้เป็นการเฉพาะด้วย ดังเช่นประเทศไทยที่ได้มีการบัญญัติค่าธรรมเนียมศาลในคดีล้มละลายไว้เป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 179 ที่ได้บัญญัติเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมศาลในคดีล้มละลายไว้ดังนี้

4.1.2.1 ค่าขึ้นศาลสำหรับคำฟ้องหรือคำร้องขอให้ล้มละลาย ห้าร้อยบาท

หมายความว่า ค่าขึ้นศาลนั้นต้องเสียเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการฟ้องขอให้ลูกหนี้ล้มละลายตามมาตรา 9 หรือมาตรา 10 หรือเป็นการร้องขอให้ล้มละลายตามมาตรา 88 หรือมาตรา 89 ก็ตาม ก็ต้องเสียค่าขึ้นศาลในอัตราเดียวกันหมดคือ ห้าร้อยบาท

4.1.2.2 ค่ายื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย สองร้อยบาท เว้นแต่เป็นคำขอของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้ที่ขอรับชำระหนี้ไม่เกินห้าหมื่นบาท

กล่าวคือ ค่ายื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายนั้น ให้เสียค่าธรรมเนียม สองร้อยบาท แต่สำหรับคำขอของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ไม่ต้องเสีย เพราะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้เสียค่าธรรมเนียมศาล สองร้อยบาทตามตารางท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว ในส่วนของเจ้าหนี้ที่ขอรับชำระหนี้ไม่เกิน ห้าหมื่นบาท ก็ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมเช่นกัน เพราะหนี้เงินจำนวนเล็กน้อย กฎหมายจึงกำหนดยกเว้นให้ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมดังกล่าว

4.1.2.3 ค่าขึ้นศาลในกรณีที่มีการอุทธรณ์เรื่องขอรับชำระหนี้ สองร้อยบาท

4.1.2.4 ค่าธรรมเนียมในการรวบรวมทรัยพ์สิน ให้คิดอัตราร้อยละสามของเงินสุทธิที่รวบรวมได้ สำหรับทรัพย์สินที่ไม่มีการขายหรือจำหน่ายให้คิดในอัตราร้อยละสองของราคาทรัพย์สินนั้น แต่ถ้ามีการประนอมหนี้ ให้คิดค่าธรรมเนียมในอัตราร้อยละสามของจำนวนเงินที่ประนอมหนี้ ทั้งนี้แล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่า

สำหรับค่าธรรมเนียมในการรวบรวมทรัพย์สิน ปกติคิดร้อยละ 3 ของเงินสุทธิที่รวบรวมได้ทุกคดี แต่ถ้าเป็นกรณีลูกหนี้ประนอมหนี้สำเร็จแล้วได้มีการจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ไปหมดแล้ว กฎหมายให้คำนวณคิดค่าธรรมเนียมร้อยละ 3 ของยอดเงินทั้งหมดที่ประนอมหนี้หรือราคาสุทธิแห่งทรัพย์สินที่รวบรวมได้ สุดแต่ยอดใดจะสูงกว่ากัน แต่ในบางกรณีมีทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ยึดไว้ยังมิได้มีการขายหรือจำหน่ายไป เช่น การประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย เป็นต้น ในกรณีนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะหาราคาสุทธิโดยการประมาณ โดยกฎหมายให้เทียบดูว่า ระหว่างค่าธรรมเนียมร้อยละ 3 ของเงินทั้งหมดที่ประนอมหนี้กับเงินค่าธรรมเนียมร้อยละ 2 ของราคาทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ยึดไว้แล้วไม่มีการขายหรือจำหน่าย จำนวนไหนจะสูงกว่ากัน เพราะในบางกรณีที่มีการประนอมหนี้ทรัพย์สินที่รวบรวมได้จะมากกว่าจำนวนเงินที่ลูกหนี้ขอประนอมหนี้ จึงต้องบัญญัติว่าจำนวนไหนสูงกว่าให้คิดจากจำนวนนั้น

4.1.2.5 ค่าธรรมเนียมนอกจากนี้ ให้คิดอัตราเดียวกับค่าธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

กล่าวคือ ค่าคำร้องต่าง ๆ เช่น ค่ารับคำฟ้อง ค่าคำร้อง ค่าหมายเรียก และอื่น ๆ ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามตารางท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

โดยเหตุที่การฟ้องคดีล้มละลายเป็นการฟ้องเพื่อผลประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายนั่นเอง กฎหมายล้มละลายจึงได้บัญญัติวิธีการเป็นพิเศษสำหรับเจ้าหนี้ และยังได้บัญญัติให้กระบวนการพิจารณาต่าง ๆ เป็นไปโดยเร็ว ในขณะเดียวกันก็ให้ผู้เป็นเจ้าหนี้หรือผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับคดีล้มละลายเสียค่าใช้จ่ายน้อยแตกต่างกับคดีแพ่งสามัญด้วย นอกจากนั้นโดยที่คดีล้มละลายหรือการฟ้อง

คดีล้มละลาย เป็นการฟ้องเพื่อผลประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายกฎหมายล้มละลายจึงมีบทบัญญัติที่จะคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณชน หรือเจ้าหนี้ทั้งหลายด้วยการโฆษณาคำสั่งหรือคำพิพากษาคดีล้มละลายเพื่อให้เจ้าหนี้ทราบด้วย นอกจากนี้กฎหมายล้มละลายจะบัญญัติถึงประโยชน์ต่าง ๆ ที่เจ้าหนี้จะได้รับ กฎหมายล้มละลายก็ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้ที่สุจริตด้วย ทั้งนี้เพราะเหตุว่ากฎหมายล้มละลายมีวัตถุประสงค์ที่ช่วยบุคคลที่สุจริตซึ่งได้ก่อหนี้สินขึ้นแล้วไม่สามารถชำระหนี้ โดยการพลาดพลั้งในการดำเนินอาชีพหรือธุรกิจทำให้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ วัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายอย่างหนึ่งก็มีไว้เพื่อจะช่วยลูกหนี้เหล่านี้ให้มีโอกาสหลุดพ้นจากหนี้สินของตนบางส่วน โดยวิธีการประนอมหนี้ โดยการขอปลดจากการล้มละลายหรือด้วยการยกเลิกการล้มละลาย ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลผู้สุจริตมีโอกาสไปตั้งตัวทำมาหากินใหม่ ในขณะเดียวกันกฎหมายล้มละลายก็มีบทบัญญัติที่บัญญัติถึงการลงโทษลูกหนี้ที่ทุจริต การลงโทษมีทั้งวิธีการในกฎหมายล้มละลายที่ไม่อนุญาตหรือไม่ยอมให้ลูกหนี้ที่ทุจริตประนอมหนี้ได้ หรือขอปลดจากการล้มละลายได้แล้วก็ยังมีบทบัญญัติที่ลงโทษลูกหนี้ทางอาญาด้วยหากทุจริตเกี่ยวกับการล้มละลาย[88]

ดังนี้ ผู้เขียนเห็นว่า สมควรให้มีการปรับปรุง แก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการบัญญัติเรื่องค่าธรรมเนียมศาลในคดีล้มละลายไว้เป็นการเฉพาะอีกมาตราหนึ่งต่างหาก ไม่ว่าจะเป็นค่าธรรมเนียมศาลในการฟ้องคดีล้มละลายก็ดี ในการยื่นขอรับชำระหนี้ก็ดี ค่าธรรมเนียมในการรวบรวมทรัพย์สินก็ดี เป็นต้น ทั้งต้องมีการบัญญัติอัตราค่าธรรมเนียมขั้นสูงสุดไว้ด้วย ส่วนอัตราค่าธรรมเนียมศาลจะบัญญัติไว้สูงมากน้อยเพียงใดให้คำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมใน สปป.ลาว เป็นสำคัญ แต่ทั้งนี้อัตราค่าธรรมเนียมศาลจะต้องไม่สูงจนเกินไป เพื่อเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้นำคดีมาสู่ศาลได้โดยไม่ต้องกังวลกับเรื่องค่าธรรมเนียม อันจะทำให้คดีล้มละลายเข้าสู่ระบบการพิจารณาในศาลมากยิ่งขึ้น ทำให้เจ้าหนี้ทั้งหลายได้รับการชำระหนี้อย่างเป็นธรรม และส่งผลดีต่อวิสาหกิจลูกหนี้ในอันที่จะหลุดพ้นจากการล้มละลายเร็วขึ้น

---

[88] ทวี กสิยพงศ์, *คำอธิบายพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 พร้อมด้วยประมวลระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการบังคับคดีล้มละลาย*, 4.

ตารางที่ 4.1 สรุปเปรียบเทียบศาลและค่าธรรมเนียมศาล

สปป.ลาว	ประเทศไทย
1. ศาล กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ไม่มีบัญญัติไว้ ปัจจุบันปรับใช้กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 มาตรา 37 คือ ฟ้องคดีต่อศาลแพ่ง โดยมีคณะศาลแผนกการค้า เป็นผู้พิจารณาคดี	**1. ศาล** พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 มาตรา 5 มาตรา 8 และมาตรา 30
2. ค่าธรรมเนียมศาล กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ไม่มีบัญญัติไว้ ปัจจุบันปรับใช้กฎหมายว่าด้วยค่าธรรมเนียมศาล ค.ศ. 2006 มาตรา 18	**2. ค่าธรรมเนียมศาล** พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 179

4.2 วิเคราะห์เจ้าหนี้และลูกหนี้ในคดีล้มละลาย

ในหัวข้อนี้จะได้กล่าวถึงเจ้าหนี้และลูกหนี้ในคดีล้มละลายตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 และวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเจ้าหนี้และลูกหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 รายละเอียดมีดังนี้

4.2.1 เจ้าหนี้

ก่อนอื่นต้องทำการพิจารณาความหมายของคำว่า “เจ้าหนี้” ก่อน โดยที่คำว่า “เจ้าหนี้” นี้ กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา ค.ศ. 2004 มาตรา 3 ได้ให้ความหมายว่า “เจ้าหนี้หมายความว่า บุคคลผู้มีสิทธิทางให้ลูกหนี้ปฏิบัติมาตรการชำระหนี้แก่ตน”

จากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เจ้าหนี้มีสิทธิอย่างกว้างขวางในการที่จะบังคับให้ลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้ให้แก่ตนได้ กล่าวคือ กฎหมายใช้ถ้อยคำว่า “...ปฏิบัติมาตรการ...” หมายความว่า เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิใช้มาตรการต่าง ๆ เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายในการบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ เช่น มาตรการทางศาล มาตรการทางนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ เช่น สัญญากู้ยืม สัญญาเช่า เป็นต้น เพื่อบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่ตน ซึ่งกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ก็เป็นมาตรการหนึ่งที่เจ้าหนี้นำมาบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่ตน

โดยที่กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 4 ได้บัญญัติว่า “เมื่อวิสาหกิจใดวิสาหกิจหนึ่งหากอยู่ในสภาวะล้มละลาย เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องร้องหรือวิสาหกิจเองก็มีสิทธิร้องขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาตัดสินให้ล้มละลายได้” เมื่อได้พิจารณามาตราดังกล่าวแล้วสามารถแยกศึกษาเจ้าหนี้ได้ 2 ประเภท คือ

4.2.1.1 เจ้าหนี้ธรรมดา (เจ้าหนี้ไม่มีประกัน)

กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ไม่ได้แยกหลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลายสำหรับเจ้าหนี้ธรรมดา และเจ้าหนี้มีประกัน ออกจากกันอย่างชัดเจน กฎหมายเพียงบัญญัติไว้ในมาตรา 5 ว่า “การฟ้องร้องหรือการร้องขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจ จะปฏิบัติได้ต่อเมื่อวิสาหกิจนั้นมีหนี้สินจนเกินความสามารถชำระได้ หรือเจ้าหนี้ได้ส่งใบแจ้งหนี้ให้วิสาหกิจลูกหนี้แล้วอย่างน้อย 3 ครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งห่างกันไม่เกิน 20 วัน และวิสาหกิจลูกหนี้ได้เซ็นต์รับแล้วแต่ยังไม่ได้ชำระหนี้สิน...”

กล่าวคือ ในการฟ้องคดีหรือร้องขอให้ลูกหนี้ล้มละลายของเจ้าหนี้ธรรมดานั้น กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้กำหนดให้สามารถกระทำได้ก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้เห็นว่าลูกหนี้มีหนี้สินจนเกินความสามารถที่จะชำระได้ ซึ่งคำว่า “ลูกหนี้มีหนี้สินจนเกินความสามารถที่จะชำระได้” นั้น กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ก็มิได้บัญญัติอธิบายขยายความไว้อย่างชัดเจน จึงทำให้มีลักษณะที่ไม่แน่นอน ประกอบกับทั้งเจ้าหนี้นั้นต้องได้ส่งใบแจ้งหนี้ให้แก่วิสาหกิจลูกหนี้แล้วอย่างน้อย 3 ครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งห่างกันไม่เกิน 20 วัน และวิสาหกิจลูกหนี้นั้นต้องได้เซ็นต์รับทราบแล้วแต่ยังไม่ได้ชำระหนี้สิน ซึ่งข้อความดังกล่าวนั้น ก็มีลักษณะที่ไม่ชัดเจนแน่นอนเช่นเดียวกัน กล่าวคือ กฎหมายมิได้กำหนดให้เมื่อวิสาหกิจลูกหนี้ได้รับทราบตามใบแจ้งหนี้แล้ว ต้องชำระหนี้ภายในกี่วัน จึงจะขึ้นชื่อได้ว่าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ และถ้าหากเจ้าหนี้ได้ส่งใบแจ้งหนี้ห่างกันเกิน 20 วัน ผลของใบแจ้งหนี้จะยังคงสมบูรณ์และผูกพันวิสาหกิจลูกหนี้ให้ต้องชำระหนี้ตามใบแจ้งหนี้นั้นอยู่อีกหรือไม่ และเจ้าหนี้จะยังคงอาศัยเหตุดังกล่าวมาเป็นมูลในการฟ้องคดีหรือร้องขอให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลายได้อีกหรือไม่ ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ล้วนแต่สร้างความสับสนให้กับศาล เจ้าหนี้ และลูกหนี้เป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ การที่กฎหมายมิได้กำหนดจำนวนหนี้ไว้อย่างชัดเจนนั้นทำให้ศาลต้องใช้ความระมัดระวังอย่างละเอียดในการสืบพยานเพื่อให้ได้ความจริงตามที่เจ้าหนี้ได้ฟ้อง ทำให้ต้องใช้เวลานานในการค้นหาความจริง และส่งผลให้คดีล้มละลายได้รับการพิจารณาอย่างล่าช้า และการที่กฎหมายมิได้กำหนดความสิ้นผลผูกพันธ์ของการส่งใบแจ้งหนี้ที่เกิน 20 ไว้นั้น เจ้าหนี้ก็ย่อมอาศัยการส่งใบแจ้งหนี้และระยะเวลาที่เกินกว่ากฎหมายกำหนดไว้ดังกล่าวมาเป็นมูลเหตุฟ้องวิสาหกิจลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ตลอดเวลา เช่นนี้แล้ว ย่อมทำให้การบังคับใช้กฎหมายล้มละลายใน สปป.ลาว ไม่ทันต่อสภาพ

เศษรฐกิจและสังคมของประเทศชาติที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายล้มละลายของ สปป.ลาว ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพิจารณาคดีและไม่อาจสร้างความเป็นธรรมให้กับเจ้าหนี้และลูกหนี้ได้สมประสงค์ของการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับ ในขณะเดียวกันพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทยได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการฟ้องคดีของเจ้าหนี้ธรรมดา กล่าวคือ มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้วางหลักเกณฑ์ว่าเจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ

1. ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

เป็นหลักเกณฑ์ที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 7 ที่ถือว่าเป็นมูลเหตุที่จะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายได้ คำว่า “ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว” ก็คือลูกหนี้มีทรัพย์สินไม่พอชำระหนี้หรือลูกหนี้มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน ซึ่งในคำฟ้องต้องบรรยายว่าจำเลยมีหนี้สินล้นพ้นตัว หากโจทก์ไม่ได้อ้างมาในคำฟ้องเลยว่าจำเลยเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ศาลก็อาจจะยกฟ้องได้ทันที (คำพิพากษาฎีกาที่ 996/2508) นอกจากนี้ ถ้าลูกหนี้ได้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8 ก็สันนิษฐานว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

2. ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท

คำว่า “ไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท” หมายความว่า เป็นหนี้ตั้งแต่หนึ่งล้านบาทขึ้นไป นอกจากนี้ ถ้าเป็นเจ้าหนี้หลายคนคนละไม่ถึงหนึ่งล้านบาท แต่เมื่อรวมจำนวนหนี้กันแล้วเป็นเงินไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท เจ้าหนี้เหล่านั้นก็สามารถเข้าชื่อร่วมกันเป็นโจทก์ฟ้องคดีล้มละลายได้โดยไม่จำต้องคำนึงถึงว่ามูลหนี้นั้นเหมือนกันหรือไม่ เช่น เจ้าหนี้คนหนึ่งเป็นหนี้เงินกู้ เจ้าหนี้อีกคนหนึ่งเป็นหนี้ค่าเช่า หนี้แต่ละรายไม่ถึงหนึ่งล้านบาท แต่เมื่อรวมจำนวนหนี้กันแล้วเป็นเงินไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท ก็อาจเข้าชื่อร่วมกันฟ้องลูกหนี้ได้ จำนวนหนี้ที่ว่าไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาทนั้นหมายถึงความรับผิดเฉพาะตัวของลูกหนี้ ซึ่งอาจเป็นการรับผิดโดยตนเองแต่ฝ่ายเดียว หรือรับผิดในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วมก็ได้ เพราะในด้านกฎหมายลูกหนี้ร่วมแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบในหนี้เต็มจำนวนโดยหลักกฎหมายเจ้าหนี้หลายคนเข้าชื่อเป็นโจทก์ร่วมกันฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ แต่เจ้าหนี้จะเอาลูกหนี้หลาย ๆ ราย ซึ่งไม่มีความรับผิดร่วมกันมารวมกันเพื่อฟ้องให้ลูกหนี้เหล่านั้นหรือแต่คนใดคนหนึ่งล้มละลายไม่ได้

3. หนี้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนไม่ว่าหนี้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม

ในคดีแพ่งสามัญ หนี้ที่เจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้เป็นคดีได้จะต้องถึงกำหนดเวลาชำระ หากหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ เจ้าหนี้ยังไม่มีอำนาจบังคับให้ลูกหนี้ชำระ แต่สำหรับคดีล้มละลายนั้น หนี้ไม่จำเป็นต้องถึงกำหนดชำระเจ้าหนี้ก็ฟ้องล้มละลายได้ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าหนี้นั้นต้องกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน เหตุที่กฎหมายล้มละลายบัญญัติไว้เป็นพิเศษต่างจากคดีแพ่งสามัญก็เพราะกฎหมายถือว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้ว ไม่ควรให้เจ้าหนี้รอฟ้องเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ซึ่งกว่าจะถึงเวลานั้นเจ้าหนี้อาจได้รับความเสียหายก็เป็นได้ นอกจากนี้การฟ้องคดีล้มละลายยังเป็นการฟ้องเพื่อให้มีการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ หาใช่ฟ้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยตรงไม่ ดังนั้นกำหนดเวลาชำระหนี้จึงมิใช่สาระสำคัญของการฟ้องคดีล้มละลายแต่ประการใด

จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการฟ้องคดีล้มละลายของเจ้าหนี้ธรรมดา ตลอดทั้งได้กำหนดจำนวนหนี้ที่แน่นอนตายตัวทำให้ผู้บังคับใช้กฎหมายอย่างศาล เจ้าหนี้ และลูกหนี้ ไม่เกิดความสับสน ทั้งยังเกิดความสะดวกรวดเร็วในการพิจารณาตัดสินคดีได้อย่างแม่นยำและถูกต้อง อันส่งผลดีต่อการผดุงความยุติธรรมให้เกิดแก่เจ้าหนี้ และลูกหนี้เป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้น เห็นสมควรให้ สปป.ลาว แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ในการฟ้องคดีล้มละลายสำหรับเจ้าหนี้ธรรมดาไว้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดจำนวหนี้ที่เจ้าหนี้จะอาศัยเป็นมูลเหตุในการฟ้องคดีไว้อย่างแน่นอนอย่างเช่นพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 9 ของประเทศไทย ก็จะทำให้สามารถแก้ปัญหาความสับสนใน สปป.ลาว ในการบังคับใช้กฎหมายล้มละลายได้ อันจะส่งผลดีต่อการฟ้องคดีของเจ้าหนี้ และทำให้ศาลสามารถพิจารณาคดีได้อย่างรวดเร็วทันต่อสภาพเศษรฐกิจและสังคมใน สปป.ลาว ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

4.2.1.2 เจ้าหนี้มีประกัน

กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลายสำหรับเจ้าหนี้มีประกันที่จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายไว้เป็นการเฉพาะดั่งประเทศไทย แต่คำว่า “เจ้าหนี้มีประกัน” นี้ได้ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการค้ำประกันการปฏิบัติสัญญา ค.ศ. 2005 มาตรา 7 บัญญัติว่า “การค้ำประกันที่จะได้รับการชำระหนี้ ให้ปฏิบัติตามอันดับบุริมสิทธิ ดังนี้

1. การค้ำประกันตามกฎหมาย
2. การค้ำประกันตามสัญญา

บุริมสิทธิที่กล่าวมานี้ จะถูกใช้ก็ต่อเมื่อลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ หรือไม่สามารถปฏิบัติสิทธิอื่น ๆ เพื่อชำระหนี้ หรือถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลาย"

หมายความว่า เมื่อลูกหนี้ได้ถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว ผู้ค้ำประกันดังกล่าวตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้นั้นย่อมมีสถานะเป็นเจ้าหนี้ของลูกหนี้ ซึ่งในการชำระหนี้สินของบุคคลล้มลายจึงต้องจัดการชำระหนี้ตามบุริมสิทธิตามมาตรา 7 เสียก่อน เหลือจากนั้นจึงจะจัดสรรชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้อื่น ๆ ของลูกหนี้ต่อไป โดยที่การค้ำประกันตามกฎหมายและการค้ำประกันตามสัญญานั้นได้อธิบายไว้แล้วในบทที่ 3 หน้า 34

ซึ่งเจ้าหนี้มีประกันดังกล่าว จะใช้สิทธิฟ้องคดีหรือร้องขอให้วิสาหกิจล้มละลายได้นั้นต้องเป็นไปตามมาตรา 5 แห่งกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 กล่าวคือ เจ้าหนี้ต้องเห็นว่าลูกหนี้มีหนี้สินเกินความสามารถที่จะชำระได้ และ/หรือเจ้าหนี้นั้นต้องได้มีใบแจ้งหนี้ให้แก่วิสาหกิจลูกหนี้แล้วอย่างน้อย 3 ครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งห่างกันไม่เกิน 20 วัน และวิสาหกิจลูกหนี้นั้นต้องได้เซ็นต์รับทราบแล้วแต่ยังไม่ได้ชำระหนี้สิน เจ้าหนี้จึงจะฟ้องคดีหรือร้องขอต่อศาลให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลายได้ อย่างไรก็ตาม กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ก็หาได้มีบทบัญญัติมาตราใดกำหนดเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลายของเจ้าหนี้มีประกันนี้ไว้ไม่

ผู้เขียนเห็นว่า การให้เจ้าหนี้มีหลักประกันสามารถฟ้องวิสาหกิจลูกหนี้ให้ล้มละลายได้โดยไม่มีข้อจำกัดนั้น เป็นการให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ดังกล่าวกว้างมากเกินไป กล่าวคือ เมื่อกฎหมายมิได้บัญญัติให้เจ้าหนี้มีหลักประกันต้องสละหลักประกันก่อนที่จะฟ้องคดี เจ้าหนี้มีหลักประกันก็หามีความจำเป็นอันใดที่จะต้องฟ้องให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย เนื่องจากว่าเจ้าหนี้ผู้มีหลักประกันอยู่นั้นชอบที่จะได้รับชำระหนี้เอาจากหลักประกันที่ลูกหนี้ หรือบุคคลภายนอกได้ให้ไว้แก่เจ้าหนี้อยู่แล้ว การที่กฎหมายเปิดช่องให้เจ้าหนี้สามารถใช้สิทธิฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้อีก จึงดูประหนึ่งว่าเจ้าหนี้มีหลักประกันนั้นมีสิทธิได้รับการชำระหนี้จากลูกหนี้ผู้ถูกฟ้องคดีล้มละลายถึง 2 คราว คือ คราวแรกได้รับการชำระหนี้เอาจากหลักประกันที่ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้ให้ไว้ คราวที่สองคือ ได้รับการชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้ล้มละลายตามฟ้องได้อีก เช่นนี้การฟ้องคดีล้มละลายโดยเจ้าหนี้มีหลักประกันของ สปป.ลาว จึงมีลักษณะที่ตรงข้ามกับการฟ้องคดีล้มละลายของเจ้าหนี้มีประกันตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย กล่าวคือ

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 10 ได้บัญญัติเกี่ยวกับเจ้าหนี้มีประกันจะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ

1. มิได้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับการชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์ที่เป็นหลักประกัน

คำว่า “มิได้เป็นผู้ต้องห้าม” หมายความถึง เจ้าหนี้ผู้รับจำนอง ซึ่งมีสัญญาข้อตกลงพิเศษกับลูกหนี้ว่า ถ้าทรัพย์สินที่จำนองนั้นมีราคาไม่คุ้มกับจำนวนหนี้ให้เจ้าหนี้มีสิทธิบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์ที่จำนองได้ ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวเป็นการยกเว้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 733[89] และศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า เป็นข้อตกลงที่ใช้บังคับได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 474/2502) ฉะนั้น เจ้าหนี้ผู้รับจำนองซึ่งมีสัญญาข้อตกลงพิเศษกับลูกหนี้ว่าให้เจ้าหนี้มีสิทธิบังคับชำระหนี้เอาจากลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์ที่จำนองได้ เจ้าหนี้ผู้รับจำนองดังกล่าวจึงนำมูลหนี้ที่เหลือไปฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ จึงไม่ต้องห้ามตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 10 (1) แต่ถ้าเจ้าหนี้ผู้รับจำนองไม่มีข้อสัญญาข้อตกลงพิเศษกับลูกหนี้ดังกล่าว เจ้าหนี้ผู้รับจำนองย่อมไม่มีสิทธินำมูลหนี้จำนองรายนั้นมาฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ แต่ถ้าเป็นกรณีบุคคลภายนอกเอาที่ดินมาตีใช้หนี้เงินกู้แทนลูกหนี้ เป็นการชำระหนี้บางส่วนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 321 วรรคแรก[90] ไม่ใช่เป็นกรณีเอาทรัพย์จำนองออกขายทอดตลาดตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 728[91] หรือเอาทรัพย์จำนองหลุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 729[92] จึงนำมาตรา 733 มาบังคับใช้ไม่ได้ ฉะนั้นโจทก์ยังมีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้เงินกู้ชำระหนี้ส่วนที่ยังขาดอยู่นั้นได้ เมื่อจำเลยยังเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาเกินกว่า 1 ล้านบาท และยังไม่มีทรัพย์สินอื่นให้ยึดเอามาชำระหนี้ ศาลก็ชอบที่จะพิพากษาพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดจำเลยได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 300/2506 (ประชุมใหม่))[93]

2. กล่าวในฟ้องว่า ถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้ว จะยอมสละหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย หรือตีราคาหลักประกันมาในฟ้องซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของตนแล้วเงินยังขาด

---

[89] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 733 บัญญัติว่า “ถ้าเอาทรัพย์จำนองหลุดและราคาทรัพย์สินนั้นมีประมาณต่ำกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่ก็ดี หรือถ้าเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองออกขายทอดตลาดใช้หนี้ ได้เงินจำนวนสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่นั้นก็ดี เงินยังขาดจำนวนอยู่เท่าใดลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดในเงินนั้น”.

[90] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 321 วรรคแรก บัญญัติว่า “ถ้าเจ้าหนี้ยอมรับการชำระหนี้อย่างอื่นแทนการชำระหนี้ที่ได้ตกลงกันไว้ ท่านว่าหนี้นั้นก็เป็นอันระงับสิ้นไป”.

[91] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 728 บัญญัติว่า “เมื่อจะบังคับจำนองนั้น ผู้รับจำนองต้องมีจดหมายบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ก่อนว่าให้ชำระหนี้ภายในเวลา อันสมควรซึ่งกำหนดให้ในคำบอกกล่าวนั้น ถ้าและลูกหนี้ละเลยเสียไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าว ผู้รับจำนองจะฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้พิพากษาสั่งให้ยึดทรัพย์สินซึ่งจำนองและให้ขายทอดตลาดก็ได้”.

[92] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 729 บัญญัติว่า “นอกจากทางแก้ดั่งบัญญัติไว้ในมาตราก่อนนั้น ผู้รับจำนองยังชอบที่จะเรียกเอาทรัพย์จำนองหลุดได้ภายในบังคับแห่งเงื่อนไข ดั่งจะกล่าวต่อไปนี้

(1) ลูกหนี้ได้ขาดส่งดอกเบี้ยมาแล้วเป็นเวลาถึงห้าปี

(2) ผู้จำนองมิได้แสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาลว่าราคาทรัพย์สินนั้นท่วมจำนวนเงินอันค้างชำระ และ

(3) ไม่มีการจำนองรายอื่น หรือบุริมสิทธิอื่นได้จดทะเบียนไว้เหนือทรัพย์สินอันเดียวกันนี้เอง”.

[93] ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 47-48.

อยู่ สำหรับลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท และลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท

นอกจากเจ้าหนี้มีประกัน ไม่ต้องห้ามตามหลักเกณฑ์ข้อที่ 1 แล้ว ในมาตรา 10 (2) เจ้าหนี้มีประกันยังจะต้องกล่าวในฟ้องอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

1) สละหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย เช่น แดงเป็นหนี้ดำตามสัญญากู้ยืม 3 ล้านบาท โดยแดงได้เอาสร้อยเพชร 1 เส้น มาจำนำกับดำไว้เป็นประกันการชำระหนี้ ถ้าคำแถลงในฟ้องว่า หากแดงล้มละลายแล้ว ดำจะยอมสละสร้อยเพชร 1 เส้นที่เป็นประกันนั้น ให้แก้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อขายเอาเงินมาเฉลี่ยในระหว่างเจ้าหนี้สามัญทั้งหลาย กรณีนี้ดำย่อมฟ้องแดงให้ล้มละลายได้เหมือนอย่างเจ้าหนี้ธรรมดา

2) ตีราคาหลักประกันมาในฟ้อง ซึ่งเมื่อหักกับหนี้ของตนแล้วเงินยังขาดอยู่เป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท สำหรับบุคคลธรรมดา และไม่น้อยกว่าสองล้านบาท สำหรับนิติบุคคล

ตามตัวอย่างดังกล่าว ถ้าหากดำใช้วิธีตีราคาสร้อยเพชรที่เป็นหลักประกันมาในฟ้อง โดยตีราคาเพียง 1 ล้าน 8 แสนบาท ดำย่อมฟ้องแดงให้ล้มละลายได้ เพราะหนี้ยังขาดอยู่อีก 1 ล้าน 2 แสนบาท แต่ถ้าดำตีราคาสร้อยเพชร 2 ล้าน 1 แสนบาท ดำจะฟ้องแดงให้ล้มละลายไม่ได้ เพราะเมื่อหักจำนวนหนี้ 3 ล้านบาท ที่เป็นหนี้แล้ว ยังคงเหลือหนี้เพียง 9 แสนบาท ซึ่งไม่เข้าเกณฑ์ที่จะฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายได้

ข้อสังเกต[94] กรณีตีราคาหลักประกัน ตามมาตรา 10 (2) นี้ ต้องประเมินราคาหลักประกันให้เหมาะสมกับราคาท้องตลาด ถ้าเจ้าหนี้กลั่นแกล้งตีราคาหลักประกันให้ต่ำเพื่อให้ลูกหนี้ถูกฟ้องล้มละลายตามเกณฑ์ของกฎหมาย 1 ล้านบาท สำหรับบุคคลธรรมดา หรือ 2 ล้านบาท สำหรับนิติบุคคล ลูกหนี้อาจจะคัดค้านต่อศาลว่า เจ้าหนี้แกล้งตีราคาต่ำ ๆ เพื่อหาเหตุฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลาย และศาลอาจยกมาตรา 14[95] ขึ้นพิจารณาว่าในกรณีที่มีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ศาลย่อมมีอำนาจยกฟ้องเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ได้

ดังนี้ ผู้เขียนเห็นว่า สมควรให้มีการปรับปรุง แก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการบัญญัติเงื่อนไขในการฟ้องคดีล้มละลายของเจ้าหนี้มีหลักประกันไว้

---

[94] ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 48-49.

[95] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 14 บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้นั้น ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 หรือมาตรา 10 ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริงให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมดหรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง”.

ให้ชัดเจน โดยต้องบัญญัติให้เจ้าหนี้ผู้มีหลักประกันนั้นต้องไม่เป็นผู้ที่มิได้ถูกต้องห้ามมิให้บังคับชำระหนี้เกินกว่าหลักประกันของลูกหนี้ และเมื่อเจ้าหนี้มีหลักประกันจะฟ้องลูกหนี้เป็นคดีล้มละลาย เจ้าหนี้มีหลักประกันนั้นต้องสละหลักประกันที่ตนมีเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายด้วย เพื่อให้เจ้าหนี้ทั้งหลายได้มีส่วนในการได้รับชำระหนี้จากหลักประกันที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ฟ้องได้สละแล้วนั้น ดังเช่นมาตรา 10 แห่ง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย อันจะส่งผลดีต่อเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ในการที่จะได้รับชำระหนี้อย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน และสามารถสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้และลูกหนี้ใน สปป.ลาว ได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

ตารางที่ 4.2 สรุปเปรียบเทียบเจ้าหนี้

สปป.ลาว	ประเทศไทย
1. เจ้าหนี้ธรรมดา กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ไม่ได้มีการบัญญัติแยกเจ้าหนี้ธรรมดา และเจ้าหนี้มีประกันออกจากกัน	**1. เจ้าหนี้ธรรมดา** พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 9 ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับเจ้าหนี้ธรรมดาไว้เป็นการเฉพาะ
2. เจ้าหนี้มีประกัน กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ไม่ได้มีการบัญญัติแยกเจ้าหนี้ธรรมดา และเจ้าหนี้มีประกันออกจากกัน และไม่มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ในการฟ้องคดีของเจ้าหนี้มีประกันไว้ด้วย	**2. เจ้าหนี้มีประกัน** พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 10 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการฟ้องคดีของเจ้าหนี้มีประกันไว้เป็นการเฉพาะ

4.2.2 ลูกหนี้

กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้กำหนดขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายเฉพาะวิสาหกิจที่ได้ขึ้นทะเบียนวิสาหกิจและประกอบธุรกิจอยู่ใน สปป.ลาว และวิสาหกิจต่างชาติที่มีตัวแทนดำเนินธุรกิจอยู่ใน สปป.ลาว ตามมาตรา 3 เพียงอย่างเดียวโดยไม่บังคับใช้สำหรับบุคคลธรรมดาอย่างเช่นประเทศไทยแต่อย่างใด ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ลูกหนี้วิสาหกิจที่ดำเนินธุรกิจที่มีภูมิลำเนา (ถาวร) อยู่ใน สปป.ลาว

ลูกหนี้วิสาหกิจที่ดำเนินธุรกิจที่มีภูมิลำเนา (ถาวร) อยู่ใน สปป.ลาว นั้น หมายถึงวิสาหกิจที่ดำเนินธุรกิจอยู่ใน สปป.ลาว โดยพลเมืองลาว หรือชาวต่างด้าว หรือคนไม่มีสัญชาติที่อยู่ใน สปป.ลาว หรือคนต่างประเทศ ซึ่งการดำเนินธุรกิจดังกล่าวนั้นต้องสอดคล้องกับกฎ ระเบียบและกฎหมายของ สปป.ลาว ด้วย ซึ่งเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจ (ฉบับปรับปรุง) ค.ศ. 2005

มาตรา 3 ดังนี้ เจ้าหนี้ของวิสาหกิจดังกล่าว ย่อมสามารถฟ้องคดีหรือร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาพิพากษาให้ลูกหนี้วิสาหกิจนั้นล้มละลายได้

2. ลูกหนี้วิสาหกิจที่ดำเนินธุรกิจที่ไม่มีภูมิลำเนาอยู่ใน สปป.ลาว (อยู่ต่างประเทศ) แต่มีตัวแทนในการประกอบธุรกิจอยู่ใน สปป.ลาว

ลูกหนี้วิสาหกิจที่ดำเนินธุรกิจไม่มีภูมิลำเนาอยู่ใน สปป.ลาว แต่ได้ใช้ตัวแทนในการประกอบธุรกิจอยู่ สปป.ลาว คือ วิสาหกิจประเภทที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 8 แห่ง กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนของต่างประเทศ ค.ศ. 2009 ที่บัญญัติว่า “วิสาหกิจลงทุนต่างประเทศ ร้อยส่วนร้อย (100%) คือวิสาหกิจของต่างประเทศที่ลงทุนฝ่ายเดียว ซึ่งจัดตั้งอยู่ สปป.ลาว การจัดตั้งวิสาหกิจดังกล่าว อาจจัดตั้งเป็นนิติบุคคล หรือเป็นสาขาของวิสาหกิจต่างประเทศ” ซึ่งวิสาหกิจดังกล่าวอาจใช้ตัวแทนเป็นผู้บริหารจัดการตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 176 แห่งกฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจ (ฉบับปรับปรุง) ค.ศ. 2005 ที่บัญญัติว่า “สัญญาจ้างผู้จัดการของบริษัทจำกัดผู้เดียว ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา เนื้อหาของสัญญาต้องกำหนดชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ ค่าจ้าง ความรับผิดชอบของคู่สัญญา และการยกเลิกสัญญา” แม้ลูกหนี้ที่ประกอบธุรกิจนี้จะไม่มีภูมิลำเนาอยู่ใน สปป.ลาว ก็อาจถูกเจ้าหนี้ฟ้องหรือร้องขอให้ล้มละลายต่อศาลใน สปป.ลาว ตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้

วิสาหกิจใน สปป.ลาว มีอยู่ด้วยกัน 4 ประเภท ได้แก่ (รายละเอียดอธิบายแล้วในบทที่ 3)

1. วิสาหกิจเอกชน

วิสาหกิจเอกชนนี้สามารถจัดตั้งได้อีก 3 รูปแบบ คือ

1) วิสาหกิจส่วนบุคคล
2) วิสาหกิจหุ้นส่วน (ห้างหุ้นส่วน)
3) บริษัท

ในวิสาหกิจหุ้นส่วนนี้ ก็ยังสามารถแบ่งได้อีก 2 ลักษณะ คือ

1) วิสาหกิจหุ้นส่วนสามัญ
2) วิสาหกิจหุ้นส่วนจำกัด

โดยที่ปัจจุบันวิสาหกิจส่วนบุคคลและวิสาหกิจหุ้นส่วน ไม่เป็นที่นิยมในการจัดตั้งมากนัก ผู้คนส่วนใหญ่นิยมจัดตั้งกันในรูปแบบของบริษัท ทำให้วิสาหกิจส่วนบุคคลและวิสาหกิจหุ้นส่วน แทบไม่มีการจัดตั้งขึ้นเลยใน สปป.ลาว

2. วิสาหกิจของรัฐ

วิสาหกิจของรัฐนี้สามารถจัดตั้งขึ้นได้ในรูปแบบของบริษัทเพียงอย่างเดียว โดยที่บริษัทนี้สามารถแยกได้ 2 รูปแบบ คือ

1) บริษัทจำกัด บริษัทจำกัดผู้เดียว

2) บริษัทมหาชน

ซึ่งบริษัทจำกัด บริษัทจำกัดผู้เดียวนี้ มีลักษณะเป็นการจัดกตั้งขึ้นเพียงบุคคลเดียวหรือร่วมทุนกันจัดตั้งก็ได้ เพื่อดำเนินธุรกิจโดยมิได้นำหุ้นเข้าขายในตลาดหลักทรัพย์ ส่วนบริษัทมหาชนนั้น เป็นการจัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินธุรกิจหนึ่งธุรกิจใด โดยมีการนำหุ้นเข้าซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์

3. วิสาหกิจประสม

สามารถจัดตั้งขึ้นได้ในรูปแบบบริษัทเพียงอย่างเดียว โดยมีการรวมเข้าด้วยกันเพื่อดำเนินธุรกิจ เช่น วิสาหกิจของรัฐรวมกับวิสาหกิจของรัฐ ทั้งภายในและต่างประเทศ วิสาหกิจของรัฐรวมกับวิสาหกิจเอกชน หรือวิสาหกิจเอกชนรวมกับวิสาหกิจเอกชน โดยแต่ละวิสาหกิจถือหุ้นได้ไม่เกิน 50 ส่วน 100 ของหุ้นทั้งหมด

4. วิสาหกิจรวมหมู่

ธุรกิจประเภทหนึ่งที่ได้มีการร่วมทุนกันตั้งแต่สองครอบครัวขึ้นไปจัดตั้งขึ้น เพื่อดำเนินธุรกิจและหาผลกำไร โดยมีการดำเนินการอยู่ในรูปแบบของสหกรณ์ร่วมธุรกิจ

จะเห็นได้ว่ากฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มิได้ให้บุคคลธรรมดาทั่วไปนั้นเข้าสู่กระบวนการล้มละลายได้อย่างในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2843 ของประเทศไทย กล่าวคือ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับลูกหนี้ไว้ ดังนี้

“ลูกหนี้” ที่อาจถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้บัญญัติถึงประเภทของลูกหนี้ไว้ในมาตรา 9 (2) มีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภท คือ

1. ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้บัญญัถึงหลักเกณฑ์ของลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาไว้ในมาตรา 9 (2) โดยได้บัญญัติว่า “ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท...” ดังนี้ ย่อมทำให้เจ้าหนี้คนเดียวหรือหลายคนสามารถฟ้องลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาให้ล้มละลายได้ตามบทบัญญัติดังกล่าว โดยที่ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดานี้ ได้แก่ ข้าราชการ ลูกจ้าง และประชาชนโดยทั่วไป เป็นต้น

2. ลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคล

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ของลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลไว้ในมาตรา 9 (2) เช่นกัน โดยได้บัญญัติว่า “...ลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้ซึ่งเป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท” โดยที่ลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลนี้ ได้แก่ ห้างหุ้นส่วนที่ได้จดทะเบียนแล้ว บริษัทจำกัด และบริษัทมหาชนจำกัด เป็นต้น

ซึ่งเป็นหนี้เจ้าหนี้คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท เจ้าหนี้คนเดียวหรือหลายคนนั้นย่อมสามารถฟ้องให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลดังกล่าวล้มละลายได้

ในส่วนจำนวนหนี้ที่อาจถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายนั้น พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้บัญญัติจำนวนหนี้ของลูกหนี้ที่อาจถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายไว้ในมาตรา 7 ถึงมาตรา 9 ดังนี้

มาตรา 7 ได้บัญญัติว่า “ลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้มพ้นตัวอาจถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายได้ ถ้าลูกหนี้นั้นมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร หรือประกอบธุรกิจในราชอาณาจักร ไม่ว่าด้วยตนเองหรือโดยตัวแทนในขณะที่มีการขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย หรือภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีก่อนนั้น” ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ 3 ประการ คือ

1. ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว หมายถึงว่า ลูกหนี้มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สินหรือว่ามีทรัพย์สินไม่พอชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้นั่นเอง และเนื่องจากคำว่าหนี้สินล้นพ้นตัวเป็นคำกว้างและมีความยุ่งยากในการนำสืบ กฎหมายจึงบัญญัติบทสันนิษฐานถึงการกระทำที่ให้สันนิษฐานว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวไว้ในมาตรา 8

2. ลูกหนี้มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร เป็นหลักใหญ่ในการจะฟ้องบุคคลหนึ่งบุคคลใดในเรื่องหนี้ เพราะเหตุว่าหลักในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น ลูกหนี้ที่จะถูกฟ้องต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร เพราะเหตุว่าอำนาจศาลนั้นมีเขตอำนาจอยู่ภายในราชอาณาจักรเท่านั้น ศาลไม่มีอำนาจไปบังคับบุคคลหรือทรัพย์สินซึ่งอยู่ภายนอกราชอาณาจักรได้ เพราะฉะนั้นลูกหนี้ที่จะถูกฟ้องให้ล้มละลายได้หลักใหญ่จึงอยู่ที่ว่าลูกหนี้จะต้องมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร

3. ลูกหนี้ประกอบธุรกิจในราชอาณาจักร ข้อนี้ยกเว้นเฉพาะลูกหนี้ที่ประกอบธุรกิจเท่านั้นว่าถ้าหากประกอบธุรกิจในราชอาณาจักรไม่ว่าด้วยตนเองหรือตัวแทนในขณะที่มีการฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลาย หรือภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีก่อนฟ้อง แม้ลูกหนี้ที่ประกอบธุรกิจนี้จะไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรก็อาจถูกฟ้องให้ล้มละลายในศาลไทยได้

อย่างไรก็ตามการที่เจ้าหนี้จะพิจารณาว่าลูกหนี้ของตนตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวเพื่อที่จะสามารถฟ้องร้องตามกฎหมายล้มละลายนั้นไม่ใช่เป็นเรื่องง่ายแต่อย่างใด เพราะยากที่จะการล่วงรู้ถึงสถานะที่แท้จริงของลูกหนี้ได้ เป็นต้นว่าลูกหนี้มีเจ้าหนี้อยู่กี่ราย มีทรัพย์สินเป็นจำนวนเท่าใดแน่ แต่การที่ลูกหนี้มีพฤติกรรมบางอย่างเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของตนก็ดี หรือพฤติการณ์ไปในลักษณะที่จะไม่รับผิดชอบในหนี้ต่อเจ้าหนี้ก็ดี อาจพิจารณาได้ว่าลูกหนี้กำลังมีปัญหาในการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้ เพราะมีทรัพย์สินไม่เพียงพอก็เป็นได้ มีพฤติกรรมของลูกหนี้อยู่ 9

ประการที่กฎหมายให้สันนิษฐานว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวได้ ดังที่ได้บัญญัติในมาตรา 8 ว่า “ถ้ามีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้เกิดขึ้นให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(1) ถ้าลูกหนี้โอนทรัพย์สินหรือสิทธิจัดการทรัพย์สินของตนให้แก่บุคคลอื่นเพื่อประโยชน์แห่งเจ้าหนี้ทั้งหลายของตน ไม่ว่าได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร

(2) ถ้าลูกหนี้โอนหรือส่งมอบทรัพย์สินของตนไปโดยการแสดงเจตนาลวง หรือโดยการฉ้อฉล ไม่ว่าได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร

(3) ถ้าลูกหนี้โอนทรัพย์สินของตนหรือก่อให้เกิด ทรัพยสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นเหนือทรัพย์สินนั้น ซึ่งถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้วจะต้องถือว่าเป็นการให้เปรียบ ไม่ว่าได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร

(4) ถ้าลูกหนี้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ เพื่อประวิงการชำระหนี้หรือมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้

ก. ออกไปเสียนอกราชอาณาจักรหรือได้ออกไปก่อนแล้วและคงอยู่นอกราชอาณาจักร

ข. ไปเสียจากเคหสถานที่เคยอยู่ หรือซ่อนตัวอยู่ในเคหสถาน หรือหลบไป หรือวิธีอื่น หรือปิดสถานที่ประกอบธุรกิจ

ค. ยักย้ายทรัพย์ไปให้พ้นอำนาจศาล

ง. ยอมตนให้ต้องคำพิพากษาซึ่งบังคับให้ชำระเงินซึ่งตนไม่ควรต้องชำระ

(5) ถ้าลูกหนี้ถูกยึดทรัพย์ตามหมายบังคับคดี หรือไม่มีทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะพึงยึดมาชำระหนี้ได้

(6) ถ้าลูกหนี้แถลงต่อศาลในคดีใด ๆ ว่าไม่สามารถชำระหนี้ได้

(7) ถ้าลูกหนี้แจ้งให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดของตนทราบว่าไม่สามารถชำระหนี้ได้

(8) ถ้าลูกหนี้เสนอคำขอประนอมหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ตั้งแต่สองคนขึ้นไป

(9) ถ้าลูกหนี้ได้รับหนังสือทวงถามจากเจ้าหนี้ให้ชำระหนี้แล้วไม่น้อยกว่าสองครั้งซึ่งมีระยะเวลาห่างกันไม่น้อยกว่าสามสิบวันและลูกหนี้ไม่ชำระหนี้”

นอกเหนือจากคำว่า “หนี้สินล้นพ้นตัว” ตามมาตรา 7 และ ”บทสันนิษฐานว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว” ตามมาตรา 8 แล้ว ยังมีจำนวนหนี้ที่เจ้าหนี้จะเป็นโจทก์ฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้อีกตามมาตรา 9 กล่าวคือ

1. ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา เป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท

2. ลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคล เป็นหนี้เจ้าหนี้คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท

หมายความว่า กฎหมายล้มละลายเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้หลายคนที่มีหนี้เหนือลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาคนละไม่ถึงหนึ่งล้านบาท และลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลคนละไม่ถึงสองล้านบาท แต่เมื่อรวมจำนวนหนี้กันแล้วเป็นเงินไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาทสำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา และเป็นเงินไม่น้อยกว่าสองล้านบาทสำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคล สามารถเข้าชื่อร่วมกันเป็นโจทก์ฟ้องคดีล้มละลายได้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าลักษณะหนี้ของเจ้าหนี้แต่ละคนจะเหมือนกันหรือต่างกัน เช่น เจ้าหนี้คนหนึ่งเป็นเจ้าหนี้เงินกู้ เจ้าหนี้อีกคนหนึ่งเป็นเจ้าหนี้ซื้อขาย เมื่อรวมจำนวนหนี้ของเจ้าหนี้ทั้งสองแล้วเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท ก็สามารถร่วมกันเป็นโจทก์ฟ้องคดีล้มละลายได้

3. หนี้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ไม่ว่าหนี้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม

ในคดีแพ่งสามัญนั้น หนี้ที่เจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้เป็นคดีได้ จะต้องถึงกำหนดชำระ หากหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ เจ้าหนี้ก็ยังไม่มีอำนาจบังคับให้ลูกหนี้ชำระ แต่สำหรับคดีล้มละลายนั้นหนี้ไม่ต้องถึงกำหนดชำระเจ้าหนี้ก็ฟ้องล้มละลายได้ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าหนี้นั้นต้องกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน เหตุที่กฎหมายล้มละลายบัญญัติไว้เป็นพิเศษต่างจากคดีแพ่งสามัญก็เพราะกฎหมายถือว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้ว ไม่ควรให้เจ้าหนี้รอฟ้องเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ซึ่งกว่าจะถึงเวลานั้นเจ้าหนี้อาจได้รับความเสียหายก็เป็นได้ นอกจากนี้การฟ้องคดีล้มละลายยังเป็นการฟ้องเพื่อให้มีการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ หาใช่ฟ้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยตรงไม่ ดังนั้นกำหนดเวลาชำระหนี้จึงมิใช่สาระสำคัญของการฟ้องคดีล้มละลายแต่ประการใด

คำว่า “หนี้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน” หมายความว่า เป็นหนี้ที่แน่นอนชัดเจน หรืออาจกะคำนวณได้แน่นอน ทั้งนี้โดยดูตามสภาพแห่งหนี้ หรือคำนวณได้จากตัวทรัพย์ โดยศาลไม่จำต้องมีคำพิพากษากำหนดจำนวนให้แน่นอนก่อน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 471/2548) เช่น หนี้กู้ยืม หนี้ค่าดอกเบี้ยที่ติดค้าง หนี้ค่าซื้อของเชื่อ หนี้ค่าเช่า เป็นต้น และกรณีที่มีทั้งหนี้กำหนดจำนวนได้แน่นอนและไม่แน่นอน จะเข้าหลักเกณฑ์ที่ฟ้องได้เมื่อหนี้ที่กำหนดจำนวนได้แน่นอนมีจำนวนหนี้ไม่น้อยกว่าขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 752/2542)

จะเห็นได้ว่ากฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 บังคับใช้เฉพาะวิสาหกิจที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วเป็นสำคัญจึงจะสามารถเข้าสู่กระบวนการล้มละลายตามกฎหมายดังกล่าวได้ ส่วนพ่อค้าอื่น ๆ ที่มิได้มีการขึ้นทะเบียนวิสาหกิจไว้จะไม่เข้าสู่กระบวนการล้มละลาย รวมตลอดถึงข้าราชการและประชาชนทั่วไปด้วย ในขณะเดียวกันกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ

ค.ศ. 1994 ได้บัญญัติให้ลูกหนี้สามารถยื่นขอให้ศาลพิจารณาตัดสินให้ตนเองล้มละลายได้ หากเห็นว่าวิสาหกิจนั้นมีหนี้สินจนเกินความสามารถที่จะชำระหนี้ได้ ตามมาตรา 4 และมาตรา 5 ซึ่งในเรื่องนี้พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทยมิได้บัญญัติเปิดช่องให้ลูกหนี้ทำได้ นับว่าเป็นความแตกต่างกันของกฎหมายและสภาพเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตามแม้กฎหมายจะได้ให้ลูกหนี้สามารถร้องขอให้ตนล้มละลายได้ แต่ก็มิได้มีการกำหนดจำนวนหนี้ไว้อย่างชัดเจนแต่อย่างใด ทำให้การร้องขอของลูกหนี้นั้นไม่ค่อยได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหนี้และจากศาลมากนัก เนื่องจากศาลต้องพิจารณาเพื่อให้ได้ความจริงเกี่ยวกับลูกหนี้เสียก่อน จึงจะพิพากษาให้ตามคำขอของลูกหนี้ได้ กล่าวคือ กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 4 และมาตรา 5 เปิดช่องให้วิสาหกิจลูกหนี้สามารถยื่นขอต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาพิพากษาตัดสินให้ตนเองล้มละลายได้ ทั้งนี้โดยมีเงื่อนไขว่าวิสาหกิจลูกหนี้ต้องพบความยุ่งยาก ซึ่งคาดว่าจะไม่สามารถชำระหนี้สินตามกฎหมายได้ ก็สามารถร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลได้พิจารณาพิพากษาให้ตนเองล้มละลาย แต่เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มิได้มีการบัญญัติขยายความของคำว่า “ความยุ่งยาก” เอาไว้ จึงทำให้เกิดเป็นปัญหาในการพิจารณาถึงความหมายของคำดังกล่าว ประกอบกับทั้งมาตรา 4 และมาตรา 5 ก็ยังมีความไม่ชัดเจนอีกด้วย โดยที่มาตรา 4 บัญญัติว่า “เมื่อวิสาหกิจใดวิสาหกิจหนึ่งหากอยู่ในสภาวะล้มละลาย...วิสาหกิจเองก็มีสิทธิร้องขอต่อศาลให้พิจารณาตัดสินให้ล้มละลายได้” ความในบทบัญญัติดังกล่าวมีลักษณะขัดกันในตัว กล่าวคือ เมื่อวิสาหกิจอยู่ในสภาวะล้มละลายแล้ว จะมาร้องขอต่อศาลเพื่อให้พิจารณาให้ตนเองล้มละลายอีกทำไม ทั้งมาตรา 4 ดังกล่าวก็ได้อยู่ในหมวด 1 บทบัญญัติทั่วไป ที่ยังไม่ได้มีการพิจารณาในรายละเอียดของคำร้องขอแต่อย่างใด แต่ถ้อยคำในบทบัญญัติกลับใช้คำว่า “...หากอยู่ในสภาวะล้มละลาย...” ในขณะที่มาตรา 5 วรรคท้าย กลับใช้ถ้อยคำว่า “...วิสาหกิจเห็นว่าตนเองพบความยุ่งยาก...” จึงทำให้มาตรา 4 และมาตรา 5 มีลักษณะที่ไม่ชัดเจน และสอดคล้องกันในการให้อำนาจวิสาหกิจพิจารณาร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาตัดสินให้ตนเองล้มละลาย

อนึ่ง ในกรณีที่เจ้าหนี้ใช้สิทธิฟ้องลูกหนี้ไปในทางที่มิชอบ กล่าวคือ ตั้งใจหรือมีเจตนาฟ้องร้องต่อศาลเพื่อให้ลูกหนี้เสียชื่อเสียง หรือฟ้องร้องต่อศาลทั้งที่คดีไม่มีมูลความจริง กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 9 ได้เปิดช่องให้ลูกหนี้สามารถฟ้องร้องเจ้าหนี้ดังกล่าวกลับได้ ซึ่งนับว่าเป็นการดีที่ให้ลูกหนี้ได้ใช้สิทธิในการป้องกันตนเองจากเจ้าหนี้ที่มีเจตนากลั่นแกล้ง ในประเด็นนี้พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มิได้มีการบัญญัติไว้ จึงนับเป็นข้อดีที่แตกต่างที่ดีของกฎหมายของสปป.ลาว แต่มาตรา 9 ดังกล่าวก็มิได้มีการบัญญัติแนวทางและมาตรการลงโทษในกรณีที่ลูกหนี้ร้องขอให้ตนเองล้มละลายโดยทุจริต กล่าวคือ ในกรณีที่ลูกหนี้มาร้องขอต่อศาลให้ตนเองล้มละลายโดยมีเจตนาเพื่อให้ตนหลุดพ้นจากหนี้สินทั้งปวงหลังจากที่พ้น

จากการล้มละลายแล้ว เช่นนี้ย่อมทำให้เจ้าหนี้ทั้งหลายได้รับความเสียหาย ฉะนั้น จึงเห็นสมควรให้มีการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการกำหนดมาตรการลงโทษทางอาญากรณีที่ลูกหนี้ร้องขอให้ตนเองล้มละลายโดยทุจริตไว้ด้วย เพื่อเป็นการปกป้องเจ้าหนี้มิให้ต้องได้รับความเสียหายจากการที่ลูกหนี้ใช้สิทธิร้องขอให้ตนล้มละลายโดยมิชอบ

ดังนี้ผู้เขียนเห็นสมควรให้มีการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ให้บังคับใช้นอกเหนือจากวิสาหกิจที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว ยังให้พ่อค้าหรือธุรกิจที่มีลักษณะค้าขายโดยหวังผลกำไร แม้ถึงว่าจะมิได้มีการขึ้นทะเบียนก็ตาม เช่น ธุรกิจที่มีลักษณะของการซื้อมาเก็งกำไรเพื่อขายต่อไป และร้านขายของชำโดยทั่วไป แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงข้าราชการและบุคคลทั่วไป เป็นต้น ให้บุคคลเหล่านี้ได้เข้าสู่กระบวนการล้มละลายได้ด้วย เพื่อที่จะทำให้เจ้าหนี้ของบุคคลดังกล่าวได้รับการชำระหนี้และลูกหนี้ก็สามารถหลุดพ้นจากหนี้ทั้งหลายได้อย่างรวดเร็ว อันจะทำให้ลูกหนี้สามารถกลับมาตั้งตัวได้อีกครั้งหนึ่ง และเห็นสมควรให้มีการบัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนหนี้ที่จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายไว้อย่างชัดเจน ดั่งเช่นพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย ส่วน สปป.ลาว จะบัญญัติจำนวนหนี้ไว้มากน้อยเท่าใดนั้น ให้คำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นสำคัญ เพื่อให้การฟ้องคดีล้มละลายเป็นไปโดยสะดวก และรวดเร็วต่อการพิจารณา อันจะนำมาซึ่งประโยชน์ของลูกหนี้ เจ้าหนี้ และประเทศชาติต่อไป

ตารางที่ 4.3 สรุปเปรียบเทียบลูกหนี้

สปป.ลาว	ประเทศไทย
1. ลูกหนี้บุคคลธรรมดา กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ไม่ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับลูกหนี้บุคคลธรรมดาไว้	**1. ลูกหนี้บุคคลธรรมดา** พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 9(2) ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ของลูกหนี้บุคคลธรรมดาไว้ คือ เป็นหนี้เจ้าหนี้คนเดียวหรือหลายคนรวมกันเป็นจำนวนเงินไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท
2. ลูกหนี้วิสาหกิจ กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มีวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้เฉพาะวิสาหกิจที่ได้จดทะเบียนและดำเนินธุรกิจอยู่ใน สปป.ลาว และอยู่ในสภาวะล้มละลายตามมาตรา 3 แต่เพียงอย่างเดียว	**2. ลูกหนี้นิติบุคคล** พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 9(2) ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ของลูกหนี้นิติบุคคลไว้ คือ เป็นหนี้เจ้าหนี้คนเดียวหรือหลายคนรวมกันไม่น้อยกว่าสองล้านบาท

4.3 วิเคราะห์การจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย

ในการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้กำหนดให้มีการจัดตั้งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (คณะควบคุมทรัพย์สิน) และเจ้าพนักงานบังคับคดี (คณะชำระสะสาง) ขึ้น เพื่อให้ทำหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย โดยที่เจ้าพนักงานทั้งสองนั้นมีที่มาและอำนาจหน้าที่แตกต่างกัน ดังนี้

4.3.1 ผู้มีสิทธิจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย

4.3.1.1 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (คณะควบคุมทรัพย์สิน)

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือในภาษาลาวเรียกว่า “คณะควบคุมทรัพย์สิน” ซึ่งกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มิได้มีการบัญญัติให้ความหมายไว้แต่อย่างใด โดยมาตรา 15 แห่งกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ที่บัญญัติเพียงว่า “คณะควบคุมทรัพย์สิน ประกอบด้วย

1. พนักงานวิชาการของศาลจังหวัด (แขวง) หนึ่งท่านเป็นหัวหน้า
2. ตัวแทนเจ้าหนี้
3. ตัวแทนของวิสาหกิจลูกหนี้
4. ตัวแทนของสหภาพแรงงานจังหวัดหรือเทศบาล
5. ตัวแทนลูกจ้างของวิสาหกิจลูกหนี้
6. พนักงานวิชาการขององค์การการเงิน”

จะเห็นได้ว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้นประกอบไปด้วยบุคลลหลากหลายอาชีพที่แตกต่างกัน โดยศาลมีอำนาจแต่งตั้งหรือถอดถอนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายหลังที่การไกล่เกลี่ยระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ไม่สำเร็จ ศาลจะแต่งตั้งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขึ้น ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 13 วรรคสองว่า “ในกรณีไม่สามารถไกล่เกลี่ยกันได้ หรือไม่สามารถปฏิบัติตามบทบันทึกของการไกล่เกลี่ยได้ ศาลก็จะตกลงกำหนดเวลาให้หยุดการชำระหนี้สิน และแต่งตั้งคณะศาลเพื่อพิจารณาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจที่ถูกฟ้องและแต่งตั้งคณะควบคุมทรัพย์สิน”

ในทางปฏิบัติเมื่อศาลได้ทำการไกล่เกลี่ยระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ไม่สำเร็จ ศาลจะต้องทำหนังสือถึงสำนักงานหรือองค์การหรือกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอให้ส่งพนักงานหรือตัวแทนจำนวนหนึ่งคน เข้าร่วมเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลาย เมื่อสำนักงานหรือองค์การหรือกระทรวงที่เกี่ยวข้องได้รับหนังสือแล้วก็จะแต่งตั้งพนักงานวิชาการที่เชี่ยวชาญมา

เป็นตัวแทนเข้าร่วมเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เมื่อศาลได้รับรายชื่อของตัวแทนจนครบถ้วนแล้ว ศาลจะทำการแต่งตั้งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขึ้นตามมาตรา 13 ดังกล่าว

ส่วนอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้นได้เริ่มมีขึ้นนับตั้งแต่เมื่อศาลได้ตกลงกำหนดเวลาให้วิสาหกิจลูกหนี้หยุดการชำระหนี้สิน เพื่อศาลจะได้แต่งตั้งองค์คณะผู้พิพากษาขึ้นทำหน้าที่ในการพิจารณาตัดสินคดี พร้อมทั้งแต่ตั้งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขึ้น ตามมาตรา 13 กล่าวคือ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นี้เริ่มเข้ามามีบทบาทในช่วงของการพิจารณาคดีเป็นต้นไป จนกว่าศาลจะได้ตัดสินชี้ขาดว่าลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย โดยที่อำนาจหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ตามมาตรา 18 ได้แก่

1. ทำบัญชีจำนวนทรัพย์สินทั้งหมดของวิสาหกิจลูกหนี้

2. ตรวจตรา และควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ ในกรณีจำเป็นก็มีสิทธิเสนอให้ศาลใช้มาตรการอันจำเป็น และเร่งด่วนชั่วคราวเพื่อรักษาทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้

3. ทำบัญชีรายชื่อเจ้าหนี้ และจำนวนหนี้ที่ต้องส่งให้เจ้าหนี้

4. ประกาศแจ้งเกี่ยวกับการควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ให้มวลชนทราบ พร้อมทั้งกำหนด วัน เวลา ให้เจ้าหนี้อ้างสิทธิของรับชำระหนี้

และมาตรา 20 วรรคแรก ได้ให้คณะควบคุมทรัพย์เป็นผู้มีอำนาจเรียกประชุมเจ้าหนี้ได้อีกด้วย

ผู้เขียนเห็นว่า ด้วยความหลากอาชีพของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของ สปป.ลาว ทำให้เกิดเป็นปัญหาในการจัดการทรัยพ์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ที่อยู่ในกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์บางรายมีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันของลูกหนี้ด้วย เช่น ตัวแทนเจ้าหนี้ ตัวแทนกรรมกรของวิสาหกิจลูกหนี้ เป็นต้น ทำให้ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ในชั้นพิจารณาของศาลนี้ มิได้ถูกจัดการอย่างเป็นธรรมเพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้เท่าใดนัก เนื่องจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 13 นี้มิได้มีลักษณะเป็นคนกลางที่จะคอยควบคุมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้และลูกหนี้ทั้งสองฝ่าย เมื่อมีตัวแทนเจ้าหนี้ และตัวแทนกรรมการของวิสาหกิจลูกหนี้เข้ามาเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ด้วยนั้น ทั้งสองย่อมต้องจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อประโยชน์แก่ตนเองเป็นสำคัญ เช่นนี้แล้วยิ่งเป็นการซ้ำเติมลูกหนี้ให้ต้องล้มละลายเร็วขึ้น เนื่องจากเจ้าหนี้ทั้งหลายต่างก็ต้องการที่จะได้รับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินที่มีของลูกหนี้ด้วยกันทั้งสิ้น จึงทำให้ลูกหนี้ที่ไม่ต้องล้มละลายต้องกลายเป็นบุคคลล้มละลายอย่างรวดเร็ว โดยผลของการจัดการทรัพย์สินของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จัดการทรัพย์สินเป็นโทษแก่ลูกหนี้ กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจก็มิได้มีบทกำหนด

โทษสำหรับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไว้แต่อย่างใด มีเพียงบทบัญญัติในมาตรา 18 ที่ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องรับผิดชอบต่อศาลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของตน เท่านั้น จึงมีความไม่ชัดเจนที่จะเข้าใจได้ว่าต้องรับผิดชอบต่อศาลในกรณีใด และหากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จัดการทรัพย์สินไปในทางที่เป็นโทษแก่ลูกหนี้ หรือเป็นโทษแก่เจ้าหนี้ด้วยกันแล้วจะต้องรับโทษตามกฎหมายใด กฎหมายดังกล่าวก็มิได้บัญญัติไว้เช่นเดียวกัน เช่นนี้แล้วจึงทำให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดังกล่าวสามารถจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ตามอำเภอใจ ส่งผลเสียต่อลูกหนี้และเจ้าหนี้ด้วยกันได้

ในขณะที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 6 ได้ให้นิยามของคำว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หมายความตลอดถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ปฏิบัติการแทน” ส่วนในมาตรา 139 ได้ให้รัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ คำว่า “รัฐมนตรี” ในที่นี้ หมายถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เพราะเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 5 การแต่งตั้งนั้นกฎหมายเปิดช่องให้รัฐมนตรีแต่งตั้งให้บุคคลใดก็ได้เป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ โดยไม่บังคับว่าบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งนั้นจะต้องเป็นข้าราชการ และอาจจะแต่งตั้งเป็นการเฉพาะตัวก็ได้ เช่น ตั้งให้นายแดงเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือจะแต่งตั้งโดยตำแหน่งหน้าที่ก็ได้ เช่น ตั้งให้อธิบดีกรมบังคับคดีเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โดยตำแหน่งก็ได้ และถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มอบหมายให้บุคคลใดทำหน้าที่แทนตน บุคคลนั้นก็จะเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยมีทั้งอำนาจหน้าที่และความรับผิดพร้อมกันไป ซึ่งการแต่งตั้งและถอดถอนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กฎหมายระบุให้มีการโฆษณาในราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้ประชาชนทั้งหลายได้ทราบทั่วกัน

โดยที่อำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โดยหลัก ๆ แล้วเป็นไปตามมาตรา 22 ซึ่งถือเป็นแม่บทแห่งอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กล่าวคือ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เริ่มต้นมีอำนาจหน้าที่จัดการทรัพย์สินในคดีล้มละลายให้ดำเนินไปตามคำสั่งศาล และตามกฎหมายล้มละลาย นับแต่เวลาที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวลูกหนี้ หรือถ้าไม่มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว ก็เริ่มนับแต่เวลาที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเป็นต้นไปจนกว่าคดีจะสิ้นสุด ซึ่งอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 22 มีดังนี้

(1) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป

(2) เก็บรวบรวมและรับเงิน หรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น

(3) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้

นอกจากนี้อำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยังได้ถูกบัญญัติไว้อย่างกระจัดกระจายอยู่ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 อีกด้วย เช่น ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจในการออกหมายเรียกบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่ได้ความหรือสงสัยว่ามีทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในครอบครอง หรือเชื่อได้ว่าเป็นหนี้ลูกหนี้ หรือเห็นว่าสามารถแจ้งข้อความเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของลูกหนี้มาไต่สวนหรือสอบสวน และมีอำนาจสั่งให้บุคคลนั้น ๆ ส่งเอกสารหรือวัตถุพยานซึ่งอยู่ในความยึดถือหรืออำนาจของผู้นั้นอันเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของลูกหนี้ (มาตรา 117) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่ต้องรายงานข้อความเกี่ยวกับกิจการ ทรัพย์สิน หรือความประพฤติของลูกหนี้ตามที่ศาลต้องการ และช่วยซักถามลูกหนี้หรือบุคคลอื่นในการที่ศาลดำเนินกระบวนพิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 142) เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทยมีที่มาจากการแต่งตั้งของรัฐมนตรีว่าการทระทรวงยุติธรรมตามมาตรา 139 ซึ่งจะแต่งตั้งจากเจ้าพนักงานกรมบังคับคดีกระทรวงยุติธรรมให้ทำหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการเข้ามาจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายนับตั้งแต่ที่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ชั่วคราวเป็นต้นไปจนกว่าคดีจะเสร็จสิ้น นับได้ว่าเป็นการทำหน้าที่ในคดีล้มละลายในคดีนั้น ๆ อย่างต่อเนื่องไปจนกว่าคดีดังกล่าวจะเสร็จสิ้นลง ซึ่งมีความสะดวกและรวดเร็วตลอดทั้งส่งผลดีต่อการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เป็นอย่างยิ่ง ในขณะที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของ สปป.ลาว หาได้มีลักษณะดังกล่าวไม่ คงมีวาระการทำหน้าที่เพียงชั่วระยะเวลาของการพิจารณาคดีในศาลจนถึงเวลาที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้วเท่านั้น จึงทำให้การดำเนินการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ขาดตอนไปไม่ต่อเนื่องกัน ทำให้การจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ในส่วนของอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้น เมื่อได้ศึกษาอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทยแล้วพบว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้มีการบัญญัติอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไว้อย่างชัดเจน ทำให้การปฏิบัติงานไม่เกิดความสับสนและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างสะดวก ในขณะที่อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของ สปป.ลาว มิได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนนัก มีเพียงบทบัญญัติในมาตรา 18 และมาตรา 20 เท่านั้น แต่บทบัญญัติทั้งสองมาตรานี้ก็มิได้บัญญัติไว้อย่างละเอียดพอที่จะให้เจ้าพนักงานสามารถปฏิบัติการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนัก เช่น ไม่มีอำนาจในการออกหมายเรียกบุคคลเพื่อให้ส่งทรัพย์สินที่สงสัยหรือได้ความว่าเป็นของลูกหนี้ ไม่มีอำนาจในการเข้าว่าคดีแทนลูกหนี้ ในกรณีที่ลูกหนี้ได้เป็นโจทก์หรือจำเลยในคดีอื่น ๆ ที่ค้างอยู่

ในศาล เป็นต้น จึงทำให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของ สปป.ลาว ไม่สามารถรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ได้อย่างครบถ้วน ส่งผลเสียหายต่อเจ้าหนี้ทั้งหลายได้ และนอกจากนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของ สปป.ลาว ก็ไม่ได้มีบทกำหนดโทษให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องรับผิดชอบอย่างใด ๆ ในกรณีที่ได้จัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ไปในทางที่เสียหาย หรือจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ไปในทางที่เป็นโทษแก่เจ้าหนี้ ส่งผลให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ต้องใช้ความระมัดระวังในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้แต่อย่างใด มีเพียงบทบัญญัติที่ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติงานต่อศาลเท่านั้น ซึ่งในเรื่องนี้พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ด้วยความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากในมาตรา 151[96] ได้บัญญัติให้ศาลเป็นผู้สอดส่องดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และศาลยังมีอำนาจที่จะสั่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กระทำหรืองดเว้นการกระทำก็ได้ นับได้ว่าเป็นการประกันการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โดยศาลต่อลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลาย ในอันที่จะบังคับให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเรียบร้อยเป็นธรรมแก่ลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายนั้น นอกจากนี้มาตรา 147[97] ยังได้บัญญัติหลักประกันของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ต้องรับผิดเป็นการส่วนตัว เว้นแต่จะได้กระทำโดยเจตนาร้ายหรือโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 152[98] ในกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้กระทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ด้วยเจตนาร้ายหรือด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลอาจสั่งให้ต้องรับผิดเป็นการส่วนตัวได้ตามที่ศาลเห็นสมควร ถือได้ว่าเป็นบทบัญญัติที่ได้กำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตและด้วยความระมัดระวังยิ่ง เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่ได้กำหนดให้เจ้าพนักงานต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหายแก่ลูกหนี้ในกรณีที่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นด้วยเจตนาร้ายหรือด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง จึงนับได้ว่าเป็นบทกำหนดโทษของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทย ที่ สปป.ลาว ต้องนำมาเป็นแบบอย่างในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ด้วยการให้มีบทบัญญัติ

---

[96] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 151 บัญญัติว่า “ศาลต้องสอดส่องให้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิบัติหน้าที่โดยเรียบร้อย เพื่อการนี้ให้มีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำคำชี้แจงในเรื่องบัญชีหรือเรื่องใด ๆ เกี่ยวกับกระบวนพิจารณาคดีล้มละลาย หรือจะสั่งให้กระทำหรือละเว้นกระทำการตามที่เห็นสมควรได้”.

[97] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 147 บัญญัติว่า “ในการปฏิบัติการตามหน้าที่ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ต้องรับผิดเป็นส่วนตัว เว้นแต่จะได้กระทำโดยเจตนาร้ายหรือโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง”.

[98] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 152 บัญญัติว่า “ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่กองทรัพย์สินในคดีล้มละลายโดยเจตนาร้ายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลมีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ชดใช้ค่าเสียหายเป็นส่วนตัวตามที่เห็นสมควรได้”.

กำหนดโทษของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้มีความชัดเจนและรัดกุมมากยิ่งขึ้น จะทำให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของ สปป.ลาว มีการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตและด้วยความระมัดระวังเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าหนี้และลูกหนี้ในคดีล้มละลายยิ่งขึ้นมากยิ่งขึ้นต่อไป

ส่วนกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 50 ที่บัญญัติว่า"เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือเจ้าพนักงานบังคับคดี หากได้กระทำความผิดในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของตน ศาลมีสิทธิปลดเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีผู้หนึ่งผู้ใดหรือทั้งหมดก็ได้ หากศาลเห็นว่าผู้นั้นมีความผิดในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่การงานของตน หลังจากนั้นศาลจะพิจารณาพิพากษาให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับผิดต่อค่าเสียหายที่เกิดขึ้น แล้วแต่งตั้งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีใหม่ขึ้นแทน

ในกรณีเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีกระทำความผิดอย่างร้ายแรงจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย"

จะเห็นได้ว่า คำว่า "การกระทำความผิด" นั้น มีความหมายไปในทางแพ่งหรือทางอาญาก็ไม่อาจทราบได้ เนื่องจากในกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มิได้มีบทบัญญัติมาตราใดบัญญัติ "ห้าม" มิให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กระทำการอย่างใด ๆ ไว้ มีแต่เพียงบทบัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไว้เท่านั้น จึงทำให้ไม่ชัดเจนพอที่จะให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องรับผิดหรือถูกลงโทษอย่างใด ๆ เลย และยังไม่ชัดเจนพอว่าจะให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องรับผิดเป็นการส่วนตัวหรือต้องรับผิดในฐานะเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เนื่องจากกฎหมายใช้ถ้อยคำว่า "...ให้ผู้เกี่ยวข้องรับผิดชอบต่อค่าเสียหาย" คำว่า "ผู้เกี่ยวข้อง" นี้มีความหมายที่มากกว่าตัวเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ อาจจะเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทั้งชุด หรือเจ้าหน้าที่อื่น ๆ หรือเจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งก็เป็นได้ ให้ต้องรับผิดต่อค่าเสียหายนั้น และในกฎหมายยังได้มีถ้อยคำว่า "ศาลจะพิจารณาพิพากษา" ซึ่งทำให้ต้องมีการไต่สวน สอบพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และได้มีคำพิพากษาให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องรับผิด ส่งผลให้การพิจารณาคดีในส่วนของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีระยะเวลาที่นาน ไม่ทันต่อสภาพการณ์ของประเทศได้ ในขณะที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้ให้ศาลมีอำนาจในการ "สั่ง" เช่น มาตรา 151 มาตรา 152 เป็นต้น ทำให้มีความรวดเร็วต่อการให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รับผิดชดใช้ค่าเสียหายที่ได้ก่อให้เกิดขึ้นกับกองทรัพย์สินของลูกหนี้

ดังนี้ ผู้เขียนเห็นว่า สมควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการบัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดต่าง ๆ ที่ชัดเจนขึ้น อย่างที่ประเทศไทยได้มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 อันจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ใน สปป.ลาว มีความชัดเจน มี

ความสุจริตและใช้ความระมัดระวังในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้มากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกองทรัพย์สินของลูกหนี้ และเกิดความเป็นธรรมต่อเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ด้วย

อย่างไรก็ตาม เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่ศาลได้แต่งตั้งขึ้นนี้มีวาระอยู่เพียงในชั้นพิจารณาจนถึงเวลาที่ศาลได้พิพากษาเท่านั้น มิได้มีอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากที่ศาลได้พิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายด้วย ซึ่งอำนาจในการจัดการทรัพย์สินหลังจากที่ศาลได้พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้วจะอยู่กับเจ้าพนักงานอีกชุดหนึ่งคือเจ้าพนักงานบังคับคดี

4.3.1.2 เจ้าพนักงานบังคับคดี (คณะชำระสะสาง)

เจ้าพนักงานบังคับคดีหรือในภาษาลาวเรียกว่า “คณะชำระสะสาง” คือ บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากศาล ให้ปฏิบัติหน้าที่ในการรวบรวมทรัพย์สินของวิสาหกิจที่ถูกยกเลิก หรือล้มละลาย เพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ และแบ่งปันส่วนที่เหลือให้แก่เจ้าของ หรือผู้ถือหุ้นของวิสาหกิจนั้น โดยมีศาลเป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอนเจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีล้มละลายภายหลังจากที่ศาลได้พิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลายเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 38 ได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานบังคับคดีประกอบด้วยบุคคล ดังนี้

1. พนักงานบังคับคดีของศาลเป็นหัวหน้า
2. ตัวแทนองค์การการเงิน
3. ตัวแทนธนาคารระดับจังหวัดหรือเทศบาล
4. ตัวแทนเจ้าหนี้
5. ตัวแทนของสหภาพแรงงานจังหวัดหรือเทศบาล
6. ตัวแทนลูกจ้างของวิสาหกิจ
7. ตัวแทนวิสาหกิจลูกหนี้

ผู้เขียนเห็นว่า บุคคลที่ได้รับแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีล้มละลายนั้นไม่มีความเหมาะสมนัก เนื่องจากมิได้มีความเป็นกลางในการเข้ามาทำหน้าที่จัดการทรัพย์สินของลูกหนี้แต่อย่างใด ดังจะเห็นได้จากการมีตัวแทนเจ้าหนี้ และตัวแทนลูกจ้างของวิสาหกิจที่ล้มละลาย (ถือเป็นเจ้าหนี้อย่างหนึ่ง) ซึ่งบุคคลเหล่านี้ก็ล้วนแต่ต้องการที่จะได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ด้วยกันทั้งนั้น จึงทำให้การจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น ส่งผลให้เจ้าหนี้บางรายไม่ได้รับการชำระหนี้ และทรัพย์สินของลูกหนี้ก็ไม่มีเพียงพอที่จะชำระให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายได้ โดยที่มาตรา 39 ได้บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีไว้ ดังนี้

1. ตรวจตราทรัพย์สินและหนี้สินของวิสาหกิจ
2. รับมอบทรัพย์สิน เอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

3. บอกเลิกสัญญาของวิสาหกิจที่ทำขึ้นโดยไม่ถูกต้อง

4. รวบรวมทรัพย์ของวิสาหกิจ

5. ประมูลขายทรัพย์ของวิสาหกิจ

6. แบ่งปันทรัพย์สินให้เจ้าหนี้

7. แบ่งปันส่วนที่เหลือจากการใช้หนี้สินให้เจ้าหนี้แล้วแก่เจ้าของหรือผู้ถือหุ้นของวิสาหกิจนั้น

และในมาตรา 40 ได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดีมีสิทธิตรวจตราบอกเลิกสัญญาหรือเอกสารอื่น ๆ ที่วิสาหกิจได้ทำขึ้นอย่างไม่ถูกต้องก่อนที่ศาลจะได้มีคำสั่งให้ควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ เช่น

1. การขายทรัพย์สินลดราคา

2. การค้ำประกันหนี้เก่า

3. การทำสัญญาหรือการโอนทรัพย์สินให้ญาติ เพื่อนฝูงหรือการเอาทรัพย์สินของวิสาหกิจให้บุคคลอื่นใช้

ดังนี้ ผู้เขียนเห็นว่า สมควรให้มีการปรับปรุง แก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้ยกเลิกเจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีล้มละลาย เนื่องจากเจ้าพนักงานบังคับคดีที่ศาลได้ตั้งขึ้นนี้ต้องรับช่วงงานจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มาอีกทอดหนึ่ง ทำให้เจ้าพนักงานต้องเสียเวลาในการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ เพื่อที่จะได้เข้าใจและสามารถจัดการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายได้ ทำให้ต้องใช้เวลานานจนเกินไปกว่าจะชำระหนี้เสร็จ หากได้มีการยกเลิกเจ้าพนักงานบังคับคดีนี้แล้ว ก็ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำหน้าที่ในส่วนนี้ต่อเนื่องกันไปด้วย ซึ่งจะมีลักษณะเช่นเดียวกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทย ที่มีอำนาจนับตั้งแต่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ชั่วคราวหรือเด็ดขาดเป็นต้นไปจนกว่าคดีจะเสร็จสิ้น ซึ่งทำให้มีความต่อเนื่องในการทำหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่จะทำให้บริหารจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ได้รับชำระหนี้อย่างเป็นธรรม จึงเห็นสมควรให้ยกเลิกอำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดีของ สปป.ลาว แล้วให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายต่อเนื่องกันไปจนกว่าคดีจะเสร็จสิ้น เช่นเดียวกับของประเทศไทย อันจะทำให้การจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายใน สปป.ลาว มีความเป็นธรรมและก่อให้เกิดประโยชน์แก่เจ้าหนี้และลูกหนี้มากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 4.4 สรุปเปรียบเทียบผู้มีสิทธิจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย

สปป.ลาว	ประเทศไทย
1. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ในภาษาลาวเรียกว่า “คณะควบคุมทรัยพ์สิน” ซึ่งกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 15 ได้บัญญัติให้คณะควบคุมทรัพย์สิน ประกอบด้วย 1.1 พนักงานวิชาการของศาลจังหวัด (แขวง) หนึ่งท่านเป็นหัวหน้า 1.2 ตัวแทนเจ้าหนี้ 1.3 ตัวแทนของวิสาหกิจลูกหนี้ 1.4 ตัวแทนของสหภาพแรงงานจังหวัดหรือเทศบาล 1.5 ตัวแทนลูกจ้างของวิสาหกิจลูกหนี้ 1.6 พนักงานวิชาการขององค์การการเงิน	**1. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์** พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้บัญญัติเกี่ยวกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไว้ในมาตรา 5 และมาตรา 9 โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจแต่งตั้งให้บุคคลใดก็ได้เป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ โดยมิได้บังคับว่าบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งนั้นจะต้องเป็นข้าราชการ ซึ่งอาจจะแต่งตั้งเป็นเฉพาะบุคคลหรือเฉพาะตำแหน่งก็ได้ และถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มอบหมายให้บุคคลใดทำหน้าที่แทนตน บุคคลนั้นก็จะเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย
2. เจ้าพนักงานบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี ในภาษาลาวเรียกว่า “คณะชำระสะสาง” โดยกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 38 ได้บัญญัติให้คณะชำระสะสาง ประกอบด้วย 2.1 พนักงานบังคับคดีของศาลเป็นหัวหน้า 2.2 ตัวแทนองค์การการเงิน 2.3 ตัวแทนธนาคารระดับจังหวัดหรือเทศบาล 2.4 ตัวแทนเจ้าหนี้ 2.5 ตัวแทนของสหภาพแรงงานจังหวัดหรือเทศบาล 2.6 ตัวแทนลูกจ้างของวิสาหกิจ 2.7 ตัวแทนวิสาหกิจลูกหนี้ **หมายเหตุ:** เจ้าพนักงานชำระสะสางจะเข้าทำหน้าที่นับตั้งแต่ศาลได้พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายเป็นต้นไปจนกว่าผู้ล้มละลายจะถูกปลดจากล้มละลาย	**2. เจ้าพนักงานบังคับคดี** พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจในการดำเนินการต่าง ๆ แทนลูกหนี้ นับตั้งแต่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ไปจนกว่าบุคคลล้มละลายนั้นจะถูกปลดจากล้มละลาย ฉะนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงไม่อาจมีได้ในคดีล้มละลาย

4.3.2 วิธีจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย

กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 17 ได้กำหนดให้ทรัพย์สินดังต่อไปนี้สามารถรวบรวมเพื่อนำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ คือ

1. สังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ทั้งหมดของลูกหนี้ที่ให้เช่าหรือให้กู้ยืม
2. เงินสดและทรัพย์สินร่วมทุน
3. หนี้ที่ได้รับชำระของวิสาหกิจ

ซึ่งทรัพย์สินทั้งหมดนี้ต้องเป็นกรรมสิทธิ์ของวิสาหกิจลูกหนี้หรือที่อยู่ในความครอบครองของวิสาหกิจลูกหนี้ และในขณะเดียวกันมาตราดังกล่าวก็ได้บัญญัติให้ทรัพย์สินบางประเภทของลูกหนี้วิสาหกิจส่วนบุคคลหรือวิสาหกิจหุ้นส่วนที่ไม่อาจรวบรวมเพื่อนำมาชำระหนี้ได้ เช่น เครื่องใช้ส่วนตัว อุปกรณ์การผลิตที่จำเป็นแก่การประกอบอาชีพของลูกหนี้ ซึ่งมีมูลค่ารวมทั้งหมดไม่เกินสองแสนกีบ

โดยที่ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ล้มละลายของเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 39 อันเป็นมาตราที่ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้ล้มละลายนั้น กฎหมายได้กำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการประมูลขายทอดตลาดทรัพย์สินที่เป็นของผู้ล้มละลาย แล้วนำเงินที่ได้มาแบ่งปันเพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ต่อไป หากเหลือเงินหลังจากที่ได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายจนครบถ้วนแล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแบ่งปันส่วนที่เหลือนั้นให้แก่วิสาหกิจหรือผู้ร่วมทุนของวิสาหกิจนั้น

ส่วนทรัพย์สินของบุคคลผู้ล้มละลายในประเทศไทยนั้น พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 109 ได้บัญญัติถึงทรัพย์สินที่นำมาแบ่งในคดีล้มละลาย ได้แก่

1. ทรัพย์สินที่ลูกหนี้มีอยู่ในเวลาเริ่มต้นแห่งการล้มละลาย รวมทั้งสิทธิเรียกร้องเหนือทรัพย์สินของบุคคลอื่น เวลาเริ่มต้นแห่งการล้มละลาย คือ วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ เพราะฉะนั้นทรัพย์สินใดที่ลูกหนี้มีอยู่ในวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ รวมทั้งที่ลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องเหนือทรัพย์สินของบุคคลอื่น ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องดำเนินการทวงหนี้ อย่างไรก็ดีได้ยกเว้นทรัพย์สินดังต่อไปนี้ ซึ่งจะนำมาแบ่งแก่เจ้าหนี้ไม่ได้ คือ

1) เครื่องใช้สอยส่วนตัวอันจำเป็นแก่การดำรงชีพ ซึ่งลูกหนี้รวมทั้งคู่สมรสและบุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้จำเป็นต้องใช้ตามสมควรแก่ฐานานุรูป ได้แก่ เครื่องนุ่งห่มหลับนอน เครื่องครัว เครื่องเรือน เป็นต้น

2) สัตว์ พืชพันธุ์ เครื่องมือ และสิ่งของสำหรับใช้ในการประกอบอาชีพของลูกหนี้ ราคารวมกันไม่เกินหนึ่งแสนบาท

2. ทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ได้มาภายหลังเวลาเริ่มต้นแห่งการล้มละลาย จนถึงเวลาปลดจากการล้มละลาย หมายถึง ทรัพย์สินที่ได้มาภายหลังที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ จนกว่าคดีล้มละลายจะสิ้นสุดลง

3. สิ่งของซึ่งอยู่ในครอบครองหรืออำนาจสั่งการหรือสั่งจำหน่ายของลูกหนี้ ในทางการค้าหรือธุรกิจของลูกหนี้ ด้วยความยินยอมของเจ้าของอันแท้จริง โดยพฤติการณ์ซึ่งทำให้เห็นว่าลูกหนี้เป็นเจ้าของในขณะที่มีการขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย

เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ดำเนินการรวบรวมทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 19 วรรคท้ายได้บัญญัติห้ามมิให้ขายจนกว่าศาลจะได้พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย เว้นแต่เป็นของเสียง่ายหรือถ้าหน่วงช้าไว้จะเป็นการเสี่ยงความเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น ซึ่งของเสียง่ายหรือถ้าหน่วงช้าไว้จะเป็นการเสี่ยงความเสียหายหรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้นก็ได้แก่ ผักสด ผลไม้สด และดอกไม้สดต่าง ๆ ที่ต้องรีบดำเนินการในการจำหน่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินตราเพื่อรวบรวมเข้ากับกองทรัพย์สินของลูกหนี้ หากไม่รีบดำเนินการจำหน่ายอาจทำให้ลูกหนี้ได้รับความเสียหายจากการไม่จำหน่ายหรือหน่วงสินค้าประเภทดังกล่าวไว้ได้ ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อลูกหนี้นัก และเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ในการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายเพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายนั้น ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จัดการตามมาตรา 123 โดยการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ได้รวบรวมแล้วนั้น หรือจะขายโดยวิธีอื่นใดก็ได้แล้วแต่สะดวกและต้องเป็นผลดีที่สุดแต่การขายโดยวิธีอื่นนอกเหนือจากการขายทอดตลาดนั้นต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้เสียก่อน จึงจะสามารถดำเนินการได้ และเมื่อได้เงินมาจากการขายทอดตลาดเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องจัดการแบ่งทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายตามลำดับบุริมสิทธิในการได้รับชำระหนี้ตามมาตรา 130 ประกอบด้วย

1. ค่าใช้จ่ายในการจัดการมรดกของลูกหนี้
2. ค่าใช้จ่ายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้
3. ค่าปลงศพของลูกหนี้ตามสมควรแก่ฐานานุรูป
4. ค่าธรรมเนียมในการรวบรวมทรัพย์สินตามมาตรา 179 (3)
5. ค่าธรรมเนียมของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์และค่าทนายความตามที่ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนด
6. ค่าภาษีอากรที่ถึงกำหนดชำระภายใน 6 เดือนก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์และเงินที่ลูกจ้างมีสิทธิได้รับก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เพื่อการงานที่ได้ทำให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นนายจ้าง ตามมาตรา 257 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน

7. หนี้อื่น ๆ

นอกจากนั้น ในมาตรา 130 วรรคท้าย ยังได้บัญญัติถึงกรณีที่แต่ละลำดับมีเจ้าหนี้อยู่หลายรายหากมีเงินไม่พอชำระหนี้ให้แก่ทุกรายในลำดับนั้น ๆ ก็ให้เจ้าหนี้ในลำดับนั้น ๆ ได้รับชำระหนี้เฉลี่ยตามส่วนแห่งหนี้และสุดท้ายเมื่อได้มีการชำระหนี้ทุกอย่างเสร็จสิ้นแล้ว และยังคงมีทรัพย์สินเหลืออยู่ให้ส่งคืนบุคคลล้มละลายไป ตามมาตรา 134

เมื่อได้พิจารณาหลักกฎหมายในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในบทที่ 3 แล้ว ผู้เขียนเห็นว่า ในการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายในประเทศไทย มีพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 กำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงานให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ยึดในการดำเนินงานอย่างละเอียดและชัดเจน ทำให้การปฏิบัติการในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เป็นอย่างสะดวกและรวดเร็ว เกิดความเป็นธรรมแก่ลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ โดยได้มีการบัญญัติขั้นตอนและระยะเวลาในการให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องดำเนินการ และขั้นตอนและระยะเวลาของเจ้าหนี้ที่จะทำคำคัดค้านบัญชีชำระหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นต้น และยังได้กำหนดลำดับบุริมสิทธิไว้อย่างชัดเจนในการที่จะจัดลำดับในการได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งในเรื่องเดียวกันนี้ กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว มิได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนเช่นประเทศไทยเลย ทั้งมิได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการของเจ้าพนักงานบังคับคดีและของเจ้าหนี้ไว้ และลำดับบุริมสิทธิในชำระหนี้ก็ไม่มีความชัดเจนนัก มีบัญญัติเพียงแค่ มาตรา 7 ที่ได้ระบุลำดับบุริมสิทธิของเจ้าหนี้ที่จะได้รับชำระหนี้อยู่ 2 ประเภท คือ

1. เจ้าหนี้ผู้ที่กฎหมายได้ให้การค้ำประกัน

เจ้าหนี้ผู้ที่กฎหมายได้ให้การค้ำประกันนี้ เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการค้ำประกันการปฏิบัติสัญญา ค.ศ. 2005 มาตรา 4 ได้แก่ หนี้ค่าแรงงาน ค่าเงินเดือน หรือผลประโยชน์อื่น ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายแรงงาน รวมตลอดทั้งค่าภาษี-อากรของประเทศที่วิสาหกิจลูกหนี้ค้างชำระฉะนั้น เมื่อวิสาหกิจลูกหนี้ได้ล้มละลายแล้ว ต้องจัดการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้บุริมสิทธิประเภทนี้เป็นลำดับแรก

2. เจ้าหนี้ผู้เข้าค้ำประกันตามสัญญา

คือ บุคคลหรือนิติบุคคลภายนอกผู้หนึ่งผู้ใด ได้เข้าทำสัญญาเป็นประกันการชำระหนี้ของลูกหนี้ให้ไว้แก่เจ้าหนี้ หรือทำสัญญาเป็นประกันการเข้าชำระหนี้สินแทนลูกหนี้ ซึ่งการค้ำประกันตามสัญญามี 2 ประเภท คือ

1) การค้ำประกันตามสัญญาด้วยทรัพย์ เป็นการตกลงระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ ซึ่งลูกหนี้ได้นำทรัพย์หรือเอกสารที่เกี่ยวกับการครอบครองทรัพย์ให้ไว้แก่เจ้าหนี้ หรือไว้แก่บุคคลอื่น

ที่ได้รับมอบหมาย หรือทรัพย์ดังกล่าวได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนในสัญญาค้ำประกัน ก่อให้เจ้าหนี้ดังกล่าวเกิดบุริมสิทธิในการได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์อันเป็นหลักประกันนั้น

2) การค้ำประกันตามสัญญาด้วยบุคคลหรือนิติบุคคล เป็นสัญญาซึ่งบุคคลหรือนิติบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดได้ตกลงใช้แทนหนี้สินหรือปฏิบัติสิทธิอื่น ๆ แทนลูกหนี้ ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้สินหรือไม่ปฏิบัติสิทธิอื่น ๆ แทนการชำระหนี้ด้วยตนเองได้

ซึ่งเจ้าหนี้ผู้เข้าค้ำประกันตามสัญญานี้ถือเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิอีกประเภทหนึ่ง เมื่อลูกหนี้ล้มละลายแล้ว ต้องจัดการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้นี้เป็นลำดับรอง ส่วนเจ้าหนี้อื่นของลูกหนี้ให้ได้รับการชำระหนี้ในคดีล้มละลายตามปกติตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 แต่ในขณะเดียวกัน กฎหมายดังกล่าวก็มิได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ในการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้อื่นไว้อย่างชัดเจนแต่อย่างใด ทำให้การจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายใน สปป.ลาว ไม่มีประสิทธิภาพและไม่เกิดความเป็นธรรมแก่ลูกหนี้และเจ้าหนี้เท่าที่ควร ทั้งที่กฎหมายล้มละลายต้องการให้ลูกหนี้ได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ด้วยความรวดเร็ว เพื่อให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากการล้มละลายให้เร็วที่สุด จะได้กลับมาดำเนินธุรกิจต่อไปได้ แต่กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 กลับมิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายไว้อย่างชัดเจน ทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ล่าช้ามากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เจ้าหนี้ส่วนใหญ่ใน สปป.ลาว นิยมนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้พิจารณาอย่างคดีแพ่งและคดีพาณิชย์มากกว่า และไม่นิยมฟ้องเป็นคดีล้มละลายก็ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้

ผู้เขียนเห็นว่า สมควรให้มีการปรับปรุง แก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายเพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ให้ชัดเจนอย่างเช่นพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย พร้อมทั้งต้องมีการบัญญัติขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินงานของเจ้าพนักงานบังคับคดีของ สปป.ลาว และเจ้าหนี้ให้มีความชัดเจนด้วย เพื่อที่ในการปฏิบัติการชำระหนี้หรือในการขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้จะได้ดำเนินการได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ย่อมส่งผลดีต่อการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายของ สปป.ลาว ให้มีความเป็นธรรมและเกิดประโยชน์ต่อทั้งลูกหนี้และเจ้าหนี้ได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 4.5 สรุปเปรียบเทียบการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย

สปป.ลาว	ประเทศไทย
กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 37 ได้กล่าวถึงการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายไว้เพียงกรณีเดียว คือ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดี (คณะชำระสะสาง) ดำเนินการขายทอดตลาดโดยการประมูล	พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 19 และมาตรา 123 กล่าวคือ ทรัพย์สินซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยึดไว้หรือรวบรวมไว้จะขายทันทีไม่ได้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขายได้ก็ต่อเมื่อศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว และการขายนั้นขึ้นอยู่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ จะขายโดยวิธีใดก็ได้ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นว่าเป็นวิธีที่สะดวกและเป็นผลดีที่สุดแก่กองทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งการขายทรัพย์สินของลูกหนี้อาจทำได้ 3 วิธี คือ (1) วิธีการขายทอดตลาด (2) ขายโดยการประมูล และ (3) ขายแก่ผู้เสนอซื้อคนใดโดยเฉพาะ แต่ถ้าจะขายโดยวิธีอื่นนอกจากการขายทอดตลาดแล้ว จะต้องได้รับความเห็นชอบจากกรรมการเจ้าหนี้ ในกรณีที่ไม่มีกรรมการเจ้าหนี้ก็ต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้ก่อน จึงจะสามารถดำเนินการขายโดยวิธีอื่นนอกเหนือจากการขายทอดตลาดได้

4.4 วิเคราะห์การหลุดพ้นจากการล้มละลาย

กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้กำหนดเหตุแห่งการหลุดพ้นจากล้มละลายไว้ 3 กรณี คือ

1. การหลุดพ้นจากผลของการไกล่เกลี่ยระหว่างเจ้าหนี้และวิสาหกิจลูกหนี้ ก่อนศาลพิพากษาตัดสินให้ล้มละลาย

การหลุดพ้นจากการล้มละลายของวิสาหกิจลูกหนี้จากผลของการไกล่เกลี่ย ได้ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 13 หมายความว่าถ้าหากวิสาหกิจลูกหนี้ขอไกล่เกลี่ยและเจ้าหนี้ตกลงไกล่เกลี่ย ซึ่งสามารถตกลงกันได้และได้ทำบันทึกการไกล่เกลี่ยขึ้นมาแล้ว ผลของการไกล่เกลี่ยนั้นลูกหนี้ต้องปฏิบัติตาม เมื่อลูกหนี้สามารถปฏิบัติตามที่

ได้ไกล่เกลี่ยกันไว้ในบทบันทึกนั้นก็จะทำให้วิสาหกิจลูกหนี้สามารถดำเนินกิจการได้ต่อไปและการฟ้องร้องให้ล้มละลายนั้นก็จะตกไป

ในกรณีที่ไม่สามารถไกล่เกลี่ยกันได้หรือไม่สามารถปฏิบัติตามบทบันทึกของการไกล่เกลี่ยที่ได้ทำไว้นั้น ศาลจะเป็นผู้กำหนดเวลาให้ยุติการชำระหนี้สินและศาลจะเป็นผู้แต่งตั้งคณะผู้พิพากษาเพื่อพิจารณาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจลูกหนี้ที่เจ้าหนี้ได้ฟ้องร้องมาตั้งแต่ต้นและแต่งตั้งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อเข้าสู่กระบวนการล้มละลายต่อไป

2. การหลุดพ้นจากผลของการฟื้นฟูวิสาหกิจลูกหนี้

การหลุดพ้นจากล้มละลายด้วยการฟื้นฟูวิสาหกิจลูกหนี้ (เมื่อเจ้าหนี้รับคำขอการฟื้นฟูวิสาหกิจจากลูกหนี้ ก็อาจทำให้วิสาหกิจลูกหนี้หลุดพ้นจากการล้มละลายได้) แต่มีเงื่อนไข ดังนี้

1) ศาลจะเป็นผู้ชี้ขาดว่า ให้เจ้าหนี้หรือให้ตัวแทนของวิสาหกิจลูกหนี้ เข้ามาเป็นผู้ปฏิบัติการฟื้นฟูวิสาหกิจแทนวิสาหกิจลูกหนี้

2) ศาลจะเป็นผู้ที่กำหนดให้สิทธิและหน้าที่แก่เจ้าหนี้ในการติดตามการปฏิบัติตามแผนการฟื้นฟูวิสาหกิจของวิสาหกิจลูกหนี้

3) เพื่อให้การฟื้นฟูวิสาหกิจของลูกหนี้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพห้ามมิให้เจ้าหนี้และลูกหนี้โอนถ่ายทรัพย์สินที่จำเป็นสำหรับการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจลูกหนี้เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล

4) ในช่วงระหว่างการฟื้นฟูนั้นกฎระเบียบของวิสาหกิจลูกหนี้อาจถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับแผนการฟื้นฟูได้

5) เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจตามแผนการฟื้นฟูได้ วิสาหกิจอาจมีความจำเป็นต้องเพิ่มทุน ซึ่งการเพิ่มทุนสามารถดำเนินการได้ดังนี้

ก. การเพิ่มมูลค่าของหุ้น

ข. การนำเจ้าหนี้มาเป็นผู้ร่วมทุน

ค. การเพิ่มจำนวนหุ้น

ง. การกู้ยืม

6) นับแต่วันที่ศาลได้ตกลงกับแผนการฟื้นฟูให้แก่วิสาหกิจลูกหนี้นั้น วิสาหกิจลูกหนี้ต้องดำเนินการฟื้นฟูวิสาหกิจภายในระยะเวลาไม่เกิน 2 ปี ในขณะเดียวกันก็จะต้องชดใช้หนี้สินตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนการฟื้นฟูด้วย (หมายถึงทั้งฟื้นฟูกิจการให้ดีขึ้น และก็ใช้หนี้ไปพร้อม ๆ กับช่วงเวลาการฟื้นฟู)

7) ในระยะเวลา 2 ปี ที่ดำเนินการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ ถ้าวิสาหกิจลูกหนี้สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ศาลก็จะสั่งให้ดำเนินกิจการต่อไปโดยการไม่

พิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลาย ตรงกันข้ามถ้าหากได้พยายามฟื้นฟูอย่างเต็มที่แล้วแต่ก็ไม่ดีขึ้นศาลก็จะพิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้นั้นล้มละลาย

แต่ในระหว่างที่ดำเนินการฟื้นฟูวิสาหกิจนั้น ศาลสามารถพิพากษาให้วิสาหกิจล้มละลายเมื่อใดก็ได้แล้วแต่ดุลพินิจของศาล ถ้าศาลเห็นว่าวิสาหกิจนั้นจะไม่สามารถฟื้นตัวได้

อย่างไรก็ตาม กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มิได้กำหนดรายละเอียดของการขอฟื้นฟูไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ มิได้มีการกำหนดบุคคลที่จะมีสิทธิร้องขอให้ฟื้นฟู จำนวนหนี้สินของลูกหนี้ที่จะขอฟื้นฟู เป็นต้น แต่ให้สิทธิวิสาหกิจลูกหนี้สามารถยื่นแผนขอฟื้นฟูกิจการต่อที่ประชุมเจ้าหนี้ได้แต่ก็ไม่ได้กำหนดว่าต้องยื่นเมื่อใด และหากที่ประชุมมีมติเห็นชอบด้วยกับการขอฟื้นฟูของวิสาหกิจลูกหนี้ตามมาตรา 21 และศาลเห็นชอบแล้วตามมาตร 26 ก็จะทำให้วิสาหกิจลูกหนี้หลุดพ้นจากการล้มละลายและต้องปฏิบัติตามแผนขอฟื้นฟูกิจการดังกล่าวต่อไปภายในระยะเวลา 2 ปี ตามมาตรา 31 กลับกันหากวิสาหกิจลูกหนี้ไม่สามารถปฏิบัติตามแผนฟื้นฟูกิจการได้และศาลเห็นว่าวิสาหกิจไม่สามารถฟื้นฟูได้ ศาลก็จะพิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลายต่อไปตามมาตรา 32 อาจกล่าวได้ว่ากฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 หมวด 4 การฟื้นฟูวิสาหกิจขึ้นใหม่ มิได้มีหลักเกณฑ์การปฏิบัติที่ชัดเจนพอที่จะทำให้การร้องขอฟื้นฟูกิจการเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดั่งเช่นของประเทศไทย ที่มีพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ส่วนที่ 2 การขอและการให้ฟื้นฟูกิจการ ตั้งแต่มาตรา 90/1-90/90 บัญญัติหลักเกณฑ์การร้องขอฟื้นฟูกิจการไว้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นผู้มีสิทธิร้องขอฟื้นฟูกิจการ จำนวนหนี้สิ้นที่สามารถร้องขอให้ฟื้นฟูกิจการ เป็นต้น จึงทำให้การร้องขอฟื้นฟูกิจการของประเทศไทยเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและสามารถปฏิบัติได้อย่างชัดเจน สามารถให้ความเป็นธรรมแก่ลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลาย

ดังนี้ ผู้เขียนเห็นสมควรให้ สปป.ลาว มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 หมาวด 4 การขอฟื้นฟูวิสาหกิจขึ้นใหม่ ให้มีความชัดเจนและรัดกุมมากยิ่งขึ้น

3. การหลุดพ้นตามคำพิพากษาของศาล (หลังที่ศาลพิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลาย)

การหลุดพ้นจากล้มละลายตามคำพิพากษาของศาลนั้น กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 52 วรรคแรก บัญญัติไว้ว่า “การชำระสะสางหนี้สินของวิสาหกิจที่ถูกพิพากษาให้ล้มละลายจะถูกปิดในกรณี ดังนี้

1. ศาลสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาททำให้เจ้าหนี้และลูกหนี้มีการประนอมหนี้กันได้

2. เจ้าพนักงานบังคับคดีได้สิ้นสุดการแบ่งปันทรัพย์สินให้เจ้าหนี้ครบ หรือลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินที่จะแบ่ง”

และมาตรา 54 ได้บัญญัติว่า “ศาลจะพิพากษาให้เจ้าของวิสาหกิจที่ถูกประกาศล้มละลายพ้นจากการเป็นผู้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ ศาลได้รับคำร้องขอของผู้เกี่ยวข้อง โดยมีเอกสารยืนยันว่าได้ปฏิบัติการชำระสะสางสำเร็จและได้ปฏิบัติโทษเสร็จ”

แยกพิจารณาได้ดังนี้

1) วิสาหกิจลูกหนี้จะหลุดพ้นจากการล้มละลายก็แต่เมื่อได้มีการประนอมหนี้ระหว่างเจ้าหนี้กับวิสาหกิจลูกหนี้ โดยมีศาลเป็นผู้ดำเนินการไกล่เกลี่ยให้

2) เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ชำระหนี้สินให้แก่เจ้าหนี้ครบถ้วนแล้ว หรือเมื่อไม่มีทรัพย์สินของลูกหนี้ที่จะแบ่งอีกต่อไป ศาลก็จะพิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้หลุดพ้นจากการล้มละลาย

3) ศาลต้องพิจารณาโดยยึดถือคำร้องขอจากผู้ที่เกี่ยวข้อง (เจ้าหนี้ วิสาหกิจลูกหนี้ และเจ้าพนักงานบังคับคดี เป็นต้น) และผู้ร้องขอต้องส่งเอกสารยืนยันว่าวิสาหกิจลูกหนี้ได้ปฏิบัติการชำระหนี้สินเป็นที่เรียบร้อยแล้ว คำว่า “ปฏิบัติโทษเสร็จ” หมายความว่า ปฏิบัติการชำระหนี้สินเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งในกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 54 คำว่า “โทษ” นั้น คือ มาตรการอย่างหนึ่งที่ให้วิสาหกิจลูกหนี้ต้องปฏิบัติตาม ซึ่งในกฎหมายนี้จึงหมายถึงการชำระหนี้สินให้แก่เจ้าหนี้ในกระบวนการล้มละลายตามคำพิพากษานั่นเอง

ในขณะที่ประเทศไทยได้กำหนดการหลุดพ้นจากการล้มละลายไว้ 3 วิธี คือ

1. การหลุดพ้นด้วยการประนอมหนี้

การหลุดพ้นด้วยการประนอมหนี้ สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

1) การประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย

การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายนี้ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 บัญญัติไว้ในมาตรา 45 ถึงมาตรา 60 ซึ่งการประนอมหนี้ หมายถึง คำขอประนอมหนี้ที่ลูกหนี้ยื่นต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ การที่ลูกหนี้ขอทำความตกลงในเรื่องหนี้สินกับเจ้าหนี้โดยวิธีขอชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนหรือชำระโดยวิธีอื่น

โดยวิธีขอชำระหนี้แต่เพียงบางสวน หมายความว่า ขอชำระหนี้ให้ไม่เต็มจำนวน เช่น มีจำนวนหนี้สินอยู่ทั้งสิ้น 1,000.000 บาท ลูกหนี้อาจขอประนอมหนี้โดยขอชำระหนี้แค่เพียง 200,000 บาท หรือขอชำระหนี้เป็นจำนวนร้อยละสองของจำนวนหนี้ทั้งหมดก็ได้

ขอชำระหนี้โดยวิธีอื่น หมายความว่า ขอชำระหนี้โดยมิได้ชำระให้เป็นตัวเงิน เช่น ลูกหนี้ขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขายทรัพย์สินของลูกหนี้ที่มีอยู่แล้วนำมาชำระหนี้ จำนวนเท่านั้น เท่านี้ แล้วแต่จะระบุจำนวนไว้ในคำขอประนอมหนี้ หรือจะนำเงินที่ขายทรัพย์สินได้ทั้งหมดมาชำระหนี้ เมื่อขายทรัพย์สินได้ทั้งหมดแล้วเป็นอันถือว่าปฏิบัติครบถ้วนตามข้อประนอม

หนี้โดยไม่จำกัดหรือกำหนดจำนวนเงินก็ได้ เช่น ลูกหนี้มีที่ดินอยู่ 4 แปลง ลูกหนี้อาจขอประนอมหนี้ขอให้เอาที่ดินของตนที่มีอยู่นั้นมาขาย 3 แปลง เพื่อชำระหนี้ ส่วนอีกแปลงหนึ่งลูกหนี้ไม่ขอประนอมหนี้ เป็นต้น นอกจากนี้ การประนอมหนี้ในคดีล้มละลายไม่ใช่เป็นการปลดหนี้ ฉะนั้นจึงมีผลเฉพาะเจ้าหนี้และลูกหนี้ในคดีเท่านั้น ไม่มีผลไปถึงลูกหนี้คนอื่นที่เป็นลูกหนี้ร่วมกันด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 636/2522)

อนึ่ง การขอประนอมหนี้เป็นสิทธิของลูกหนี้ผู้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดโดยเฉพาะ ฉะนั้นการที่บุคคลภายนอกเสนอตัวขอชำระหนี้แทนลูกหนี้จึงไม่ใช่เป็นเรื่องการขอประนอมหนี้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 547/2539)

เหตุผลที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 14 บัญญัติให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดก่อนแทนที่จะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายทันที ก็เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ทำการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายกับเจ้าหนี้เสียชั้นหนึ่งก่อน ถ้าลูกหนี้ทำการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายสำเร็จ ลูกหนี้ก็ไม่ตกเป็นบุคคลล้มละลาย แต่ถ้าลูกหนี้ทำการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายไม่สำเร็จ ศาลจึงต้องพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายตามมาตรา 61 อย่างไรก็ตามแม้ว่าลูกหนี้ล้มละลายแล้ว ลูกหนี้ยังขอประนอมหนี้หลังล้มละลายได้อีก และหากขอประนอมหนี้หลังล้มละลายสำเร็จ ศาลก็จะยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 63

ในการกำหนดเวลายื่นคำขอประนอมหนี้นั้น มาตรา 45 วรรคแรก กำหนดให้ลูกหนี้ทำคำขอประนอมหนี้เป็นหนังสือยื่นต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนด 7 วันนับแต่วันที่ได้ยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินตามมาตรา 30 หรือภายในเวลาตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้กำหนด คือ เมื่อยื่นภายในกำหนด 7 วัน ไม่ทันก็ขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนดเวลายื่นคำขอให้ใหม่

2) การประนอมหนี้หลังล้มละลาย

บทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายนี้กฎหมายล้มละลายได้บัญญัติไว้ในมาตรา 63 ว่า “เมื่อศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้วลูกหนี้จะเสนอคำขอประนอมหนี้ก็ได้ ในกรณีนี้ให้นำบทบัญญัติในส่วนที่ 6 ว่าด้วยการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ถ้าลูกหนี้ได้เคยขอประนอมหนี้ไม่เป็นผลมาแล้ว ห้ามมิให้ลูกหนี้ขอประนอมหนี้ภายในกำหนดเวลาสามเดือนนับแต่วันที่การขอประนอมหนี้ครั้งสุดท้ายไม่เป็นผล

ถ้าศาลเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ ศาลมีอำนาจสั่งยกเลิกการล้มละลายและจะสั่งให้ลูกหนี้กลับมีอำนาจจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนหรือจะสั่งประการใดตามที่เห็นสมควรก็ได้”

ในบทบัญญัติและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายนั้นก็ให้นำบทบัญญัติที่ว่าด้วยการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายมาใช้บังคับโดยอนุโลม ลูกหนี้ที่ถูกศาลพิพากษา

ให้ล้มละลายมีสิทธิที่จะขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายได้ทันที และการขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายนี้ลูกหนี้ขอได้เสมอ คือแม้เคยขอแล้วก็ขออีกได้ เพราะเหตุว่าเป็นกรณีที่ลูกหนี้ถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว เพราะฉะนั้นการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายแม้จะไม่ได้รับการยอมรับจากที่ประชุมเจ้าหนี้หรือศาลไม่เห็นชอบด้วยกับการประนอมหนี้หลังล้มละลายก็ไม่มีกรณีที่จะต้องพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายอีกเพราะลูกหนี้ล้มละลายอยู่แล้ว คงมีข้อจำกัดอยู่ประการเดียวเท่านั้นคือ "...ห้ามมิให้ลูกหนี้ขอประนอมหนี้ภายในกำหนดเวลาสามเดือนนับแต่วันที่การขอประนอมหนี้ครั้งสุดท้ายไม่เป็นผล"

สำหรับกรณีที่ศาลเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ศาลก็จะมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย ในตอนนี้มาตรา 63 วรรคสอง จึงมีบทบาทมากขึ้น ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้าศาลเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ ศาลมีอำนาจสั่งให้ยกเลิกการล้มละลายและจะสั่งให้ลูกหนี้กลับมีอำนาจจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนหรือจะสั่งประการใดตามที่เห็นสมควรก็ได้"

สรุปได้ว่าการประนอมหนี้มี 2 กรณี คือ การประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย (มาตรา 45 ถึงมาตรา 60) และการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย (มาตรา 63) การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายทำได้เพียงครั้งเดียว กล่าวคือ ทำได้เฉพาะการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกเท่านั้น เมื่อผ่านพ้นการประชุมเจ้าหนี้ครังแรกไปแล้ว จึงไม่อาจขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายได้อีก (คำพิพากษาฎีกาที่ 3959/2543 และที่ 1350/2546) และถ้าการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายในที่ประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกไม่สำเร็จ ศาลจะต้องพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ส่วนการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายอาจทำได้หลายครั้ง[99] และเมื่อศาลสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ไม่ว่าจะก่อนล้มละลายหรือหลังล้มละลายทำให้การล้มละลายเสร็จสิ้นลง ลูกหนี้เป็นอิสระโดยผลตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย ในการเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ได้มีโอกาสขอประนอมหนี้เพื่อจะได้หลุดพ้นจากหนี้สินเพื่อไปตั้งตัวใหม่'[100]

2. การหลุดพ้นด้วยการปลดจากล้มละลาย

คำว่า "การปลดจากล้มละลาย" หมายความว่า เป็นการถอดหรือถอนการล้มละลายที่มีอยู่หรือเกิดขึ้นออกไปจากตัวลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลาย เป็นเหตุให้ลูกหนี้หรือจำเลยไม่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายอีกต่อไป การปลดจากล้มละลายนี้เป็นเหตุที่ทำให้คดีล้มละลายสิ้นสุดลงทางหนึ่ง[101]

---

[99] ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 125 – 126.

[100] ปรีชา พาณิชวงค์, *คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย และกฎหมายล้มละลายว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. 2548*, 200 -203.

[101] เรื่องเดียวกัน, 246.

ซึ่งการปลดจากล้มละลายของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 67/1[102] ได้กำหนดถึงการปลดล้มละลายอยู่ด้วยกัน 2 ประเภท คือ

1) การปลดจากล้มละลายตามคำสั่งศาล

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้กำหนดวิธีการปลดจากล้มละลายไว้ในมาตรา 68 มาตรา 69 และมาตรา 70 เมื่อได้พิจารณาทั้ง 3 มาตราแล้วจะพบว่า มีวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปลดจากล้มละลายดังต่อไปนี้

ก. การปลดจากล้มละลาย กระทำได้ต่อเมื่อศาลได้พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว

ข. ลูกหนี้ต้องมีคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำสั่งปลดจากล้มละลาย โดยวางเงินประกันค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตามจำนวนที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นสมควร แต่ไม่เกิน 5,000 บาท ก่อนที่จะยื่นคำร้องต่อศาล โดยที่คำร้องของลูกหนี้จะอ้างเหตุผลอย่างไรก็ได้ ข้อสำคัญก็คือต้องแสดงว่าตนมีความประพฤติดี ไม่กระทำการทุจริตผิดกฎหมาย และได้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมและจัดการทรัพย์สินโดยเต็มความสามารถ

ค. เมื่อศาลได้รับคำขอของผู้ล้มละลายแล้ว จะกำหนดวันนัดนั่งพิจารณา แล้วแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ แต่ต้องให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีเวลาส่งแจ้งความให้บุคคลล้มละลายและเจ้าหนี้ทั้งหลายทราบล่วงหน้าก่อนวันนัดไม่น้อยกว่า 14 วัน

ง. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องโฆษณากำหนดวันนั่งพิจารณาของศาลในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่า 1 ฉบับ และแจ้งความให้บุคคลล้มละลายและเจ้าหนี้ทั้งหลายทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 14 วัน

จ. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องยื่นรายงานเกี่ยวกับทรัพย์สินและความประพฤติของบุคคลล้มละลายในเวลาก่อนหรือระหว่างล้มละลายต่อศาล และส่งสำเนารายงานนี้ให้บุคคลล้มละลายทราบไม่น้อยกว่า 7 วันก่อนวันนั่งพิจารณา

ฉ. เมื่อถึงวันนั่งพิจารณา ศาลจะทำการพิจารณาโดยเปิดเผย ประชาชนอาจเข้าฟังการพิจารณาได้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และลูกหนี้ต้องไปศาลตามกำหนดนัด ส่วนเจ้าหนี้นั้นไม่มีกฎหมายบังคับว่าจะต้องไป แต่อย่างใดก็ตามเจ้าหนี้มีสิทธิคัดค้านการปลดจากล้มละลาย โดยจะแถลงด้วยวาจาหรือยื่นคำแถลงเป็นหนังสือก็ได้ สำหรับลูกหนี้นั้นถ้าไม่ไปศาลจะจำหน่ายคำขอนั้นเสียได้

---

[102] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 67/1 บัญญัติว่า “เมื่อศาลได้พิพากษาให้ล้มละลายแล้ว บุคคลล้มละลายอาจได้รับการปลดจากล้มละลายเมื่อศาลได้มีคำสั่งปลดจากล้มละลายตามมาตรา 71 หรือเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 81/1”.

ช. ในการพิจารณาคำขอของลูกหนี้ ศาลจะพิจารณาโดยอาศัย

ก) คำชี้แจงของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าหนี้หรือผู้แทน

ข) รายงานที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่ต้องยื่นตามข้อ จ.

ค) รายงานการไต่สวนโดยเปิดเผย

2) การปลดจากล้มละลายทันทีเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา 3 ปี

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้กำหนดการปลดจากล้มละลายทันทีเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา 3 ปี ไว้ในมาตรา 81/1 โดยหลักเกณฑ์การปลดล้มละลายตามมาตรานี้ คือ เฉพาะบุคคลธรรมดาซึ่งศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว ให้ปลดบุคคลนั้นจากล้มละลายทันทีที่พ้นกำหนดระยะเวลา 3 ปี นับแต่วันที่ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลาย โดยไม่มีคำสั่งศาลให้หยุดนับระยะเวลาดังกล่าวก่อนระยะเวลา 3 ปีจะสิ้นสุดลงตามมาตรา 81/2

อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อยกเว้นที่กฎหมายห้ามปลดจากล้มละลาย[103] คือ

ก. บุคคลล้มละลายเคยถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายมาก่อน และมาถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายอีก โดยระยะเวลาที่ศาลได้พิพากษาล้มละลายครั้งก่อนจนถึงวันที่ศาลพิพากษาให้ล้มละลายครั้งหลังห่างกันไม่เกิน 5 ปี (ถ้าห่างกันเกิน 5 ปี แล้วก็อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะได้รับการปลดล้มละลายเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา 3 ปี

ข. บุคคลนั้นเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต ที่การทุจริตนั้นไม่ใช่อันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนให้ขยายระยะเวลาจาก 3 ปี เป็น 10 ปี เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุผลพิเศษและบุคคลนั้นถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี ศาลจะสั่งปลดจากล้มละลายก่อนครบกำหนด 10 ปีตามคำขอของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือของบุคคลล้มละลายนั้นก็ได้ คือ ปลดจากล้มละลายก่อน 10 ปีได้ เมื่อ (1) มีเหตุผลพิเศษ เช่น ให้ความช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมทรัพย์สินมาแบ่งให้เจ้าหนี้ทั้งหลายเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาที่ล้มละลาย หรือสร้างคุณงามความดีและทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ (2) ถูกพิพากษาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และ (3) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือบุคคลล้มละลายเป็นผู้ขอให้ปลดจากล้มละลายได้ ในกรณีนี้ศาลจะต้องสั่งปลดจากล้มละลายโดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือบุคคลล้มละลายเป็นผู้มีสิทธิขอ ไม่ใช่การปลดจากล้มละลายโดยทันที

ค. บุคคลนั้นเป็นบุคคลล้มละลายอันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่

---

[103] ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 185-187.

เป็นการฉ้อโกงประชาชน ให้ขยายระยะเวลาเป็น 10 ปี โดยบุคคลล้มละลายนั้นจะได้รับการปลดจากล้มละลายทันทีที่พ้นระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาให้ล้มละลาย

นอกจากนี้ ในกรณีมีเหตุตามข้อ ก, ข หรือ ค มากกว่าหนึ่งเหตุ ให้ขยายระยะเวลาโดยอาศัยเหตุใดเหตุหนึ่งที่มีระยะเวลาสูงสุดเพียงเหตุเดียว เช่น ดำเป็นบุคคลล้มละลายที่เคยถูกศาลพิพากษาครั้งก่อนแล้วและยังไม่พ้นระยะเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลายครั้งก่อนจนถึงวันที่ศาลพิพากษาให้ล้มละลายครั้งหลัง ซึ่งตามมาตรา 81/1 (1) ให้ขยายระยะเวลาเป็น 5 ปี และขณะเดียวกัน ดำก็ถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายในครั้งหลังเพราะเป็นบุคคลล้มละลายทุจริตอันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ซึ่งมีสิทธิได้รับการปลดจากล้มละลายทันทีเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันที่พิพากษาให้ล้มละลายตามมาตรา 81/1 (3) จะเห็นได้ว่า ดำ อยู่ในเกณฑ์ที่จะได้รับการปลดจากล้มละลายตามมาตรา 81/1 (1) และ (3) ซึ่งมีเหตุมากกว่าหนึ่งเหตุ กฎหมายจึงให้ขยายระยะเวลาโดยอาศัยเหตุใดเหตุหนึ่งที่มีระยะเวลาสูงสุดเพียงเหตุเดียว ฉะนั้น ดำ จึงมีสิทธิได้รับการปลดจากล้มละลายเมื่อพ้นระยะเวลา 10 ปี ตามมาตรา 81/1 (3) ไม่ใช่ระยะเวลา 15 ปี

ในส่วนของมาตรา 81/1 วรรคท้าย ที่ได้บัญญัติให้นำบทบัญญัติมาตรา 76 มาตรา 77 และมาตรา 78 มาบังคับใช้โดยอนุโลมนั้น หมายความว่า การปลดล้มละลายตามมาตรา 81/1

ก. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องโฆษณาในราชกิจจานุเบกษาและในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่า 1 ฉบับ ตามมาตรา 76

ข. บุคคลผู้ล้มละลายหลุดพ้นจากหนี้ทั้งปวงอันถึงจะขอรับชำระหนี้ได้ เว้นแต่หนี้เกี่ยวกับภาษีอากรหรือจังกอบของรัฐบาลหรือเทศบาล และหนี้ซึ่งได้เกิดขึ้นโดยความทุจริตฉ้อโกงของบุคคลล้มละลายหรือหนี้ซึ่งเจ้าหนี้ไม่ได้เรียกร้องเนื่องจากความทุจริตฉ้อโกงซึ่งบุคคลล้มละลายมีส่วนเกี่ยวข้องสมรู้ตามมาตรา 77

ค. ไม่ทำให้บุคคลซึ่งเป็นหุ้นส่วนกับบุคลล้มละลาย หรือรับผิดร่วมกับบุคคลล้มละลายหรือค้ำประกันหรืออยู่ในลักษณะอย่างผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิดไปด้วย ตามมาตรา 78

3. การหลุดพ้นด้วยการยกเลิกการล้มละลาย

การยกเลิกล้มละลายเป็นการทำให้ลูกหนี้ผู้ล้มละลายได้หลุดพ้นจากการล้มละลายอย่างหนึ่ง ซึ่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้บัญญัติถึงการยกเลิกการล้มละลายไว้ในมาตรา 135 โดยเมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอ ศาลมีอำนาจสั่งยกเลิกการล้มละลายได้ โดยมีหลักเกณฑ์การยกเลิกการล้มละลาย ดังนี้

1) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่อาจดำเนินการให้ได้ผลเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย เพราะเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ไม่ช่วยหรือยอมเสียค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายหรือวางเงินประกันตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เรียกร้อง และไม่มีเจ้าหนี้อื่นสามารถและเต็มใจกระทำการดังกล่าวแล้ว ภายในกำหนดเวลาหนึ่งเดือนนับแต่วันที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ ได้ขัดขืนหรือละเลยนั้น

ในมาตรา 155 กำหนดให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์มีหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และต้องรับผิดในบรรดาค่าธรรมเนียม ค่าเสียหายและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในคดีล้มละลายตลอดจนมีหน้าที่วางเงินประกันตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เรียกร้อง ถ้าไม่ช่วยเหลือหรือวางเงินประกันภายใน 7 วัน มาตรา 156 บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ประชุมเจ้าหนี้ ตั้งเจ้าหนี้คนอื่นเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์แทนได้ ถ้าไม่มีเจ้าหนี้ผู้ใดยินยอมรับเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะได้รายงานศาลขอให้ยกเลิกการล้มละลายต่อไปในมาตรา 135 (1) นี้ แต่ต้องให้เวลาสำหรับเจ้าหนี้อื่นที่จะเข้ามาแทน เป็นเวลา 1 เดือนนับแต่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ขัดขืน มาตรา 135 (1) อาจมีกรณีเกิดขึ้นในชั้นศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด หรือพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวก็ได้[104]

2) ลูกหนี้ไม่ควรถูกพิพากษาให้ล้มละลาย

เช่น หลังจากที่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ไม่มีเจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้จนพ้นกำหนดเวลาตามมาตรา 91 หรือมีเจ้าหนี้มายื่นคำขอรับชำระหนี้บ้างแต่ได้ขอถอนคำขอรับชำระหนี้ไปหมด จึงไม่มีประโยชน์อันใดที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อใครต่อไปอีก ในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะร้องขอต่อศาลให้ยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 135 (2) นี้

เหตุที่ลูกหนี้ไม่ควรถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายตามมาตรา 135 (2) นี้จะต้องเป็นเหตุที่เกิดขึ้นภายหลังที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ถ้าเป็นเหตุที่เกิดขึ้นก่อนที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จะนำมาอ้างเพื่อขอให้ยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 135 (2) ไม่ได้

3) หนี้สินของบุคคลล้มละลายได้ชำระเต็มจำนวนแล้ว ถ้าลูกหนี้ปฏิเสธหนี้สินรายใด แต่ลูกหนี้ยอมทำสัญญาและให้ประกันต่อศาลว่าจะใช้เงินให้เต็มจำนวนกับค่าธรรมเนียมด้วยก็ดี หรือถ้าหาตัวเจ้าหนี้ไม่พบ แต่ลูกหนี้ได้นำเงินเต็มจำนวนมาวางต่อศาลก็ดี ให้ถือว่าหนี้สินรายนั้นได้ชำระเต็มจำนวนแล้ว

ข้อนี้หมายความว่า บุคคลล้มละลายได้ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ที่ขอรับชำระหนี้และศาลสั่งอนุญาตแล้วเต็มจำนวน และส่วนคำขอรับชำระหนี้ยังมีข้อโต้แย้งอยู่นั้น ลูกหนี้จะต้องให้ประกันหรือนำเงินไปวางศาลให้เต็มจำนวน ดังนี้ ให้ถือว่าหนี้ของลูกหนี้ได้ชำระเต็มจำนวนแล้ว แม้ว่าจะ

---

[104] ขจร หะวานนท์, *กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 198.

หาตัวเจ้าหนี้ไม่พบก็ตาม คำว่า “หรือหาตัวเจ้าหนี้ไม่พบ” หมายถึง เจ้าหนี้ที่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้แล้ว[105]

4) เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้แบ่งทรัพย์ครั้งที่สุด หรือไม่มีทรัพย์สินจะแบ่งให้แก่เจ้าหนี้แล้ว ต่อแต่นั้นมาภายในกำหนดเวลาสิบปีเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่อาจรวบรวมทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายได้อีก และไม่มีเจ้าหนี้มาขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จัดการรวบรวมทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย

เหตุยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 135 (4) นั้น ต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

ก. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้แบ่งทรัพย์สินครั้งที่สุดแล้ว หรือลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินที่จะแบ่งให้เจ้าหนี้

ข. ตั้งแต่นั้นมาภายในกำหนดเวลา 10 ปี เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่อาจรวบรวมทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายได้อีก

ค. ภายในกำหนดเวลา 10 ปี ไม่มีเจ้าหนี้มาขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จัดการรวบรวมทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย

ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้กำหนดการหลุดพ้นจากการล้มละลายไว้เช่นเดียวกัน แต่มิได้มีการกำหนดรายละเอียดที่ชัดเจนอย่างเช่นประเทศไทย กล่าวคือ กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 บัญญัติเหตุแห่งการหลุดพ้นไว้เพียง 3 เหตุ คือ (1) การหลุดพ้นจากผลของการไกล่เกลี่ยระหว่างเจ้าหนี้และวิสาหกิจลูกหนี้ก่อนศาลพิพากษาตัดสินให้ล้มละลาย (2) การหลุดพ้นจากการฟื้นฟูวิสาหกิจของลูกหนี้ และ (3) การหลุดพ้นตามคำพิพากษาของศาล ซึ่งทั้ง 3 เหตุดังกล่าว กฎหมายก็มิได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนนัก ดังจะเห็นได้จาก มาตรา 52 ที่บัญญัติว่า “การชำระสะสางหนี้สินของวิสาหกิจที่ถูกพิพากษาให้ล้มละลายจะถูกปิดในกรณีดังนี้...” ซึ่งคำว่า “ปิด” ในคดีล้มละลายนั้นมีความแตกต่างจากของประเทศไทย กล่าวคือ คำว่า “ปิด” ในกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 หมายความว่า คดีล้มละลายได้ดำเนินการชำระหนี้สินให้แก่เจ้าหนี้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว คดีถูกปิดลงแล้วเสร็จสิ้นคดีล้มละลายแล้ว แต่ในขณะที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 คำว่า “ปิด” ถูกบัญญัติอยู่ในมาตรา 133 เกี่ยวกับการปิดคดี โดยการปิดคดี หมายความว่า การที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ระงับการจัดการต่าง ๆ ในคดีล้มละลายนั้นไว้เพียงชั่วคราวไม่มีผลทำให้คดีล้มละลายสิ้นสุดลง และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยังคงมีอำนาจหน้าที่ในคดีล้มละลายอยู่[106] เช่นนี้จึงเป็นหลักเกณฑ์ในเบื้องต้นที่

---

[105] ขจร หะวานนท์, *กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 199.

[106] ทวี กสิยพงศ์, *คำอธิบายกฎหมายล้มละลายพร้อมด้วยระเบียบปฏิบัติ*, (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2526), 372.

จะพิจารณาต่อไปที่จะให้บุคคลล้มละลายหลุดพ้นจากการล้มละลาย ซึ่งในเรื่องนี้กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มิได้มีการบัญญัติไว้แต่อย่างใด ส่วนการหลุดพ้นจากการล้มละลายโดยผลของการประนอมหนี้หรือไกล่เกลี่ยก่อนและหลังมีคำพิพากษา ก็ไม่ได้มีการวางหลักเกณฑ์ในทางปฏิบัติไว้แต่อย่างใด ไม่ว่าจะเป็นจำนวนครั้งที่ให้ลูกหนี้มีสิทธิในการขอประนอมหนี้ ระยะเวลาในการขอและการพิจารณาของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และของเจ้าหนี้ เป็นต้น ทำให้การขอประนอมหนี้ในคดีล้มละลายของ สปป.ลาว ไม่มีความชัดเจนพอที่จะปฏิบัติการให้เป็นผลดีต่อลูกหนี้และเจ้าหนี้ได้

นอกจากนี้ มีข้อสังเกตว่า กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 13 วรรคแรก ที่บัญญัติว่า “ถ้าหากเจ้าหนี้และวิสาหกิลูกหนี้สามารถตกลงไกล่เกลี่ยกันได้ และวิสาหกิจลูกหนี้ก็สามารถปฏิบัติตามบทบันทึกของการไกล่เกลี่ยได้นั้น วิสาหกิจลูกหนี้ก็จะดำเนินกิจการของตนต่อไป และการฟ้องร้องนั้นก็จะตกไป” จะเห็นได้ว่าในช่วงของการไกล่เลี่ยลูกหนี้ยังไม่ตกเป็นบุคคลล้มละลาย เนื่องจากยังไม่มีคำพิพากษาของศาล และถึงแม้ว่าลูกหนี้จะสามารถตกลงไกล่เกลี่ยกันได้ ก็ยังต้องให้เวลาแก่ลูกหนี้ในการปฏิบัติตามบทบันทึกไกล่เกลี่ย และยังต้องใช้เวลาในการพิจารณาถึงผลการปฏิบัติตามบทบันทึกดังกล่าวว่าลูกหนี้ปฏิบัติตามบทบันทึกได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งหากลูกหนี้สามารถปฏิบัติตามบทบันทึกของการไกล่เกลี่ยได้กฎหมายเพียงให้การฟ้องร้องนั้นตกไปเท่านั้น ไม่ได้หมายความว่าให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากการล้มละลาย เนื่องจากศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย จึงตีความได้เพียงถือว่าไม่ได้มีการฟ้องคดีล้มละลายต่อศาลเท่านั้น ฉะนั้นในกรณีนี้ ผู้เขียนเห็นว่าลูกหนี้ยังไม่ตกเป็นบุคคลล้มละลายที่จะทำให้หลุดพ้นจากการล้มละลายโดยผลของการไกล่เกลี่ย

ดังนี้ จึงเห็นสมควรให้มีการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ให้มีการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการหลุดพ้นจากการล้มละลายไว้ให้ชัดเจน เช่น กำหนดระยะเวลาและจำนวนครั้งในการยื่นขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ทั้งก่อนล้มละลายและหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลาย ระยะเวลาของเจ้าหนี้และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่จะต้องดำเนินการพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ การทำคำคัดค้านของเจ้าหนี้และมติที่ประชุมของเจ้าหนี้ในการเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ เป็นต้น โดยมีพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทยเป็นต้นแบบในการแก้ไข ปรับปรุง ให้กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว มีความชัดเจน และสามารถดำเนินการในคดีล้มละลายให้เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าหนี้และลูกหนี้ได้มากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 4.6 สรุปเปรียบเทียบการหลุดพ้นจากล้มละลาย

สปป.ลาว	ประเทศไทย
กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้กำหนดเหตุแห่งการหลุดพ้นจากล้มละลายไว้ 3 กรณี คือ 1. การหลุดพ้นจากผลของการไกล่เกลี่ยระหว่างเจ้าหนี้และวิสาหกิจลูกหนี้ ก่อนศาลพิพากษาตัดสินให้ล้มละลายตามมาตรา 13 2. การหลุดพ้นจากผลของการฟื้นฟูวิสาหกิจลูกหนี้ตามมาตรา 3. การหลุดพ้นตามคำพิพากษาของศาล (หลังที่ศาลพิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลาย) ตามมาตรา 52 วรรคแรก และมาตรา 54	พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้กำหนดเหตุแห่งการหลุดพ้นจากล้มละลายไว้ 3 กรณี คือ 1. การหลุดพ้นด้วยการประนอมหนี้ มี 2 ประเภท คือ 1.1 การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายตามมาตรา 45 ถึงมาตรา 60 1.2 การประนอมหนี้หลังล้มละลายตามมาตรา 63 2. การหลุดพ้นด้วยการปลดจากล้มละลาย มี 2 ประเภท คือ 2.1 การปลดจากล้มละลายตามคำสั่งศาลตามมาตรา 68 ถึงมาตรา 70 2.2 การปลดจากล้มละลายทันทีเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา 3 ปี ตามมาตรา 81/1 ประกอบมาตรา 81/2 3. การหลุดพ้นด้วยการยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 135

4.5 ความสำคัญของกฎหมายล้มละลายใน สปป.ลาว

จากการที่ สปป.ลาว ได้มีการตรากฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ขึ้นบังคับใช้ เพื่อให้ความคุ้มครองแก่เจ้าหนี้ของวิสาหกิจและวิสาหกิจลูกหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้มีหนี้สินเกินความสามารถที่จะชำระได้ และเมื่อวิสาหกิจลูกหนี้ได้เข้าสู่กระบวนการล้มละลายแล้ว อำนาจหน้าที่ทั้งหลายของลูกหนี้วิสาหกิจในการบริหารจัดการทรัพย์สินก็จะหมดไป แล้วให้อำนาจนั้นไปอยู่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (คณะควบคุมทรัพย์สิน) แทน ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำหน้าที่ในการรวบรวมบรรดาทรัพย์สินทั้งหลายที่ลูกหนี้มีอยู่ เพื่อนำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ ซึ่งการรวบรวมทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้นเพื่อป้องกันมิให้ลูกหนี้จัดการทรัพย์สินไปในทางที่เสียหายอีก หรือไม่ต้องการให้ลูกหนี้จำหน่าย

จ่าย โอน ทรัพย์สินทั้งหลายในบรรดาที่มีไปยังบุคคลภายนอก ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้เป็นอย่างยิ่ง ดังนี้ กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสหกิจ ค.ศ. 1994 จึงได้มีการบัญญัติมาตรการต่าง ๆ เพื่อรับรองให้เจ้าหนี้ได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์สินที่มีอยู่ของลูกหนี้ และโดยระบบทั่วไปของกฎหมายล้มละลายแล้วจึงเป็นการช่วยเหลือลูกหนี้วิสาหกิจอีกทางหนึ่ง หมายความว่า หากลูกหนี้มีหนี้สินเป็นจำนวนมากแล้วเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย เพื่อต้องการชำระสะสางหนี้สินทั้งหมด และเมื่อหลุดพ้นจากการล้มละลายแล้ว ลูกหนี้ย่อมสามารถเริ่มต้นดำเนินธุรกิจต่อไปอย่างปลอดจากหนี้สิน อาจกล่าวได้ว่าเป็นการให้ลูกหนี้ได้ตั้งตัวใหม่ในการดำเนินธุรกิจนั่นเอง

เช่นนี้ ย่อมทำให้กฎหมายล้มละลายมีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจใน สปป.ลาว เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจาก สปป.ลาว ในปัจจุบันได้มีพัฒนาการไปมาก ประกอบกับสังคมโลกและประเทศรอบข้างที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ สปป.ลาว ต้องพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ เช่น กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน กฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจ กฎหมายภาษีอากร และ/หรือกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ เป็นต้น ให้มีความทันสมัยและเป็นสากลมากยิ่งขึ้น เพื่อช่วยให้การดำเนินธุรกิจใน สปป.ลาว เป็นไปอย่างราบรื่น อันสามารถรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติได้

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

ส่วนสำคัญของการการพัฒนาประเทศชาติคือ บุคลากรที่มากด้วยประสบการณ์และความรู้ตลอดจนทั้งมีระเบียบกฎหมายที่ชัดเจน และเมื่อได้มีการบังคับแล้วต้องเกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ สปป.ลาว เป็นประเทศหนึ่งที่ต้องการพัฒนากฎหมายให้มีความทันสมัยและชัดเจนเหมือนกับหลาย ๆ ประเทศ อย่างเช่นประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ที่ต้องเร่งแก้ไข ปรับปรุง เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมของ สปป.ลาว ที่นับวันยิ่งมีความรวดเร็วยิ่งขึ้น ทำให้กฎหมายที่บังคับใช้อยู่ก้าวไม่ทันการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งในบทนี้จะได้กล่าวสรุปเนื้อหาของการศึกษาและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มีรายละเอียด ดังนี้

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาสามารถสรุปเนื้อหาได้ ดังนี้

ในปี ค.ศ. 1994 สปป.ลาว ได้มีการประกาศบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 เพื่อแก้ไขสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศหลังจากที่ได้ประกาศเอกราชในปี ค.ศ. 1975 และนับตั้งแต่ได้มีการประกาศใช้กฎหมายดังกล่าว ก็สามารถแก้ไขปัญหาสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศได้ในระดับหนึ่ง แต่เมื่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามกระแสระบบทุนนิยมโลก ทำให้กฎหมายดังกล่าวใช้บังคับได้ไม่เป็นผลดีดั่งแต่ก่อน อันเนื่องมากจากการมีบทบัญญัติที่ไม่ครบถ้วนและชัดเจนพอที่จะให้ปฏิบัติงานได้เป็นอย่างรวดเร็วและเป็นผลดีต่อลูกหนี้และเจ้าหนี้ เช่น มิได้มีการกำหนดจำนวนหนี้ที่จะฟ้องร้องให้ล้มละลายไว้อย่างแน่นอน ไม่มีการกำหนดค่าธรรมเนียมในการฟ้องร้องคดีล้มละลายและการขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายไว้เป็นการเฉพาะ ตลอดจนทั้งมิได้มีการกำหนดระยะเวลาหรืออายุความในการให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากล้มละลาย รวมทั้งหลักเกณฑ์ในการปลดจากล้มละลายก็บัญญัติไว้ไม่ชัดเจนนัก เป็นต้น ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่อาจอำนวยความยุติธรรม ให้เกิดประโยชน์กับ

สังคมและประเทศชาติเท่าที่ควร ในขณะที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไได้ที่ได้มีการบังคับใช้มาอย่างยาวนาน และได้มีการปรับปรุงแก้ไขหลายต่อหลายครั้ง จนทำให้กฎหมายมีความชัดเจนและสมบูรณ์เป็นอย่างมาก โดยที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการในคดีล้มละลายไว้อย่างครบถ้วนและชัดเจน ทำให้การบังคับใช้กฎหมายล้มละลายในประเทศไทยมีประสิทธิภาพ และเกิดความเป็นธรรมแก่ลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้เป็นอันมาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้เขียนได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายล้มละลาย เพื่อนำรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการล้มละลายของประเทศไทยไปเป็นแบบอย่างในการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว ต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสามารถเสนอแนะแนวทางแก้ไขได้ ดังนี้

5.2.1 ควรให้ สปป.ลาว แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการบัญญัติกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายแยกไว้เป็นอีกหมวดหนึ่งในกฎหมายดังกล่าว พร้อมทั้งบัญญัติให้มีการจัดตั้งศาลล้มละลายขึ้น เพื่อให้ทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีล้มละลายเป็นการเฉพาะ อันจะทำให้คดีล้มละลายได้รับการพิจารณาอย่างรวดเร็วและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น ดังเช่นประเทศไทยที่ได้มีการแยกบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการล้มละลายไว้คือ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 โดยที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เป็นกฎหมายสารบัญญัติที่ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ในการฟ้องคดีล้มละลาย สิทธิของเจ้าหนี้และลูกหนี้ รวมตลอดถึงการปฏิบัติการหรืออำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นต้น ในส่วนของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 นั้น เปรียบเสมือนกฎหมายสบัญญัติที่ได้กล่าวถึงกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลายไว้เป็นการเฉพาะ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายของประเทศไทยได้รับการพิจารณาด้วยความรวดเร็วในศาลล้มละลายโดยผู้พิพากษาที่มีความรู้ทางด้านกฎหมายล้มละลายเป็นการเฉพาะ ทำให้ประเทศไทยมีพัฒนาการทางด้านกฎหมายล้มละลายที่นับว่าชัดเจนและครอบคลุมมากประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

พร้อมกันนี้ผู้เขียนยังเห็นอีกว่า รัฐบาลของ สปป.ลาว ควรสนับสนุนทุนการศึกษาทางด้านกฎหมายล้มละลายเพื่อพัฒนาบุคลากร ผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่ในกระบวนการล้มละลาย เช่น อัยการ

ผู้พิพากษา เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นต้น เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นนำความรู้ความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์ที่ได้รับมาพัฒนาและประยุกต์ใช้กับการล้มละลายของรัฐวิสาหกิจใน สปป.ลาว ให้มากที่สุด เพื่อที่จะทำให้ระบบกฎหมายล้มละลายของ สปป.ลาว ได้รับการแก้ไขและปรับปรุงให้มีความชัดเจน และสามารถบังคับใช้ภายในประเทศได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรมแก่รัฐวิสาหกิจและประชาชน

5.2.2 สมควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ในการฟ้องคดีล้มละลายสำหรับเจ้าหนี้ธรรมดาไว้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดจำนวนหนี้ที่เจ้าหนี้จะอาศัยเป็นมูลเหตุในการฟ้องคดีไว้อย่างแน่นอน และให้มีการบัญญัติเงื่อนไขในการฟ้องคดีล้มละลายของเจ้าหนี้มีหลักประกันไว้ให้ชัดเจน โดยต้องบัญญัติให้เจ้าหนี้ผู้มีหลักประกันนั้นต้องไม่เป็นผู้ที่มิได้ถูกต้องห้ามมิให้บังคับชำระหนี้เกินกว่าหลักประกันของลูกหนี้ และเมื่อเจ้าหนี้มีหลักประกันจะฟ้องลูกหนี้เป็นคดีล้มละลาย เจ้าหนี้มีหลักประกันนั้นต้องสละหลักประกันที่ตนมีเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายด้วย เพื่อให้เจ้าหนี้ทั้งหลายได้มีส่วนในการได้รับชำระหนี้จากหลักประกันที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ฟ้องได้สละแล้วนั้น ดังเช่นมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย อันจะส่งผลดีต่อเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ในการที่จะได้รับชำระหนี้อย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน และสามารถสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้และลูกหนี้ใน สปป.ลาว ได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

5.2.3 เห็นสมควรให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ให้บังคับใช้นอกเหนือจากวิสาหกิจที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว ยังให้พ่อค้าหรือธุรกิจที่มีลักษณะค้าขายโดยหวังผลกำไร แม้ถึงว่าจะมิได้มีการขึ้นทะเบียนก็ตาม เช่น ธุรกิจที่มีลักษณะของการซื้อมาเก็งกำไรเพื่อขายต่อไป และร้านขายของชำโดยทั่วไป แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงข้าราชการและบุคคลทั่วไป เป็นต้น ให้บุคคลเหล่านี้ได้เข้าสู่กระบวนการล้มละลายได้ด้วย เพื่อที่จะทำให้เจ้าหนี้ของบุคคลดังกล่าวได้รับการชำระหนี้และลูกหนี้ก็สามารถหลุดพ้นจากหนี้ทั้งหลายได้อย่างรวดเร็ว อันจะทำให้ลูกหนี้สามารถกลับมาตั้งตัวได้อีกครั้งหนึ่ง และเห็นสมควรให้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับจำนวนหนี้ที่จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายไว้อย่างชัดเจน ดั่งเช่นพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2843 ของประเทศไทย ส่วน สปป.ลาว จะบัญญัติจำนวนหนี้ไว้มากน้อยเท่าใดนั้น ให้คำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นสำคัญ เพื่อให้การฟ้องคดีล้มละลายเป็นไปโดยสะดวก และรวดเร็วต่อการพิจารณา อันจะนำมาซึ่งประโยชน์ของลูกหนี้ เจ้าหนี้ และประเทศชาติต่อไป

5.2.4 สมควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการบัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดต่าง ๆ ที่ชัดเจนขึ้น และให้ยกเลิกเจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีล้มละลาย เนื่องจากเจ้าพนักงานบังคับคดีที่ศาลได้ตั้งขึ้นนี้

ต้องรับช่วงงานจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มาอีกทอดหนึ่ง ทำให้เจ้าพนักงานต้องเสียเวลาในการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ เพื่อที่จะได้เข้าใจและสามารถจัดการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายได้ ทำให้ต้องใช้เวลานานจนเกินไปกว่าจะชำระหนี้เสร็จ หากได้มีการยกเลิกเจ้าพนักงานบังคับคดีนี้แล้ว ก็ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำหน้าที่ในส่วนนี้ต่อเนื่องกันไปด้วย ซึ่งจะมีลักษณะเช่นเดียวกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทย ที่มีอำนาจนับตั้งแต่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ชั่วคราวหรือเด็ดขาดเป็นต้นไปจนกว่าคดีจะเสร็จสิ้น ซึ่งทำให้มีความต่อเนื่องในการทำหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่จะทำให้บริหารจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ได้รับชำระหนี้อย่างเป็นธรรม จึงเห็นสมควรให้ยกเลิกอำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีล้มละลายของ สปป.ลาว แล้วให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายต่อเนื่องกันไปจนกว่าคดีจะเสร็จสิ้น เช่นเดียวกับของประเทศไทย อันจะทำให้การจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายใน สปป.ลาว มีความเป็นธรรมและก่อให้เกิดประโยชน์แก่เจ้าหนี้และลูกหนี้มากยิ่งขึ้น

5.2.5 เห็นสมควรให้มีการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ให้มีการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการหลุดพ้นจากการล้มละลายไว้ให้ชัดเจน เช่น กำหนดระยะเวลาและจำนวนครั้งในการยื่นขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ทั้งก่อนล้มละลายและหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลาย ระยะเวลาของเจ้าหนี้และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่จะต้องดำเนินการพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ การทำคำคัดค้านของเจ้าหนี้และมติที่ประชุมของเจ้าหนี้ในการเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ เป็นต้น โดยมีพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทยเป็นต้นแบบในการแก้ไข ปรับปรุง ให้กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว มีความชัดเจน และสามารถดำเนินการในคดีล้มละลายให้เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าหนี้และลูกหนี้ได้มากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

รายการอ้างอิง

กระทรวงยุติธรรม. (2007). *บทอธิบาย กฎหมายวิสาหกิจ*. นครหลวงเวียงจันทน์: กระทรวงฯ.

กระทรวงยุติธรรม. (2007). *หนังสือแบบเรียนกฎหมายแพ่ง*. (นครหลวงเวียงจันทน์: กระทรวงฯ.

กระทรวงวัฒนธรรม. (2000). *ประวัติศาสตร์ลาว*. นครหลวงเวียงจันทน์: กระทรวงฯ.

ขจร หะวานนท์. (2543). *กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

คณะนิติศาสตร์ และรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติ. (2007). *อธิบายคำศัพท์กฎหมาย (Lao Legal Terms)*. นครหลวงเวียงจันทน์: กระทรวงศึกษาธิการ.

ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล. (ม.ป.ป.). *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*. เชียงราย: ม.ป.พ.

ณกรณ์ กุลพิโมกข์. (2554). *ล้มละลาย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอ็ม แอนด์ ดี อินเตอร์พริ้นท์.

ณิชชา ยิ่งนคร. (2552). *มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการล้มละลาย: ศึกษาเฉพาะกรณีลูกหนี้ซึ่งเป็นเจ้าของกิจการรายเดียวและลูกหนี้ซึ่งเป็นห้างหุ้นส่วน*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

ทวี กสิยพงศ์. (2536). *คำอธิบายพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 พร้อมด้วยประมวลระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการบังคับคดีล้มละลาย*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

ทวี กสิยพงศ์. (2526). *คำอธิบายกฎหมายล้มละลายพร้อมด้วยระเบียบปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พุทธศักราช 2477. (2478, 20 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 52, หน้า 723-978.

ปรีชา พาณิชวงค์. (2548). *คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลล้มละลาย และวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย และกฎหมายล้มละลายว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. 2548*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

แผนแม่บทเกี่ยวกับการพัฒนารัฐแห่งกฎหมายของ สปป.ลาว ตั้งแต่ปัจจุบันถึงปี ค.ศ. 2020. (2009). ความร่วมมือระหว่างกระทรวงยุติธรรม องค์การอัยการประชาชนสูงสุด ศาลประชาชนสูงสุด และกระทรวงมหาดไทย. เวียงจันทน์: ม.ป.พ.

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2547. (2547, 12 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 121, ตอนพิเศษ 70 ก, หน้า 56-59.

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2548. (2548, 28 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 122, ตอนที่ 111 ก, หน้า 1-5,

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542. (2542, 8 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116, ตอนที่ 25 ก, หน้า 10-16.

พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2547. (2547, 15 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 121, ตอนที่ 44 ก, หน้า 1-6,

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483. (2483, 30 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 57, หน้า 958-1045.

ภาสวรรณ ณ นคร. (2549). *การปฏิบัติต่อสัญญา ในคดีล้มละลาย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

วิชา มหาคุณ. (2553). *คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย การฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

วิไช สีหาปัญญา. (2007). *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการค้ำประกันการปฏิบัติสัญญา*. นครหลวงเวียงจันทน์: กระทรวงศึกษาธิการ.

สภาแห่งชาติ. (2005, 9 พฤศจิกายน). *กฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจ (ฉบับปรับปรุง) ค.ศ. 2005*. เลขที่ 11/สภช.

สภาแห่งชาติ. (1994, 14 ตุลาคม). *กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994*. เลขที่ 010/สภช.

สภาแห่งชาติ. (2005, 20 พฤษภาคม). *กฎหมายว่าด้วยการค้ำประกันการปฏิบัติสัญญา ค.ศ. 2005*. เลขที่ 06/สภช.

สภาแห่งชาติ. (2006, 27 ธันวาคม). *กฎหมายว่าด้วยค่าธรรมเนียมศาล (ฉบับปรับปรุง) ค.ศ. 2006*. เลขที่ 07/สภช.

สภาแห่งชาติ. (2009, 8 กรกฎาคม). *กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนของต่างประเทศ ค.ศ. 2009*. เลขที่ 02/สภช.

สภาแห่งชาติ. (2012, 4 กรกฎาคม). *กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012*. เลขที่ 075/สภช.

สุธีร์ ศุภนิตย์. (2552). *หลักกฎหมายล้มละลาย และการฟื้นฟูกิจการ* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2547). *ระบบกฎหมายล้มละลายในประเทศไทย: รายงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: สถาบันกฎหมายพัฒนาเศรษฐกิจ สำนักงานฯ.

เอช. เอย์กูต์. (2473, มิถุนายน). กฎหมายพาณิชย์. *นิติศาส์น*, *3*(3), หน้า 185-187, ใน ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล. (ม.ป.ป.). *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*. เชียงราย: ม.ป.พ.

เอื้อน ขุนแก้ว. (2553). *คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

ภาคผนวก

ภาคผนวก

กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994

หมวดที่ 1 บทบัญญัติทั่วไป

มาตรา 1 วัตถุประสงค์ของกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ

กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ มุ่งแก้ไขวิสาหกิจที่อยู่ในสภาวะล้มละลาย เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของรัฐและเจ้าหนี้ วิสาหกิจลูกหนี้ การให้กู้ยืมสินเชื่อ รักษาความเป็นระเบียบของการดำเนินธุรกิจ ส่งเสริมการลงทุน และเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม

มาตรา 2 วิสาหกิจที่อยู่ในสภาวะล้มลาย

วิสาหกิจที่อยู่ในสภาวะล้มละลาย คือ วิสาหกิจที่ประสบความยุ่งยากหรือขาดทุนในการเคลื่อนไหวธุรกิจ ภายหลังที่ได้ใช้วิธีการด้านการเงินอันจำเป็นแล้ว แต่ก็ยังไม่สามารถชำระหนี้สินได้ตามกำหนดเวลา

มาตรา 3 ขอบเขตการใช้กฎหมาย

กฎหมายฉบับนี้ใช้สำหรับทุกวิสาหกิจที่อยู่ในสภาวะล้มละลาย ซึ่งมีที่ตั้งหรือประกอบธุรกิจอยู่ใน สปป.ลาว ไม่ว่าจะดำเนินการด้วยตนเองหรือด้วยตัวแทนก็ตาม

มาตรา 4 สิทธิในการฟ้องร้องหรือร้องขอให้ล้มละลาย

เมื่อวิสาหกิจใดวิสาหกิจหนึ่งอยู่ในสภาวะล้มละลาย เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องร้องหรือวิสาหกิจเองก็มีสิทธิร้องขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาตัดสินให้ล้มละลายได้

หมวดที่ 2 การฟ้องร้องหรือการร้องขอให้ล้มละลาย

มาตรา 5 เงื่อนไขในการฟ้องร้องหรือการร้องขอให้ล้มละลาย

การฟ้องร้องหรือการร้องขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจจะปฏิบัติได้ต่อเมื่อ วิสาหกิจนั้นมีหนี้สินจนเกินความสามารถชำระได้ หรือเจ้าหนี้ได้ส่งใบแจ้งหนี้ให้วิสาหกิจลูกหนี้แล้วอย่างน้อย 3 ครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งห่างกันไม่เกิน 20 วัน และวิสาหกิจลูกหนี้ได้เซ็นรับแล้วแต่ยังไม่ได้ชำระหนี้สิน

ในกรณีวิสาหกิจเห็นว่าตนเองพบความยุ่งยาก ซึ่งคาดว่าจะไม่สามารถชำระหนี้สินได้ ก็สามารถร้องขอให้ศาลพิจารณาตัดสินการล้มละลายวิสาหกิจของตนได้

มาตรา 6 สำนวนคำฟ้องร้องของเจ้าหนี้

สำนวนคำฟ้องร้องของเจ้าหนี้ต่อศาล ประกอบด้วย

1. ใบคำร้อง ซึ่งต้องระบุชื่อ นามสกุล และที่อยู่ของเจ้าของคำร้อง ชื่อ และที่ตั้งของวิสาหกิจที่ถูกฟ้องให้พิจารณาตัดสินคดีล้มละลาย

2. ใบแจ้งหนี้ และใบสัญญากู้ยืมหนี้สินของวิสาหกิจดังกล่าวที่ไม่ได้ชำระตามกำหนด

ผู้ฟ้องร้องให้ศาลพิจารณาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจ ต้องจ่ายค่าธรรมเนียมศาลตามกฎหมายว่าด้วยค่าธรรมเนียมศาล

มาตรา 7 สำนวนคำร้องขอของวิสาหกิจ

สำนวนคำร้องขอของวิสาหกิจต่อศาล ประกอบด้วย

1. ใบคำร้อง ซึ่งต้องบอกชื่อและที่ตั้งของวิสาหกิจ ชื่อ และนามสกุลของเจ้าของวิสาหกิจหรือตัวแทนวิสาหกิจ

2. เอกสารกู้ยืม การใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขข้อยุ่งยากของวิสาหกิจในช่วงที่ผ่านมา

3. รายงานการประชุมของที่ประชุมใหญ่ของวิสาหกิจเกี่ยวกับมติตกลงให้ร้องขอต่อศาลเพื่อให้พิจารณาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจ สำหรับวิสาหกิจบุคคลและบริษัทจำกัดนั้นไม่จำเป็นต้องมีรายงานการประชุมดังกล่าว

4. บัญชีรายชื่อเจ้าหนี้พร้อมด้วยจำนวนหนี้ ใบสรุปทรัพย์สินและบทสรุปการดำเนินการประจำปีของวิสาหกิจ 2 ปีสุดท้าย หากวิสาหกิจดำเนินการยังไม่ถึง 2 ปี ก็ให้มีใบสรุปทรัพย์สิน และบทสรุปการดำเนินการทั้งหมดของวิสาหกิจ

ผู้ร้องขอให้ศาลพิจารณาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจต้องจ่ายค่าธรรมเนียมศาลตามกฎหมายว่าด้วยค่าธรรมเนียมศาล

มาตรา 8 การรับคำฟ้องร้องหรือคำร้องขอ

ศาลจะรับคำฟ้องร้องให้พิจารณาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจได้ก็ต่อเมื่อ ผู้ฟ้องร้องเป็นเจ้าหนี้หรือผู้ที่ได้รับมอบสิทธิจากเจ้าหนี้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร และสำนวนคำฟ้องร้องต้องให้ถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 6 ของกฎหมายฉบับนี้ สำหรับคำร้องขอของวิสาหกิจนั้นให้ปฏิบัติตามมาตรา 7 ของกฎหมายฉบับนี้

มาตรา 9 ความรับผิดชอบของผู้ฟ้องร้อง

ในกรณีคำฟ้องร้องให้ศาลพิจารณาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจไม่มีเหตุผลเพียงพอและมีจุดประสงค์ทำให้ผู้ถูกฟ้องได้รับความเสียหาย ผู้ฟ้องร้องนั้นจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

มาตรา 10 กำหนดระยะเวลาพิจารณาคำฟ้องร้องหรือคำร้องขอ

ภายในกำหนด 7 วัน นับแต่วันที่ศาลได้รับคำฟ้องร้อง ศาลต้องแจ้งเกี่ยวกับการตกลงให้ผู้ฟ้องร้องรับทราบ หากศาลตกลงรับคำฟ้องร้องเพื่อพิจารณา ศาลต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้วิสาหกิจที่ถูกฟ้องทราบพร้อมทั้งส่งสำเนาคำฟ้องร้อง

ภายในกำหนด 15 วัน นับแต่วันได้รับใบแจ้งของศาลให้วิสาหกิจที่ถูกฟ้องนั้น ต้องส่งบทสรุปรายงานเพื่อยืนยันความสามารถในการชำระหนี้สินต่อศาล

ภายในกำหนด 35 วัน นับแต่วันที่ศาลได้ตกลงรับคำฟ้องร้องเป็นต้นไป ศาลต้องเปิดประชุมเพื่อพิจารณาคำฟ้องร้องนั้น

สำหรับวิสาหกิจที่ร้องขอให้ศาลพิจารณาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจนั้น ภายในกำหนด 7 วัน นับแต่วันที่ศาลได้ตกลงรับคำร้องขอเป็นต้นไป ศาลต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้บรรดาเจ้าหนี้รับทราบ พร้อมด้วยกำหนดวัน เวลา ที่ศาลจะเปิดประชุมพิจารณาคำร้องขอนั้น ที่ประชุมดังกล่าวจะต้องเปิดประชุมภายในกำหนด 35 วัน นับแต่วันที่ศาลได้ตกลงรับคำร้องขอนั้นเป็นต้นไป

หมวดที่ 3 การพิจารณาคำฟ้องร้องหรือคำร้องขอให้ล้มละลาย

มาตรา 11 การยกเลิกหรือการรับคำฟ้องร้องหรือคำร้องขอเพื่อพิจารณา

ในการพิจารณาคดีล้มละลาย ตามการฟ้องร้องของเจ้าหนี้หรือตามการร้องขอของวิสาหกิจเองนั้น เมื่อศาลหากเห็นว่าไม่มีหลักฐานชัดเจนเพียงพอก็ให้ศาลตัดสินยกเลิกคำฟ้องร้องหรือคำร้องขอดังกล่าว ผู้ฟ้องหรือผู้ร้องขอมีสิทธิขออุทธรณ์ภายในกำหนด 15 วัน นับแต่วันได้รับทราบคำตัดสินของศาลเป็นต้นไป

มาตรา 12 การไกล่เกลี่ยระหว่างเจ้าหนี้และวิสาหกิจลูกหนี้

วิสาหกิจที่อยู่ในสภาวะล้มลายมีสิทธิเสนอให้ศาลทำการไกล่เกลี่ย ถ้าศาลได้พิจารณาเห็นสมควรก็จะแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย เพื่อทำการไกล่เกลี่ยให้มีการผ่อนผันการชำระหนี้สินระหว่างเจ้าหนี้รายใหญ่กับวิสากิจนั้น

การไกล่เกลี่ยต้องรักษาเป็นความลับ ผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่ไกล่เกลี่ยระหว่างเจ้าหนี้และวิสาหกิจลูกหนี้ เพื่อเลื่อนกำหนดเวลาชำระหนี้สินหรือลดจำนวนหนี้สินลง พร้อมทั้งให้ชะลอการฟ้องร้องต่อศาล

มาตรา 13 ผลของการไกล่เกลี่ย

ถ้าหากเจ้าหนี้และวิสาหกิจลูกหนี้สามารถตกลงไกล่เกลี่ยกันได้ และวิสาหกิจลูกหนี้ก็สามารถปฏิบัติตามบทบันทึกของการไกล่เกลี่ยได้นั้น วิสาหกิจลูกหนี้ก็จะดำเนินกิจการของตนต่อไปและการฟ้องร้องนั้นก็จะตกไป

ในกรณีไม่สามารถไกล่เกลี่ยกันได้หรือไม่สามารถปฏิบัติตามบทบันทึกของการไกล่เกลี่ยได้ ศาลก็จะตกลงกำหนดเวลาให้หยุดการชำระหนี้สิน และแต่งตั้งคณะศาลเพื่อพิจารณาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจที่ถูกฟ้อง และแต่งตั้งคณะควบคุมทรัพย์สิน

มาตรา 14 สิทธิ และหน้าที่ของศาล

ในการพิจารณาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจ ศาลมีสิทธิ และหน้าที่ดังนี้

1. รวบรวมเอกสารหลักฐาน เพื่อพิจารณาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจลูกหนี้
2. ติดตาม และตรวจตราความเคลื่อนไหวของผู้ควบคุมทรัพย์สิน
3. กำหนดมาตรการชั่วคราวในกรณีจำเป็น เพื่อรับประกันความปลอดภัยของวิสาหกิจลูกหนี้
4. ควบคุมที่ประชุมเจ้าหนี้
5. ชะลอหรือยกเลิกการพิจารณาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจลูกหนี้
6. ประกาศให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลาย

มาตรา 15 คณะควบคุมทรัพย์สิน

คณะควบคุมทรัพย์สิน ประกอบด้วย

1. พนักงานวิชาการของศาลจังหวัดหรือศาลล้มละลายกลางหนึ่งท่าน เป็นหัวหน้า
2. ตัวแทนเจ้าหนี้
3. ตัวแทนของวิสาหกิจลูกหนี้
4. ตัวแทนของสหภาพแรงงานจังหวัดหรือเทศบาล
5. ตัวแทนลูกจ้างของวิสาหกิจลูกหนี้
6. พนักงานวิชาการขององค์การการเงิน

มาตรา 16 การควบคุมทรัพย์สิน

ภายหลังที่ศาลได้ตกลงให้มีการควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ที่ถูกฟ้อง วิสาหกิจดังกล่าวยังต้องดำเนินกิจการต่อ แต่ต้องอยู่ภายใต้การดูแลตรวจตราของศาลและคณะควบคุมทรัพย์สิน ห้ามซุกซ่อนหรือเคลื่อนย้ายทรัพย์สิน ห้ามขายหรือโอนทรัพย์สินไปที่อื่น บรรดาผู้ถือหุ้นของวิสาหกิจที่ถูกฟ้องนั้นต้องได้ชำระค่าหุ้นที่ค้างไว้ทั้งหมดภายในกำหนด 15 วัน นับแต่วันได้รับแจ้งเกี่ยวกับการควบคุมทรัพย์สินของศาล

มาตรา 17 ทรัพย์สินที่ถูกควบคุมเพื่อใช้หนี้

ทรัพย์สินของวิสาหกิจที่ถูกควบคุมเพื่อใช้หนี้มีทรัพย์สินทั้งหมดที่เป็นกรรมสิทธิของวิสาหกิจ หรือขึ้นกับการคุ้มครองของวิสาหกิจ ซึ่งได้แก่

1. อสังหาริมทรัพย์ และสังหาริมทรัพย์ของวิสาหกิจ รวมทั้งทรัพย์ที่ให้เช่า และกู้ยืม
2. เงินสด และทรัพย์สินที่ร่วมทุน
3. หนี้ที่วิสาหกิจจะได้รับชำระ

สำหรับวิสาหกิจส่วนบุคคล หรือบริษัทหุ้นส่วนที่ถูกพิจารณาตัดสินให้ล้มละลายนั้น การควบคุมทรัพย์สินเพื่อใช้หนี้จะถูกยกเว้นเครื่องใช้ส่วนตัว และอุปกรณ์การผลิตที่จำเป็นแก่การประกอบอาชีพของลูกหนี้ ซึ่งมีมูลค่ารวมทั้งหมดไม่เกินสองแสนกีบ

มาตรา 18 สิทธิ และหน้าที่ของคณะควบคุมทรัพย์สิน

คณะควบคุมทรัพย์สิน มีสิทธิ และหน้าที่ ดังนี้

1. ทำบัญชีจำนวนทรัพย์สินทั้งหมดของวิสาหกิจลูกหนี้
2. ตรวจตรา และควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ ในกรณีจำเป็นก็มีสิทธิ์เสนอให้ศาลตกลงใช้มาตรการอันจำเป็น และเร่งด่วนชั่วคราว เพื่อรักษาทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้
3. ทำบัญชีรายชื่อเจ้าหนี้ และจำนวนหนี้ที่ต้องส่งให้เจ้าหนี้
4. ประกาศแจ้งเกี่ยวกับการควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ให้มวลชนทราบ พร้อมทั้งกำหนด วัน เวลา ให้เจ้าหนี้อ้างสิทธิ์ทวงหนี้

คณะควบคุมทรัพย์สินมีหน้าที่รับผิดชอบต่อศาลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของตน

การใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินการควบคุมทรัพย์สินเป็นภาระของวิสาหกิจลูกหนี้

มาตรา 19 ที่ประชุมเจ้าหนี้

ผู้เข้าร่วมในที่ประชุมเจ้าหนี้ ประกอบด้วย

1. เจ้าหนี้ที่มีชื่อในบัญชีรายชื่อเจ้าหนี้ หรือตัวแทนเจ้าหนี้
2. ตัวแทนของวิสาหกิจลูกหนี้

3. ตัวแทนของสหภาพแรงงานจังหวัดหรือเทศบาล

4. ตัวแทนลูกจ้างของวิสาหกิจลูกหนี้

มาตรา 20 การเรียกประชุมเจ้าหนี้

ที่ประชุมเจ้าหนี้ เรียกประชุมโดยคณะควบคุมทรัพย์สิน หรือตามการเสนอของเจ้าหนี้ ซึ่งเป็นตัวแทนเจ้าหนี้ 1/4 ของจำนวนหนี้ทั้งหมด

กำหนดการพร้อมวาระการประชุมต้องส่งให้ผู้ที่จะเข้าร่วมประชุมอย่างช้า 3 วัน ก่อนวันเปิดประชุม

ที่ประชุมเจ้าหนี้จะเปิดได้ก็ต่อเมื่อมีเจ้าหนี้เข้าร่วมประชุมมากกว่าครึ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นตัวแทนอย่างน้อย 2/3 ของจำนวนหนี้ทั้งหมด

มาตรา 21 สิทธิ และหน้าที่ของที่ประชุมเจ้าหนี้

ที่ประชุมเจ้าหนี้มีสิทธิและหน้าที่ ดังนี้

1. พิจารณาให้ความเห็นชอบด้วยแผนการฟื้นฟูวิสาหกิจ และขั้นตอนการดำเนินธุรกิจ

2. พิจารณาและนำเสนอความคิดเห็นต่อศาลเกี่ยวกับการแบ่งปันทรัพย์สินของวิสาหกิจ ในกรณีแผนการฟื้นฟูวิสาหกิจไม่ได้รับการเห็นชอบ

มาตรา 22 การเลื่อนประชุมเจ้าหนี้

ที่ประชุมเจ้าหนี้จะถูกเลื่อนในกรณี ดังนี้

1. เจ้าหนี้ที่เข้าร่วมประชุมไม่เกินครึ่งหนึ่งของจำนวนเจ้าหนี้ทั้งหมด และไม่ได้เป็นตัวแทน 2/3 ของจำนวนเจ้าหนี้ทั้งหมด

2. เสียงส่วนมากของเจ้าหนี้ซึ่งเป็นตัวแทนอย่างน้อย 2/3 ของจำนวนเจ้าหนี้ที่เข้าร่วมประชุมได้ลงมติให้เลื่อนการประชุม

มาตรา 23 พันธะของวิสาหกิจลูกหนี้ต่อที่ประชุมเจ้าหนี้

ในที่ประชุมเจ้าหนี้ เจ้าของวิสาหกิจหรือตัวแทนของวิสาหกิจมีหน้าที่อธิบายแผนการไกล่เกลี่ยและวิธีการต่าง ๆ ในการปฏิบัติและดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจ ให้ชี้แจงปัญหาต่าง ๆ ที่ได้ยกขึ้นในที่ประชุมเจ้าหนี้ ในกรณีเจ้าหนี้ของวิสาหกิจหรือตัวแทนของวิสาหกิจ หากไม่สามารถเข้าร่วมประชุมโดยมีเหตุผล ก็ต้องมอบสิทธิให้ผู้ใดผู้หนึ่งเข้าร่วมประชุมแทน ผู้ที่ได้รับมอบสิทธิให้เข้าร่วมประชุมแทนนั้นก็มีสิทธิและหน้าที่เหมือนเจ้าของหรือตัวแทนของวิสาหกิจ ในกรณีที่เจ้าของวิสาหกิจส่วนบุคคลหากเสียชีวิตผู้สืบทอดเจ้าของวิสาหกิจนั้นเป็นผู้เข้าร่วมประชุมแทน

มาตรา 24 รูปแบบการตกลงของที่ประชุมเจ้าหนี้

ที่ประชุมเจ้าหนี้จะต้องตกลงเสนอให้ศาลพิจารณาหนึ่งในสามรูปแบบ ดังนี้

1. การฟื้นฟูวิสาหกิจ
2. การขายกิจการ
3. การล้มละลาย และการชำระบัญชี

มาตรา 25 มติของที่ประชุมเจ้าหนี้

มติของที่ประชุมเจ้าหนี้ จะมีผลบังคับใช้ก็ต่อเมื่อได้รับคะแนนเสียงของเจ้าหนี้ซึ่งตัวแทนอย่างน้อย 2/3 ของจำนวนหนี้ทั้งหมด

หมวดที่ 4 การฟื้นฟูวิสาหกิจ

มาตรา 26 พันธะของเจ้าหนี้หรือตัวแทนวิสาหกิจ

เจ้าหนี้ หรือตัวแทนของวิสาหกิจเป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติตามแผนการฟื้นฟูวิสาหกิจตามที่ศาลได้ตกลง

มาตรา 27 สิทธิและหน้าที่ของเจ้าหนี้

เจ้าหนี้มีสิทธิ และหน้าที่ปฏิบัติตามคำตัดสินของศาล และติดตามการปฏิบัติตามแผนการฟื้นฟูวิสาหกิจของวิสาหกิจลูกหนี้

มาตรา 28 การโอนทรัพย์สิน

ทรัพย์สินที่จำเป็นสำหรับการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจลูกหนี้นั้น ห้ามขาย ห้ามโอม ถ้าหากไม่ได้รับอนุญาตจากศาล

มาตรา 29 การเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบของวิสาหกิจ

กฎระเบียบของวิสาหกิจ ที่อยู่ในสภาวะฟื้นฟูนั้นอาจจะได้รับการปรับปรุงใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการฟื้นฟูดังกล่าว

มาตรา 30 การเพิ่มทุน

เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจตามแผนการฟื้นฟูได้ วิสาหกิจอาจมีความจำเป็นต้องเพิ่มทุน

การเพิ่มทุนอาจจะดำเนินด้วยรูปแบบ ดังนี้

1. การเพิ่มทุนมูลค่าของหุ้น
2. การนำเจ้าหนี้มาเป็นผู้ร่วมทุน
3. การเพิ่มจำนวนหุ้น

4. การกู้ยืม

มาตรา 31 กำหนดเวลาฟื้นฟู

กำหนดเวลาฟื้นฟูวิสาหกิจไม่ให้เกิน 2 ปี นับแต่วันที่ศาลได้เห็นชอบด้วยแผนการฟื้นฟู ในระยะเวลาดำเนินการฟื้นฟู วิสาหกิจต้องชดใช้หนี้สินตามแผนการฟื้นฟูนั้นด้วย

มาตรา 32 คำพิพากษาของศาล

ในระยะเวลาการฟื้นฟู ถ้าวิสาหกิจสามารถดำเนินธุรกิจของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ศาลจะพิพากษาให้ดำเนินกิจการต่อไป หากวิสาหกิจไม่สามารถฟื้นตัวได้ ศาลก็จะพิพากษาให้วิสาหกิจนั้นล้มละลาย

ในระยะเวลาดำเนินการฟื้นฟูวิสาหกิจนั้น ศาลสามารถพิพากษาให้วิสาหกิจล้มละลายได้ ถ้าหากเห็นว่าวิสาหกิจนั้นจะไม่สามารถฟื้นตัวได้

หมวดที่ 5 การขายกิจการ

มาตรา 33 การขายกิจการ

นับแต่วันที่ศาลได้มีคำสั่งให้ควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ บุคคลหรือนิติบุคคลสามารถเสนอขอซื้อกิจการของวิสาหกิจทั้งหมดหรือส่วนใดส่วนหนึ่งก็ได้

ในกรณีขอซื้อกิจการส่วนใดส่วนหนึ่ง ศาลต้องกำหนดอย่างชัดเจนในทรัพย์สินที่จะตกลงให้ซื้อขาย

มาตรา 34 เงื่อนไขของผู้ซื้อ

ศาลต้องพิจารณาเลือกผู้ที่สามารถชำระค่าซื้อกิจการตามกำหนดเวลาที่ศาลได้วางไว้ ผู้ซื้อกิจการสามารถขายหรือโอนทรัพย์สินของวิสาหกิจให้คนอื่นได้ก็ต่อเมื่อได้ชำระค่าซื้อกิจการนั้นครบถ้วนแล้ว

หมวดที่ 6 การล้มละลายและการชำระสะสาง

มาตรา 35 การพิพากษาให้วิสาหกิจล้มละลาย

ศาลจะพิพากษาให้วิสาหกิจล้มละลายได้ ถ้าหากเกิดปัญหาใดปัญหาหนึ่ง ดังนี้

1. เจ้าของหรือตัวแทนของวิสาหกิจไม่มีแผนการฟื้นฟูวิสาหกิจ

2. เจ้าของหรือตัวแทนวิสาหกิจไม่สามารถปฏิบัติได้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 23 ของกฎหมายฉบับนี้

3. ที่ประชุมเจ้าหนี้ไม่เห็นชอบด้วยแผนการฟื้นฟูวิสาหกิจ

4. สิ้นสุดกำหนดเวลาการฟื้นฟูวิสาหกิจ แต่การดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจก็ยังไม่มีผลกำไร และเจ้าหนี้ก็เรียกร้องให้พิจารณาการล้มละลาย

5. วิสาหกิจได้ฝ่าฝืนข้อตกลงของศาลอย่างร้ายแรง ในช่วยเวลาดำเนินการฟื้นฟูวิสาหกิจ

6. เจ้าของวิสาหกิจได้หลบหนีหรือเสียชีวิต และผู้สืบทอดได้ปฏิเสธการสืบทอดหรือไม่มีผู้สืบทอดในระยะเวลาที่กำลังพิจารณาพิพากษาการล้มละลายของวิสาหกิจ

มาตรา 36 คำพิพากษาของศาล

คำพิพากษาของศาลให้วิสาหกิจล้มละลาย ประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญดังนี้

1. ชื่อศาล ชื่อ และนามสกุลของผู้พิพากษา ที่พิจารณาพิพากษาการล้มละลายของวิสาหกิจ
2. วันที่ และเลขที่ของคำฟ้องร้องให้พิจารณาพิพากษาการล้มละลายของวิสาหกิจ
3. ชื่อและเลขทะเบียนของวิสาหกิจที่ถูกพิพากษาให้ล้มละลาย
4. วันที่พิพากษาการล้มละลายของวิสาหกิจ
5. เหตุผลการพิพากษาการล้มละลายของวิสาหกิจ
6. แผนการแบ่งปันทรัพย์สินของวิสาหกิจ

มาตรา 37 การขออุทธรณ์คำพิพากษาของศาล

เจ้าหนี้ เจ้าของวิสาหกิจ หรือตัวแทนมีสิทธิ์ขออุทธรณ์คำพิพากษาของศาล เกี่ยวกับการล้มละลายของวิสาหกิจภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำพิพากษาเป็นต้นไป

มาตรา 38 การแต่งตั้งคณะชำระสะสาง

ศาลเป็นผู้แต่งตั้งคณะชำระสะสาง ซึ่งประกอบด้วย

1. พนักงานบังคับคดีของศาลเป็นหัวหน้า
2. ตัวแทนองค์การการเงิน
3. ตัวแทนธนาคารระดับจังหวัดหรือเทศบาล
4. ตัวแทนเจ้าหนี้
5. ตัวแทนของสหภาพแรงงานจังหวัดหรือเทศบาล
6. ตัวแทนลูกจ้างของวิสาหกิจ
7. ตัวแทนวิสาหกิจลูกหนี้

มาตรา 39 สิทธิ และหน้าที่ของคณะชำระสะสาง

คณะชำระสะสางมีสิทธิ และหน้าที่ ดังนี้

1. ตรวจตราทรัพย์สินและหนี้สินของวิสาหกิจ
2. รับการมอบทรัพย์สิน เอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จากคณะควบคุมทรัพย์สิน

3. บอกเลิกสัญญาของวิสาหกิจที่ทำขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

4. รวบรวมทรัพย์สินของวิสาหกิจ

5. ประมูลขายทรัพย์สินของวิสาหกิจ

6. แบ่งปันทรัพย์สินให้เจ้าหนี้

7. แบ่งปันส่วนที่เหลือจากการใช้หนี้สินให้แก่เจ้าหนี้แล้วนั้นแก่เจ้าของหรือให้ผู้ร่วมทุนของวิสาหกิจ

ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินการชำระหนี้ เป็นภาระของวิสาหกิจลูกหนี้

มาตรา 40 การบอกเลิกสัญญาหรือเอกสารที่ไม่ถูกต้อง

เพื่อรวบรวมทรัพย์สินของวิสาหกิจมาใช้แทนหนี้สินให้ได้อย่างมีประสิทธิผล คณะชำระสะสางมีสิทธิ และหน้าที่ตรวจตราบอกเลิกสัญญาหรือเอกสารอื่น ๆ ที่วิสาหกิจได้ทำขึ้นที่ไม่ถูกต้องก่อนมีคำสั่งของศาลให้มีการควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ เช่น

1. การขายทรัพย์สินลดลาคา

2. การค้ำประกันหนี้เก่า

3. การทำสัญญาหรือการโอนทรัพย์สินให้ญาติ เพื่อนฝูงหรือการนำทรัพย์สินของวิสาหกิจให้บุคคลอื่นใช้

มาตรา 41 รวบรวมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้

คณะชำระสะสางต้องดำเนินการรวบรวมทรัพย์สินทั้งหมดของวิสาหกิจลูกหนี้ ดังนี้

1. ทรัพย์สินของวิสาหกิจ เช่น ที่ดิน บ้านเรือน โกดัง โรงงาน พาหนะ อุปกรณ์การผลิตและสินค้าในโกดัง เป็นต้น

2. หนี้ที่จะได้รับชำระของวิสาหกิจทั้งหมด

ภายหลังที่ได้รวบรวมทรัพย์สินแล้ว คณะชำระสะสางมีสิทธิ และหน้าที่ประมูลขายทรัพย์สินดังกล่าว

มาตรา 42 พันธะของลูกหนี้

ภายหลังที่ศาลได้พิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลายแล้ว วิสาหกิจลูกหนี้มีพันธะร่วมมือกับคณะชำระสะสางในการปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาล

ลูกหนี้จะออกนอกเขตอำนาจศาลหรือออกนอกประเทศได้ก็ต่อเมื่อลูกหนี้มีความจำเป็นจริง ๆ มีการค้ำประกันอย่างเหมาะสม และได้รับอนุญาตจากศาลที่ได้ตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจนั้น

ในกรณีที่ศาลได้รับรายงานและเห็นว่าลูกหนี้มีพฤติกรรมจะหลบหนีออกนอกเขตอำนาจศาลหรือออกนอกประเทศศาลมีสิทธิออกคำสั่งกักตัวได้

มาตรา 43 ประกาศการล้มละลาย

ภายในกำหนด 10 วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดเกี่ยวกับการล้มละลายของวิสาหกิจ ผู้พิพากษาต้องออกประกาศทางสื่อมวลชน 3 วัน ต่อเนื่องกัน เกี่ยวกับการล้มละลายของวิสาหกิจ พร้อมด้วยส่งสำเนาคำพิพากษาการล้มละลายของวิสาหกิจนั้นไปให้

1. กรมบังคับคดีของศาล
2. เจ้าหนี้ และเจ้าของวิสาหกิจที่ถูกพิพากษาให้ล้มละลาย
3. องค์การการเงิน
4. สหภาพแรงงาน
5. สำนักงานขึ้นทะเบียนจัดตั้งวิสาหกิจ
6. องค์การธนาคาร
7. สภาหอการค้า และอุตสาหกรรม
8. กรมตำรวจเศรษฐกิจ

มาตรา 44 การแบ่งปันทรัพย์สินให้เจ้าหนี้

เมื่อคณะชำระสะสางรวบรวมหนี้ที่จะได้รับของวิสาหกิจได้แล้ว ก็จะดำเนินการแบ่งปันทรัพย์สินนั้นให้เจ้าหนี้โดยปฏิบัติตามลำดับบุริมสิทธิ ดังนี้

1. ค่าแรงงานของลูกจ้าง
2. หนี้สินต่อรัฐ
3. หนี้สินที่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน
4. หนี้สินที่ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำปะกัน

การชำระหนี้สินดังกล่าว ให้ชำระหนี้สินตามลำดับบุริมสิทธิให้ครบถ้วนก่อน หลังจากนั้นจึงชำระหนี้สินอื่น ๆ ที่มีต่อไป

สำหรับหนี้สินที่อยู่ลำดับเดียวกันนั้น ถ้าหากทรัพย์สินที่ชำระไม่เพียงพอ ให้ชำระตามสัดส่วนร้อยละของมูลค่าแต่ละหนี้สิน

มารตา 45 การแบ่งปันทรัพย์ที่เหลือ

ภายหลังการแบ่งปันทรัพย์สินของวิสาหกิจให้เจ้าหนี้ครบแล้ว ถ้าทรัพย์สินนั้นยังเหลืออยู่ก็ให้แบ่งปันแก่ผู้ร่วมทุนตามวิธีแบ่งปันผลกำไรหรือแบ่งปันให้เจ้าของวิสาหกิจ

มาตรา 46 การตรวจการชำระสะสาง

นับตั้งแต่วันที่ได้เริ่มต้นดำเนินงานของคณะชำระสะสาง ต้องรายงานเป็นประจำต่อศาลที่ได้แต่งตั้ง รายงานให้เจ้าหนี้ และเจ้าของวิสาหกิจทราบด้วย

เจ้าหนี้ และเจ้าของวิสาหกิจมีสิทธิ์ทักท้วงหรือฟ้องร้องต่อศาลเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่ถูกต้องของคณะชำระสะสาง

หมวดที่ 7 มาตรการต่อผู้กระทำผิด

มาตรา 47 การกระทำผิดก่อนการควบคุมทรัพย์สิน

ถ้าคณะควบคุมทรัพย์สินตรวจสอบพบว่า ก่อนการฟ้องร้องให้ศาลพิพากษาล้มละลายของวิสาหกิจคณะผู้บริหารของวิสาหกิจได้ปกปิดเอกสารทางบัญชีเกี่ยวกับทรับย์สิน โยกย้าย โอนทรัพย์สินหรือเพิ่มหนี้สินอย่างไม่ถูกต้อง ทำสัญญาค้ำประกันให้หนี้สินที่ไม่มีค้ำปะกัน บอกเลิกหรือลดจำนวนหนี้สินที่วิสาหกิจจะต้องได้รับ คณะผู้บริหารของวิสาหกิจดังกล่าว จะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

มาตรา 48 การกระทำผิดในเวลาควบคุมทรัพย์สิน

เมื่อศาลได้มีคำสั่งให้มีการควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้แล้ว ถ้าหากคณะผู้รับผิดชอบวิสาหกิจนั้นหากยังรับสินเชื่อโดยไม่ได้แจ้งให้เจ้าหนี้ทราบ ว่าตัวเองได้ถูกควบคุมทรัพย์สินหรือถูกฟ้องให้ล้มละลาย และหากยังดำเนินธุรกิจโดยใช้ชื่ออื่นหรือใช้ชื่อของคนอื่นมาแอบอ้าง จะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

มาตรา 49 การห้ามดำรงตำแหน่ง

ประธาน สมาชิกของสภาบริหาร หรือคณะผู้บริหารของวิสาหกิจที่ถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลาย ไม่มีสิทธิดำรงตำแหน่งเป็นประธาน เป็นสมาชิกของสภาบริหารหรือผู้บริหารของวิสาหกิจอื่นอีกไม่ว่าจะเป็นวิสาหกิจใดก็ตามภายในระยะเวลา 3 ปี นับแต่วันที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้วิสาหกิจล้มละลายเป็นต้นไป ยกเว้นสภาบริหารของรัฐวิสาหกิจ และวิสาหกิจที่ได้ร้องขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาการล้มละลายของวิสาหกิจตนด้วยความพึงพอใจ และสามารถชำระหนี้สินได้ครบ

มาตรา 50 มาตรการต่อคณะควบคุมทรัพย์สิน และคณะชำระสะสาง

คณะควบคุมทรัพย์สิน และคณะชำระสะสาง หากได้กระทำความผิดในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของตน ศาลมีสิทธิปลดผู้ควบคุมทรัพย์สินหรือผู้ชำระสะสางผู้ใดผู้หนึ่งหรือทั้งหนดก็ได้ ถ้าหากพบว่าผู้นั้นมีความผิดในการปฏิบัติหน้าที่การงานของตน หลังจากนั้นศาลจะพิจารณาพิพากษาให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบต่อค่าเสียหายที่เกิดขึ้น แล้วแต่งตั้งบุคคลใหม่หรือคณะใหม่แทน

ในกรณีผู้ควบคุมทรัพย์สินหรือผู้ชำระสะสาง หากได้กระทำความผิดอย่างร้ายแรงจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

มาตรา 51 ผู้แอบอ้างเป็นเจ้าหนี้

บุคคลใดที่อ้างตัวเองว่าเป็นเจ้าหนี้ของวิสาหกิจที่ถูกฟ้องร้องให้ล้มละลายโดยไม่มีมูลความจริง จะถูกดำเนินคดีตามกฎหนาย

หมวดที่ 8 การปิดการชำระสะสาง และการพ้นจากการเป็นผู้ล้มละลาย

มาครา 52 การปิดการชำระสะสาง

การชำระสะสางหนี้สินของวิสาหกิจที่ถูกพิพากษาให้ล้มละลาย จะถูกปิดลงในกรณี ดังนี้

1. ศาลสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาททำให้เจ้าหนี้และลูกหนี้มีการประนอมหนี้กันได้

2. คณะชำระสะสางได้สิ้นสุดการแบ่งปันทรัพย์สินให้เจ้าหนี้จนครบถ้วน หรือลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินที่จะแบ่งปันชำระหนี้

ภายหลังที่ได้ปิดการชำระสะสางแล้ว ศาลต้องแจ้งให้สำนักงานที่ขึ้นทะเบียนวิสาหกิจและออกประกาศทางสื่อมวลชน

มาตรา 53 การขอให้เปิดการชำระสะสางใหม่

เจ้าหนี้ หรือลูกหนี้มีสิทธิร้องขอให้ศาลพิจารณาใหม่ เกี่ยวกับการปิดการชำระสะสางของวิสาหกิจที่ล้มละลายภายในกำหนด 15 วัน นับแต่วันที่ศาลได้ปิดการชำระสะสางเป็นต้นไป ถ้าศาลเห็นว่ามีเหตุผลเพียงพอ ก็จะพิจารณาเปิดการชำระสะสางใหม่

มาตรา 54 การพ้นจากการล้มละลาย

ศาลจะพิพากษาให้เจ้าของวิสาหกิจที่ถูกประกาศล้มละลายพ้นจากการเป็นผู้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ ศาลได้รับคำร้องขอของผู้เกี่ยวข้อง โดยมีเอกสารยืนยันว่าได้ปฏิบัติการชำระสะสางสำเร็จและได้สิ้นสุดการปฏิบัติโทษเสร็จ

หมวดที่ 9 บทบัญญัติสุดท้าย

มาตรา 55 การประกาศใช้กฎหมาย

รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นผู้ออกข้อกำหนดเพื่อประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้

มาตรา 56 ผลบังคับใช้

กฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้ภายหลัง 30 วัน นับแต่ประธานประเทศแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นผู้ออกข้อกำหนดเพื่อประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ได้ออกรัฐบัญญัติประกาศใช้เป็นต้นไป